หนังสือเรียน สาระความรู้พื้นฐาน

รายวิชา ภาษาไทย

(พท21001)

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2554)

หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พุทธศักราช 2551

<u>ห้ามจำหน่าย</u>

หนังสือเรียนเล่มนี้ จัดพิมพ์ด้วยเงินงบประมาณแผ่นดินเพื่อการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน

ลิขสิทธิ์เป็นของ สำนักงาน กศน. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการ

หนังสือเรียนสาระความรู้พื้นฐาน

รายวิชาภาษาไทย (พท21001)

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2554

เอกสารทางวิชาการหมายเลข 2 /2555

คำนำ

กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เมื่อวันที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2551 แทนหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งเป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นตามหลักปรัชญาและความเชื่อพื้นฐานในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนที่มีกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ใหญ่มีการเรียนรู้และสั่งสมความรู้และประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง

ในปีงบประมาณ 2554 กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนนโยบายทางการศึกษาเพื่อเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถในการแข่งขันให้ประชาชนได้มีอาชีพที่สามารถสร้างรายได้ที่มั่งคั่งและมั่นคง เป็นบุคลากรที่มีวินัย เปี่ยมไปด้วยคุณธรรมและจริยธรรม และมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น สำนักงาน กศน. จึงได้พิจารณาทบทวนหลักการ จุดหมาย มาตรฐาน ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และเนื้อหาสาระ ทั้ง 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ของหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551ให้มีความสอดคล้องตอบสนองนโยบายกระทรวง ศึกษาธิการ ซึ่งส่งผลให้ต้องปรับปรุงหนังสือเรียน โดยการเพิ่มและสอดแทรกเนื้อหาสาระเกี่ยวกับอาชีพ คุณธรรม จริยธรรมและการเตรียมพร้อมเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ในรายวิชาที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน แต่ยังคงหลักการและวิธีการเดิมในการพัฒนาหนังสือที่ให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าความรู้ด้วยตนเอง ปฏิบัติกิจกรรม ทำแบบฝึกหัด เพื่อทดสอบความรู้ความเข้าใจ มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่ม หรือศึกษาเพิ่มเติมจากภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งการเรียนรู้และสื่ออื่น

การปรับปรุงหนังสือเรียนในครั้งนี้ ได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจากผู้ทรงคุณวุฒิในแต่ละสาขาวิชาและผู้เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนการสอน ที่ศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูล องค์ความรู้จากสื่อต่างๆ มาเรียบเรียงเนื้อหาให้ครบถ้วนสอดคล้องกับมาตรฐาน ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ตัวชี้วัดและกรอบเนื้อหาสาระของรายวิชา สำนักงาน กศน.ขอขอบคุณผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้ และหวังว่าหนังสือเรียนชุดนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้เรียน ครู ผู้สอน และผู้เกี่ยวข้องในทุกระดับ หากมีข้อเสนอแนะประการใด สำนักงาน กศน. ขอน้อมรับด้วยความขอบคุณยิ่ง

(นายประเสริฐ บุญเรือง)

เลขาธิการ กศน.

พฤศจิกายน 2554

สารบัญ

หน้า

คำนำ

คำแนะนำการใช้หนังสือเรียน

โครงสร้างรายวิชา

ขอบข่ายเนื้อหา

บทที่ 1 การฟัง การดู 9

เรื่องที่ 1 หลักเบื้องต้นของการฟังและการดู 10

เรื่องที่ 2 หลักการฟังเพื่อจับใจความสำคัญ 11

เรื่องที่ 3 หลักการฟัง การดู อย่างมีวิจารณญาณ 14

เรื่องที่ 4 มารยาทในการฟัง การดู 15

บทที่ 2 การพูด 18

เรื่องที่ 1 สรุปความ จับประเด็นสำคัญของเรื่องที่พูด 19

เรื่องที่ 2 การพูดในโอกาสต่างๆ 21

เรื่องที่ 3 มารยาทในการพูด 24

บทที่ 3 การอ่าน 27

เรื่องที่ 1 การอ่านในใจ 28

เรื่องที่ 2 การอ่านออกเสียง 29

เรื่องที่ 3 การอ่านจับใจความสำคัญ 45

เรื่องที่ 4 มารยาทในการอ่าน และนิสัยรักการอ่าน 51

บทที่ 4 การเขียน 53

เรื่องที่ 1 หลักการเขียน การใช้ภาษาในการเขียน 54

เรื่องที่ 2 หลักการเขียนแผนภาพความคิด 57

เรื่องที่ 3 การเขียนเรียงความและย่อความ 64

เรื่องที่ 4 การเขียนเพื่อการสื่อสาร 85

เรื่องที่ 5 การสร้างนิสัยรักการเขียนและการศึกษาค้นคว้า 100

บทที่ 5 หลักการใช้ภาษา 116

เรื่องที่ 1 การใช้คำและการสร้างคำในภาษาไทย 117

เรื่องที่ 2 การใช้เครื่องหมายวรรคตอนและอักษรย่อ 129

เรื่องที่ 3 ชนิดและหน้าที่ของประโยค 140

เรื่องที่ 4 หลักในการสะกดคำ 146
เรื่องที่ 5 คำราชาศัพท์ 153
เรื่องที่ 6 การใช้สำนวน สุภาษิต คำพังเพย 157
เรื่องที่ 7 หลักการแต่งคำประพันธ์ 162
เรื่องที่ 8 การใช้ภาษาที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ 169
บทที่ 6 วรรณคดี และวรรณกรรม 172
เรื่องที่ 1 หลักการพิจารณาวรรณคดีและหลักการพินิจวรรณกรรม 173
เรื่องที่ 2 หลักการพินิจวรรณคดีด้านวรรณศิลป์และด้านสังคม 178
เรื่องที่ 3 เพลงพื้นบ้าน เพลงกล่อมเด็ก 184
บทที่ 7 ภาษาไทยกับช่องทางการประกอบอาชีพ 199
เรื่องที่ 1 คุณค่าของภาษาไทย 200
เรื่องที่ 2 ภาษาไทยกับช่องการประกอบอาชีพ 202
เรื่องที่ 3 การเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ทางด้านภาษาไทย
เพื่อการประกอบอาชีพ 204
เฉลยแบบฝึกหัด 212
บรรณานุกรม 219
คณะผู้จัดทำ 221

คำแนะนำในการใช้หนังสือเรียน

หนังสือเรียนสาระความรู้พื้นฐาน รายวิชาภาษาไทย พท21001 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นหนังสือเรียนที่จัดทำขึ้น สำหรับผู้เรียนที่เป็นนักศึกษานอกระบบ

ในการศึกษาหนังสือเรียนสาระความรู้พื้นฐาน รายวิชาภาษาไทย พท 21001 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นผู้เรียนควรปฏิบัติดังนี้

1. ศึกษาโครงสร้างรายวิชาให้เข้าใจในหัวข้อและสาระสำคัญ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และขอบข่ายเนื้อหาของรายวิชานั้นๆ โดยละเอียด
2. ศึกษารายละเอียดเนื้อหาของแต่ละบทอย่างละเอียด ทำกิจกรรม แล้วตรวจสอบกับแนวตอบกิจกรรม ถ้าผู้เรียนตอบผิดควรกลับไปศึกษาและทำความเข้าใจในเนื้อหานั้นใหม่ให้เข้าใจ ก่อนที่จะศึกษาเรื่องต่อๆ ไป
3. ปฏิบัติกิจกรรมท้ายเรื่องของแต่ละเรื่อง เพื่อเป็นการสรุปความรู้ ความเข้าใจของเนื้อหาในเรื่องนั้นๆ อีกครั้ง และการปฏิบัติกิจกรรมของแต่ละเนื้อหา แต่ละเรื่อง ผู้เรียนสามารถนำไปตรวจสอบกับครูและเพื่อนๆ ที่ร่วมเรียนในรายวิชาและระดับเดียวกันได้
4. หนังสือเรียนเล่มนี้มี 7 บท

   บทที่ 1 การฟัง การดู

   บทที่ 2 การพูด

   บทที่ 3 การอ่าน

   บทที่ 4 การเขียน

   บทที่ 5 หลักการใช้ภาษา

   บทที่ 6 วรรณคดี และวรรณกรรม

   บทที่ 7 ภาษาไทยกับช่องทางการประกอบอาชีพ

โครงสร้างรายวิชาภาษาไทย (พท๒๑๐๐๑)
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

สาระสำคัญ

1. การอ่านเป็นทักษะทางภาษาที่สำคัญ เพราะช่วยให้สามารถรับรู้ข่าวสารและเหตุการณ์ต่างๆ ของสังคม ทำให้ปรับตัวได้กับความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการต่างๆ สามารถวิเคราะห์ วิจารณ์ และนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

2. การเขียนเป็นการสื่อสารที่จัดระบบความคิด การเลือกประเด็น การเลือกสรรถ้อยคำเพื่อถ่ายทอดเป็นตัวอักษรในการสื่อความรู้ ความคิด ประสบการณ์ อารมณ์ ความรู้สึก จากผู้เขียนไปยังผู้อ่าน

3. การฟัง การดู และการพูด เป็นทักษะที่สำคัญของการสื่อสารในการดำเนินชีวิตประจำวัน จึงจำเป็นต้องเข้าใจหลักการเบื้องต้น และต้องคำนึงถึงมารยาทในการฟัง การดูและการพูดด้วย

4. การใช้ภาษาไทยให้ถูกต้องตามหลักภาษา ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาของคนไทยจึงต้องตระหนักถึงความสำคัญของภาษาและต้องอนุรักษ์ภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติสืบต่อไป

5. การใช้ทักษะทางภาษาไทยในการแสวงหาความรู้ การเข้าใจระดับของภาษาสามารถใช้คำพูดและเขียนได้ดี ทำให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม

6. วรรณคดีไทยเป็นมรดกของภาษาและวัฒนธรรมที่มีคุณค่า เป็นมรดกทางปัญญาของคนไทยแสดงถึงความรุ่งเรืองของวัฒนธรรมทางภาษา เป็นการเชิดชูความเป็นอารยะของชาติ

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

เมื่อศึกษาชุดวิชาแล้ว ผู้เรียนสามารถ

1. จับใจความสำคัญ และเล่าเรื่องได้ ตีความได้ อ่านในใจและอ่านออกเสียง วิเคราะห์ วิจารณ์ ประเมินค่าได้ เลือกหนังสือและสารสนเทศได้และมีมารยาทในการอ่านและมีนิสัยรักการอ่าน

2. อธิบายการเขียนเบื้องต้นได้ เขียนเรียงความ ย่อความ เขียนจดหมาย เขียนโต้แย้ง เขียนรายงาน เขียนคำขวัญ เขียนประกาศ เขียนเชิญชวน กรอกแบบรายการ แต่งคำประพันธ์ บอกคุณค่าของถ้อยคำภาษาและสามารถเลือกใช้ถ้อยคำในการประพันธ์ เขียนอ้างอิง เขียนเลขไทยได้ถูกต้องสวยงาม

3. บอกหลักเบื้องต้น และจุดมุ่งหมายของการฟัง การดูและการพูดได้ และสามารถพูดในโอกาสต่างๆ ได้

4. บอกลักษณะสำคัญของภาษาและการใช้ภาษาในการสื่อการ ใช้พจนานุกรมและสารานุกรมในชีวิตประจำวันได้

5. บอกชนิดและหน้าที่ของคำ ประโยค และนำไปใช้ได้ถูกต้อง

6. ใช้เครื่องหมายวรรคตอน อักษรย่อ คำราชาศัพท์ หลักการประชุม การอภิปราย การโต้วาที

7. บอกความหมายของวรรณคดีและวรรณกรรม องค์ประกอบและรูปแบบลักษณะเด่นของวรรณคดีได้

8. บอกความหมายของวรรณกรรมมุขปาฐะ และวรรณกรรมลายลักษณ์ได้

9. บอกความหมายและลักษณะเด่นของวรรณกรรมท้องถิ่น ประเภทรูปแบบของวรรณกรรมไทยปัจจุบันได้

10. อ่านวรรณคดีและวรรณกรรม บอกแนวความคิด ค่านิยม คุณค่าหรือแสดงความคิดเห็นได้

11. บอกลักษณะสำคัญและคุณค่าของเพลงพื้นบ้าน และบทกล่อมเด็กพร้อมทั้งร้องเพลงพื้นบ้านและบทกล่อมเด็กได้

ขอบข่ายเนื้อหา

บทที่ 1 การฟัง การดู

บทที่ 2 การพูด

บทที่ 3 การอ่าน

บทที่ 4 การเขียน

บทที่ 5 หลักการใช้ภาษา

บทที่ 6 วรรณคดี และวรรณกรรม

บทที่ 7 ภาษาไทยกับการประกอบอาชีพ

บทที่ 1 การฟัง การดู

สาระสำคัญ

การฟัง การดู เป็นทักษะสำคัญประการหนึ่งของการสื่อสารที่เราใช้มากที่สุดทั้งเรื่องของการศึกษาเล่าเรียน การประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิตประจำวัน จึงจำเป็นจะต้องเข้าใจหลักการเบื้องต้น เพื่อเป็นพื้นฐานในการประยุกต์ใช้ในขั้นสูงขึ้นไป นอกจากนี้ต้องพัฒนาทักษะเหล่านี้ให้มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงมารยาทในการฟัง และการดูด้วย

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ผู้เรียนสามารถ

1. สรุปความจับประเด็นสำคัญของเรื่องที่ฟังและดู
2. วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือ จากการฟัง และดูสื่อโฆษณา และข่าวสารประจำวันอย่างมีเหตุผล
3. วิเคราะห์การใช้น้ำเสียง กิริยา ท่าทาง ถ้อยคำของผู้พูด อย่างมีเหตุผล
4. ปฏิบัติตนเป็นผู้มีมารยาทในการฟังและดู

ขอบข่ายเนื้อหา

เรื่องที่ 1 หลักเบื้องต้นของการฟังและการดู

เรื่องที่ 2 หลักการฟังเพื่อจับใจความสำคัญ

เรื่องที่ 3 หลักการฟัง การดู และการพูดอย่างมีวิจารณญาณ

เรื่องที่ 4 การมีมารยาทในการฟังและการดู

เรื่องที่ 1 หลักเบื้องต้นของการฟังและการดู

หลักเบื้องต้นของการฟังและการดู

ความหมายของการฟังและการดู

การฟังและการดูหมายถึง การรับรู้เรื่องราวต่างๆ จากแหล่งของเสียงหรือภาพ หรือเหตุการณ์ ซึ่งเป็นการฟังจากผู้พูดโดยตรง หรือฟังและดูผ่านอุปกรณ์ หรือสิ่งต่างๆ แล้วเกิดการรับรู้และนำไปใช้ประโยชน์ โดยต้องศึกษาจนเกิดความถูกต้อง ว่องไว ได้ประสิทธิภาพ

หลักการฟังและการดูที่ดี

1. ต้องรู้จุดมุ่งหมายของการฟังและดู และต้องจดบันทึกเพื่อเตือนความจำ
2. ต้องฟังและดูโดยปราศจากอคติ เพื่อการวิเคราะห์วิจารณ์ที่ตรงประเด็น
3. ให้ความร่วมมือในการฟัง และดูด้วยการร่วมกิจกรรม

จุดมุ่งหมายของการฟังและการดู

การฟังมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญดังนี้

1. ฟังเพื่อจับใจความสำคัญได้ว่าเรื่องที่ฟังนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร เกิดขึ้นที่ไหน เมื่อไหร่ หรือใครทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่
2. ฟังเพื่อจับใจความโดยละเอียด ผู้ฟังต้องมีสมาธิในการฟัง และอาจต้องมีการบันทึกย่อเพื่อช่วยความจำ
3. ฟังเพื่อหาเหตุผลมาโต้แย้งหรือคล้อยตาม ผู้ฟังต้องตั้งใจฟังเป็นพิเศษ และต้องใช้วิจารณญาณพิจารณาว่าเรื่องที่ฟังนั้นมีอะไรเป็นข้อเท็จจริง อะไรเป็นข้อคิดเห็น และมีความถูกต้องมีเหตุผลน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด ซึ่งผู้ฟังควรพิจารณาเรื่องราวที่ฟังด้วยใจเป็นธรรม
4. ฟังเพื่อเกิดความเพลิดเพลิน และซาบซึ้ง ในคุณค่าของ วรรณคดี คติธรรม และดนตรี ผู้ฟังต้องมีความรู้ในเรื่องที่ฟัง เข้าใจคำศัพท์ สัญลักษณ์ต่างๆ และมีความสามารถในการตีความ เพื่อให้เกิดความไพเราะซาบซึ้งในรสของภาษา
5. ฟังเพื่อส่งเสริมจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ เป็นความคิดที่เกิดขึ้นขณะที่ฟัง หรือหลังจากการฟัง ซึ่งอาจจะออกมาในรูปของงานประพันธ์ งานศิลปะ หรือการพูด

การดูมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญดังนี้

1. ดูเพื่อให้รู้ เป็นการดูเพื่อให้เป็นคนทันโลกทันเหตุการณ์
2. ดูเพื่อศึกษาหาความรู้ เป็นการดูที่ช่วยส่งเสริมการอ่าน หรือการเรียนให้มีความรู้มากขึ้น หรือมีความชัดเจนลุ่มลึกขึ้น
3. ดูเพื่อความเพลิดเพลิน เช่น ละคร เกมโชว์ มิวสิควิดีโอ

4. ดูเพื่อยกระดับจิตใจ เป็นการดูที่จะทำให้จิตใจเบิกบานและละเอียดอ่อน เข้าถึงธรรมชาติและสัจธรรม ได้แก่ การชมธรรมชาติ การชมโขน ละคร การดูรายการเกี่ยวกับธรรมะ การดูกีฬา

เรื่องที่ 2 หลักการฟังเพื่อจับใจความสำคัญ

การฟังเพื่อจับใจความสำคัญ เป็นการฟังเพื่อความรู้ ผู้ฟังต้องตั้งใจฟังและพยายามสรุป เนื้อหา โดยมีหลักการสำคัญดังนี้

1. มีสมาธิดี ตั้งใจฟัง ติดตามเรื่อง
2. ฟังให้เข้าใจและลำดับเหตุการณ์ให้ดีว่า เรื่องที่ฟังเป็นเรื่องของอะไร ใครทำอะไร ที่ไหน อย่างไร
3. แยกให้ออกว่า ตอนใดเป็นใจความสำคัญ ตอนใดเป็นส่วนขยาย
4. บันทึกข้อความสำคัญจากเรื่องที่ฟัง

ตัวอย่าง การฟังเพื่อจับใจความสำคัญ

1. จับใจความสำคัญจากบทร้อยแก้ว

ร้อยแก้ว คือ ความเรียงที่สละสลวยไพเราะเหมาะเจาะด้วยเสียงและความหมาย แต่ไม่กำหนดระเบียบบัญญัติแห่งฉันทลักษณ์คือไม่จำกัดครุ ลหุ ไม่กำหนดสัมผัส

ตัวอย่าง “เห็นกงจักรเป็นดอกบัว” สุภาษิต “เห็นกงจักรเป็นดอกบัว” นี้โดยมากรู้จักความหมายกันแพร่หลายอยู่แล้ว คือว่า เห็นผิดเป็นชอบ เช่น ตัวอย่าง เห็นเพื่อนของตนค้าฝิ่นเถื่อน ห้ามเท่าไรก็ไม่ฟังจนเพื่อนผู้นั้นถูกจับเสียเงินเสียทองมากมาย เช่นนี้มักกล่าวติเตียนท่านผู้นั้นว่า “เห็นกงจักรเป็นดอกบัว”

(ชุมนุมนิพนธ์ ของ อ.น.ก.)

ใจความสำคัญ เห็นกงจักรเป็นดอกบัว คือเห็นผิดเป็นชอบ

ตัวอย่าง ครอบครัวของเราคนไทยสมัยก่อน ผู้ชายก็ต้องเป็นหัวหน้าครอบครัว ถ้ามาจากตระกูลดีมีวิชาความรู้ก็มักรับราชการ เพราะคนไทยเรานิยมการรับราชการมีเงินเดือน มีบ้านเรือนของตนเองได้ก็มี เช่าเขาก็มี อยู่กับบิดามารดาก็ไม่น้อย ได้เป็นมรดกตกทอดกันก็มี ทรัพย์สมบัติเหล่านี้จะงอกเงยหรือหมดไปก็อยู่ที่ภรรยาผู้เป็นแม่บ้าน

(แม่ศรีเรือน ของทิพย์วาณี สนิทวงศ์)

ใจความสำคัญ ครอบครัวไทยสมัยก่อน ผู้ชายที่มีความรู้นิยมรับราชการ ทรัพย์สมบัติที่มีจะเพิ่มขึ้นหรือหมดไปก็อยู่ที่ภรรยา

2. จับใจความสำคัญจากบทร้อยกรอง

ร้อยกรอง คือ ถ้อยคำที่เรียบเรียงให้เป็นระเบียบตามบัญญัติแห่งฉันทลักษณ์ คือ ตำราว่าด้วยการประพันธ์ เช่น โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน

ตัวอย่าง ฟังข้อความต่อไปนี้แล้วจับใจความสำคัญ (ครูหรือนักศึกษาเป็นผู้อ่าน)

นางกอดจูบลูบหลังแล้วสั่งสอน อำนวยพรพลายน้อยละห้อยไห้
พ่อไปดีศรีสวัสดิ์กำจัดภัย จนเติบใหญ่ยิ่งยวดได้บวชเรียน
ลูกผู้ชายลายมือนั้นคือยศ เจ้าจงอตส่าห์ทำสม่ำเสมียน
แล้วพาลูกออกมาข้างท่าเกวียน จะจากเจียนใจขาดอนาถใจ

(กำเนิดพลายงาม ของ พระสุนทรโวหาร (ภู่)

ใจความสำคัญ การจากกันของแม่ลูกคือ นางวันทองกับพลายงาม นางวันทองอวยพรให้โอวาทและจากกันด้วยความอาลัยอาวรณ์อย่างสุดซึ้ง

ตัวอย่าง การฟังบทร้อยกรองเพื่อจับใจความสำคัญ (ครูอ่านให้ฟัง)

ถึงบางแสนแล่นสบายจรดชายหาด เดียรดาษคนลงสรงสนาน
เสียงเจี๊ยวจ๊าวฉาวฉ่าน่าสำราญ ล้วนเบิกบานแช่มชื่นรื่นฤทัย
คลื่นซัดสาดฟาดฝั่งดังซู่ซ่า ถึงแสงแดดแผดกล้าหากลัวไม่
เด็กกระโดดโลดเต้นเล่นน้ำไป พวกผู้ใหญ่คอยเฝ้าเหมือนเข้ายาม
เราหยุดพักกินกลางวันกันที่นี่ ในร้านมีผู้คนอยู่ล้นหลาม
มีอาหารจีนไทยรสไม่ทราม คนละชามอิ่มแปล้มาแค่คอ

(นิราศสัตหีบ พล.ร.ต.จวบ หงสกุล)

ฟังบทร้อยกรองข้างบนแล้วตอบคำถามต่อไปนี้

1. เรื่องอะไร (เที่ยวชายทะเล)
2. เกี่ยวกับใคร (เด็กและผู้ใหญ่)
3. ทำอะไร (ส่งเสียงดัง วิ่งเล่นตามชายหาด)
4. ที่ไหน (บางแสน)
5. เมื่อไร (ตอนกลางวัน)

ใจความสำคัญ เด็กและผู้ใหญ่ไปเที่ยวบางแสน รับประทานอาหารกลางวัน เด็กเล่นน้ำ ผู้ใหญ่คอยเฝ้าสนุกสนานมาก

3. จับใจความสำคัญจากบทความ

บทความ คือ ข้อเขียนซึ่งอาจจะเป็นรายงาน หรือการแสดงความคิดเห็น มักตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ วารสาร สารานุกรม เป็นต้น

ตัวอย่าง ใครที่เคยกินไข่เยี่ยวม้าคงประหลาดใจว่าทำไมเรียกว่าไข่เยี่ยวม้า ทั้งๆ ที่ตามปกติแล้วใช้ขี้เถ้าจากถ่านไม้ผสมวัตถุดิบอื่นๆ พอกไข่จนเกิดปฏิกิริยาระหว่างสารที่พอกกับเนื้อไข่จนเกิดวุ้นสีดำๆ เป็นไข่เยี่ยวม้าขึ้นมา โดยไม่ได้ "เยี่ยวม้า" สักกะหยดมาก่อนปฏิสนธิจนเป็นไข่กินอร่อยแต่ก็นั่นแหละ น่าจะสันนิษฐานกันได้ว่า ต้นตำรับเดิมของการทำไข่วุ้นดำเช่นนี้ มาจากการเอาไข่ไปแช่เยี่ยวม้าจริงๆ และเจ้าฉี่ม้านี่เองที่ทำปฏิกิริยากับไข่จนเป็นวุ้นขึ้นมา

ทว่าในยุคหลังๆ ชะรอยจะหาฉี่ม้าลำบากหรือไม่สะดวก ก็เลยหาสูตรทำ ทำไข่ปัสสาวะม้าใหม่ให้สะดวกและง่ายดายรวมทั้งประหยัดเพราะไม่ต้องเลี้ยงม้าเอาฉี่เหมือนเดิมก็เป็นได้

ส่วนรสชาติจะเหมือนตำรับเดิมหรือเปลี่ยนแปลงประการใด ก็ยังไม่มีใครพิสูจน์หรือพยายามทำออกมาเทียบเคียงกัน

ตัดตอนจากหนังสือสยามรัฐฉบับวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2530

ใจความสำคัญ ไข่เยี่ยวม้าไม่ได้ใช้เยี่ยวม้าในการทำ

4. จับใจความสำคัญจากข่าว

ข่าว คือ คำบอกเล่าเรื่องราวซึ่งโดยปกติมักเป็นเรื่องเกิดใหม่หรือเป็นที่น่าสนใจ

ตัวอย่าง ที่ศาลจังหวัดอุบลราชธานี พนักงานอัยการจังหวัดเป็นโจทก์ฟ้องนายวัน สันสูงโนน อายุ 44 ปี เป็นจำเลย ฐานเมื่อวันที่ 30 ก.ค.30 ในเวลากลางวัน จำเลยได้บังอาจตัดฟันต้นไม้ประดู่ 1 ต้น ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ และบังอาจแปรรูปไม้ประดู่ดังกล่าว จำนวน 8 แผ่น ประมาณ 0.48 ลูกบาศก์เมตร และมีไม้ดังกล่าวไว้ครอบครอง เหตุเกิดที่ตำบลนาจะหลวย อำเภอนาจะหลวย จังหวัดอุบลราชธานี

ศาลจังหวัดอุบลราชธานี มีคำพิพากษาว่า จำเลยมีความผิด พ.ร.บ.ป่าสงวนแห่งชาติ พ.ร.บ.ป่าไม้ และประมวลกฎหมายอาญา รวมลงโทษ จำคุก 18 เดือน จำเลยให้การสารภาพขณะจับกุมเป็นประโยชน์แก่การพิจารณาอยู่บ้าง จึงมีเหตุบรรเทาโทษ ลดโทษให้หนึ่งในสี่ คงจำคุก 13 เดือน 15 วัน ของกลางริบ

ใจความสำคัญ ตัดต้นประดู่ 1 ต้น ถูกจำคุกกว่า 13 เดือน

เรื่องที่ 3 หลักการฟัง การดู อย่างมีวิจารณญาณ

ผู้ที่สามารถจะฟังและดูได้อย่างมีวิจารณญาณ จะต้องมีความเข้าใจและสามารถปฏิบัติดังนี้ได้

1. การวิเคราะห์ คือ ความสามารถในการแยกข้อเท็จจริงออกจากข้อคิดเห็นรู้ว่าอะไรเป็นอะไร อะไรเป็นเหตุอะไรเป็นผล

ตัวอย่าง

ปีที่ผ่านมาถึงแม้การแข่งขันธุรกิจกองทุนรวมสูง แต่บริษัทวางกลยุทธ์ด้วยการแบ่งกลุ่มลูกค้าอย่างชัดเจน เพื่อคิดค้นผลิตภัณฑ์ และการบริการให้ทั่วถึง รวมทั้งตอบสนองความต้องการลูกค้าได้ตรงจุดเพราะเชื่อว่าลูกค้ามีความต้องการและรับความเสี่ยงเท่ากัน

ข้อคิดเห็น คือ ผู้พูดถือว่าลูกค้ามีความต้องการและรับความเสี่ยงเท่ากัน

2. การตีความ คือ ต้องรู้ความหมายที่แฝงไว้ในใจเรื่องหรือภาพนั้นๆ

ตัวอย่าง

กองทุนไทยพาณิชย์ยิ้มหน้าบาน ผลงานทะลุเป้าดันทรัพย์สินพุ่ง

ยิ้มหน้าบาน หมายถึง ยิ้มอย่างมีความสุขมีความพึงพอใจ

3. การประเมินค่า เป็นทักษะที่ต่อเนื่องมาจากการวิเคราะห์การตีความ การประเมินค่าสิ่งใดๆ จะต้องพิจารณาให้รอบด้าน เช่น จุดประสงค์ รูปแบบ ประเภทของสาร เช่น ถ้าจะประเมินคุณค่าของวรรณคดีต้องดูในเรื่องคุณค่าวรรณศิลป์ ด้านสังคม เนื้อหาและนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

4. การตัดสินใจ คือ การวินิจฉัยเพื่อประเมินค่าอันนำไปสู่การตัดสินใจที่ถูกต้องว่า สิ่งใดควรเชื่อไม่ควรเชื่อ ซึ่งการตัดสินใจที่ถูกต้องเป็นเรื่องสำคัญมากในชีวิตประจำวัน

5. การนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ทักษะนี้จะต้องใช้ศิลปะและประสบการณ์ของแต่ละคนมาช่วยด้วย ซึ่งการฟังมาก ดูมากก็จะช่วยให้ตัดสินใจไม่ผิดพลาด

เรื่องที่ 4 มารยาทในการฟัง การดู

มารยาทในการฟังและการดู

การฟังและการดูเป็นกิจกรรมในการดำเนินชีวิตที่ทุกคนในสังคมมักจะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมเกือบทุกวันการเป็นผู้มีมารยาทในการฟังที่ดี นอกจากเป็นการสร้างบุคลิกภาพที่ดีให้กับตนเองแล้วยังเป็นสิ่งแสดงให้เห็นว่าเป็นผู้ได้รับการอบรมฝึกฝนมาอย่างดี เป็นผู้มีมารยาทในสังคม การที่ทุกคนมีมารยาทที่ดีในการฟังและการดู ยังเป็นการสร้างระเบียบในการอยู่ร่วมกันในสังคม ช่วยลดปัญหาการขัดแย้ง และช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการฟังอีกด้วย ผู้มีมารยาทในการฟังและดู ควรปฏิบัติตนดังนี้

1. เมื่อฟังอยู่เฉพาะหน้าผู้ใหญ่ ควรฟังโดยสำรวมกิริยามารยาท
2. การฟังในที่ประชุม ควรเข้าไปนั่งก่อนผู้พูดเริ่มพูด โดยนั่งที่ด้านหน้าให้เต็มเสียก่อน และควรตั้งใจฟังจนจบเรื่อง
3. ฟังด้วยใบหน้ายิ้มแย้มแจ่มใสเป็นกันเองกับผู้พูด ปรบมือเมื่อมีการแนะนำตัวผู้พูดและเมื่อผู้พูดพูดจบ
4. เมื่อฟังในที่ประชุม ต้องตั้งใจฟัง และจดบันทึกข้อความที่สนใจ หรือข้อความที่สำคัญ หากมีข้อสงสัยเก็บไว้ถามเมื่อมีโอกาสและถามด้วยกิริยาสุภาพ
5. เมื่อไปดูละคร ภาพยนตร์ หรือฟังดนตรี ไม่ควรสร้างความรำคาญให้บุคคลอื่น ควรรักษามารยาทและสำรวมกิริยา

กิจกรรม บทที่ 1 การฟัง การดู

กิจกรรมที่ 1 ให้ผู้เรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1.1 ความหมายของการฟังและการดู

.....

.....

.....

.....

.....

1.2 บอกจุดมุ่งหมายของการฟังและการดู มา 3 ข้อ

.....

.....

.....

.....

.....

กิจกรรมที่ 2 ให้ผู้เรียนใช้วิจารณญาณให้รอบคอบว่า เมื่อฟังข้อความโฆษณานี้แล้ว น่าเชื่อถือหรือเป็นความจริงมากน้อย เพียงไร

> ครีมถนอมผิว ช่วยให้ผิวนิ่ม ผิวที่มีริ้วรอยเหี่ยวย่นจะกลับเต่งตึงเปล่งปลั่ง ผิวที่อ่อนเยาว์ในวัยเด็กจะกลับคืนมา คุณสภาพสตรีโปรดไว้วางใจ และเรียกใช้ครีมถนอมเนื้อ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

กิจกรรมที่ 3 ให้ผู้เรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียว

1. การฟังที่มีประสิทธิภาพ คือการฟังในข้อใด
   ก. จับสาระสำคัญได้
   ข. จดบันทึกได้ทัน
   ค. ปราศจากอคติ
   ง. มีสมาธิในการฟัง
2. ข้อใดคือลักษณะของการฟังที่ดี
   ก. แสดงสีหน้าเมื่อสงสัยและรอถามเมื่อผู้พูดพูดจบ
   ข. ดวงตาจับจ้องอยู่ที่ผู้พูดแสดงความใส่ใจในคำพูดอย่างจริงจัง
   ค. กวาดสายตาไปมาพร้อมกับจ้องหน้าและทักท้วงขึ้นเมื่อไม่เห็นด้วย
   ง. สบตากับผู้พูดเป็นระยะๆ อย่างเหมาะสมและเสริมหรือโต้แย้งตามความเหมาะสม
3. การฟังที่ทำให้ผู้ฟังเกิดสติปัญญา หมายถึงการฟังลักษณะใด
   ก. ฟังด้วยความอยากรู้
   ข. ฟังด้วยความตั้งใจ
   ค. ฟังแล้ววิเคราะห์สาร
   ง. ฟังเพื่อจับใจความสำคัญ
4. ความสามารถในการฟังข้อใดสำคัญที่สุดสำหรับผู้เรียน
   ก. จดสิ่งที่ฟังได้ครบถ้วน
   ข. จับสาระสำคัญของเรื่องได้
   ค. ประเมินค่าเรื่องที่ฟังได้
   ง. จับความมุ่งหมายของผู้พูดได้
5. บุคคลในข้อใดขาดมารยาทในการฟังมากที่สุด
   ก. คุยกับเพื่อนขณะที่ฟังผู้อื่นพูด
   ข. ฟังไปทานอาหารไปขณะที่ผู้พูดพูด
   ค. ไปถึงสถานที่ฟังหลังจากผู้พูดเริ่มพูดแล้ว
   ง. จดบันทึกขณะที่ฟังโดยไม่มองผู้พูดเลย

□□□□

บทที่ 2 การพูด

สาระสำคัญ

การพูดเป็นทักษะส่งสารเพื่อรับรู้เรื่องราวต่างๆ และถ่ายทอดความรู้และความคิดของเราให้ผู้อื่นรับรู้ การส่งสารจะประสบความสำเร็จ จำเป็นต้องจับประเด็นสำคัญเรื่องที่จะพูดให้เหมาะสมกับลักษณะโอกาส รวมทั้งการมีมารยาทในการพูดจะทำให้สามารถสื่อสารด้วยการพูดมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ผู้เรียนสามารถ

1. พูดนำเสนอเพื่อความรู้ ความคิดเห็น สร้างความเข้าใจ โน้มน้าวใจ ปฏิเสธ เจรจาต่อรองด้วยภาษากิริยาท่าทางที่สุภาพ
2. ปฏิบัติตนเป็นผู้มีมารยาทในการพูด

ขอบข่ายเนื้อหา

เรื่องที่ 1 สรุปความจับประเด็นสำคัญของเรื่องที่พูดได้

เรื่องที่ 2 การพูดในโอกาสต่างๆ

เรื่องที่ 3 มารยาทในการพูด

เรื่องที่ 1 สรุปความ จับประเด็นสำคัญของเรื่องที่พูด

การพูดเป็นทักษะหนึ่งของการสื่อสาร การพูดคือการเปล่งเสียงออกมาเป็นถ้อยคำ หรือข้อความต่างๆ เพื่อติดต่อสื่อสารให้ผู้พูดและผู้ฟังเข้าใจเรื่องราวต่างๆ การพูดเป็นการสื่อความหมายโดยใช้ภาษาเสียง กิริยาท่าทางต่างๆ เพื่อถ่ายทอดความรู้และความรู้สึกรวมทั้งความคิดเห็นของผู้พูดให้ผู้ฟังได้รับรู้ และเข้าใจตามความมุ่งหมาย ของผู้ฟังเป็นเกณฑ์

องค์ประกอบของการพูดประกอบด้วย

1. ผู้พูด คือผู้ที่มีจุดมุ่งหมายสำคัญที่จะเสนอความรู้ความคิดเห็นเพื่อให้ผู้ฟังได้รับรู้และเข้าใจ โดยใช้ศิลปะการพูดอย่างมีหลักเกณฑ์ และฝึกปฏิบัติอยู่เป็นประจำ

2. เนื้อเรื่อง คือ เรื่องราวที่ผู้พูดนำเสนอเป็นความรู้หรือความคิดเห็นให้ผู้ฟังได้รับรู้อย่างเหมาะสม

3. ผู้ฟัง คือ ผู้รับฟังเรื่องราวต่างๆ ที่ผู้พูดนำเสนอซึ่งผู้ฟังต้องมี หลักเกณฑ์และมารยาทในการฟัง

นอกจากนี้ผู้พูดยังควรมีการใช้สื่อหรือ อุปกรณ์ต่างๆ ประกอบการพูดเพื่อให้ผู้ฟังมีความรู้ความเข้าใจยิ่งขึ้น สื่อต่างๆ อาจเป็น แผ่นภาพ ป้ายนิเทศ เทปบันทึกเสียง หรือ วีดิทัศน์ เป็นต้น และสิ่งที่สำคัญคือผู้พูดต้องคำนึงถึงโอกาสในการพูด เวลาและสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการพูด เพื่อให้การพูดนั้นเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การพูดที่ดี คือ การสื่อความหมายที่ดีนั้นย่อมสื่อความเข้าใจกับใครๆ ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของผู้พูด การที่ผู้ฟัง ฟังแล้วพึงพอใจ สนใจ เกิดความศรัทธาเลื่อมใสผู้พูดเรียกว่าผู้นั้นมีศิลปะในการพูด

ลักษณะการพูดที่ดี มีดังนี้

1. มีบุคลิกภาพที่ดี การฟังคนอื่นพูดนั้นเราไม่ได้ฟังแต่เพียงเสียงพูด แต่เราจะต้องดูการพูดดูบุคลิกภาพของเขาด้วย บุคลิกภาพของผู้พูดมีส่วนที่จะทำให้ผู้ฟังสนใจ ศรัทธาตัวผู้พูด บุคลิกภาพได้แก่ รูปร่าง หน้าตา ท่าทาง การยืน การนั่ง การเดิน ใบหน้าที่ยิ้มแย้ม ตลอดจนอากัปกิริยาที่แสดงออกในขณะที่พูดอย่างเหมาะสมด้วย

2. มีความเชื่อมั่นในตนเองดี ผู้พูดจะต้องเตรียมตัวล่วงหน้า ฝึกซ้อมการพูดให้คล่องสามารถจดจำเรื่องที่พูดได้ ควบคุมอารมณ์ได้ ไม่ตื่นเต้น ประหม่า หรือลุกลี้ลุกลน รีบร้อนจนทำให้เสียบุคลิก

3. พูดให้ตรงประเด็น พูดในเรื่องที่กำหนดไว้ ไม่นอกเรื่อง พูดอย่างมีจุดมุ่งหมายมุ่งให้ผู้ฟังฟังแล้วเข้าใจ ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ผู้พูดต้องการ

4. ต้องใช้ภาษาที่เหมาะสมกับระดับผู้ฟัง ตามปกตินิยมใช้ภาษาธรรมดา สุภาพ สั้นๆ กะทัดรัด สื่อความเข้าใจได้ง่าย หลีกเลี่ยงสำนวนโลดโผน ศัพท์เทคนิคหรือ สำนวนที่ไม่ได้มาตรฐาน

5. ต้องคำนึงถึงผู้ฟัง ผู้พูดต้องทราบว่าผู้ฟังเป็นใคร เพศ วัย อาชีพ ระดับการศึกษา ความสนใจ ความเชื่อถือเป็นอย่างไร เพื่อจะได้พูดให้ถูกกับสภาพของผู้ฟัง หลีกเลี่ยงการแสดงความคิดเห็นและความเชื่อที่ขัดแย้งกับผู้ฟัง

6. มีมารยาทในการพูด ผู้พูดต้องพิจารณาเลือกใช้ถ้อยคำที่ถูกต้องเหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคลเพื่อแสดงถึงความมีมารยาทที่ดีและให้เกียรติผู้ฟัง

การสรุปความ จับประเด็นสำคัญของเรื่องที่พูด

1. ผู้พูดจะต้องทราบรายละเอียดของผู้ฟังดังนี้

   1.1 เป็นชายหรือหญิง

   1.2 อายุ

   1.3 การศึกษา

   1.4 อาชีพ

เป็นเบื้องต้นเพื่อมากำหนดเนื้อหาสาระที่จะพูดให้เหมาะสมกับผู้ฟัง

2. ผู้พูดต้องมีวัตถุประสงค์ ที่จะพูด จะเป็นการพูดวิชาการ เพื่อความบันเทิง หรือเพื่อสั่งสอน เป็นต้น

3. เนื้อหาสาระ ผู้พูดอาจเพียงกำหนดหัวข้อ แต่เมื่อพูดจริงจะต้องอธิบายเพิ่มเติม อาจเป็นตัวอย่าง อาจเป็นประสบการณ์ ที่จะเล่าให้ผู้ฟังได้ฟัง

ผู้ฟังจะสรุปความเรื่องที่รับฟังได้ หากผู้พูดพูดมีสาระสำคัญ และมีการเตรียมตัวที่จะพูดมาอย่างดี

เรื่องที่ 2 การพูดในโอกาสต่างๆ

การพูดเป็นการสื่อสารที่ทำให้ผู้ฟังได้รับทราบเนื้อหารายละเอียดของสารได้โดยตรงหากเป็นการสื่อสารในลักษณะการสนทนาโดยตรงก็ย่อมทำให้เห็นอากัปกิริยาต่อกันเป็นการเสริมสร้างความเข้าใจมากยิ่งขึ้น การพูดมีหลายลักษณะ ได้แก่ การพูดอภิปราย พูดแนะนำตนเอง พูดกล่าวต้อนรับ พูดกล่าวขอบคุณ พูดโน้มน้าวใจ เป็นต้น จะมีรูปแบบนำเสนอในหลายลักษณะ เช่น การนำเสนอเพื่อตั้งข้อสังเกต การแสดงความคิดเห็นเพื่อตั้งข้อเท็จจริง การโต้แย้ง และการประเมินค่า เป็นต้น

ความสำคัญของการพูด

การพูดมีความสำคัญดังนี้

1. การพูดทำให้เกิดความเข้าใจในประเด็นของการสื่อสารต่างๆ ทั้งการสื่อสารเพื่อให้ความรู้ทางวิชาการ การสนทนาในชีวิตประจำวัน หรือการพูดในรูปแบบต่างๆ ย่อมทำให้ผู้ฟังเข้าใจประเด็นเกิดความสร้างสรรค์นำไปสู่การปฏิบัติได้ถูกต้อง

2. การพูดสามารถโน้มน้าวจิตใจของผู้ฟังให้คล้อยตามเพื่อเปลี่ยนความเชื่อ หรือ ทัศนคติต่างๆ เพื่อให้เกิดการปฏิบัติสิ่งต่างๆ อย่างมีหลักเกณฑ์มีความถูกต้อง ซึ่งผู้ฟังต้องใช้วิจารณญาณในการพิจารณาเรื่องราวที่ผู้พูดเสนอสารในลักษณะต่างๆ อย่างมีเหตุผล

3. การพูดทำให้เกิดความเพลิดเพลิน โดยเฉพาะการพูดที่มุ่งเน้นเรื่องการบันเทิงก่อให้เกิดความสนุกสนาน ทำให้ผู้ฟังได้รับความรู้ด้วยเช่นกัน

4. การพูดมีประโยชน์ที่ช่วยดำรงสังคม ใช้ภาษาพูดจาทักทาย เป็นการสร้างมนุษยสัมพันธ์แก่บุคคลในสังคม การพูดยังเป็นการสื่อสารเพื่อเผยแพร่ความรู้ความคิดให้ผู้ฟังปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความสุขสงบในสังคม

การพูดในโอกาสต่างๆ

1. การพูดแนะนำตนเอง

การพูดแนะนำตนเอง เป็นการพูดที่แทรกอยู่กับการพูดในลักษณะต่างๆ เป็นพื้นฐานเบื้องต้นที่จะทำให้ผู้ฟังมีความรู้เกี่ยวกับผู้พูด การแนะนำตนจะให้รายละเอียดแตกต่างกันไปตามลักษณะของการพูด

1. การพูดแนะนำตนในกลุ่มของผู้เรียน ควรระบุรายละเอียด ชื่อ-นามสกุล การศึกษา สถานศึกษา ที่อยู่ปัจจุบัน ภูมิลำเนาเดิม ความถนัด งานอดิเรก

2. การพูดแนะนำตนเพื่อเข้าปฏิบัติงาน ควรระบุ ชื่อ – นามสกุล รายละเอียดเกี่ยวกับการศึกษาตำแหน่งหน้าที่ ที่จะเข้ามาปฏิบัติงาน ระยะเวลาที่จะเริ่มปฏิบัติหน้าที่

3. การแนะนำบุคคลอื่นในสังคมหรือที่ประชุม ควรให้รายละเอียด ชื่อ – นามสกุล ผู้ที่เราแนะนำความสามารถของผู้ที่เราแนะนำ การแนะนำบุคคลให้ผู้อื่นรู้จักต้องใช้คำพูดเพื่อสร้างไมตรีที่ดีระหว่างบุคคลทั้งสองฝ่าย

2. การกล่าวต้อนรับ

การกล่าวต้อนรับเป็นการกล่าวเพื่อบอกความรู้สึกที่มีต่อผู้ที่มาโดย

1. กล่าวถึงความยินดีของการเป็นเจ้าของสถานที่
2. กล่าวยกย่องผู้มาเยือน เช่นเป็นใคร มีผลงานดีเด่นอะไร มีความสัมพันธ์อย่างไรกับผู้ต้อนรับ
3. แสดงความยินดีที่ให้การต้อนรับ
4. ขออภัยหากมีสิ่งใดบกพร่องไป และหวังจะกลับมาเยี่ยมอีก

3. การกล่าวอวยพร

โอกาสที่กล่าวอวยพรมีหลายโอกาส เช่น การกล่าวอวยพรวันเกิด วันปีใหม่ ขึ้นบ้านใหม่ การอวยพรคู่บ่าวสาว หรือในโอกาสที่จะมีการโยกย้าย อำลาไปรับตำแหน่งใหม่ ฯลฯ

หลักการกล่าวอวยพร มีข้อปฏิบัติที่ควรจำดังนี้

1. ควรกล่าวถึงโอกาสและวันสำคัญนั้นๆ ที่ได้มาอวยพรว่าเป็นวันสำคัญอย่างไร ในโอกาสดีอย่างไรมีความหมายต่อเจ้าภาพหรือการจัดงานนั้นอย่างไร
2. ควรใช้คำพูดที่สุภาพ ไพเราะ ถูกต้อง เหมาะสมกับกลุ่มผู้ฟัง
3. ควรกล่าวให้สั้นๆ ใช้คำพูดง่ายๆ ฟังเข้าใจดี กะทัดรัด กระชับความน่าประทับใจ
4. ควรกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้อวยพรกับเจ้าภาพ กล่าวให้เกียรติ ชมเชยในความดีของเจ้าภาพ และแสดงความปรารถนาดีที่มีต่อเจ้าภาพ
5. ควรใช้คำพูดอวยพรให้ถูกต้อง หากเป็นการอวยพรผู้ใหญ่ นิยมอ้างสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพนับถือมาประทานพร

4. การกล่าวขอบคุณ

การกล่าวขอบคุณเป็นการแสดงน้ำใจไมตรี หรือความดีที่ผู้อื่นกระทำให้ เช่น ขอบคุณวิทยากรที่บรรยายดังนี้

1. ควรกล่าวของคุณวิทยากรให้เกียรติบรรยาย
2. มีการสรุปเรื่องที่วิทยากรบรรยายจบไปอย่างสั้นๆ ได้ใจความ
3. ควรกล่าวถึงคุณค่าของเรื่องที่ฟังและประโยชน์ที่ได้รับจากการบรรยาย
4. กล่าวให้มีความหวังจะได้รับเกียรติจากวิทยากรอีกในโอกาสต่อไป
5. กล่าวขอบคุณวิทยากรอีกครั้งในตอนท้าย

5. การพูดให้โอวาท

การพูดให้โอวาท จะมีลักษณะดังนี้

1. กล่าวถึงความสำคัญ และโอกาสที่มากล่าวให้โอวาทว่ามีความสำคัญอย่างไร
2. พูดให้ตรงประเด็น เลือกประเด็นสำคัญๆ ที่มีความหมายแก่ผู้รับโอวาท
3. ควรมีข้อแนะนำ ตักเตือน และเสนอแนะประสบการณ์ที่มีประโยชน์
4. ควรพูดชี้แจงและเกลี้ยกล่อมให้ผู้ฟังตระหนักและนำโอวาทไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างแท้จริง
5. กล่าวสั้นๆ ได้ใจความดี ตอนท้ายของการให้โอวาทก็ควรกล่าวอวยพรที่ประทับใจ

การพูดแสดงความคิดเห็น

การพูดเพื่อแสดงความรู้ และความคิดเห็นได้แก่การพูดอภิปราย การรายงาน การสื่อข่าว และการสนทนาความรู้ เป็นต้น ซึ่งการพูดต่างๆ เหล่านี้มีแนวทางดังนี้

1. ศึกษารายละเอียดเนื้อหา โดยคำนึงถึงเนื้อหาตามจุดประสงค์ที่จะพูด เพื่อให้รายละเอียดที่ถูกต้องตรงประเด็นตามที่ต้องการเสนอความรู้
2. วิเคราะห์เรื่องราวอย่างมีหลักเกณฑ์ โดยพิจารณาแยกแยะออกเป็นส่วนๆ เพื่อทำความเข้าใจแต่ละส่วนให้แจ่มแจ้ง และต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันของแต่ละส่วน
3. ประเมินค่าเรื่องที่จะพูด
4. ใช้ภาษาอย่างเหมาะสม มีการเรียงลำดับใจความที่ดี แบ่งเนื้อหาเป็นเรื่องเป็นตอน ใช้ตัวอย่างประกอบการพูด มีการเปรียบเทียบเพื่อให้ผู้ฟังเห็นภาพพจน์ได้อย่างชัดเจน มีการย้ำความเพื่อเน้นสาระสำคัญรวมทั้งยกโวหารคำคมมาประกอบเพื่อสร้างความเข้าใจ และเกิดความประทับใจยิ่งขึ้น

เรื่องที่ 3 มารยาทในการพูด

การพูดที่ดีไม่ว่าจะเป็นการพูดในโอกาสใด ผู้พูดจะต้องคำนึงถึงมารยาทในการพูด ซึ่งจะช่วยสร้างความชื่นชมจากผู้ฟัง มีผลให้การพูดแต่ละครั้งประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ มารยาทในการพูดสรุปได้ดังนี้

1. เรื่องที่พูดนั้นควรเป็นเรื่องที่ทั้งสองฝ่ายสนใจร่วมกัน หรืออยู่ในความสนใจของคนทั่วไป
2. พูดให้ตรงประเด็นจะออกนอกเรื่องบ้างก็เพียงเล็กน้อย
3. ไม่ถามเรื่องส่วนตัว ซึ่งจะทำให้อีกฝ่ายหนึ่งรู้สึกอึดอัดใจ หรือลำบากใจในการตอบ
4. ต้องคำนึงถึงสถานการณ์และโอกาส เช่นไม่พูดเรื่องเศร้า เรื่องที่น่ารังเกียจขณะรับประทานอาหารหรืองานมงคล
5. สร้างบรรยากาศที่ดี ยิ้มแย้มแจ่มใสและสนใจเรื่องที่กำลังพูด
6. ไม่แสดงกิริยาอันไม่สมควรในขณะที่พูด เช่น ล้วง แคะ แกะ เกา ส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกาย
7. หลีกเลี่ยงการกล่าวร้าย การนินทาผู้อื่น ไม่ยกตนข่มท่าน
8. พูดให้มีเสียงดังพอได้ยินกันทั่ว ไม่พูดตะโกน หรือเบาจนกลายเป็นกระซิบกระซาบ
9. พูดด้วยถ้อยคำวาจาที่สุภาพ
10. พยายามรักษาอารมณ์ในขณะพูดให้เป็นปกติ
11. หากนำคำกล่าวหรือมีการอ้างอิงคำพูดของผู้ใดควรระบุนามหรือแหล่งที่มา เพื่อให้เป็นเกียรติแก่บุคคลที่กล่าวถึง
12. หากพูดในขณะที่ผู้อื่นกำลังพูดอยู่ควรกล่าวขอโทษ
13. ไม่พูดคุยกันข้ามศีรษะผู้อื่น

จากมารยาทในการพูดทั้ง 13 ข้อ ผู้เรียนควรจะนำไปปฏิบัติได้ในชีวิตประจำวัน

□□□□

กิจกรรมบทที่ 2 การพูด

กิจกรรมที่ 1 ให้ผู้เรียนเลือกคำตอบที่ถูกที่สุดเพียงข้อเดียว

1. ข้อใดไม่ใช่องค์ประกอบสำคัญของการพูด
   ก. ผู้พูด ข. ผู้ฟัง
   ค. สาระที่พูด ง. อุปกรณ์ประกอบการพูด
2. ข้อใดเป็นการพูดแบบเป็นทางการ
   ก. พูดกับพี่น้อง ข. พูดบรรยายให้ความรู้
   ค. พูดกับเพื่อนร่วมงาน ง. พูดในงานสังสรรค์
3. สิ่งที่สำคัญที่สุดที่ผู้พูดควรเตรียมล่วงหน้าคือข้อใด
   ก. การแต่งกาย ข. การฝึกซ้อม
   ค. การเตรียมต้นฉบับพูด ง. การใช้เสียงและท่าทาง
4. การพูดแสดงความคิดเห็น คือการพูดในลักษณะใด
   ก. พูดทักทาย ข. พูดแนะนำตัว
   ค. พูดอภิปราย ง. พูดอวยพร
5. ข้อใดเป็นจุดมุ่งหมายในการพูดเพื่อหาเสียงเลือกตั้ง
   ก. สร้างจินตนาการ ข. ให้ข้อมูลความรู้
   ค. โน้มน้าวชักจูง ง. ให้ความเพลิดเพลิน

กิจกรรมที่ 2 ให้ผู้เรียนเขียนคำพูดตามหัวข้อต่อไปนี้

1. เขียนคำขอบคุณสั้นๆ ที่เพื่อนคนหนึ่งเก็บกระเป๋าสตางค์ที่ตกหายมาให้เรา
2. เขียนคำพูดอวยพรวันเกิดของเพื่อน
3. เขียนคำกล่าวแสดงความยินดีในโอกาสที่เพื่อนสอบสัมภาษณ์เข้าทำงานได้
4. เขียนคำแนะนำตนเองในกลุ่มผู้เรียน

กิจกรรมที่ 3 ให้ผู้เรียนยกตัวอย่างการกระทำที่ไม่มีมารยาทในการพูดมา 5 ตัวอย่าง

1. .....
2. .....
3. .....
4. .....
5. .....

กิจกรรมที่ 4 ให้ผู้เรียนจัดทำต้นร่างเรื่องที่จะพูดในโอกาสดังต่อไปนี้

1. กล่าวอวยพรคู่บ่าว – สาว ในงานเลี้ยงฉลองมงคลสมรส

……

……

……

……

……

……

……

2. กล่าวต้อนรับผู้ที่มาศึกษา – ดูงานในชุมชน

……

……

……

……

……

……

……

3. กล่าวขอบคุณวิทยากรในงานฝึกอบรม

……

……

……

……

……

……

……

บทที่ 3 การอ่าน

สาระสำคัญ

การอ่านเป็นทักษะทางภาษาที่สำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเช่นปัจจุบัน เพราะช่วยให้สามารถรับรู้ข่าวสารและเหตุการณ์ต่างๆ ของสังคม ช่วยให้ปรับตัวให้ทันกับความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการทุกสาขา เป็นเครื่องมือสำคัญในการแสวงหาความรู้ที่แปลกใหม่ การอ่านยังช่วยให้เกิดความเพลิดเพลิน การอ่านจะประสบผลสำเร็จต้องสามารถจับใจความสำคัญ วิเคราะห์ วิจารณ์ และมีมารยาทในการอ่าน

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ผู้เรียนสามารถ

1. อ่านในใจได้คล่องและเร็ว
2. อ่านออกเสียงและอ่านทำนองเสนาะได้อย่างถูกต้องตามลักษณะคำประพันธ์
3. วิเคราะห์แยกแยะข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น และจุดมุ่งหมายของเรื่องที่อ่าน
4. เลือกอ่านหนังสือ และสื่อสารสนเทศ เพื่อพัฒนาตนเอง
5. ปฏิบัติตนเป็นผู้มีมารยาทในการอ่าน และมีนิสัยรักการอ่าน

ขอบข่ายเนื้อหา

เรื่องที่ 1 การอ่านในใจ
เรื่องที่ 2 การอ่านออกเสียง
เรื่องที่ 3 การอ่านจับใจความสำคัญ
เรื่องที่ 4 มารยาทในการอ่าน และนิสัยรักการอ่าน

เรื่องที่ 1 การอ่านในใจ

การอ่านในใจ หมายถึง การแปลตัวอักษรออกมาเป็นความรู้ ความเข้าใจ และความคิด แล้วนำไปใช้อีกทอดอย่างไม่ผิดพลาด โดยทั่วไป จะเป็นการอ่านเพื่อความรู้ และความบันเทิง

จุดประสงค์ของการอ่านในใจ

1. เพื่อจับใจความได้ถูกต้องและรวดเร็ว
2. เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และความคิดอย่างกว้างขวางและลึกซึ้ง
3. เพื่อให้เกิดความเพลิดเพลินและเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์
4. เพื่อให้ถ่ายทอดสิ่งที่อ่านให้ผู้อื่นรับรู้โดยไม่ผิดพลาด

หลักการอ่านในใจ

1. ตั้งจุดมุ่งหมาย ว่าจะต้องอ่านเพื่ออะไร อ่านเพื่อความรู้ หรือจะอ่านเพื่อความเพลิดเพลิน
2. ตั้งสมาธิในการอ่าน ให้จดจ่ออยู่กับหนังสือที่อ่านจิตใจไม่วอกแวกไปที่อื่นซึ่งจะทำให้อ่านได้เร็ว และเข้าใจได้ดี
3. ตั้งเป้าการอ่านโดยอ่านกำหนดปริมาณที่จะอ่านไว้ล่วงหน้า แล้วจับเวลาในการอ่าน เพื่อที่จะพัฒนาการอ่านครั้งต่อไปให้เร็วขึ้น
4. ไม่อ่านหนังสือทีละคำ การอ่านกวาดสายตาให้กว้างขึ้นอ่านให้ครอบคลุมข้อความที่อยู่ต่อหน้าอย่างเร็วไปเรื่อยๆ
5. ลองถามตนเองว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร เกิดกับใคร ที่ไหน อย่างไร ถ้าตอบได้แปลว่าเข้าใจแต่ถ้าตอบไม่ได้ก็ต้องกลับไปอ่านใหม่
6. จับใจความสำคัญให้ได้ และบันทึกเป็นความรู้ความเข้าใจ และความคิดไว้เพราะจะทำให้จะจำเรื่องที่อ่านได้อย่างแม่นยำ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทันที

เรื่องที่ 2 การอ่านออกเสียง

การอ่านออกเสียง หมายถึง การอ่านที่ผู้อื่นสามารถได้ยินเสียงอ่านด้วยการออกเสียง มักไม่นิยมอ่านเพื่อการรับสารโดยตรงเพียงคนเดียว เว้นแต่ในบางครั้ง เราอ่านบทประพันธ์เป็นท่วงทำนองเพื่อความไพเราะเพลิดเพลินส่วนตัว แต่ส่วนใหญ่แล้วการอ่านออกเสียงมักเป็นการอ่านให้ผู้อื่นฟัง การอ่านประเภทนี้มีหลายโอกาส คือ

1. การอ่านออกเสียงเพื่อบุคคลในครอบครัวหรือผู้ที่คุ้นเคย

เป็นการอ่านที่ไม่เป็นทางการ การอ่านเพื่อบุคคลในครอบครัว เช่น อ่านนิทาน หนังสือพิมพ์ ข่าว จดหมาย ใบปลิว คำโฆษณา ใบประกาศ หนังสือวรรณคดีต่างๆ เป็นการเล่าสู่กันฟัง อ่านเพื่อให้เพื่อนฟังอ่านให้คนบางคนที่อ่านหนังสือไม่ออกหรือมองไม่เห็น เป็นต้น

2. การอ่านออกเสียงที่เป็นทางการหรืออ่านในเรื่องของหน้าที่การงาน

เป็นการอ่านที่เป็นทางการ มีระเบียบแบบแผนในการอ่านอย่างรัดกุมกว่าการอ่านออกเสียงเพื่อบุคคลในครอบครัวหรืออยู่ที่คุ้นเคย เช่น การอ่านในห้องเรียน อ่านในที่ประชุม อ่านในพิธีเปิดงาน อ่านคำปราศรัย อ่านสารในโอกาสที่สำคัญต่างๆ การอ่านของสื่อมวลชน เป็นต้น

การอ่านออกเสียงให้ผู้ฟัง จะต้องอ่านให้ชัดเจนถูกต้องได้ข้อความครบถ้วนสมบูรณ์ มีลีลาการอ่านที่น่าสนใจและน่าติดตามฟังจนจบ

จุดมุ่งหมายในการอ่านออกเสียง

1. เพื่อให้อ่านอ่านออกเสียงได้ถูกต้องตามอักขรวิธี
2. เพื่อให้รู้จักใช้น้ำเสียงบอกอารมณ์และความรู้สึกให้สอดคล้องกับเนื้อหาของเรื่องที่อ่าน
3. เพื่อให้เข้าใจเรื่องที่อ่านได้ถูกต้อง
4. เพื่อให้ผู้อ่านมีความรู้และเข้าใจในเนื้อเรื่องที่อ่านได้อย่างชัดเจน
5. เพื่อให้ผู้อ่านและผู้ฟังเกิดความเพลิดเพลิน
6. เพื่อให้เป็นการรับสารและส่งสารวิธีหนึ่ง

หลักการอ่านออกเสียง

1. อ่านออกเสียงให้ถูกต้องและชัดเจน
2. อ่านให้ฟังพอที่ผู้ฟังได้ยินทั่วถึง
3. อ่านให้เป็นเสียงพูดโดยธรรมชาติ
4. รู้จักทอดจังหวะและหยุดหายใจเมื่อจบข้อความตอนหนึ่งๆ

5. อ่านให้เข้าลักษณะของเนื้อเรื่อง เช่น บทสนทนา ต้องอ่านให้เหมือนการสนทนากัน อ่านคำบรรยาย พรรณนาความรู้สึก หรือปาฐกถาก็อ่านให้เข้ากับลักษณะของเรื่องนั้นๆ
6. อ่านออกเสียงและจังหวะให้เป็นตามเนื้อเรื่อง เช่น ดุหรือโกรธ ก็ทำเสียงแข็งและเร็ว ถ้าเป็นเรื่องเกี่ยวกับคร่ำครวญ อ้อนวอน ก็ทอดเสียงให้ช้าลง เป็นต้น
7. ถ้าเป็นเรื่องร้อยกรองต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ด้วย
   7.1 สัมผัสครุ ลหุ ต้องอ่านให้ถูกต้อง
   7.2 เน้นคำรับสัมผัสและอ่านเอื้อสัมผัสใน เพื่อเพิ่มความไพเราะ
   7.3 อ่านให้ถูกต้องตามจังหวะและทำนองนิยม ตามลักษณะของร้อยกรองนั้นๆ

ยังมีการอ่านออกเสียงอีกประการหนึ่ง **การอ่านทำนองเสนาะ** เป็นลักษณะการอ่านออกเสียงที่มีจังหวะทำนองและออกเสียงสูงต่ำเพื่อให้เกิดความไพเราะ การอ่านทำนองเสนาะนี้ผู้อ่านจะต้องเข้าใจลักษณะบังคับของคำประพันธ์แต่ละชนิดและรู้วิธีอ่านออกเสียงสูงต่ำ **การทอดเสียง การเอื้อนเสียง ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของคำประพันธ์ชนิดต่างๆ ด้วย การอ่านทำนองเสนาะนี้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาช้านาน ซึ่งเป็นสิ่งที่คนไทยทุกคนควรภูมิใจและรักษาวัฒนธรรมล้ำค่านี้ไว้เพื่อถ่ายทอดสืบต่อกันไปชั่วลูกชั่วหลาน**

การอ่านเร็ว

คนที่มีนิสัยรักการอ่าน ย่อมเป็นผู้ที่มีความรอบรู้ มีความนึกคิดลึกซึ้งและกว้างขวาง ทั้งยังได้รับความบันเทิงในชีวิตมากขึ้นอีกด้วย

การอ่านที่ใช้มากในชีวิตประจำวัน คือการอ่านในใจ เพราะสามารถอ่านได้รวดเร็ว ไม่ต้องกังวลกับการเปล่งเสียงกับตัวหนังสือ การอ่านในใจที่ดี ผู้อ่านจะต้องรู้จักใช้สายตา กิริยาท่าทาง มีสมาธิ ความตั้งใจและกระบวนการอ่านในใจ เช่น การเข้าใจความหมายของคำ รู้จักค้นหาความหมายของคำ หรือเดาความหมายได้รู้จักจับใจความ แล้วรู้จักพิจารณาตาม รวมทั้งต้องเป็นผู้ที่สามารถอ่านได้รวดเร็วอีกด้วย

เพื่อเป็นการทดสอบตนเองว่าสามารถอ่านหนังสือได้เร็วหรือไม่

ให้ผู้เรียนอ่านข้อความต่อไปนี้ แล้วจับใจความของเรื่องโดยใช้เวลา 8 นาที

ลมเหนือ

ลมทุ่งนาหอมลิ่นฟางข้าวพัดรวยรินอยู่รอบตัว นุชลูกสาวครูปรีชาวิ่งมาบอกพ่อว่า

“พ่อคะ นุชขอไปดูเขาแลกข้าวที่บ้านจำเนียรนะคะ”

“บ้านจำเนียรไหน”

“บ้านจำเนียรที่มีต้นมะขามโน่นไงคะ มีคนเขาเอาของเยอะแยะมาแลกข้าว นุชไปนะพ่อ”

“เดี๋ยวก่อน”

“โธ่ พ่อ นุชช้าไม่ได้ นุชจะไปช่วยจำเนียรเขาแลกเสื้อ ประเดี๋ยวจำเนียรก็อดได้เสื้อสวยๆ หรอก”

ผมชะเง้อดูที่บ้านหลังหนึ่ง อยู่เกือบกลางทุ่งนา บริเวณบ้านล้อมด้วยกอไผ่ ผมเห็นคนเป็นกลุ่มๆ ยืนอยู่กลางบ้านนั้น นุชเห็นผมมองอย่างอยากรู้อยากเห็น จึงเอ่ยว่า

“พี่โชคไปกับหนูไหมล่ะ”

“เออ โชคไปเป็นเพื่อนน้องก็ดีนะ แดดร้อนอย่างนี้หาหมวกใส่สักใบเถอะ ประเดี๋ยวจะเป็นไข้” ครูปรีชาพูด

“นุชไม่มีหมวก”

“เอ้อ...เอาผ้าขาวม้าของพ่อไป” ครูปรีชาส่งผ้าขาวม้าให้ลูกสาว นุชได้ผ้าก็เอามาเคียนหัวแล้วออกวิ่งนำหน้าผมไป

ผมเห็นคนๆ หนึ่งแต่งตัวแปลกไปกว่าชาวนา ที่ว่าแปลกก็คือเขาใส่เสื้อนุ่งกางเกงเหมือนคนในจังหวัด อยู่ตรงกลางข้างหน้ามีหาบใส่สิ่งของเครื่องใช้ เช่น เสื้อผ้า หม้ออะลูมิเนียม เป็นต้น

วันนี้ผมเห็นพ่อของจำเนียรยอมแลกข้าวเปลือกสองถัง กับเสื้อผ้าดอกสีสดใสให้จำเนียรตัวหนึ่ง ป้าแม้นยอมเสียข้าวเปลือกถังหนึ่งแลกกับแก้วน้ำ 3 ใบ

ผมกลับมาเล่าให้ครูปรีชาฟัง ครูปรีชาก็ถอนหายใจยาวพูดว่า

“คนพวกนี้แหละเป็นเหลือบคอยดูดเลือดชาวนา”

“เขาเห็นจำเนียรอยากได้เสื้อผ้า เลยจะเอาข้าวเปลือกตั้ง 2 ถังแลกกับเสื้อตัวเดียว ผมว่าเสื้อตัวนั้นราคาไม่กี่บาทหรอกครับ”

“โธ่ครูถึงว่าพวกนี้เป็นเหลือบไงล่ะ เอาเปรียบกันเกินไป”

“แต่พวกนั้นไปยอมแลกกับเขาเอง” ผมพูดเสียงอ่อน

“ก็เพราะงั้นนะซิ ครูถึงหนักใจแทน โชคคิดดูสิว่ากว่าจะทำนาได้ข้าวถังหนึ่งน่ะ หมดแรงไปเท่าไรมันคุ้มกันไหมล่ะ”

“ทำไมชาวนาถึงโง่...”

“ไม่ใช่” ครูปรีชาขัดขึ้น “ไม่ได้โง่ แต่ไม่ทันเล่ห์เหลี่ยมพ่อค้าต่างหากล่ะ”

“ครูบอกแล้ว บอกอีก บอกจนไม่รู้จะบอกยังไงแล้ว”

“ไม่เชื่อครูหรือครับ”

“พูดไม่ถูก อย่างพ่อจำเนียรนั่นแกรู้ดีว่าอะไรเป็นอะไร หากแลกข้าวน่ะยังดีกว่าพวกอื่นนะ นั่นไงล่ะมากันเป็นแถว” ครูปรีชาชี้ให้ผมดู คนขี่จักรยานตามกันเป็นแถว แทบทุกคนสวมหมวกกะโล่ มีไม้กลมๆ ขนาดแขนผูกติดรถจักรยานมาด้วย

“ใครครับ” ผมสงสัย

"พวกพ่อค้าคนกลางตัวจริง" ครูปรีชาตอบเสียงต่ำ "เป็นพวกนายหน้ารับซื้อข้าวให้โรงสีอีกทีหนึ่งเธอเห็นไม้ท่อนกลมนั่นไหมล่ะ"

"ครับ"

"ไม้นั้นแหละเขาเอาไว้รีดข้าวเปลือกดูเมล็ดก่อนตีราคา"

"ทำไมต้องตีราคาด้วยเล่า"

"เพราะว่าข้าวที่ชาวนาทำได้มีคุณภาพต่างๆ กันนะสิโชค นี่แหละเป็นโอกาสให้พ่อค้ามีช่องทางกดราคาข้าวละ"

"เขาทำยังไงครับ"

"เขาจะรีดข้าวดู ถ้าได้ข้าวเมล็ดงามไม่ลีบเล็ก ก็ตีราคาเอาตามใจ ถ้าชาวนาพอใจราคาที่เขาให้เกิดตกลงขาย เขาก็จะจ่ายเงินให้ล่วงหน้าจำนวนหนึ่ง แล้วก็มาขนข้าวไปโรงสี ส่วนมากคนที่รับซื้อถึงที่มักจะกดราคาข้าวจนต่ำมาก"

"ราคาต่ำ เราก็ไม่ขาย" ผมบอก

"แต่ชาวนาต้องการเงิน"

"งั้นเอาไปขายเองก็ได้นี่ครับ"

"นั้นยิ่งแล้วใหญ่เลย ถ้าหากเธอขนข้าวไปโรงสีจะถูกกดราคามาก เพราะเขาถือว่าเธอไปง้อเขา"

"อ้าว ทำไมถึงเป็นอย่างนั้นเล่า"

ครูปรีชาหัวเราะหึๆ แต่แววตาหมอง "ทำไมถึงเป็นเช่นนั้นน่ะหรือ ครูตอบเธอเดี๋ยวนี้ เธอก็คงไม่เข้าใจหรอก...โชคดี"

ผู้เรียนอ่านจบภายในเวลา 8 นาทีหรือไม่

อ่านจบแล้ว ลองตอบคำถามดู เพราะการอ่านหนังสือได้เร็วนั้นต้องจับใจความได้ด้วย

1. ผู้ที่ใช้สรรพนามว่าผมในเรื่องนี้ชื่ออะไร
2. พ่อของจำเนียรมีอาชีพอะไร
3. ทำไม่ครูปรีชาจึงเรียกพวกที่เอาของมาแลกข้าวว่าตัวเหลือบ
4. จากเรื่องนี้ ใครเป็นผู้ที่เอาเปรียบชาวนามากที่สุด
5. ผู้เรียนอ่านเรื่องนี้แล้วได้ข้อคิดอะไรบ้าง

การอ่านหนังสือให้เร็ว นอกจากใช้เวลาช่วงสั้นๆ อ่านหนังสือให้ได้มากที่สุดแล้ว จะต้องจับใจความเป็นหนังสือให้ได้ครบถ้วน อ่านแล้วเข้าใจเรื่องตลอดด้วย

ลองคิดดูซิว่า เหตุที่อ่านไม่ทันหรือจับใจความไม่ได้ตลอดเพราะเหตุใด

ถ้าเราลองคิดหาเหตุผล โดยเอาตัวเองเป็นหลัก อาจได้คำตอบหลายอย่าง เช่น ไม่มีสมาธิอ่านกลับไปกลับมา สับสนจึงทำให้อ่านช้า หรือไม่เข้าใจคำศัพท์บางคำ เป็นต้น

หลักการอ่านเร็ว

ในการฝึกตนเองให้เป็นคนอ่านเร็ว ควรได้เริ่มต้นฝึกสม่ำเสมอทีละเล็กละน้อย โดยฝึกอ่านในใจที่ถูกวิธีและจะต้องฝึกฝนในสิ่งต่อไปนี้

1. มีสมาธิในการอ่าน ในขณะที่อ่าน จะต้องสนใจและเอาใจจดจ่อต่อสิ่งที่อ่าน ไม่ปล่อยใจวอกแวกคิดเรื่องอื่น จะทำให้จับใจความของเรื่องไม่ได้ตลอดและความสามารถในการอ่านช้าลงไป

2. จับตาที่ตัวหนังสือ โดยใช้สายตาจับอยู่ในช่วงเวลาเล็กน้อยแล้วเคลื่อนสายตาต่อไปอย่างรวดเร็ว การฝึกจับตาเช่นนี้ต้องกระทำบ่อยๆ และจับเวลาทดสอบความสามารถในการจับสายตา และเคลื่อนสายตาให้ได้รวดเร็วเพื่อทดสอบความก้าวหน้า

3. ขยายช่วงสายตาให้กว้าง ช่วงสายตาหมายถึงระยะจากจุดที่สายตาจับจุดหนึ่งไปยังจุดที่สายตาจับในคราวต่อไป การรู้จักขยายสายตาให้กว้างจะช่วยให้อ่านหนังสือได้เร็ว

4. ไม่อ่านย้อนกลับไปกลับมา หมายถึง การทวนสายตาย้อนกลับไปกลับมายังคำที่ไม่เข้าใจซึ่งทำให้เสียเวลา

5. เปลี่ยนบรรทัดให้แม่นยำ โดยกวาดสายตากลับมาทางซ้ายเพื่อขึ้นบรรทัดใหม่ เมื่ออ่านจบแต่ละบรรทัดและต้องกำหนดบรรทัดให้แม่นยำไม่อ่านข้ามบรรทัด หรืออ่านซ้ำบรรทัดเดิมซึ่งทำให้ความคิดสับสนการฝึกในระยะแรกเริ่มอาจใช้ไม้บรรทัดหรือกระดาษปิดข้อความบรรทัดล่างไว้ แล้วเลื่อนลงเรื่อยๆ ค่อยๆ เพิ่มความเร็วขึ้นจนชำนาญจึงอ่านโดยไม่ต้องใช้สิ่งอื่นมาปิด

การอ่านเพื่อเข้าใจความหมายของสำนวน

การอ่านเพื่อทำความเข้าใจ ความหมายของสำนวน ต้องอาศัยถ้อยคำสิ่งแวดล้อม บริบท เพื่อสรุปสาระสำคัญ

1. ความหมายของสำนวน สำนวน คือถ้อยคำที่มีความหมายไม่ตรงตามความหมายปกติของคำนั้นๆ

2. หลักการอ่าน เพื่อเข้าใจความหมายของสำนวน

2.1 อ่านข้อความอย่างละเอียด เพื่อจับใจความสำคัญ เข้าใจเนื้อเรื่องและเข้าใจความหมายของสำนวน

2.2 สังเกตเนื้อความตามบริบท ทำให้ตีความหมายของสำนวนได้ถูกต้อง

2.3 ตีความหมายของสำนวน ต้องตรงประเด็นตามบริบท

ตัวอย่าง การอ่านเพื่อเข้าใจความหมายของสำนวน

อ้อยเข้าปากช้าง	หมายถึง	ของตกไปอยู่ในมือผู้อื่นแล้วไม่มีทางได้คืน
ไก่แก่แม่ปลาช่อน	หมายถึง	ผู้ที่มีความจัดจ้าน เจนสังเวียน

วัวหายล้อมคอก	หมายถึง	เมื่อเกิดความเสียหายแล้วจึงหาทางป้องกัน
กินข้าวต้มกระโจมกลาง	หมายถึง	การกระทำที่ไม่รอบคอบ ผลีผลาม
ชี้นกบนปลายไม้	หมายถึง	การพูดถึงสิ่งสุดวิสัยที่จะทำได้

สำนวนต่างๆ ที่นำไปกล่าวเปรียบเทียบให้เข้ากับสถานการณ์ เรียกว่า คำพังเพย เช่น เมื่อของหายแล้วจึงคิดหาทางป้องกัน ก็เปรียบว่า วัวหายล้อมคอก เป็นต้น

ความหมายของสำนวนมีลักษณะเหมือนความหมายโดยนัย คือ ต้องตีความ หรือแปลความตามนัยยะของคำหรือข้อความนั้นๆ

การอ่านเพื่อเข้าใจโวหารต่างๆ

ผู้เขียนต้องใช้โวหารประกอบการเขียน เช่น พรรณนาโวหาร อุปมาโวหาร สาธกโวหาร ฯลฯ เพื่อให้งานเขียนมีคุณค่า

1. ความหมายของโวหาร

โวหาร คือท่วงทำนองในการเรียบเรียงถ้อยคำทั้งในวรรณกรรมร้อยแก้วและร้อยกรอง โวหารที่ใช้กันทั่วไปมี 5 โวหาร ดังนี้

1.1 บรรยายโวหาร คือการเล่าเรื่องไปตามเหตุการณ์ เช่นการเขียนบทความ การเล่านิทาน เล่าประวัติบุคคล ตำนาน ต้องอธิบายให้เป็นไปตามลำดับ

ตัวอย่าง บรรยายโวหาร

มนุษย์มีความเชื่ออยู่อย่างหนึ่งซึ่งสืบมาแต่โบราณนานไกล ว่าคนที่เกิดมาทั้งเด็กและผู้ใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นหญิง หรือชาย ย่อมมีอะไรอยู่อย่างหนึ่งสิงอยู่ภายในร่างกายมาแต่กำเนิดสิ่งที่ว่านี้ถ้าอยู่กับเนื้อกับตัวของผู้ใดผู้นั้นก็จะมีความสุขความสบาย ไม่ป่วยไข้ได้ทุกข์ถ้าสิ่งนั้นหนีหายไปจากตัวก็จะทำให้ผู้นั้นเป็นไข้ได้ทุกข์และอาจถึงแก่ความตายได้ ถ้าสิ่งนั้นไม่กลับคืน อยู่ในร่างกาย สิ่งที่กล่าวนี้ภาษาไทยเรียกว่า ขวัญ อันเป็นคำมีความหมายในภาษาที่เข้าใจกันอย่างเลาๆ แล้วก็ยุ่งด้วย ที่ว่ายุ่งเพราะเป็นสิ่งมองไม่เห็นตัวว่ามีรูปร่างเป็นอย่างไร

(ขวัญและประเพณีทำขวัญ ของ เสฐียร โกเศศ)

1.2 พรรณนาโวหาร คือ การเขียนเล่นเรื่องอย่างประณีตมักแทรกความรู้สึกของผู้เขียนด้วยทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้และอารมณ์คล้อยตาม เช่น การพรรณนาความสวยงามคุณความดีตลอดจนพรรณนาอารมณ์และความรู้สึกในใจฯลฯ ตัวอย่าง พรรณาโวหาร ไม้ผล เช่น ละมุด มะม่วง ขนุน พ่อปลูกไว้ข้างสนามและบริเวณมุมข้าง ส่วนที่เลื้อยรอบบ้านก็มีเถาวัลย์และสายหยุดขึ้นอยู่คนละมุม ราตรีอยู่ตรงบันไดขึ้นหอหน้าบ้าน ซึ่งเป็นทางไปห้องรับแขก ชะลูดปลูกอยู่ที่สะพานข้ามท้องร่องเล็กๆ อยู่กึ่งกลางระยะจากตัวบ้านไปยังประตูรั้วบ้าน คนละด้านกับเถาพวงครามดอกสีม่วง ใบแข็ง

ด้วย คันถ้าไปถูกมันเข้า แต่ดอกเป็นสีครามเป็นช่อยาวมองดูสวยและบานทนหลายวัน ถ้าดอกร่วงจะหมุนเพราะกลีบของมันเป็นเฟืองมี 5-6 กลีบ คล้ายใบพัด มันหมุนตัวลงมากว่าจะถึงพื้นเหมือนกังหันต้องลมดูสวยงามเพลินตาดี ผมชอบเก็บดอกมันขึ้นไปปล่อยบนหน้าต่างสูงๆ ให้มันหมุนจี๋ลงมาสู่พื้นดินเป็นของเล่นสนุก เมื่อสมัยเด็กก่อนเข้าโรงเรียน

(เด็กบ้านสวน ของ พ.เนตรรังสี)

1.3 เทศนาโวหาร คือ กระบวนความอบรมสั่งสอน อธิบายในเหตุผล หรือชี้แจงให้เห็นคุณและโทษ เพื่อให้ผู้อ่านเชื่อถือตาม

ตัวอย่าง เทศนาโวหาร

บรรดาของมีค่าทั้งหลายจะหาสิ่งไรมีค่าเกินวิชาดีกับจรรยาดีไม่ได้เลย ทรัพย์อื่นๆ อาจจะถูกขโมยลักหรือลดน้อยลงด้วยการจับจ่ายใช้สอย แต่วิชากับจรรยาดีนี้เป็นอมตะไม่รู้จักตายยิ่งจ่ายมากก็ยิ่งเพิ่มทวีคูณขึ้นและเราจะแยกแบ่งใครก็ไม่ได้ แม้ขโมยจะลักเอาไปก็ไม่ได้ แต่จงทราบด้วยว่าโดยเฉพาะวิชาดีที่แหลมคมนั้นถ้าไม่มีสติคอยควบคุม ปล่อยเพ่งมองแส่หาความสุขในทางที่ผิดแล้วก็จะเป็นตัวมหาอุบาทว์ มหาพินาศ มหาจัญไร ดูเถอะ มนุษย์บางเหล่าถือตัวว่าฉลาดแต่ขาดสติประพฤติตัวเลวทราม ก่อกวนหมู่คณะให้ยุ่งเหยิงเดือดร้อนอยู่ทุกวันนี้ก็เพราะเขามีวิชาดีที่แหลมคมและใช้วิชาดีที่แหลมคมไปในทางที่ผิด ซึ่งไม่มีสติควบคุมนั้นเอง

(โลกานุศาลนี ของ สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (พิมพ์ ธมฺมธโร))

1.4 สาธกโวหาร คือการเขียน โดยยกตัวอย่างประกอบเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องได้ชัดเจนยิ่งขึ้นนิยมใช้ในการบรรยายโวหาร และเทศนาโวหาร

ตัวอย่าง สาธกโวหาร

ในที่นี้จะชักนิยายมาเป็นอุทาหรณ์ให้เห็นว่า ผู้ที่ตั้งความเพียรได้รับรางวัลของธรรมดาโลกอย่างไร

ชายชาวนาผู้หนึ่ง เมื่อป่วยจนจะสิ้นใจอยู่แล้ว จึงเรียกบุตรชาย 3 คน เข้ามาบอกว่าบิดาจะสิ้นชีพไปในครั้งนี้ก็หามีสิ่งใดที่จะหยิบยื่นให้เป็นมรดกแก่เจ้าไม่ แต่บิดาจะบอกความลับให้เจ้าว่า ในพื้นที่นาของเรามีขุมทรัพย์ใหญ่ซ่อนอยู่ เจ้าจะต้องขุดขึ้นดู พอพูดเท่านั้นแล้วก็ขาดใจยังหาทันจะบอกว่าขุมทรัพย์นั้นอยู่ตรงไหนๆ ไม่ ฝ่ายบุตรทั้ง 3 ตั้งแต่บิดาตายแล้วก็ช่วยกันตั้งหน้าขุดพื้นที่ดินขึ้นจนทั่ว ค้นหาจนสิ้นเชิง ก็หาพบขุมทรัพย์ไม่แต่ได้รับผลที่ขุดได้คือ เมื่อขุดพรวนดินขึ้นดีแล้ว จึงหว่านเพาะพืชได้ผลเป็นรางวัลของธรรมดาโลกและอีกนัยหนึ่งเป็นขุมทรัพย์ที่บิดาได้บอกไว้ว่าอยู่ในพื้นที่นานั้นเอง

(ความเพียร ธรรมจริยา ของ เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี)

1.5 อุปมาโวหาร คือการเขียน โดยยกข้อความเปรียบเทียบเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราวต่างๆ ได้ดียิ่งขึ้น ใช้แทรกในโวหารต่างๆ

ตัวอย่าง อุปมาโวหาร

ขณะนั้นโจโฉจึงว่าแก่ทหารทั้งปวงว่า เล่าปี่ครั้งนี้อุปมาเหมือนปลาขังอยู่ในถัง เสือตกอยู่ในหลุมถ้าและจะละเสียให้เล็ดลอดหนีไปได้ บัดนี้ก็เหมือนปล่อยเสือเข้าป่า ปล่อยปลาลงในสมุทร ทหารทั้งปวงจงช่วยกันขะมักเขม้นจับตัวเล่าปี่ให้จงได้ ทหารทั้งปวงต่างคนต่างรีบขึ้นหน้าขับกันตามไป *(สามก๊ก ตอนจูล่งฝ่าทัพรับอาเต๊า)*

การอ่านออกเสียงร้อยกรอง

การอ่านบทร้อยกรองต่างๆ ให้เป็นไปตามทำนองลีลาและจังหวะอันถูกต้องจะทำให้เกิดความไพเราะเสนาะหู และทำให้ผู้ฟังได้รับอรรถรสทางภาษาด้วย

หลักการอ่านออกเสียงร้อยกรอง

1. อ่านออกเสียงให้ดังพอเหมาะ กับสถานที่และจำนวนผู้ฟัง
2. อ่านให้คล้อง รื่นหู ออกเสียง ให้ชัดเจนโดยเฉพาะตัว ร ล ตัวควบกล้ำ
3. อ่านให้ถูกฉันทลักษณ์ของคำประพันธ์ เช่น จำนวนคำ จำนวนวรรค สัมผัส ครุ ลหุ คำเป็น คำตาย
4. อ่านใส่อารมณ์ ตามลีลาของบทร้อยกรองด้วยความรู้สึกซาบซึ้งชื่นชมในคุณค่าของบทร้อยกรองนั้นๆ โดยให้มีท่วงทำนอง สูง ต่ำ หนัก เบา เพื่อให้ได้รสถ้อย รสเสียง รสความ รสภาพ

การอ่านกลอนสุภาพ

1. จำนวนคำในกลอนสุภาพ

ooo oo ooo ooo oo ooo

ooo oo ooo ooo oo ooo

2. คณะ กลอนสุภาพ บทหนึ่งมี 2 บาท บาทที่ 1 เรียกว่า บาทเอก มี 2 วรรค คือ วรรคสดับ วรรครับ บาทที่ 2 เรียกว่าบาทโท มี 2 วรรค คือวรรครอง และวรรคส่ง พยางค์ในกลอนวรรคหนึ่งๆ จะบรรจุคำประมาณ 6-9 คำ กลอนแปด มีวรรคละ 5 คำ รวม 4 วรรค เป็น 32 คำ
3. วิธีอ่านกลอนสุภาพ

กลอนมีหลายชนิด ได้แก่ กลอนหก กลอนแปด กลอนดอกสร้อย กลอนสักวา กลอนบทละคร การอ่านคล้ายคลึงกันจะแตกต่างกันบ้างเพียงเล็กน้อย ดังนี้

1. อ่านทำนองชาวบ้าน คือเสียงสูง 2 วรรค คือวรรคสดับ วรรครับ และอ่านเสียงต่ำในวรรครอง และลดต่ำลงไปอีกในวรรคส่ง
2. อ่านทำนองอาลักษณ์ คืออ่านเสียงสูง 2 วรรค คือวรรคสดับ วรรครับ และอ่านเสียงต่ำในวรรครอง และลดต่ำลงไปอีกในวรรคส่ง

การแบ่งจำนวนคำ วรรคหนึ่งจะมี 8-9 คำ ดังนี้

3 2 3 เขาคลอขลุ่ย ครวญเสียง เพียงแผ่วผิว

ชะลอนิ้ว พลิ้วผ่าน จนมานหมอง

ถ้ามี 9 คำจะแบ่งวรรคเป็น 3 3 3

สรวงสวรรค์ ชั้นกวี รุจีรัตน์

ผ่องประภัสสร์ พลอยหาว พราวเวหา

การอ่านกาพย์ยานี

1. จำนวนคำในกาพย์ยานี

oo ooo ooo ooo

oo ooo ooo ooo

2. วิธีอ่าน

วรรคที่ 1 และ 2 ในบาทเอกจะออกเสียงต่ำ วรรคที่ 1 ในบาทโท จะอ่านออกเสียงสูงขึ้น หรือ อ่านออกเสียงเหมือนวรรคที่ 1 ก็ได้ตามความเหมาะสม วรรคที่ 2 ในบาทโท อ่านออกเสียงต่ำ กาพย์ยานีมีจังหวะการอ่านดังนี้

มัสหมั่น แกงแก้วตา หอมยี่หร่า รสร้อนแรง

ชายใด ได้กลืนแกง แรงอยากให้ ใฝ่ฝันหา

การอ่านโคลงสี่สุภาพ

1. จำนวนคำในโครงสี่สุภาพ

oo ooo oo oo

oo ooo oo

oo ooo oo oo

oo ooo oooo

2. คณะโคลงบทหนึ่งมี 4 บท บทที่ 1 2 3 4 บาทหนึ่งมี 2 วรรค คือ วรรคหน้าและวรรคหลังมีจำนวนคำเท่ากันคือ 5 คำ และ 2 คำ ยกเว้นวรรคหลังในบาทที่ 4 จะมี 4 คำ

3. วิธีการอ่าน

การอ่านโคลงสี่สุภาพสามารถอ่านได้ 2 ลีลา คือ

1. อ่านแบบร้อยแก้ว
2. อ่านแบบทำนองเสนาะ

การแบ่งช่วงเสียง วรรคแรกเป็น 2 ช่วง เป็น 3 2 หรือ 3 2 วรรคหลัง เป็น 2 การแบ่งช่วงเสียงต้องพิจารณาให้คงความหมาย แทนที่จะแก้ตามปกติบทร้อยกรองที่ไพเราะ กวีจะจัดกลุ่มคำไว้ดีแล้ว

การเอื้อนเสียงทอดเสียง ตามปกติจะเอื้อนเสียงท้ายวรรคแรกของแต่ละบาท ในบาทที่ 2 อาจเอื้อนเสียงได้ถึงคำที่ 1 คำที่ 2 ของวรรคหลัง และบาทที่ 4 ระหว่างคำที่ 2 กับคำที่ 3 ของวรรคที่ 2 และทอดเสียงตามตำแหน่งสัมผัส

ตัวอย่างโคลงสี่สุภาพ

เรืองเรือง ไตรรัตน์พ้น พันแสง
รินรส พระธรรมแสดง ค่ำเช้า
เจดีย์ ระดงแซง เสียดยอด
ยลยิ่ง แสงแก้วเก้า แก่นหล้าหลากสวรรค์

(นิราศนรินทร์)

การอ่านฉันท์

ฉันท์ มีลักษณะบังคับพิเศษแตกต่างไปจากคำประพันธ์ชนิดอื่นโดยบังคับ ครุ ลหุ แทนคำธรรมดา และบังคับสัมผัส เช่นเดียวกับคำประพันธ์ชนิดอื่นๆ

คำลหุ (,) คือพยางค์ที่มีลักษณะใดลักษณะหนึ่งดังนี้

1. การประสมสระเสียงสั้นในแม่ ก กา เช่น จะ ทิ ปุ ยกเว้น พยางค์ที่ประสมด้วย สระ อำ ใอ ไอ เอา ซึ่งจัดเป็นคำครุ เช่น คำ ไกล ใจ เรา
2. คำ บ บ่ จัดเป็นคำลหุ

คำครุ คือ พยางค์ที่มีลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ดังนี้

1. ประสมสระเสียงยาวในแม่ ก กา เช่น อา ดี เธอ ปู
2. ประสมสระ อำ ใอ ไอ เอา
3. มีตัวสะกด เช่น มด กัด เด็ก

แผนบังคับอินทรวิเชียรฉันท์

อินทรวิเชียรฉันท์ บทหนึ่งมี 2 บาท บาทหนึ่งมี 2 วรรค วรรคหน้า 5 คำ วรรคหลัง 6 คำ มีการแบ่งจังหวะการอ่านดังนี้

สายันห์ ตะวันยาม ขณะข้าม ทิฆัมพร
เข้าภาค นภาตอน ทิศตะตก ก็รำไร

หนังสือและสื่อสารสนเทศ

หนังสือ

ปัจจุบันนี้มีหนังสือออกมาจำหน่ายหลายประเภท ทั้งตำราวิชาการ วารสาร นิตยสาร หนังสือพิมพ์ นวนิยาย เรื่องสั้น สารคดี ฯลฯ การที่มีหนังสือออกมาจำหน่ายมากมายเช่นนี้ ผู้อ่านจึงจำเป็นที่จะต้องรู้วิธีการเลือกหนังสือ เพื่อจะได้อ่านหนังสือที่เหมาะกับความต้องการของตนเอง เหมาะกับเวลาและโอกาส

วิธีการเลือกหนังสือประเภทต่างๆ

ในการเลือกอ่านหนังสือประเภทต่างๆ นั้น ผู้อ่านควรพิจารณาให้รอบคอบ ละเอียดถี่ถ้วน เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาคุณค่าของหนังสือนั้นๆ หนังสือแต่ละประเภทควรเลือกพิจารณาดังนี้

1. ตำราวิชาการ ตำราวิชาการ เป็นหนังสือที่ให้ความรู้ด้านต่างๆ โดยเฉพาะอาจจะเสนอทฤษฎีหรือเนื้อหาสาระอย่างกว้างๆ หรือเฉพาะด้านในด้านหนึ่ง โดยผู้แต่งมีจุดมุ่งหมายทางด้านวิชาการโดยตรง การพิจารณาควรดูรายละเอียดในด้านต่างๆ ดังนี้

1.1 พิจารณาด้านเนื้อหา เนื้อหาจะต้องถูกต้องกับชื่อหนังสือ เช่น วิชาวิทยาศาสตร์ กฎหมาย ภาษาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ คณิตศาสตร์ ฯลฯ หนังสือวิชาการแขนงใด เนื้อหาก็ควรจะเน้นแขนงนั้นโดยเฉพาะ

1.2 พิจารณา ข้อมูล และภาพประกอบ ข้อมูลและภาพประกอบควรถูกต้องชัดเจน โดยเฉพาะภาพประกอบ ควรดูว่าตรงกับคำบรรยายหรือไม่ และภาพนั้นน่าสนใจเพียงใดเหมาะสมกับวิชานั้นหรือไม่

1.3 การใช้ภาษา ภาษาที่ใช้ควรเป็นภาษาที่เหมาะสมกับแขนงวิชานั้นๆ และดูการสะกดคำด้วยถ้าหากมีคำผิด ก็ควรจะเลือกดูหนังสือที่มีคำผิดน้อยที่สุด

นอกจากนี้การพิจารณาตำราวิชาการควรดูส่วนประกอบอื่นๆ ด้วย เช่น รูปเล่ม ควรมีคำนำ สารบัญ ฯลฯ

2. สารคดี เป็นหนังสือที่มีสาระในด้านให้ความรู้ ความคิด พร้อมทั้งให้ความเพลิดเพลินด้วย หนังสือประเภทนี้มีหลายชนิด เช่น วิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ประวัติบุคคลสำคัญ ฯลฯ หนังสือสารคดีที่มีคุณภาพนั้นพิจารณาในรายละเอียดต่างๆ ดังนี้

2.1 พิจารณาด้านเนื้อหาสาระ คุณค่าของสารคดีนั้นอยู่ที่เนื้อหาสาระเป็นประการสำคัญ เนื้อหาที่ดีจะต้องถูกต้องและสมบูรณ์ รวมทั้งเสนอความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านและสังคมส่วนรวม เช่น

2.1.1 สารคดีประเภทชีวประวัติ เนื้อหาสาระจะต้องตรงต่อความเป็นจริง ผู้เขียนจะต้องเขียนด้วยใจเป็นธรรม ไม่อคติต่อเจ้าของประวัตินั้นๆ เนื้อหาจึงควรมีทั้งส่วนดีและส่วนบกพร่องของเจ้าของประวัติ

2.1.2 สารคดีประเภทท่องเที่ยว ควรมีเนื้อหาที่ให้ทั้งความรู้และความบันเทิง รวมทั้งประสบการณ์ที่แปลกใหม่น่าสนใจ เพื่อให้ผู้อ่านได้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสถานที่นั้นๆ

2.1.3 สารคดีประเภทเชิงวิชาการ ควรมีเนื้อหาที่ให้ความรู้อย่างถูกต้องแม่นยำ ควรมีภาพหรือแผนที่ประกอบให้ถูกต้องตรงกับสาระของเรื่องด้วย

2.2 พิจารณาวิธีการเขียน วิธีการเขียนสารคดีพิจารณาได้จากหลักเกณฑ์ต่อไปนี้

2.2.1 การวางโครงเรื่องและการดำเนินเรื่อง สารคดีต้องมีวิธีการดำเนินเรื่องตามลำดับ

2.2.2 เร้าความสนใจ ข้อเขียนที่ดีผู้เขียนจะมีวิธีการเขียนที่จะดึงดูดความสนใจของผู้อ่านให้ติดตามอ่านไปเรื่อยๆ โดยไม่เกิดความเบื่อหน่าย เช่นการสอดแทรกคามคิดเห็นหรือเหตุการณ์ปัจจุบันที่น่าสนใจหรือการเล่าตำนาน นิทาน เกร็ดขำขันต่างๆ เป็นต้น ตอนปิดเรื่องก็จบอย่างซาบซึ้งประทับใจหรือให้ข้อคิดอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้ผู้อ่านอยากติดตามอ่านต่อไป

2.2.3 สำนวนภาษา ภาษาที่ใช้ในการเขียนสารคดีเป็นถ้อยคำภาษาที่ไพเราะงดงาม มีสำนวนกะทัดรัด อ่านเข้าใจง่าย ไม่ใช่สำนวนที่ไม่สุภาพ

2.2.4 ส่วนประกอบอื่นๆ ควรพิจารณาเกี่ยวกับผู้แต่งและส่วนประกอบรูปเล่มของหนังสือถ้าสารคดีนั้นเป็นหนังสือเล่ม ซึ่งจะมี คำว่า สารบัญ เนื้อเรื่อง บรรณานุกรม ฯลฯ ตามรูปแบบของหนังสือ

3. บันเทิงคดี เป็นหนังสือที่แต่งเพื่อมุ่งให้ผู้อ่านเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน อาจจะแทรกวรรณคดี บทร้อยกรอง บทละคร ซึ่งสามารถแต่งเป็นร้อยแก้วหรือร้อยกรองก็ได้ตามความเหมาะสม ในการพิจารณาเรื่อง บันเทิงคดี ควรพิจารณาในด้านต่างๆ ดังนี้

3.1 โครงเรื่องและเนื้อเรื่องส่วนสำคัญของนวนิยาย และเรื่องสั้นคือ การเล่าเรื่องโดยเล่าว่าเป็นเรื่องของใคร เกิดขึ้นที่ไหน เมื่อไหร่ มีความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ต่างๆ ในเรื่องและระหว่างบุคคลในเรื่องเกี่ยวเนื่องกันไปโดยตลอด มีการสร้างความสนใจให้ผู้อ่านอยากติดตาม นอกจากนี้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเรื่องควรสมจริง และเป็นไปอย่างสมเหตุสมผล และมีส่วนประกอบปลีกย่อยอื่นๆ เพื่อให้น่าติดตาม

3.2 การดำเนินเรื่อง ส่วนสำคัญที่ช่วยให้เรื่องน่าสนใจชวนติดตามขึ้นอยู่กับการดำเนินเรื่อง การดำเนินเรื่องมีอยู่หลายวิธี เช่น ดำเนินเรื่องตามลำดับวัย คือ เริ่มตั้งแต่ตัวละครเกิดจนกระทั่งถึงแก่กรรมดำเนินเรื่องย้อนต้น คือ เล่าเหตุการณ์ในตอนท้ายเสียก่อน แล้วย้อนกลับไปเล่าตั้งแต่ต้นจนกระทั่งจบ เป็นต้น ฉากที่ดีต้องมีสภาพความเป็นจริง ทั้งสภาพภูมิศาสตร์ และประวัติศาสตร์ นอกจากนี้ยังต้องสอดคล้องกับเรื่องด้วย

3.3 ตัวละคร ผู้เขียนมีวิธีการแนะนำตัวละครได้หลายวิธี เช่น ด้วยการบรรยายรูปร่างลักษณะของตัวละครเอง ด้วยการบรรยายพฤติกรรมของตัวละคร หรือด้วยการให้ตัวละครสนทนากัน

เป็นต้น การบรรยายลักษณะนิสัยของตัวละครที่ดีนั้น ควรบรรยายอย่างสมจริง ตัวละครตัวหนึ่งๆ จะมีลักษณะนิสัยหลายๆ อย่างไม่ใช่ดีจนหาที่ติมิได้ หรือเลวจนไม่มีความดีที่จะให้ชมเชย ความต้องการของตัวละครที่ดีควรจะเหมือนคนธรรมดาทั่วๆ ไป เช่น มีความรัก ความโกรธ เกลียด หรือต้องการความสนใจจากผู้อื่น เป็นต้น

3.4 แนวคิดของเรื่อง แนวคิดของเรื่องส่วนมากผู้เขียนจะไม่บอกตรงๆ ผู้อ่านจะต้องค้นเอาเองว่าได้แนวคิดอย่างไร ตัวอย่างเช่นเรื่อง ลูกชาย ของศรีบูรพา ต้องการแสดงว่า "ลูกผู้ชายนั้นมีความหมายอย่างไร" จดหมายจากเมืองไทยของโบตั๋นต้องการให้เห็นข้อดีข้อเสียของคนไทยโดยเฉพาะ "น้ำใจ" ซึ่งไม่เหมือนกันกับชาติอื่น เป็นต้น

นวนิยายหรือเรื่องสั้นที่ดีนั้น ผู้อ่านต้องพิจารณาคุณค่าที่จะได้จากเรื่องนั้นๆ ไม่ทางใดก็ทางหนึ่งด้วย

3.5 สำนวนภาษา เป็นสิ่งสำคัญมากอย่างหนึ่ง ในการพิจารณาเลือกอ่านนวนิยายและเรื่องสั้นผู้อ่านมักจะรู้สึกว่าตนเองชอบหรือไม่ชอบสำนวนของนักเขียนคนนั้นคนนี้ แต่บางคนก็ไม่สามารถบอกว่าเพราะเหตุใด สิ่งที่ควรพิจารณาเกี่ยวกับสำนวนภาษาคือสำนวนภาษาของตัวละครในบทสนทนา ต้องสมจริงและเหมาะสมกับตัวละคร ประโยคที่แตกต่างควรกะทัดรัด สละสลวย เข้าใจง่าย หากเป็นประโยคยาวก็ควรเป็นสำนวนที่สามารถสร้างอารมณ์ และความรู้สึกได้ดี

4. วารสารและหนังสือพิมพ์ หนังสือประเภทนี้คนทั่วไปได้อ่านบ่อยกว่าหนังสือประเภทอื่นๆ ในการผลิตหนังสือประเภทนี้ต้องแข่งกับเวลา ดังนั้น โดยการพิจารณาหนังสือประเภทนี้ควรพิจารณา ดังนี้

หนังสือพิมพ์ หนังสือพิมพ์เป็นเครื่องมือสื่อสารที่จะกระจายข่าวคราวเหตุการณ์ต่างๆ ไปทั่วประเทศหรืออาจทั่วโลก โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์รายวัน เป็นเครื่องมือสื่อสารที่เสนอข่าวที่น่าสนใจที่เกิดขึ้นในแต่ละวันดังนั้นหัวใจของหนังสือพิมพ์รายวันก็คือ "ข่าว" การพิจารณาหนังสือพิมพ์รายวันจึงควรพิจารณาเกี่ยวกับข่าวว่ามีส่วนในการช่วยยกระดับสังคมให้สูงขึ้นหรือมีประโยชน์ต่อชนหมู่มากหรือไม่ หากข่าวนั้นไม่เกี่ยวกับความเป็นอยู่ของคนหมู่มากหรือกระทบกระเทือนต่อประชาชนส่วนใหญ่ เหตุการณ์เหล่านั้นก็ไม่ควรนำมาเสนอในหน้าหนังสือพิมพ์ ข่าวที่ควรนำเสนอควรเป็นข่าวที่เกี่ยวกับการปกครอง การเมือง เศรษฐกิจ สังคม การศึกษา การอนามัย การประกอบอาชีพ ฯลฯ

เหตุการณ์ที่ไม่สมควรนำมาเสนอเป็นข่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือเหตุการณ์ที่อาจจะส่งผลทำลายความมั่นคงของชาติ หรือทำลายวัฒนธรรม และประเพณีอันดีงาม

บทวิจารณ์ ในหนังสือพิมพ์รายวันทุกฉบับจะมีบทวิจารณ์ หรือบทวิเคราะห์ข่าว ซึ่งเป็นลักษณะ บทความ แสดงความคิดเห็นของผู้เขียนเอง ประกอบกับข่าวที่ต้องการวิจารณ์ หรือวิเคราะห์นั้น การพิจารณาบทวิจารณ์ในหนังสือพิมพ์ ควรพิจารณาถึงลักษณะต่อไปนี้

1. พิจารณาข้อมูลที่ผู้เขียนอ้างอิงว่าถูกต้องและมีข้อเท็จจริงเพียงใด
2. พิจารณาว่าผู้เขียนบทความนั้น ชี้ให้เห็นปัญหาและวิธีแก้ปัญหาอย่างไร
3. พิจารณาว่าผู้เขียนบทวิจารณ์ใช้อารมณ์ และนำความรู้สึกส่วนตัวเข้าไปเกี่ยวข้องหรือไม่
4. พิจารณาภาษาที่ใช้ว่ามีความประณีตและถูกต้องตามหลักภาษาเพียงใด

วารสาร เป็นหนังสือพิมพ์จำหน่ายตามกำหนดระยะเวลา เช่น 7 วัน 10 วัน รายเดือน ราย 3 เดือน หรือรายปี เป็นต้น หนังสือวารสารจึงมีเนื้อหาเน้นทั้งสารคดี และบันเทิงคดี ข่าวสารที่ปรากฏมักเป็นข่าวสารที่มีระยะเวลาต่อเนื่องกันเป็นเวลานาน เช่น ข่าวเกี่ยวกับนโยบายโครงการต่างๆ หรือข่าวเกี่ยวกับการเมืองบางเรื่อง เป็นต้น

ดังนั้น การอ่านวารสาร จึงควรพิจารณาเลือกอ่านเรื่องที่เราสนใจ และควรพยายามอ่านอย่างสม่ำเสมอ

นอกจากพิจารณาเกี่ยวกับข่าวสารดังกล่าวแล้ว สิ่งที่ควรพิจารณาอีกอย่างหนึ่งคือรูปเล่ม ควรพิจารณาความเรียบร้อยและความคงทนของการจัดรูปเล่มให้เหมาะสมกับราคาด้วย

ประโยชน์ของการเลือกหนังสือ

การเลือกหนังสือควรคำนึงถึงประโยชน์ที่จะได้รับ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้ได้หนังสือที่ตรงกับความสนใจ และต้องการที่จะศึกษาค้นคว้า
2. เพื่อให้ได้อ่านหนังสือที่ดีมีประโยชน์ต่อชีวิต
3. เพื่อเลือกหนังสือให้เหมาะสมกับเวลา

1. การเลือกหนังสือที่ตรงกับความสนใจ และต้องการที่จะศึกษาค้นคว้า

ผู้ที่จะเลือกอ่านหนังสือประเภทนี้ก็คือ ผู้ที่มีความสนใจหนังสือเล่มนั้นโดยตรง หรือผู้ที่มีความต้องการศึกษาค้นคว้า เรื่องนั้นๆ โดยเฉพาะ เช่น ผู้ศึกษาค้นคว้าตามแนวทางที่ตนได้เรียนมา ผู้ที่เรียนทางด้านภาษาก็จะค้นคว้าทางด้านนี้ เพื่อจะได้รับประโยชน์จากการอ่านอย่างคุ้มค่า

2. เพื่อให้ได้อ่านหนังสือที่ดีมีประโยชน์ต่อชีวิต

ผู้ที่อ่านหนังสือทุกคนย่อมหวังที่จะได้รับประโยชน์จากการอ่าน เช่น ข้อคิดเห็น ความรู้ทางวิชาการข่าวที่ทันเหตุการณ์ แนวทางดำเนินชีวิตที่ดี ฯลฯ แม้ว่าจะได้รับประโยชน์เพียงเล็กน้อยก็ตาม เพราะการที่ได้รับประโยชน์โดยตรงจากการอ่านนี้ย่อมทำให้ไม่เสียเวลาโดยเปล่าประโยชน์

3. เพื่อเลือกหนังสือให้เหมาะสมกับเวลา

การอ่านหนังสือนั้นจะเสียเวลามากหรือน้อยย่อมแล้วแต่เรื่องที่อ่านว่ามีขนาดสั้น ยาว แค่ไหนมีความยากง่ายต่อการอ่านมากน้อยเพียงใด ถ้าหากมีเวลาน้อยควรอ่านเรื่องสั้นที่จบได้ทันเวลาที่มีอยู่ ถ้ามีเวลามากก็อ่านเรื่องยาวขึ้นโดยเลือกให้เหมาะสมกับเวลา เพราะการอ่านหนังสือนั้นหากไม่เลือกให้เหมาะสมกับเวลาอาจทำให้ผู้อ่านรู้สึกเบื่อและไม่อยากอ่านอีกต่อไป

ประโยชน์ที่ได้รับจากการอ่านหนังสือ

การอ่านหนังสือย่อมได้รับประโยชน์หลายประการ ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

1. อ่านหนังสือตรงกับความต้องการของตน
2. ได้รับความรู้จากเรื่องนั้นสมความตั้งใจ
3. ทำให้รักการอ่านมากยิ่งขึ้น เพราะได้อ่านหนังสือที่ตนเลือกเอง
4. ช่วยพัฒนาอาชีพให้ก้าวหน้า
5. ช่วยให้เกิดความคิดสร้างสรรค์
6. ทำให้เกิดความเพลิดเพลิน สนุกสนาน
7. ทำให้ทราบความเป็นไปของบ้านเมือง ทันโลก ทันเหตุการณ์
8. เพิ่มพูนความรู้ความสามารถ เป็นการพัฒนาตนเอง
9. ได้อ่านหนังสือที่มีคุณค่าคุ้มกับเวลาที่เสียไป

สื่อสารสนเทศ

ปัจจุบันได้มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ประโยชน์ทางการศึกษา ทั้งในด้านการบริหารการจัดการและการเรียนรู้ด้านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นการใช้ประโยชน์จากแหล่งความรู้จากสื่อต่างๆ ที่หลากหลายมากขึ้น เพื่อให้ประชาชนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง

สื่อสารสนเทศมีทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

สื่อสิ่งพิมพ์

สิ่งพิมพ์ที่จัดพิมพ์ขึ้นเพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนเช่น หนังสือเรียน ตำราเรียน แบบเรียน แบบฝึกหัด ใบงาน คู่มือการสอนและส่งเสริมการเรียนรู้ เช่น หนังสือส่งเสริมความรู้ สารานุกรม พจนานุกรม หนังสือพิมพ์ หนังสือบันเทิงคดี และสารคดีที่มีเนื้อหาเป็นประโยชน์ ส่วนสื่อสิ่งพิมพ์ที่ให้ความรู้ข่าวสารต่างๆ เช่น หนังสือเล่ม หนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร เอกสาร จุลสาร แผ่นพับ แผ่นเปล่า เป็นต้น

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

สังคมยุคปัจจุบัน การสื่อสารด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มีใช้กันอย่างกว้างขวางทั่วประเทศ การใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในสังคมยุคโลกาภิวัตน์เป็นเรื่องจำเป็น เพราะช่วยให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารความรู้ต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว อันเป็นการส่งเสริมสร้างโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาของประชาชน ให้สามารถเรียนได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ เทปเสียง วีดิทัศน์ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์ในรูปแบบต่างๆ คอมพิวเตอร์ช่วยสอน เป็นต้น

1. วิทยุ เป็นสื่อมวลชนที่ใช้เสียงเป็นสื่อ เรื่องราวที่สื่อสารมีทั้งเรื่องที่ให้ความบันเทิงและเรื่องที่ให้สาระความรู้ เช่น ข่าว บทความ รายการตอบปัญหา สัมภาษณ์บุคคลสำคัญ รายการวิทยุเพื่อการศึกษา เป็นต้น

2. โทรทัศน์ เป็นสื่อมวลชนที่ใช้ทั้งเสียงและภาพเป็นสื่อ การชมรายการทางโทรทัศน์นอกจากเราจะสัมผัสด้วยหูแล้ว ยังสัมผัสได้ด้วยตาอีกด้วย รายการโทรทัศน์จึงน่าสนใจกว่ารายการวิทยุ และทำให้ผู้ชมตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา จึงประทับใจหรือจดจำได้ดีกว่ารายการวิทยุ

รายการต่างๆ ทางโทรทัศน์ไม่ต่างกับรายการทางวิทยุ คือ มีทั้งรายการที่ให้ความบันเทิงและรายการที่ให้ทั้งข้อมูล ข่าวสาร และความรู้ที่ทันสมัย ทันเหตุการณ์ รวมทั้งให้ความบันเทิง เช่น รายการข่าวทั้งในประเทศและต่างประเทศ รายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช มหาวิทยาลัยรามคำแหง รายการสัมภาษณ์บุคคลสำคัญ รายการรัฐบาลพบประชาชน รายการทดสอบเชาวน์ ความจำ และอื่นๆ

3. คอมพิวเตอร์ช่วยสอน เป็นสื่อที่ผู้เรียนสามารถนำไปศึกษาด้วยตนเองในเวลาและสถานที่ที่ผู้เรียนสะดวก ทำให้มีความเป็นอิสระ และเป็นส่วนตัวในการเรียนรู้ สามารถโต้ตอบหรือให้ผลย้อนกลับได้ทันที ทำให้ผู้เรียนทราบความก้าวหน้าในการเรียนของตนซึ่งหากไม่เข้าใจก็ย้อนกลับไปทบทวนได้หลายๆ ด้าน ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ตามความพร้อมและศักยภาพของตน

4. อินเตอร์เน็ต (Internet) หรือเทคโนโลยีเครือข่ายเป็นการเชื่อมโยงแหล่งข้อมูลจากทั่วโลกที่หลากหลายคล้ายกับ “ห้องสมุดโลก” ให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าเนื้อหาสาระที่ต้องการได้อย่างสะดวกรวดเร็วและราคาประหยัด

เรื่องที่ 3 การอ่านจับใจความสำคัญ

การอ่านจะเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้อ่านได้นั้น ผู้อ่านจะต้องจับใจความสำคัญของเรื่องที่อ่านให้ได้แล้วนำไปปฏิบัติ

ใจความสำคัญ หมายถึง ข้อความที่เป็นแกนหรือหัวใจของเรื่อง

การจับใจความสำคัญในการอ่านก็คือ กรณีเอาข้อความหรือประโยคที่เป็นหัวใจของเรื่องนั้นออกมาให้ได้ เพราะใจความสำคัญของเรื่อง จะเป็นใจความหลักของแต่ละบท แต่ละตอน หรือแต่ละเรื่องให้รู้ว่าแต่ละบทตอนนั้นกล่าวถึงเรื่องอะไรเป็นสำคัญ ดังนั้น การจับใจความสำคัญของเรื่องที่อ่าน จะทำให้มีความเข้าใจในเรื่องนั้นๆ อย่างแจ่มแจ้ง

หลักการอ่านจับใจความ

1. การเข้าใจความหมาย

หลักเบื้องต้นในการจับใจความของสาระที่อ่าน คือ การเข้าใจความหมาย ความหมายมีหลายระดับนับตั้งแต่ระดับคำ สำนวน ประโยค และข้อความ คำและสำนวนเป็นระดับภาษาที่ต้องทำความเข้าใจเป็นอันดับแรก เพราะนำไปสู่ความเข้าใจความหมายของประโยคและข้อความ

1.1 ความหมายของคำ

ความหมายของคำโดยทั่วไปมี 2 อย่าง คือ ความหมายโดยตรง และความหมายโดยนัย

ก. ความหมายโดยตรง เป็นความหมายตามรูปคำที่กำหนดขึ้น และรับรู้ได้เข้าใจตรงกันความหมายประเภทนี้เป็นความหมายหลักที่ใช้สื่อสารทำความเข้าใจกัน

คำที่มีความหมายโดยตรงในภาษาไทยมีลักษณะอย่างหนึ่งที่อาจเป็นอุปสรรคในการสื่อสารลักษณะดังกล่าว คือ การพ้องคำ คำพ้องในภาษาไทยมีอยู่ 3 อย่าง ได้แก่ คำพ้องรูป คำพ้องเสียง และคำพ้องรูปพ้องเสียง คำที่พ้องทั้ง 3 ลักษณะนี้มีความหมายต่างกัน

คำพ้องรูป คือ คำที่สะกดเหมือน แต่ออกเสียงต่าง เช่น **เพลารถ** กับ **เพลาเย็น** คำแรก ออกเสียง เพลา คำหลังออกเสียง เพ ลา คำพ้องรูปเป็นอุปสรรคต่อการอ่านและทำความเข้าใจ

คำพ้องเสียง คือ คำที่ออกเสียงเหมือนกัน แต่สะกดต่างกัน เช่น การ กาน กานต์ กานท์ กาล กาฬ กาญจน์ ทั้งหมดนี้ออกเสียง “กาน” เหมือนกัน การพ้องเสียงเป็นอุปสรรคต่อการอ่านเพื่อความเข้าใจ

คำพ้องรูปพ้องเสียง คือคำที่สะกดเหมือนกันและออกเสียงอย่างเดียวกัน โดยรูปคำจะเห็นว่าเป็นคำเดียวกัน แต่มีความหมายแตกต่างกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ขัน หมายถึง การทำให้แน่น

ขัน หมายถึง ภาชนะตักน้ำ

ขัน หมายถึง ความรู้สึกชอบใจ

ขัน หมายถึง การส่งเสียงร้องของไก่ตัวผู้

ขัน หมายถึง การรับ ฯลฯ

คำพ้องรูป พ้องเสียงเป็นอุปสรรคต่อการฟังและอ่านเพื่อความเข้าใจ วิธีที่จะช่วยให้เข้าใจความหมายของคำพ้อง จะต้องดูคำข้างเคียงหรือคำที่ประกอบกันในประโยค หรือข้อความนั้นที่เรียกว่าบริบท ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ขันชะเนาะให้แน่น

หยิบ**ขัน**ให้ทีซิ

เขารู้สึก**ขัน**

ไก่**ขัน**แต่เช้ามืด

เขา**ขัน**อาสาจะไปติดต่อให้

นอกจากดูคำข้างเคียง หรือคำประกอบในประโยคแล้ว บางที่ต้องอาศัยสถานการณ์ เช่น ประโยคที่ว่า

"ทำไมต้องดูกัน"

คำว่า "ดู" ในสถานการณ์ทั่วไป หมายถึง การมอง แต่ในสถานการณ์เฉพาะเช่นการสอบดูจะมีความหมายว่า ลอกกัน เอาอย่างกัน

ในบทร้อยกรอง ต้องอาศัยฉันทลักษณ์ เช่น สัมผัส เป็นต้น ตัวอย่างเช่น

อย่าหวง**แหน**จอก**แหน**ให้แก่เรา แหน แหน

พอลม**เพลา**ก็**เพลา**สายัณห์ เพลา เพ ลา

คำที่ความหมายโดยตรงได้แก่ คำศัพท์ คำศัพท์คือ คำที่ต้องแปลความ เป็นคำไทยที่มาจากภาษาอื่น สันสกฤต เขมร เป็นต้น เช่น สมโภช รโหฐาน สุคติ โสดาบัน บุคคล จตุราบาย เป็นต้น รวมทั้งศัพท์บัญญัติทั้งหลายที่ใช้ในวงวิชาการหรือกิจบางอย่าง เช่น มโนทัศน์ เจตคติ กรมธรรม์ เป็นต้น คำศัพท์ดังกล่าวนี้จำเป็นต้องศึกษาว่ามีมูลมาอย่างไร ประกอบขึ้นอย่างไร และมีความหมายอย่างไร

ข. ความหมายโดยนัย เป็นความหมายที่สื่อหรือนำความคิดให้เกี่ยวโยงถึงบางสิ่งบางอย่างที่มีลักษณะหรือคุณสมบัติเหมือนกับคำที่มีความหมายโดยตรง บางท่านเรียกว่า ความหมายรอง หรือความหมายแฝง

ความหมายโดยนัย มีหลายลักษณะ กล่าวคือ มีความหมายเป็นเชิงเปรียบเทียบ เช่น เปรียบเทียบโดยอาศัยนัยของความหมายของคำเดิม ตัวอย่างเช่น

เธอมีใบ**หน้า**ยิ้มแย้มแจ่มใส

เขาทำงานเอา**หน้า** หมายถึง ทำงานเพื่อผลประโยชน์ของตน

เด็กสาด**โคลน**กันเลอะเทอะ

เขาสาดโคลนคุณพ่อ หมายถึง ใส่ร้าย

ต้นไม้ต้นนี้**เปลือก**สวย

หล่อนรวยแต่**เปลือก** หมายถึง ไม่ร่ำรวยจริง

มีความเปรียบเทียบกับคุณสมบัติของสิ่งที่นำมากล่าว เช่น

เขาเป็น**สิงห์** นาม หมายถึง เป็นคนเล่นกีฬาเก่ง

1.2 ความหมายของสำนวน

สำนวนเป็นข้อความที่มีความหมายพิเศษไปจากคำที่ประกอบอยู่ในข้อความนั้น ไม่ได้มีความหมายตามรูปคำ ความหมายของสำนวนมีลักษณะเป็นเชิงเปรียบเทียบโดยอาศัยนัยของความหมายตามลักษณะหรือคุณสมบัติของข้อความนั้น เช่น

อ้อยเข้าปากช้าง หมายถึง ของตกไปอยู่ในมือผู้อื่นแล้วไม่มีทางได้คืน

ไก่แก่แม่ปลาช่อน หมายถึง ผู้ที่มีความจัดจ้านเจนสังเวียน

วัวหายล้อมคอก หมายถึง เมื่อเกิดความเสียหายแล้วจึงหาทางป้องกัน

กินข้าวต้มกระโจมกลาง หมายถึง การพูดถึงสิ่งสุดวิสัยที่จะทำได้

ส่วนต่างๆ ที่นำไปกล่าวเปรียบเทียบให้เข้ากับสถานการณ์ เรียกว่า คำพังเพย เช่น เมื่อของหายแล้วจึงคิดหาทางป้องกัน ก็เปรียบว่า วัวหายล้อมคอก เป็นต้น

ความหมายของสำนวนมีลักษณะเหมือนความหมายโดยนัย คือ ต้องตีความ หรือแปลความหมายตามนัยของคำหรือข้อความนั้นๆ

2. การเข้าใจลักษณะของข้อความ

ข้อความแต่ละข้อความต้องมีใจความอันเป็นจุดสำคัญของเรื่อง ใจความของเรื่องจะปรากฏที่ประโยคสำคัญ เรียกว่า ประโยคใจความ ประโยคใจความจะปรากฏอยู่ในตอนใดของข้อความก็ได้ โดยปกติจะปรากฏในตอนต่างๆ ดังนี้

<u>ปรากฏอยู่ในตอนต้นของข้อความ ตัวอย่างเช่น</u>

"ภัยอันตรายที่จะเป็นเครื่องทำลายชาติอาจเกิดขึ้นและมีมาได้ทั้งแต่ภายนอก ทั้งที่ภายใน" อันตรายที่จะมีมาตั้งแต่ภายนอกนั้นก็คือ ข้าศึกศัตรูยกมาย่ำยีตีบ้านตีเมืองเรา การที่ข้าศึกศัตรูจะมาตีนั้นเขาย่อมจะเลือกหาเวลาใดเวลาหนึ่งซึ่งชาติกำลังอ่อนอยู่และมิได้เตรียมตัวไว้ พร้อมเพื่อต่อสู้ป้องกันตนเพราะฉะนั้นในบทที่ 2 ข้าพเจ้าจึงได้เตือนท่านทั้งหลายอย่าได้เผลอตัว แต่ข้อสำคัญที่สุด

เป็นเครื่องทอนกำลังและเสียหลักความมั่นคงของชาติ คือ ความไม่สงบภายในชาตินั้นเอง จึงควรอธิบายความข้อนี้สักหน่อย

(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ปลุกใจเสือป่า)

<u>ปรากฏอยู่ในตอนกลางของข้อความ ตัวอย่างเช่น</u>

"อันความรัก ความชัง ความโกรธ ความกลัว ความขบขัน เหล่านี้เป็นสามัญ ลักษณะของปุถุชนใครหัวเราะไม่เป็น ยิ้มไม่ออก ก็ออกจะพิกลอยู่ คนสละความรักความชังได้ก็มีแต่พระอรหันต์ อารมณ์ความรู้สึกดังนี้เป็นธรรมชาติของมนุษย์ **กวีและนักประพันธ์ย่อมจะแต่งเรื่องยั่วเย้าอารมณ์ความรู้สึกเหล่านี้ และถ้าเขาแต่งเป็น แต่งดี ก็จะปลุกอารมณ์ของผู้อ่านผู้ฟังให้เกิดขึ้น** ท่านคงจะเคยเห็นคนอ่านเรื่องโศกจับใจจนน้ำตาไหล สงสารตัวนางเอก พระเอก อ่านเรื่องขบขันจนหัวเราะท้องคัดท้องแข็ง ทั้งๆ ที่รู้ว่ามันเป็นเรื่องอ่านเล่น และคนที่อ่านก็ไม่ได้มีส่วนเสียอะไรกับตัวนาง ก็พลอยโศกเศร้าไปด้วยได้ อย่างไรก็ดีความเศร้าของอารมณ์อันเกิดจากความยั่วเย้าของศิลปะวรรณคดีตลอดจนนาฏกรรมต่างๆ นั้น เป็นความสุขชนิดหนึ่ง มิฉะนั้นเรื่องทำนองโศกนาฏกรรมคงจะไม่มีใครดูเลย"

(นายตำรา ณ เมืองใต้ ภาษาและวรรณคดี)

<u>ปรากฏใจความอยู่ท้ายย่อหน้า ตัวอย่างเช่น</u>

"ท่านกล่าวว่า คนเป็นสัตว์ที่เรียนรู้คือ รู้ดู เห็นอะไรแล้วเมื่อเห็นว่าดีก็เอาไว้ ถ้าเห็นว่าไม่ดีก็ไม่เอาและหลีกเลี่ยง เด็กรู้รสหวาน ก็อยากได้อีก ถ้ารู้รสขมของบอระเพ็ด หรือเมื่อถูกไฟก็รู้สึกร้อนจะไม่ต้องการกินบอระเพ็ดหรือเข้าใกล้ไฟอีก นี่เป็นเรื่องของการผ่านพบเคยรู้เคยเห็นเรื่องนี้ ต่อๆ มาหลายๆ ครั้ง เกิดความชำนาญจัดเจนขึ้น โลกมีความเจริญก้าวหน้าเรื่องวัฒนธรรมก็เพราะการผ่านพบและการจัดเจนของมนุษย์

(เสถียร โกเศศ ชีวิตชาวไทยสมัยก่อนและการศึกษาเรื่องประเพณีไทย)

<u>ประโยคใจความอยู่ตอนต้นและตอนท้ายของข้อความ ตัวอย่างเช่น</u>

"คนไทยนั้นถือว่าบ้านเป็นสิ่งต่อชีวิตตั้งแต่เกิดไปจนตาย เพราะคนไทยโบราณนั้นใช้บ้านเป็นที่เกิดการคลอดลูกจะกระทำกันที่บ้านโดยมีหมอพื้นบ้านเรียกว่า หมอตำแย เป็นผู้ทำคลอด มิได้ใช้โรงพยาบาลหรือสถานผดุงครรภ์อย่างในปัจจุบันนี้ และที่สุดของชีวิตเมื่อมีการตายเกิดขึ้น คนไทยก็จะเก็บศพของผู้ตายที่เป็นสมาชิกของบ้านไว้ในบ้านก่อนที่จะทำพิธีเผา เพื่อทำบุญสวดและเป็นการใกล้ชิดกับผู้ตายเป็นครั้งสุดท้าย **ดังนั้น บ้านจึงเป็นที่ที่คนไทยใช้ชีวิตอยู่เกือบตลอดเวลาตั้งแต่เกิดจนตาย"**

(วิบูลย์ ลี้สุวรรณ "บ้านไทย" ศิลปะชาวบ้าน)

การเข้าใจถึงการปรากฏของประโยคใจความในตอนต่างๆ ของข้อความดังที่กล่าวแล้วจะช่วยให้จับใจความได้ดียิ่งขึ้น

3. การเข้าใจลักษณะประโยคใจความ

เมื่อเข้าใจถึงลักษณะของข้อความว่าต้องมีประโยคใจความ และประกฏอยู่ในตอนต่างๆ ของข้อความแล้ว ต้องเข้าใจต่อไปว่าประโยคใจความเป็นอย่างไร

ประโยคใจความคือข้อความที่เป็นความคิดหลักของหัวข้อ หรือเรื่องของข้อความนั้น ตัวอย่างเช่น

หัวข้อ	บ้าน
ความคิดหลัก	บ้านเป็นที่อยู่อาศัย
หัวข้อ	ราชสีห์
ความคิดหลัก	ราชสีห์ได้ชื่อว่าเป็นเจ้าป่าในบรรดาสัตว์ทั้งหลาย

ความคิดหลักนี้ คือประโยคใจความที่จะปรากฏในตอนใดตอนหนึ่งของข้อความที่กล่าวแล้ว ฉะนั้นการที่จะทราบว่าประโยคใดเป็นประโยคใจความ ต้องพิจารณาจากหัวเรื่อง ประโยคใจความมักมีเนื้อหาสอดคล้องกับหัวเรื่อง

ในกรณีที่ไม่ทราบหัวข้อเรื่อง ต้องเข้าใจว่าส่วนที่เป็นประโยคใจความนั้นจะมีเนื้อความหลักของเนื้อความอื่นที่ประกอบกันขึ้นเป็นหัวข้อนั้น ถ้าขาดส่วนที่เป็นใจความ เนื้อความอื่นก็เกิดขึ้นไม่ได้หรือความหมายอ่อนลง

การอ่านอย่างวิเคราะห์

การอ่านอย่างวิเคราะห์ หมายถึง การอ่านที่มีการพิจารณาแยกรายละเอียดออกเป็นส่วนๆ เพื่อทำความเข้าใจ และให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่างๆ เหล่านั้น

การอ่านอย่างวิเคราะห์เริ่มต้นจากพื้นฐานข้อมูลและความคิดจากการอ่านเองเป็นอันดับแรก เพื่อให้เข้าใจเนื้อเรื่องโดยตลอด ต่อจากนั้นจึงแยกเรื่องในบทอ่านออกเป็นส่วนๆ ได้รู้ว่า ใครทำอะไร เพื่ออะไร อย่างไร ในเรื่องมีใครบ้าง หรือตัวละครกี่ตัว และที่มีบทบาทสำคัญมีกี่ตัว ทำไมเหตุการณ์จึงเป็นอย่างนั้นหรือเพราะเหตุใด ต่อไปน่าจะเป็นอย่างไร

ต่อไปนี้จะนำนิทานเรื่อง “กระต่ายบนดวงจันทร์” มาเล่าให้ฟัง

นิทานเรื่อง กระต่ายบนดวงจันทร์

ครั้งหนึ่งมีกระต่าย ลิง นกน้ำ และสุนัขจิ้งจอก สาบานร่วมกันว่าจะไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต และบำเพ็ญตนเป็นฤาษีอยู่ในป่า พระอินทร์ขอทดสอบในศรัทธาของสัตว์ทั้งสี่ จึงปลอมตัวเป็นพราหมณ์

เที่ยวขอบริจาคทานโดยไปขอจากลิงเป็นตัวแรก ลิงมอบมะม่วงให้ จากนั้นพราหมณ์ไปขอทานจากนกน้ำ นกน้ำถวายปลาซึ่งมาเกยตื้นอยู่ริมฝั่งแม่น้ำ ส่วนสุนัขจิ้งจอกก็ถวายนมหม้อหนึ่งกับผลไม้แห้ง

เมื่อพราหมณ์ไปขอบริจาคทานจากกระต่าย กระต่ายพูดกับพราหมณ์ว่า "ข้ากินแต่หญ้าเป็นอาหารหญ้าก็ไม่มีประโยชน์ใดๆ กับท่านเลย" พราหมณ์จึงเอ่ยขึ้นว่า ถ้ากระต่ายบำเพ็ญพรตเป็นฤาษีที่แท้จริงขอให้สละชีวิตของตนเป็นอาหารแก่พราหมณ์ กระต่ายตอบตกลงทันทีและทำตามที่พราหมณ์ขอร้องว่าให้กระโดดลงกองไฟแดง พราหมณ์จะไม่ลงมือฆ่าและปรุงกระต่ายเป็นอาหาร กระต่ายปีนขึ้นยืนบนก้อนหินและกระโดดลงกองไฟ ในขณะที่กระต่ายกำลังจะตกสู่เปลวไฟนั้น พราหมณ์ได้คว้ากระต่ายไว้ แล้วเปิดเผยตัวตนที่แท้จริงว่าคือใคร แล้วพระอินทร์ก็นำกระต่ายไปไว้บนดวงจันทร์

(จากนิตยสารสารคดี ฉบับที่ 147 ปีที่ 13 หน้า 30)

เมื่ออ่านเรื่องนี้อย่างวิเคราะห์ก็จะต้องให้ความคิดติดตามประเด็นต่างๆ ตัวละครในนิทานเรื่องนี้มีใครบ้าง มีลักษณะนิสัยอย่างไร ตัวละครแต่ละตัวได้กระทำสิ่งใดบ้าง ทำอย่างไร ผลของการกระทำเป็นอย่างไร ทำไมสัตว์ทั้ง 4 จึงสาบานร่วมกันว่าจะไม่ฆ่าสัตว์และบำเพ็ญตนเป็นฤาษีอยู่ในป่า เพราะเหตุใดสัตว์ทั้ง 4 จึงบริจาคทานไม่เหมือนกัน ทำไมพราหมณ์จึงนำกระต่ายไปไว้บนดวงจันทร์เพียงตัวเดียว หากพระอินทร์นำสัตว์ทั้ง 4 ไปไว้บนดวงจันทร์เราจะเห็นรูปของสัตว์ทั้ง 4 บนดวงจันทร์ทั้งหมดหรือไม่

เรื่องที่ 4 มารยาทในการอ่าน และนิสัยรักการอ่าน

การอ่านอย่างมีมารยาทเป็นเรื่องที่จำเป็นและสำคัญ เพราะการอ่านอย่างมีมารยาทเป็นเรื่องการประพฤติปฏิบัติอย่างมีวินัย และรับผิดชอบ รวมทั้งการมีจิตสำนึกและแสดงถึงความเจริญทางด้านจิตใจที่ควรยึดถือให้เป็นนิสัย

มารยาทในการอ่าน

คำว่า มารยาท หมายถึง กิริยา วาจาที่เรียบร้อย หรือการกระทำที่ดีงาม ผู้อ่านที่ดีต้องมีมารยาทที่ดีในการอ่านดังต่อไปนี้

1. ไม่ส่งเสียงดังรบกวนผู้อื่น
2. ไม่ทำลายหนังสือ โดย ขูด ลบ ขีด ทับ หรือฉีกส่วนที่ต้องการ
3. เมื่อคัดลอกเนื้อหาเพื่ออ้างอิงในข้อเขียนของตน ต้องอ้างอิงแหล่งที่มาให้ถูกต้องตามหลักการเขียนอ้างอิงโดยเฉพาะงานเขียนเชิงวิชาการ
4. เมื่ออ่านหนังสือเสร็จแล้วควรเก็บหนังสือไว้ที่เดิม
5. ไม่ควรอ่านเรื่องที่เป็นส่วนตัวของผู้อื่น
6. อ่านอย่างตั้งใจ และมีสมาธิ รวมทั้งไม่ทำลายสมาธิผู้อื่น
7. ไม่ใช้สถานที่อ่านหนังสือทำกิจกรรมอย่างอื่น เช่น นอนหลับ รับประทานอาหาร

นิสัยรักการอ่าน

การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะมีนิสัยรักการอ่านได้จะต้องได้รับการฝึกฝนมาตั้งแต่เด็กๆ แต่ก็มิใช่ว่าเมื่อโตเป็นผู้ใหญ่แล้วจะไม่สามารถสร้างนิสัยรักการอ่านได้ ทั้งนี้เราจะต้องสร้างบรรยากาศสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้เด็กๆ หันมาสนใจการอ่านดังนี้

1. อ่านหนังสือที่ตนเองชอบ จะทำให้อ่านได้อย่างต่อเนื่อง และไม่เบื่อหน่าย
2. ทำตนให้เป็นผู้ใฝ่รู้
3. การอ่านจะต้องมีสมาธิเพื่อจับใจความของเรื่องที่อ่านได้
4. เริ่มอ่านหนังสือจากระยะเวลาสั้นๆ ก่อน แล้วค่อยๆ กำหนดเวลาเพิ่มขึ้น
5. การอ่านจะต้องมีสมาธิเพื่อจับใจความของเรื่องที่อ่านได้
6. จัดตารางเวลาสำหรับการอ่านหนังสือเป็นประจำทุกวันให้เกิดความเคยชินจนเกิดเป็นนิสัยรักการอ่าน

□□□□

กิจกรรม บทที่ 3 การอ่าน

กิจกรรมที่ 1 ให้ผู้เรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1. การอ่านในใจมีจุดมุ่งหมายอย่างไร

……

……

……

2. การอ่านออกเสียงมีลักษณะอย่างไร

……

……

……

3. จงยกตัวอย่างการอ่านออกเสียงที่เป็นทางการมา 5 ตัวอย่าง

……

……

……

กิจกรรมที่ 2 การจับใจความสำคัญ คือการอ่านอย่างไร

……

……

กิจกรรมที่ 3 สื่ออิเล็กทรอนิกส์ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้แก่อะไรบ้าง

……

……

……

กิจกรรมที่ 4 การอ่านอย่างไร จึงจะเรียกว่าเป็นการอ่านวิเคราะห์วิจารณ์

……

……

……

กิจกรรมที่ 5 ผู้อ่านที่ดี ควรมีมารยาทอย่างไร

……

……

บทที่ 4 การเขียน

สาระสำคัญ

การเขียน เป็นทักษะสำคัญหนึ่งในทักษะทั้งสี่ของรายวิชาภาษาไทย คือการฟัง อ่าน เขียน และพูดการเขียนหนังสือให้ได้ดีจะเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้และการนำเสนอผลการเรียนรู้ในเรื่องต่างๆ ได้ดี ทำให้ความรู้ขยายไปอย่างกว้างขวาง ผู้เรียนจึงควรได้รู้จักและฝึกฝนการเขียนประเภทต่างๆ

ผลการเรียนที่คาดหวัง ผู้เรียนสามารถ

1. เลือกใช้ภาษาในการนำเสนอตามรูปแบบของงานเขียนประเภทร้อยแก้ว และร้อยกรอง ได้อย่างสร้างสรรค์
2. ใช้แผนภาพความคิด จัดลำดับความคิดก่อนการเขียน
3. แต่งบทร้อยกรอง ประเภทกลอนสี่ กลอนสุภาพ
4. เขียนบทร้อยแก้ว ประเภทประวัติตนเอง อธิบายความ ย่อความ ข่าว
5. เขียนรายงานการค้นคว้า สามารถอ้างอิงแหล่งความรู้ได้ถูกต้อง
6. กรอกแบบรายการต่างๆ
7. ปฏิบัติตนเป็นผู้มีมารยาทในการเขียน และการจดบันทึกอย่างสม่ำเสมอ

ขอบข่ายเนื้อหา

เรื่องที่ 1 หลักการเขียน การใช้ภาษาในการเขียน

เรื่องที่ 2 หลักการเขียนแผนภาพความคิด

เรื่องที่ 3 การเขียนเรียงความและย่อความ

เรื่องที่ 4 การเขียนเพื่อการสื่อสาร

เรื่องที่ 5 การสร้างนิสัยรักการเขียนและการศึกษาค้นคว้า

เรื่องที่ 1 หลักการเขียน การใช้ภาษาในการเขียน

หลักการเขียน

การเขียนเพื่อสื่อความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจตามต้องการนั้น มีความจำเป็นต้องระมัดระวังให้มากเกี่ยวกับการใช้ภาษา ควรใช้ถ้อยคำที่คนอ่าน อ่านแล้วเข้าใจทันที เขียนด้วยลายมือที่ชัดเจนอ่านง่ายเป็นระเบียบและผู้เขียนจะต้องใช้ภาษาให้ถูกต้องตามหลักการเขียน ใช้คำให้เหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคลด้วย จึงจะถือว่าผู้เขียนมีหลักการใช้ภาษาได้ดีมีประสิทธิภาพ

การเขียนมีหลักที่ควรปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. เขียนให้ชัดเจน อ่านง่าย เป็นระเบียบ
2. เขียนให้ถูกต้อง ตรงตามตัวสะกด การันต์ วรรณยุกต์
3. ใช้ถ้อยคำที่สุภาพ เหมาะสมกับกาลเทศะ และบุคคล
4. ใช้ภาษาที่ง่ายๆ สั้นๆ กะทัดรัด สื่อความหมายเข้าใจได้ดี
5. ใช้ภาษาเขียนที่ดี ไม่ควรใช้ภาษาพูด ภาษาโฆษณาหรือภาษาที่ไม่ได้มาตรฐาน
6. ควรใช้เครื่องหมายวรรคตอนให้ถูกต้อง เช่น เว้นวรรค ย่อหน้า ฯลฯ
7. เขียนให้สะอาด

ตัวอย่าง ข้อความการเขียนช่องซ้ายมือมีข้อบกพร่องอย่างไร พร้อมข้อวิจารณ์

ข้อความที่เขียน	ข้อวิจารณ์
1. ความรักโคถึก	1. เขียนไม่ชัดเจน อ่านเข้าใจยาก ควรเขียนให้ชัดเจนว่า “ความรักเหมือนโคถึก”
2. ชีวิตของฉันมีหมานำ	2. ใช้คำไม่สุภาพในภาษาพูด สุนัข
3. <u>หมอเด็ก</u>ยังไว้ใจไม่ได้	3. คำขีดเส้นใต้เข้าใจยาก ควรเป็น “หมอคนนั้นยังเด็กอยู่ยังไว้ใจไม่ได้
4. คนกินกล้วย แขกร้อนจนตาเหลือก	4. แบ่งวรรคไม่ถูก ควรเป็น “คนกินกล้วยแขกร้อนจนตาเหลือก
5. นายมาเป็นไข้โป้งดับอนาถ	5. ใช้สำนวนสื่อมวลชน ควรแก้ไขเป็น "นายมาถูกยิงถึงแก่กรรมแล้ว"

การใช้ภาษาในการเขียน

การใช้ภาษาในการเขียน มีหลักการเขียนดังนี้

1. เขียนให้อ่านง่าย และเข้าใจง่าย
2. เขียนตรงตามตัวสะกด การันต์ วรรณยุกต์ให้ถูกต้อง เช่น

พรามณ์	เขียนผิด	ควรเป็น	พราหมณ์
โจษจรรย์	เขียนผิด	ควรเป็น	โจษจัน
อัฒจรรย์เขียนผิด		ควรเป็น	อัฒจันทร์
หน้ารัก	เขียนผิด	ควรเป็น	น่ารัก
โน๊ต	เขียนผิด	ควรเป็น	โน้ต

3. เขียนให้ได้ใจความชัดเจน ไม่วกวน เข้าใจยาก เช่น

เขามารับประทานข้าวเย็นที่นี่เสมอ	ควรแก้เป็น	เขามารับประทานข้าวมื้อเย็นที่นี่เสมอ
จะทำอะไรก็ทำเสียหมด	ควรแก้เป็น	จะทำอะไรก็เสียหายหมด
คนนี้มือแข็งเหลือเกิน	ควรแก้เป็น	คนนี้มือแข็งไม่นุ่มเลย

4. ใช้ภาษาง่ายๆ สั้น กะทัดรัด ได้ใจความ ไม่เขียนเยิ่นเย้อ ฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็น เช่น

รัฐบาลได้ทำความตกลงเรื่องขายข้าวกับประเทศในยุโรปแล้ว (ผิด)
รัฐบาลตกลงเรื่องขายข้าวกับประเทศในยุโรปแล้ว (ถูก)
การขัดแย้งกันและกันจะนำมาซึ่งการแตกความสามัคคี (ผิด)
การขัดแย้งกันทำให้แตกความสามัคคี (ถูก)
ชาวนามีการตกลงกันเรื่องราคาข้าวกับโรงสีแล้ว (ผิด)
ชาวนาตกลงเรื่องราคาข้าวกับโรงสีแล้ว (ถูก)

5. ใช้ภาษาให้ถูกต้องตามแบบแผน หลีกเลี่ยงใช้คำหรือสำนวนมาปะปนกับภาษาต่างประเทศหรือภาษาที่ใช้ในสื่อมวลชน เช่น

เขามีสไตล์ในการพูดที่เอ็กไซต์มาก (ไม่ดี)
เขามีลีลาในการพูดสนุกตื่นเต้นมาก (ดี)
เธอไปกรุงเทพฯ โดยรถทัวร์ปรับอากาศ (ไม่ดี)
เธอโดยสารรถประจำทางปรับอากาศไปกรุงเทพฯ (ดี)
กิจการค้าของเธอเจ๊งเพราะแชร์ล้ม (ไม่ดี)
กิจการค้าเธอล้มเพราะมีปัญหาเงินนอกระบบ (ดี)

6. ใช้ถ้อยคำที่สุภาพไพเราะ เหมาะสม มีความหมายดี หรือใช้ภาษาเขียนปนภาษาพูด

ฉันถูกหมาขบหลายแผล (ไม่ดี)
ฉันถูกสุนัขกัดหลายแผล (ดี)
หมูที่บ้านฉันโปรดรำข้าวมาก (ไม่ดี)
หมูที่บ้านฉันชอบรำข้าวมาก (ดี)
พี่สาวฉันออกลูกที่โรงพยาบาล (ไม่ดี)
พี่สาวฉันคลอดลูกที่โรงพยาบาล (ดี)

เรื่องที่ 2 หลักการเขียนแผนความคิด

แผนภาพความคิด เป็นการแสดงความรู้ ความคิดโดยใช้แผนภาพในการนำความรู้หรือข้อเท็จจริงมาจัดเป็นระบบ สร้างเป็นภาพหรือจัดความคิดรวบยอด นำหัวข้อเรื่องใดเรื่องหนึ่งมาแยกเป็นหัวข้อย่อยและนำมาจัดลำดับเป็นแผนภาพ เช่น เมื่อผู้เรียนอ่านหนังสือเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือฟังเรื่องใดเรื่องหนึ่งมา ก็นำข้อมูลความรู้เรื่องราวต่างๆ มาจัดเป็นแผนภาพความคิด เราอาจใช้ภาพความคิดในการเตรียมการอ่าน เตรียมการเขียนใช้พัฒนาความรู้ ในการให้เหตุผล ใช้จัดขอบเขตสิ่งที่จะต้องเขียนหรือใช้รวบรวมความรู้ที่ต้องการ

แนวคิดเกี่ยวกับแผนภาพความคิด

1. เราใช้แผนภาพความคิด เมื่อเราพบว่าข้อมูล ข่าวสารต่างๆ อยู่กระจัดกระจาย นำข้อมูลต่างๆ นั้นมาเชื่อมโยงเป็นแผนภาพความคิด ทำให้เกิดความเข้าใจเป็นความคิดรวบยอด
2. แผนภาพความคิดจะจัดความคิดให้เป็นระบบ รวบรวมและจัดลำดับข้อเท็จจริง นำมาจัดให้เป็นหมวดหมู่ หรือที่เรียกว่า แผนภาพเป็นความคิดรวบยอดที่ชัดเจนจนเกิดเป็นความรู้ใหม่
3. การนำความคิดหรือข้อเท็จจริงมาเขียนเป็นแผนภาพ จะทำให้จำเรื่องราวต่างๆ ได้ง่ายขึ้นดีกว่าการอ่านตำราหลายๆ เรื่อง เพราะหนังสือบรรยายด้วยตัวอักษร แต่แผนภาพจัดเรื่องราวเป็นเครื่องหมาย หรือเป็นภาพ ทำให้จำเรื่องราวได้แม่นยำขึ้น
4. แผนภาพความคิดจะใช้ภาษาผังที่เป็นสัญลักษณ์และคำพูดมาสร้างแผนภาพ ทำให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นการเรียนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดทำแผนภาพความคิด ผู้เรียนจะต้องอาศัยการฟัง การพูด การอ่าน การเขียน และใช้ความคิดรวบรวมความรู้ ข้อเท็จจริง มาจัดทำแผนภาพเป็นการเสริมแรงการเรียน ทำให้การเรียนรู้มีความหมายมากขึ้น

รูปแบบของแผนภาพความคิด มี 4 รูปแบบ คือ

1. รูปแบบการจัดกลุ่ม รูปแบบนี้จะยึดความคิดเป็นสำคัญ และจัดกลุ่มตามลำดับความคิดรวบยอด ย่อยเป็นแผนภาพ มักเขียนเป็นแผนภาพกิ่ง ตัวอย่างเรื่องสิ่งแวดล้อม

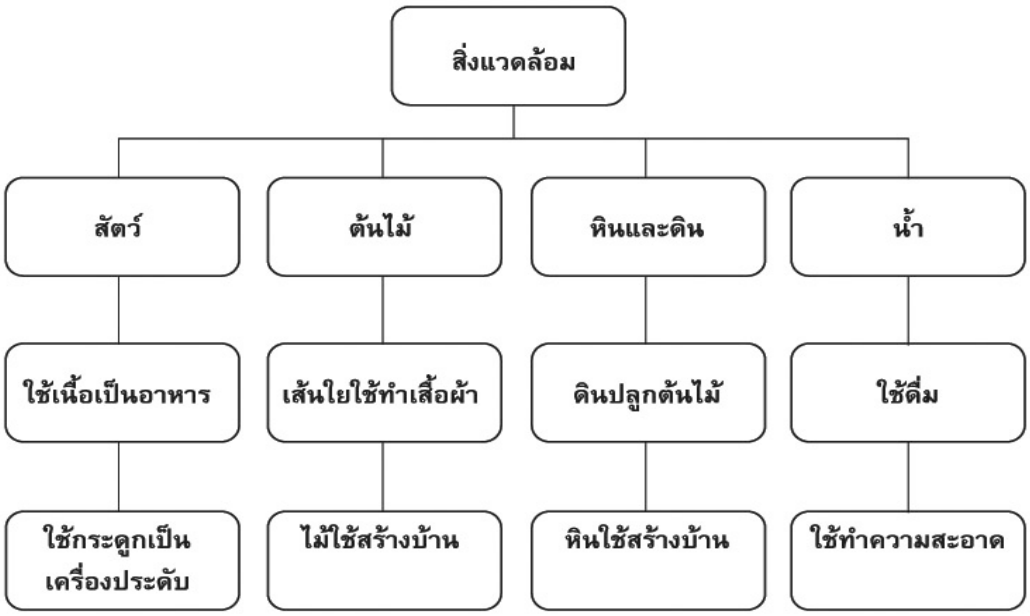

แผนภาพแสดงเหตุผล

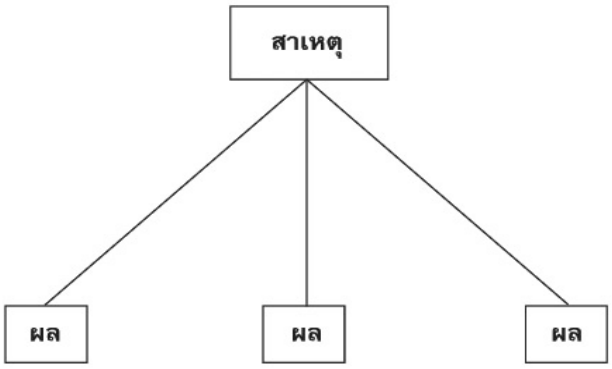

2. รูปแบบความคิดรวบยอด รูปแบบนี้จะมีความคิดหลักและมีข้อเท็จจริงที่จัดแบ่งเป็นระดับชั้นมาสนับสนุนความคิดหลัก เช่น การกล่าวถึงลักษณะการบรรยาย การรวบรวมปัญหา การแก้ปัญหา การเปรียบเทียบเป็นรูปแบบความคิดรวบยอด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

การจัดความคิด

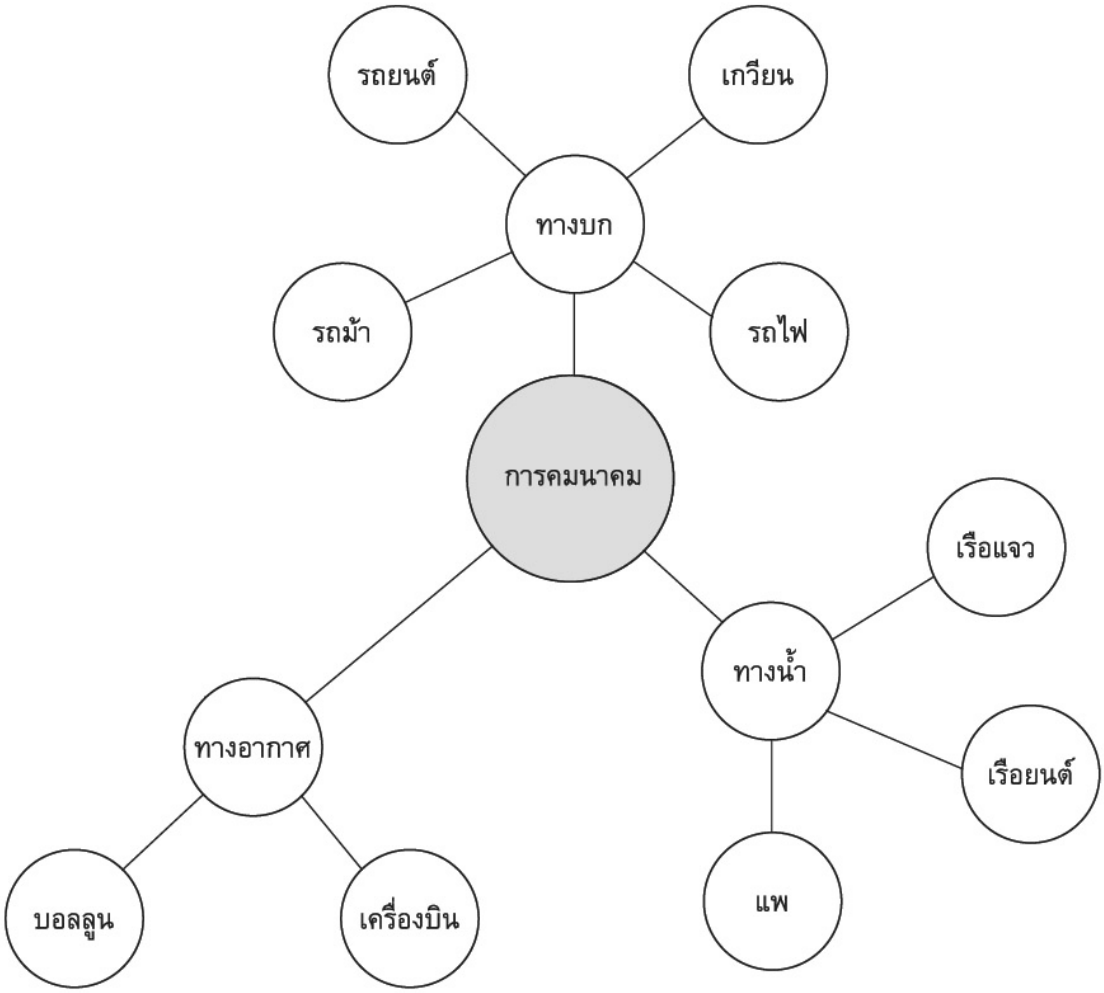

3. รูปแบบการจัดลำดับ รูปแบบการจัดลำดับตามเหตุการณ์ การจัดลำดับตามกาลเวลา การจัดลำดับการกระทำก่อนหลังหรือการจัดลำดับตามกระบวนการ มีการเริ่มต้นและการสิ้นสุด

แผนภาพเส้นตรงแสดงเหตุการณ์

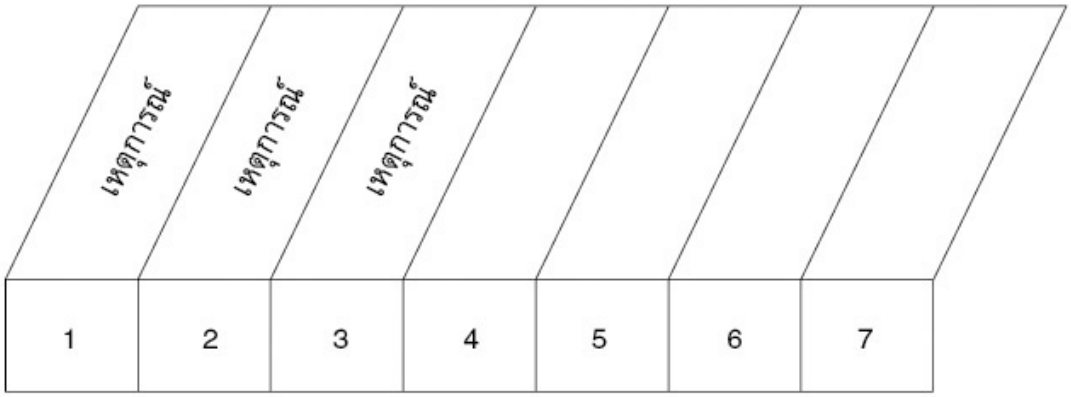

แผนภาพเส้นโค้งแสดงเหตุการณ์

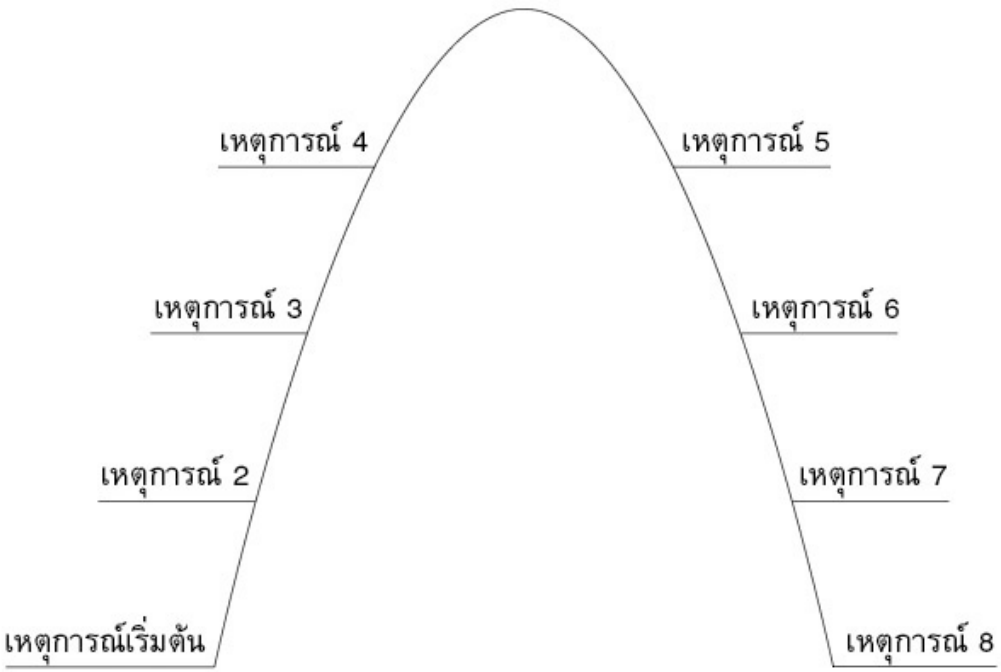

4. รูปแบบวงกลม รูปแบบนี้เป็นชุดเหตุการณ์ภายใต้กระบวนการไม่มีจุดเริ่มต้น และจุดสิ้นสุดแต่เป็นเหตุการณ์ที่เป็นลำดับต่อเนื่องกัน ดังตัวอย่าง เช่น

แผนภาพวงกลม

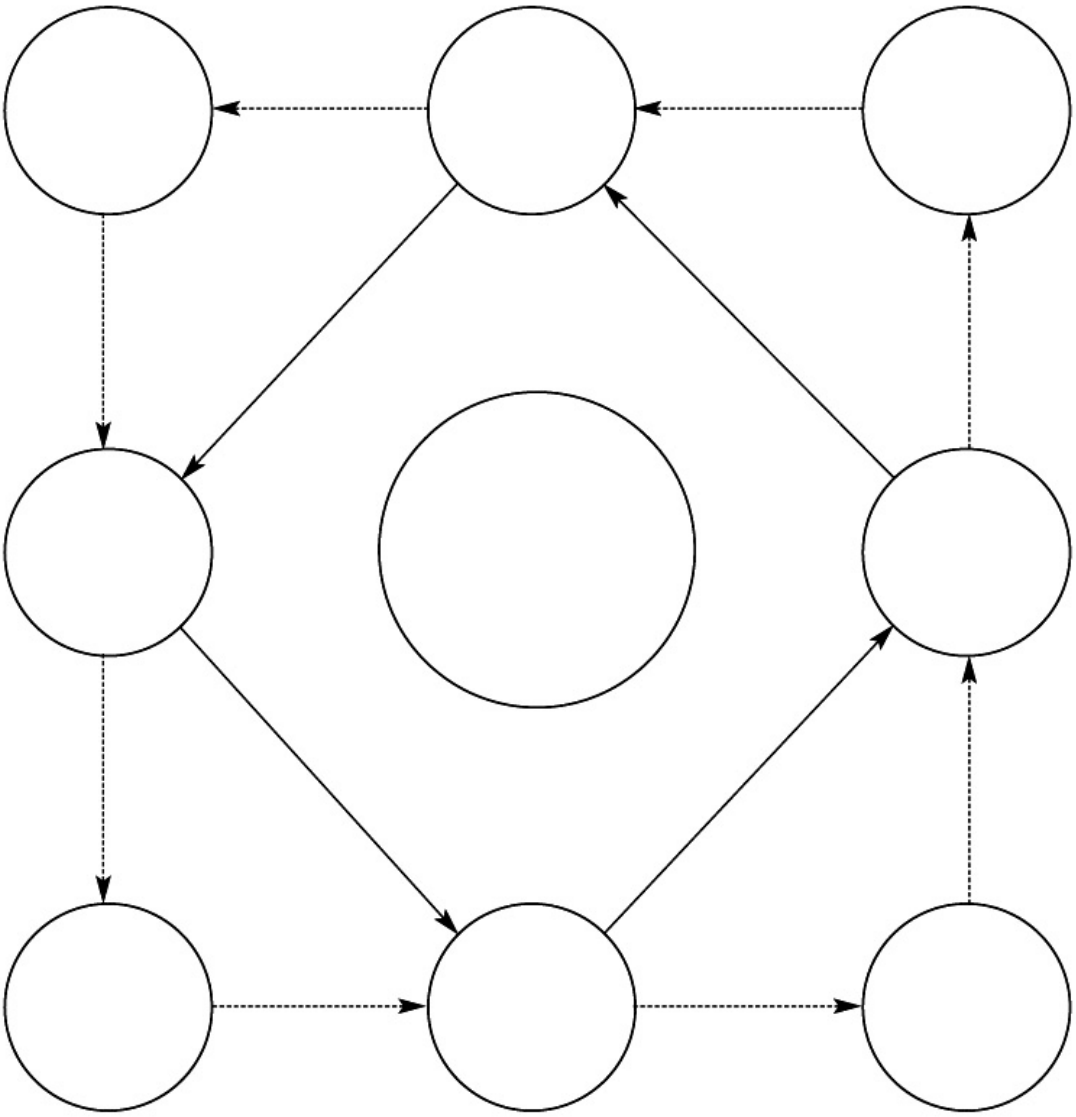

ประโยชน์ของแผนภาพความคิด

1. ช่วยบูรณาการความรู้เดิมกับความรู้ใหม่
2. ช่วยพัฒนาความคิดรวบยอดให้ชัดเจนขึ้น
3. ช่วยเน้นองค์ประกอบลำดับของเรื่อง
4. ช่วยพัฒนาการอ่าน การเขียนและการคิด
5. ช่วยวางแผนในการเขียน และการปรับปรุงการเขียน
6. ช่วยวางแผนการสอนของครู โดยการสอนแบบบูรณาการเนื้อหา
7. ช่วยในการอภิปราย
8. เป็นเครื่องมือประเมินผล

วิธีการสร้างแผนภาพความคิด

การสร้างแผนภาพความคิด หรือการออกแบบแผนภาพความคิดเป็นการสร้างสรรค์อย่างหนึ่ง ผู้สร้างแผนภาพความคิดอาจใช้งานศิลปะเข้ามาช่วย โดยวาดภาพประกอบให้แผนภาพความคิดน่าสนใจและทำให้เห็นภาพของแผนภาพชัดเจนขึ้น การสร้างแผนภาพความคิดจะนำมาใช้ในการทำงานร่วมกันร่วมคิดร่วมทำ ร่วมกันแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ทำให้ผู้เรียนรู้จักการวางแผนงาน การกำหนดงานที่จะต้องปฏิบัติ และเรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่น

ขั้นตอนการสร้างแผนภาพความคิด มีดังนี้

1. กำหนดชื่อเรื่อง หรือความคิดรวบยอดสำคัญ
2. ระดมสมองที่เกี่ยวข้องกับชื่อเรื่อง หรือ ความคิดรวบยอดสำคัญเป็นคำหรือวลีนั้นๆ แล้วจดบันทึกไว้
3. นำคำหรือวลีที่จดบันทึกที่เกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันมาจัดกลุ่ม แล้วตั้งชื่อกลุ่มคำเป็นหัวข้อย่อย และเรียงลำดับกลุ่มคำ
4. ออกแบบแผนภาพความคิด โดยเขียนชื่อเรื่องไว้กลางหน้ากระดาษ แล้ววางชื่อกลุ่มคำหัวข้อย่อย รอบชื่อเรื่อง นำคำที่สนับสนุนวางรอบชื่อกลุ่มคำ แล้วใช้เส้นโยงกลุ่มคำให้เห็นความสัมพันธ์ เส้นโยงอาจเขียนคำอธิบายได้ กลุ่มคำอาจแสดงด้วยภาพประกอบ

ตัวอย่างเรื่องสิ่งมีชีวิตในบึง

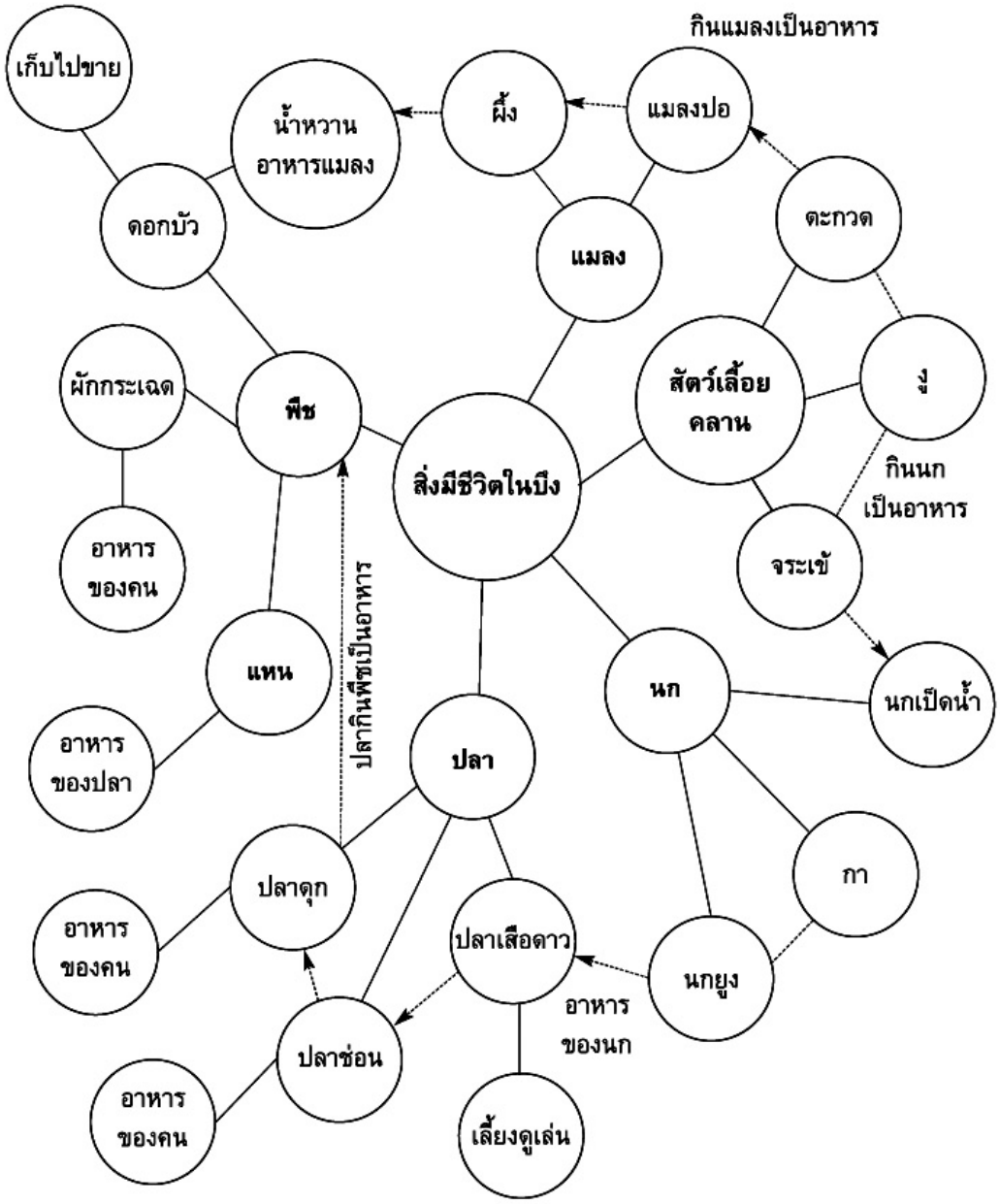

สรุป

แผนภาพความคิด เป็นการแสดงความรู้ ความคิดโดยใช้แผนภาพเป็นวิธีการนำความรู้ หรือข้อเท็จจริงมาจัดเป็นระบบสร้างเป็นภาพ หรือจัดความคิดรวบยอดนำหัวข้อเรื่องใด เรื่องหนึ่งมาแยกเป็นข้อย่อย และนำมาจัดลำดับเป็นแผนภาพ

รูปแบบแผนภาพความคิด มี 4 รูปแบบ คือ (1) รูปแบบการจัดกลุ่ม (2) รูปแบบความคิดรวบยอด (3) รูปแบบการจัดลำดับ (4) รูปแบบวงกลม

เรื่องที่ 3 การเขียนเรียงความและย่อความ

การเขียนเรียงความ คือ การนำเอาคำมาประกอบแต่งเป็นเรื่องราวอาจใช้วิธีการเขียนหรือการพูดก็ได้ การเขียนจดหมาย รายงาน ตอบคำถาม ข่าว บทความ ฯลฯ อาศัยเรียงความเป็นพื้นฐานทั้งนั้น ดังนั้นการเรียงความจึงมีความสำคัญ ช่วยให้พูดหรือเขียนในรูปแบบต่างๆ ได้ดี นอกจากนี้ ก่อนเรียงความเราต้องค้นคว้ารวบรวมความรู้ ความคิดและนำมาจัดเป็นระเบียบ จึงเท่ากับเป็นการฝึกสิ่งเหล่านี้ให้กับตนเองได้อย่างดีอีกด้วย

องค์ประกอบของเรียงความ

การเรียงความเรื่องหนึ่งประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วนคือ **ส่วนนำ ส่วนเนื้อเรื่อง**และ**ส่วนท้าย** หรือ**สรุป** **ส่วนนำ** เป็นส่วนที่แสดงประเด็นหลักหรือจุดประสงค์ของเรื่อง **ส่วนเนื้อเรื่อง**เป็นส่วนขยายโครงเรื่องที่วางเอาไว้ ส่วนนี้จะประกอบด้วยย่อหน้า **ส่วนท้าย**เป็นการเน้น ย้ำประเด็นหลักหรือจุดประสงค์

1. การเขียนส่วนนำ ดังได้กล่าวแล้วว่าส่วนนำเป็นส่วนที่แสดงประเด็นหลักหรือจุดประสงค์ของเรื่อง ดังนั้น ส่วนนำจึงเป็นการบอกผู้อ่านถึงเนื้อหาที่นำเสนอและยังเป็นการเร้าความสนใจให้อยากอ่านเรื่องจนจบ การเขียนส่วนนำเพื่อเร้าความสนใจนั้นมีหลายวิธี ขึ้นอยู่กับผู้เขียนจะเลือกตามความเหมาะสม อาจนำด้วยปัญหาเร่งด่วน หรือหัวข้อที่กำหนดเป็นเรื่องที่น่าสนใจ การเล่าเรื่องที่จะเขียน การยกคำพูดข้อความ หรือสุภาษิตที่น่าสนใจ บทร้อยกรอง การอธิบายความเป็นมาของเรื่อง การบอกจุดประสงค์ของการเขียน การให้คำจำกัดความของคำสำคัญของเรื่องที่จะเขียน แรงบันดาลใจ ฯลฯ ดังตัวอย่าง เช่น

1.1 นำด้วยปัญหาเร่งด่วน หรือหัวข้อที่กำลังเป็นเรื่องที่น่าสนใจ

เดี๋ยวนี้ไม่ว่าจะเดินไปทางไหน จะพบกลุ่มสนทนากลุ่มย่อยๆ วิสัชณากันด้วยเรื่อง “วิสามัญฆาตกรรม” ในคดียาเสพติด บ้างก็ว่าเป็นความชอบธรรม บ้างก็ว่ารุนแรงเกินเหตุ หลายคนจึงตั้งคำถามว่า ถ้าไม่ทำวิสามัญฆาตกรรมกรณียาเสพติด แล้วจะใช้วิธีการชอบธรรมอันใดที่จะล้างบางผู้ค้าหรือบ่อนทำลายเหล่านี้ลงได้ในเวลารวดเร็ว

1.2 นำด้วยคำถาม

ถ้าถามหนุ่มสาวทั้งหลายว่า “อยากสวย” “อยากหล่อหรือไม่” คำตอบที่ได้คงจะเป็นคำตอบเดียวกันว่า “อยาก” จากนั้นก็คงมีคำถามต่อไปว่า “แล้วทำอย่างไรจึงจะสวยจะหล่อได้สมใจ ในเมื่อธรรมชาติของหลายๆ คนก็มิได้หล่อมาตั้งแต่เดิม จะต้องพึ่งพาเครื่องสำอาง หรือการศัลยกรรม หรือไรแล้วจึงจะสวยหล่อแบบธรรมชาติได้หรือไม่ ถ้าได้ จะทำอย่างไร

1.3 นำด้วยการเล่าเรื่องที่จะเขียน

งานมหกรรมหนังสือนานาชาติจัดขึ้นเป็นประจำในวันพุธแรกของเดือนตุลาคมของทุกปี ที่เมืองแฟรงเฟิร์ต ประเทศเยอรมณี สำหรับปี พ.ศ.2545 นับเป็นครั้งที่ 53

1.4 นำด้วยการยกคำพูด ข้อความ สุภาษิตที่น่าสนใจ

ในอดีตเมื่อกล่าวถึงครูหรือค้นหาคุณค่าของครู หลายคนมักนึกถึงความเปรียบทั้งหลายที่มักได้ยินจนชินหู ไม่ว่าจะเป็นความเปรียบที่ว่า “ครูคือเรือจ้าง” “ครูคือปูชนียบุคคล” หรือ “ครูคือผู้ให้แสงสว่างทางปัญญา” ฯลฯ ความเปรียบเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงคุณค่า ความเสียสละและการเป็นนักพัฒนาของครู ในขณะที่ปัจจุบันทัศนคติในการมองครูเปลี่ยนไป หลายคนมองว่าครูเป็นแค่ผู้ที่มีอาชีพรับจ้างสอนหนังสือเท่านั้น เพราะครูสมัยนี้ไม่ได้อบรมความประพฤติให้แก่ผู้เรียนควบคู่ไปกับการให้ความรู้ ไม่ได้เป็นตัวอย่างที่ดีจะเรียกว่า “แม่พิมพ์ของชาติ” อาชีพครูเป็นอาชีพตกต่ำ และดูต้อยต่ำในสายตาของคนทั่วไปทั้งๆ ที่อาชีพนั้นเป็นอาชีพที่ต้องทำหน้าที่ในการพัฒนาคนที่จะไปเป็นกำลังสำคัญของการพัฒนาประเทศชาติต่อไป จึงถึงเวลาแล้วที่จะต้องมีการทบทวนหน้าที่คุณธรรมและอุดมการณ์ของความเป็นครูกันเสียที

1.5 นำด้วยบทร้อยกรอง

“ความรักเป็นเหมือนโรคา บันดาลตาให้มืดมน
ไม่ยินและไม่ยล อุปสรรคะใดใด
ความรักเหมือนโคถึก กำลังคึกผิขังไว้
ก็จะโลดจากคอกไป บ่ยอมอยู่ ณ ที่ขัง
ถ้าปล่อยไว้ ก็ดึงไปด้วยคำสั่ง
ยิ่งห้ามก็ยิ่งคลั่ง บ่หวนคิดถึงเจ็บกาย”

จากบทละครเรื่อง “มัทนพาธา” ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

อธิบายความหมายของบทร้อยกรอง

ความรักเป็นอารมณ์ธรรมชาติอย่างหนึ่งของมนุษย์ มีทั้งประโยชน์และเป็นโทษในเวลาเดียวกันความรักที่อยู่บนพื้นฐานของความบริสุทธิ์ จริงใจและความมีเหตุผล ย่อมนำพาเป็นเจ้าของความรักไปในทางที่ถูกที่ควร แต่ถ้าความรักนั้นเป็นเพียงอารมณ์อันเกิดจากความหลงใหลในรูปกายภายนอก ความชื่นชมตามกระแสและความหลงผิด ความรักก็จะก่อให้เกิดโทษ จึงเป็นผู้เปรียบเปรยว่า "ความรักทำให้คนตาบอด" ด้วยพระราชนิพนธ์ของพระบาทของสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวในเรื่องมัทนพาธา ซึ่งได้แสดงให้เห็นภาพของความลุ่มหลง อันเกิดจากความรักและทุกข์สาหัสอันเกิดจากความรักได้เป็นอย่างดี สมกับชื่อเรื่อง มัทนพาธา ที่แปลว่า ความบาดเจ็บแห่งความรัก

1.6 นำด้วยการอธิบายความเป็นมาของเรื่อง

เมื่อสัปดาห์ที่แล้วข้าพเจ้าได้ไปร่วมงานพระราชทานเพลิงศพของผู้ใหญ่ท่านหนึ่ง ท่านเป็นอดีตรองผู้ว่าราชการจังหวัด จังหวัดหนึ่งทางภาคเหนือ ศพของท่านได้รับการบรรจุไว้ในโกศ ข้าพเจ้าจึงได้ค้นคว้าเรื่องนี้มาเป็นความรู้แก่ผู้สนใจทั่วไป

1.7 นำด้วยการบอกจุดประสงค์ของการเขียน

สามก๊ก ที่ผู้อ่านทั้งในประเทศจีนและในประเทศไทยรู้จักกันดีนั้นเป็นนวนิยาย ส่วนสามก๊กที่เป็นประวัติศาสตร์มีคนรู้น้อยมาก แม้แต่คนจีนแผ่นดินใหญ่ที่ได้เรียนจบขั้นอุดมศึกษาแล้วก็มีน้อยคนมากที่รู้บทความเรื่องนี้จึงขอเริ่มต้นจากสามก๊กที่เป็นประวัติศาสตร์

2. การเขียนส่วนเนื้อเรื่อง

เนื้อเรื่องเป็นส่วนสำคัญที่สุดของเรียงความ เพราะเป็นส่วนที่ต้องแสดงความรู้ความคิดเห็นให้ผู้อ่านทราบตามโครงเรื่องที่วางไว้ เนื้อเรื่องที่ต้องแสดงออกถึงความรู้ความคิดเห็นอย่างชัดเจนมีรายละเอียดที่เป็นข้อเท็จจริงและมีการอธิบายอย่างเป็นลำดับขั้น มีการหยิบยกอุทาหรณ์ตัวอย่าง ทฤษฎี สถิติ คำกล่าวหลักปรัชญา หรือสุภาษิต คำพังเพย ฯลฯ สนับสนุนความรู้ความคิดเห็นนั้น

เนื้อเรื่องประกอบด้วยย่อหน้าต่างๆ หลายย่อหน้าตามสาระสำคัญที่ต้องการกล่าวคือ เปรียบกันว่าเนื้อเรื่องเหมือนส่วนลำตัวของคนที่ประกอบด้วยอวัยวะต่างๆ แต่รวมกันแล้วเป็นตัวบุคคล ดังนั้นการเขียนเนื้อเรื่องถึงจะแตก แยกย่อยออกไปอย่างไร จะต้องรักษาสาระสำคัญใหญ่ของเรื่องไว้ การแตกแยกย่อยเป็นเรื่องๆ ไปเพื่อประกอบสาระสำคัญใหญ่ของเรื่องซึ่งเปรียบเหมือนตัวคนสมบูรณ์ ในแต่ละย่อหน้าประกอบด้วยส่วนที่เป็นเนื้อหา คือความรู้หรือความคิดเห็นที่ต้องการแสดงออก การอธิบายและอุทาหรณ์คือ การอ้างตัวอย่าง ฯลฯ ที่สนับสนุนให้เห็นจริงเห็นจัง ส่วนสำนวนโวหารจะใช้แบบใดบ้าง โปรดศึกษาเรื่องสำนวนโวหารในหัวข้อต่อไปนี้

ตัวอย่างการเขียนเนื้อเรื่องแต่ละย่อหน้า

"อำ" เป็นเด็กชายตัวเล็กๆ อายุแค่ 12 ปี ครั้งที่ลืมตาดูโลกได้แค่ 3 เดือน แม่ก็ทอดทิ้งไป... ส่วนพ่อนั้นไม่เคยรักและห่วงใยอำเลย สิ่งเดียวที่มีค่าที่สุดในชีวิตของพ่อคือ เฮโรอีน...ย่า ..ลุง...ป้า และอา ตอกย้ำให้อำฟังเสมอว่า "อย่าทำตัวเลวๆ เหมือนพ่อแกที่ติดเฮโรอีนจนตาย" หรือ "กลัวแกจะเจริญรอยตามพ่อเพราะเชื้อมันไม่ทิ้งแถว ติดคุกหัวโตเหมือนพ่อแก" คำพูดสารพัดที่อำรับฟังมาตั้งแต่ยังจำความได้ซึ่งอำพยายามคิดตามประสาเด็กว่า "เป็นคำสั่งสอน"...หรือ "ประชดประชัน" กันแน่

ชื่อเสียงวงศ์ตระกูลของอำถ้าเอ่ยไป หลายคนคงรู้จัก เพราะเป็นพวกเศรษฐีที่ค้าขายเป็นหลักอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี มาหลายชั่วอายุคนแล้ว ปู่กับย่ามีลูกทั้งหมด 9 คน ทุกคนร่ำเรียนกันสูงๆ และออกมาประกอบธุรกิจร่ำรวยเป็นล่ำเป็นสัน ยกเว้นพ่อของอำ ซึ่งไม่ยอมเรียน..ประพฤติ

ตนเสียหาย....คบเพื่อนชั่ว ...จนติดเฮโรอีน และฉีดเข้าเส้นจนตายคาเข็ม ผลาญเงินปู่กับย่าไปมากมาย ยังทำให้ชื่อเสียงวงศ์ตระกูลป่นปี้ ปู่ช้ำใจจนตาย ส่วนย่าอกตรมจมทุกข์อยู่จนทุกวันนี้ พวกลุง...ป้าและอาต่างพากันเกลียดพ่อมากและก็ลามมาถึง "อำ" ซึ่งเปรียบเสมือน "ลูกตุ้ม" ถ่วงวงศ์ตระกูล

คัดจากจันทิมา "ไอ้เลือดชั่ว" คอลัมน์ อนาคตไทย ฐานสัปดาห์วิจารณ์ ฉบับที่ 61 (71) วันที่ 9-15 มิ.ย. 37 หน้า 88 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียน พ.ศ.2530 จากเนื้อหาในย่อหน้าต่างๆ ข้างต้น จะแบ่งเป็นส่วนต่างๆ ได้ดังนี้

1. ส่วนที่เป็นเนื้อหา
2. ส่วนที่เป็นการอธิบาย
3. ส่วนที่เป็นอุทาหรณ์ หรือการอ้างอิง
4. ส่วนที่เป็นตัวอย่าง

3. การเขียนส่วนท้ายหรือสรุป

ส่วนท้ายหรือส่วนสรุป หรือส่วนปิดเรื่อง เป็นส่วนที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับเนื้อหาส่วนอื่นๆ โดยตลอด และเป็นส่วนที่บอกผู้อ่านว่าเรื่องราวที่เสนอมานั้นได้สิ้นสุดลงแล้ว วิธีการเขียนส่วนท้ายมีด้วยกัน หลายวิธี เช่น เน้นย้ำประเด็นหลัก เสนอคำถามหรือข้อผิด สรุปเรื่อง เสนอความคิดของผู้เขียน ขยายจุดประสงค์ของผู้เขียน หรือสรุปด้วยสุภาษิต คำคม สำนวนโวหาร คำพังเพย อ้างคำพูดของบุคคล อ้างทฤษฎีหลักภาษา หรือคำสอนและบทร้อยกรอง ฯลฯ

3.1 เน้นย้ำประเด็นหลัก

หน่วยงานของเราจะทำหน้าที่เป็นผู้ให้บริการที่รวดเร็ว ที่ซื่อตรง โปร่งใส ตรวจสอบได้ เช่นนี้ต่อไป แม้การปฏิรูประบบราชการจะส่งผลให้หน่วยงานของเรา ต้องเปลี่ยนสังกัดไปอย่างไร ก็ตาม นั่นเพราะเราตระหนักในบทบาทของเราในฐานะ "ข้าราชการ" แม้ว่าปัจจุบันเราจะถูกเรียกว่า "เจ้าหน้าที่ของรัฐ" ก็ตาม

3.2 เสนอคำถามหรือข้อคิดให้ผู้อ่านใช้วิจารณญาณ

เคราะห์กรรมทั้งหลายอันเกิดกับญาติพี่น้องและลูกหลานของผู้คนในบ้านเมืองของเราอันเกิดจากความอำมหิตมักได้ของผู้ค้ายาเสพติดเหล่านี้ เป็นสิ่งสมควรหรือไม่กับคำว่า "วิสามัญฆาตกรรม" ท่านที่อ่านบทความนี้จบลง คงมีคำตอบให้กับตัวเองแล้ว

3.3 สรุปเรื่อง

การกินอาหารจืด ร่างกายได้รับเกลือเล็กน้อย จะทำให้ชีวิตจิตใจ ร่าเริงแจ่มใส น้ำหนักตัวมากๆ จะลดลง หัวใจไม่ต้องทำหน้าที่หนัก ไตทำหน้าที่ได้ดี ไม่มีบวมตามอวัยวะต่างๆ

และเป็นการป้องกันโรคหัวใจ โรคไต หลอดเลือดแข็ง ความดันโลหิตสูง ข้ออักเสบ แผลกระเพาะอาหารและจะมีอายุยืนด้วย

3.4 เสนอความเห็นของผู้เขียน

การปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนประสบผลสำเร็จหรือไม่ คงไม่ใช่แค่การเข้ารับการอบรมเทคนิค วิธีการสอนเพียงอย่างเดียว ยังขึ้นอยู่กับองค์ประกอบอันสำคัญยิ่งกว่าสิ่งใดคือตัวผู้สอนมีใจและพร้อมจะรับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นพร้อมๆ กับความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาตนเองเพื่อกลุ่มเป้าหมายคือผู้เรียน การปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนก็จะประสบความสำเร็จได้

3.5 ขยายจุดประสงค์ของผู้เรียน ควบคู่กับบทร้อยกรอง

แม้อาหารการกินและการออกกำลังกายจะทำให้คนเราสวยงามตามธรรมชาติอยู่ได้นานแต่วันหนึ่งเราก็คงหนีไม่พ้นวัฏจักรธรรมชาติ คือ การเกิด แก่ เจ็บและตาย ร่างกายและความงามก็คงต้องเสื่อมสิ้นไปตามกาลเวลา ฉะนั้นก็อย่าไปยึดติดกับความสวยงามมากนัก แต่ควรยึดถือความงามของจิตใจเป็นเรื่องสำคัญ เพราะสิ่งที่จะเหลืออยู่ในโลกนี้เมื่อความตายมาถึงคือ ความดีความชั่วของเราเท่านั้นดังพระราชนิพนธ์ของพระมหาสมณเจ้ากรมพระปรมานุชิตชิโนรส ในเรื่องกฤษณาสอนน้องคำฉันท์ว่า

พฤษภกาสร อีกกุญชรอันปลดปลง
โททนต์เสน่งคง สำคัญหมายในกายมี
นรชาติวางวาย มลายสิ้นทั้งอินทรีย์
สถิตทั่วแต่ชั่วดี ประดับไว้ในโลกา

แนวทางการเขียนเรียงความ

เมื่อได้ศึกษาองค์ประกอบอันจะนำไปใช้ในการเขียนเรียงความแล้ว ก่อนที่จะลงมือเขียนเรียงความผู้เขียนต้องเลือกเรื่องและประเภทของเรื่องที่จะเขียน หลังจากนั้นจึงวางโครงเรื่องให้ชัดเจนเพื่อเรียบเรียงเนื้อหา ซึ่งการเรียบเรียงเนื้อหานี้ต้องอาศัยความสามารถในการเขียนย่อหน้าและการเชื่อมโยงย่อหน้าให้เป็นเนื้อหาเดียวกัน

1. การเลือกเรื่อง

ปัญหาสำคัญประการหนึ่งของผู้เขียนที่ไม่สามารถเริ่มต้นเขียนได้ คือไม่ทราบจะเขียนเรื่องอะไรวิธีการแก้ปัญหาดังกล่าวคือ หัดเขียนเรื่องใกล้ตัวของผู้เขียน หรือเรื่องที่ผู้เขียนมีประสบการณ์ดีรวมทั้งเรื่องที่ผู้เขียนมีความรู้เป็นอย่างดี หรือเขียนเรื่องที่สนใจ เป็นเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่กำลังอยู่ในความสนใจของบุคคลทั่วไป นอกจากนี้ผู้เขียนอาจพิจารณาองค์ประกอบ 4 ประการ เพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจเลือกเรื่องที่จะเขียนดังต่อไปนี้

1.1 กลุ่มผู้อ่าน ผู้เขียนควรเลือกเขียนเรื่องสำหรับกลุ่มผู้อ่านเฉพาะและควรเป็นกลุ่มผู้อ่านที่ผู้เขียนรู้จักดี ทั้งในด้านการศึกษา ประสบการณ์ วัย ฐานะ ความสนใจและความเชื่อ

1.2 ลักษณะเฉพาะของเรื่อง เรื่องที่มีลักษณะพิเศษจึงดึงดูดใจให้ผู้อ่านสนใจ ลักษณะพิเศษดังกล่าว ได้แก่ ความแปลกใหม่ ความถูกต้องแม่นยำ แสดงความมีรสชาติ

1.3 เวลา เรื่องที่จะเขียนหากเป็นเรื่องที่อยู่ในกาลสมัยหรือเป็นปัจจุบัน จะมีผู้สนใจอ่านมากส่วนเรื่องที่พ้นสมัยจะมีผู้อ่านน้อย นอกจากนี้การให้เวลาในการเขียนของผู้เขียนก็เป็นสิ่งสำคัญ ถ้าผู้เขียนมีเวลามาก ก็จะมีเวลาค้นคว้าหาข้อมูลเพื่อการเขียนและการอ้างอิงได้มาก ถ้าผู้เขียนมีเวลาน้อย การเขียนด้วยเวลาเร่งรัดก็อาจทำให้เนื้อหาขาดความสมบูรณ์ด้วยการอ้างอิง

1.4 โอกาส การเขียนเรื่องประเภทใดขึ้นอยู่กับโอกาสด้วย เช่น ในโอกาสเทศกาลและวันสำคัญทางราชการและทางศาสนา ก็เลือกเขียนเรื่องที่เกี่ยวกับโอกาสหรือเทศกาลนั้นๆ เป็นต้น

2. ประเภทของเรื่องที่จะเขียน

การแบ่งประเภทของเรื่องที่จะเขียนนั้นพิจารณาจากจุดมุ่งหมายในการเขียน ซึ่งแบ่งได้เป็น 4 ประเภทคือ

2.1 เรื่องที่เขียนเพื่อความรู้ เป็นการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์รวมทั้งหลักการตลอดจนข้อเท็จจริงต่างๆ ใช้วิธีเขียนบอกเล่าหรือบรรยายรายละเอียด

2.2 เรื่องที่เขียนเพื่อความเข้าใจ เป็นการอธิบายให้ผู้อื่นเข้าใจความรู้ หลักการ หรือประสบการณ์ต่างๆ การเขียนเพื่อความเข้าใจมักควบคู่ไปกับการเขียนเพื่อให้เกิดความรู้

2.3 การเขียนเพื่อโน้มน้าวใจ เป็นการเขียนเพื่อให้ผู้อ่านเชื่อถือและยอมรับ เพื่อให้ผู้อ่านได้รับอรรถรสทางใจ ให้สนุกสนาน เพลิดเพลินไปกับข้อเขียนนั้นๆ

3. การวางโครงเรื่องก่อนเขียน

การเขียนเรียงความเป็นการเสนอความคิดต่อผู้อ่าน ผู้เขียนจึงต้องรวบรวมเลือกสรรและจัดระเบียบความคิด แล้วนำมาเรียบเรียงเป็นโครงเรื่อง การรวบรวมความคิดอาจจะรวบรวมข้อมูลจากประสบการณ์ของผู้เขียนเอง นำส่วนที่เป็นประสบการณ์ตรงและประสบการณ์ทางอ้อม ซึ่งเกิดจากการฟัง การอ่าน การพูดคุย ซักถาม เป็นต้น เมื่อได้ข้อมูลแล้วก็นำข้อมูลนั้นมาจัดระเบียบความคิดโดยจัดเรียงลำดับตามเวลา เหตุการณ์ ความสำคัญและเหตุผล แล้วจึงเขียนเป็นโครงเรื่อง เพื่อเป็นแนวทางให้งานเขียนอยู่ในกรอบ ไม่ออกนอกเรื่อง และสามารถนำมาเขียนขยายความเป็นเนื้อเรื่องที่สมบูรณ์ เขียนชื่อเรื่องไว้กลางหน้ากระดาษ เลือกหัวข้อที่น่าสนใจที่สุดเป็นคำนำ และเลือกหัวข้อที่น่าประทับใจที่สุดเป็นสรุป นอกนั้นเป็นเนื้อเรื่อง

3.1 ชนิดของโครงเรื่อง

การเขียนโครงเรื่องนิยมเขียน 2 แบบ คือ โครงเรื่องแบบหัวข้อและโครงเรื่องแบบประโยค

3.1.1 โครงเรื่องแบบหัวข้อ เขียนโดยใช้คำหรือวลีสั้นๆ เพื่อเสนอประเด็นความคิด

3.1.2 โครงเรื่องแบบประโยค เขียนเป็นประโยคที่สมบูรณ์ โครงเรื่องแบบนี้มีรายละเอียดที่ชัดเจนกว่าโครงเรื่องแบบหัวข้อ

3.2 ระบบในการเขียนโครงเรื่อง

การแบ่งหัวข้อในการวางโครงเรื่องอาจแบ่งเป็น 2 ระบบคือ

3.2.1 ระบบตัวเลขและตัวอักษร เป็นระบบที่นิยมใช้กันทั่วไป โดยกำหนดตัวเลขหรือประเด็นหลัก และตัวอักษรสำหรับประเด็นรอง ดังนี้

1) .....

(1).....

(2).....

2) .....

(1).....

(2).....

3.2.2 ระบบตัวเลข เป็นการกำหนดตัวเลขหลักเดียวให้กับประเด็นหลักและตัวเลขสองหลักและสามหลัก ให้กับประเด็นรองๆ ลงไป ดังนี้

1. .....

1.1. .....

1.2. .....

2. .....

2.1. .....

2.2. .....

3.3 หลักในการวางโครงเรื่อง

หลักในการวางโครงเรื่องนั้นควรแยกประเด็นหลักและประเด็นย่อจากกันให้ชัดเจนโดยประเด็นหลักทุกข้อควรมีความสำคัญเท่ากัน ส่วนประเด็นย่อยจะเป็นหัวข้อที่สนับสนุนประเด็นหลัก ทั้งนี้ทุกประเด็นต้องต่อเนื่องและสอดคล้องกัน จึงจะเป็นโครงเรื่องที่ดี

ตัวอย่างโคลงเรื่องแบบหัวข้อ

เรื่อง ปัญหาการติดยาเสพติดของวัยรุ่นไทย

1. สาเหตุของการติดยาเสพติด
   ก. ตามเพื่อน
   ข. การหย่าร้างของบิดา มารดา
   ค. พ่อแม่ไม่มีเวลาให้ลูก
   ง. การบังคับขู่เข็ญ
2. สภาพปัญหาของการติดยาเสพติดของวัยรุ่นไทย
   ก. จำนวนผู้ติดยา
   ข. การก่ออาชญากรรม
   ค. การค้าประเวณี
3. แนวทางการแก้ไขปัญหา
   ก. การสร้างภูมิต้านทานในครอบครัว
   ข. การสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง
   ค. กระบวนการบำบัดรักษาแบบผสมผสาน

ตัวอย่างโครงเรื่องแบบประโยค

เรื่อง ปัญหาการติดยาเสพติดของวัยรุ่นไทย

1. สาเหตุของการติดยาเสพติด มีหลายสาเหตุทั้งสาเหตุที่เกิดจากตัวเองและจากสิ่งแวดล้อม
   ก. เสพตามเพื่อน เพราะความอยากลอง คิดว่าลองครั้งเดียวคงไม่ติด
   ข. บิดา มารดา หย่าร้างกัน ลูกต้องอยู่กับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งทำให้รู้สึกว้าเหว่ เหงา และเศร้าลึกๆ
   ค. พ่อแม่ให้เวลากับการทำงานหาเงินและการเข้าสังคม ไม่มีเวลาให้ครอบครัว
   ง. ในโรงเรียนมีกลุ่มนักเรียนที่ทั้งเสพและค้ายาเสพติดเอง ใช้กำลังข่มขู่บีบบังคับให้ซื้อยา
2. สภาพปัญหาของการติดยาเสพติดของวัยรุ่นไทย
   ก. จำนวนวัยรุ่นที่ติดยาเสพติดในปัจจุบันมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว
   ข. ปัญหาที่ตามมาของการติดยาเสพติดคือการก่ออาชญากรรมทุกประเภท
   ค. ในหมู่วัยรุ่นหญิงที่ติดยาเสพติด มักตกเป็นเหยื่อของการค้าประเวณีในที่สุด

3. แนวทางการแก้ไขปัญหา

ก. การให้ความรัก ความอบอุ่น และความเอื้ออาทร รวมทั้งการมีเวลาให้กับคนในครอบครัวเป็นภูมิต้านทานปัญหายาเสพติดได้อย่างดี

ข. การทำให้คนในชุมชนรักชุมชน ช่วยเหลือแก้ปัญหาในชุมชนจะเป็นเกราะป้องกันปัญหายาเสพติดได้อย่างดี เพราะเขาร่วมกันสอดส่องดูแลป้องกันชุมชนของตนเองจากยาเสพติด

ค. สังคมใดที่มีผู้คนสนใจใฝ่รู้ ใฝ่แสวงหาข้อมูลข่าวสาร ผู้คนจะมีความรู้เพียงพอที่จะพาตัวให้พ้นจากภัยคุกคามทุกรูปแบบด้วยปัญญาความรู้ที่มี

ง. กระบวนการบำบัดผู้ติดยามิให้กลับมาติดใหม่ ทำได้ด้วยการให้การรักษาทางยาควบคู่กับการบำบัดทางจิตใจด้วยการใช้การปฏิบัติทางธรรม ซึ่งจะเป็นภูมิต้านทานทางใจที่ถาวร

4. การเขียนย่อหน้า

การย่อหน้าเป็นสิ่งจำเป็นอีกอย่างหนึ่ง เพราะจะช่วยให้ผู้อ่าน อ่านเข้าใจง่ายและอ่านได้เร็วมีช่องว่างให้ได้พักสายตา ผู้เขียนเรียงความได้ดีต้องรู้หลักในการเขียนย่อหน้าและนำย่อหน้าแต่ละหน้ามาเชื่อมโยงให้สัมพันธ์กัน ในย่อหน้าหนึ่งๆ ต้องมีสาระเพียงประการเดียว ถ้าจะขึ้นสาระสำคัญใหม่ต้องขึ้นย่อหน้าใหม่ ดังนั้น การย่อหน้าจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับสาระสำคัญที่ต้องการเขียนถึงในเนื้อเรื่อง แต่อย่างน้อยการเขียนเรียงความต้องมี 3 ย่อหน้า คือ ย่อหน้าที่เป็นคำนำ เนื้อเรื่องและสรุป

4.1 ส่วนประกอบย่อหน้า

1 ย่อหน้า ประกอบด้วย ประโยคใจความสำคัญและประโยคขยายใจความสำคัญหลายๆ ประโยค มาเรียบเรียงต่อเนื่องกัน

4.2 ลักษณะของย่อหน้าที่ดี

ย่อหน้าที่ดีควรมีลักษณะ 3 ประการคือ เอกภาพ สัมพันธภาพ และ สารัตถภาพ

1. เอกภาพ คือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีประโยคใจความสำคัญในย่อหน้าเพียงหนึ่ง ส่วนขยายหรือสนับสนุนต้องกล่าวถึงใจความสำคัญนั้น ไม่กล่าวนอกเรื่อง

2. สัมพันธภาพ คือการเรียบเรียงข้อความในย่อหน้าให้เกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน มีการลำดับความอย่างมีระเบียบ นอกจากนี้ ยังควรมีความสัมพันธ์กับย่อหน้าที่มีมาก่อนหรือย่อหน้าที่ตามมาด้วย

3. สารัตถภาพ คือการเน้นความสำคัญของย่อหน้าแต่ละย่อหน้าและของเรื่องทั้งหมดโดยใช้ประโยคสั้นๆ สรุปกินความทั้งหมด อาจทำได้โดยการนำประโยคใจความสำคัญมาไว้ตอนต้นหรือตอนท้าย ย่อหน้า หรือใช้สรุปประโยคหรือวลีที่มีลักษณะซ้ำๆ กัน

5. การเชื่อมโยงย่อหน้า

การเชื่อมโยงย่อหน้า ทำให้เกิดสัมพันธภาพระหว่างย่อหน้า การเรียงความเรื่องหนึ่งย่อมประกอบด้วยหลายย่อหน้า การเรียงลำดับย่อหน้าตามความเหมาะสมจะทำให้ข้อความเกี่ยวเนื่องเป็นเรื่องเดียวกันวิธีการเชื่อมโยงย่อหน้าแต่ละย่อหน้าก็เช่นเดียวกับการจัดระเบียบความคิดในการวางโครงเรื่อง ซึ่งมีด้วยกัน 4 วิธีคือ

5.1 การลำดับย่อหน้าตามเวลา อาจลำดับตามเวลาในปฏิทินหรือตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนไปยังเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายหลัง

5.2 การลำดับย่อหน้าตามสถานที่ เรียงลำดับข้อมูลตามสถานที่หรือตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้น

5.3 การลำดับย่อหน้าตามเหตุผล อาจเรียงลำดับจากเหตุไปหาผล หรือผลไปหาเหตุ

6. สำนวนภาษา

6.1 ใช้ภาษาให้ถูกหลักภาษา เช่น การใช้ลักษณะนาม ปากกาใช้ว่า “ด้าม” รถใช้ว่า “คัน” พระภิกษุใช้ว่า “รูป” เป็นต้น นอกจากนี้ไม่ควรใช้สำนวนภาษาต่างประเทศ เช่น

ขณะที่ข้าพเจ้าจับรถไฟไปเชียงใหม่ ควรใช้ว่า ขณะที่ข้าพเจ้า**โดยสาร**รถไฟไปเชียงใหม่

บิดาของข้าพเจ้า**ถูกเชิญ**ไปเป็นวิทยากร ควรใช้ บิดาของข้าพเจ้า**ได้รับเชิญ**ไปเป็นวิทยากร

6.2 ไม่ควรใช้ภาษาพูด เช่น ดีจัง เมื่อไหร่ ทาน ฯลฯ ควรใช้ภาษาเขียน ได้แก่ ดีมาก เมื่อไร รับประทาน

6.3 ไม่ควรใช้ภาษาแสดง เช่น พ่น ฝอย แจวอ้าว สุดเหวี่ยง ฯลฯ

6.4 ควรหลีกเลี่ยงการใช้คำศัพท์ยากที่ไม่จำเป็น เช่น ปริเวทนากร ฯลฯ ซึ่งมีคำที่ง่ายกว่าที่ควรใช้คือคำว่า วิตก หรือใช้คำที่ตนเองไม่ทราบความหมายที่แท้จริง เช่น บางคนใช้คำว่าใหญ่โต รโหฐาน คำว่า รโหฐาน แปลว่า ที่ลับ ที่ถูกต้องใช้ ใหญ่โต**มโหฬาร** เป็นต้น

6.5 ใช้คำให้ถูกต้องตามกาลเทศะและบุคคล เช่น คำสุภาพ คำราชาศัพท์ เป็นต้น

6.6 ผูกประโยคให้กระชับ รัดกุม เช่น “ถ้าเจ้าเดินช้าเช่นนี้ เมื่อไรจะไปถึงที่ที่จะไปสักที” ควรใช้ให้กระชับว่า “ถ้าเจ้าเดินช้าเช่นนี้เมื่อไรจะไปถึงที่หมายสักที” หรือประโยคว่า “อันธรรมดาคนเราเกิดมาในโลกนี้ บ้างก็เป็นคนดี บ้างก็เป็นคนชั่ว” ควรใช้ว่า “คนเราย่อมมีทั้งดีและชั่ว” เป็นต้น

7. การใช้หมายเลขกำกับ

หัวข้อในเรียงความจะไม่ใช้หมายเลขกำกับ ถ้าจะกล่าวแยกเป็นข้อๆ จะใช้ว่า ประการที่ 1.....ประการที่ 2.....หรือประเภทที่ 1.....ประเภทที่ 2.....แต่จะไม่ใช้เป็น 1.....2.....เรียงลำดับ แบบการเขียนทั่วไป

8. การแบ่งวรรคตอนและเครื่องหมายวรรคตอน

เครื่องหมายวรรคตอน เช่น มหัพภาค (.) อัฒภาค (;) จุลภาค (,) นั้น ไทยเลียนแบบฝรั่งมาจะใช้หรือไม่ใช้ก็ได้ ถ้าใช้ต้องใช้ให้ถูกต้อง ถ้าไม่ใช้ก็ใช้แบบไทยเดิม คือ การเว้นวรรคตอนโดยเว้นเป็นวรรคใหญ่ วรรคน้อย ตามลักษณะประโยคที่ใช้

9. สำนวนโวหาร

สำนวนกับโวหารเป็นคำที่มีความหมายอย่างเดียวกันนำมาซ้อนกัน หมายถึง ชั้นเชิงในการเรียบเรียงถ้อยคำ ในการเขียนเรียงความสำนวนโวหารที่ใช้มี 5 แบบคือ

9.1 แบบบรรยาย หรือที่เรียกกันว่าบรรยายโวหาร เป็นโวหารเชิงอธิบายหรือเล่าเรื่องอย่างถี่ถ้วนโวหารแบบนี้เหมาะสำหรับเขียนเรื่องประเภทให้ความรู้ เช่น ประวัติ ตำนาน บันทึกเหตุการณ์ ฯลฯ ตัวอย่าง บรรยายโวหาร เช่น

"ขณะที่เราขับรถขึ้นเหนือไปนครวัด เราผ่านบ้านเรือนซึ่งประดับด้วยธงสีน้ำเงินและแดงไว้นอกบ้านเราไปหยุดที่หน้าวัด ซึ่งประตูทางเข้าตกแต่งด้วยดอกไม้และเครือเถาไม้ ในเขตวัดสงฆ์ห่มจีวรสีส้มสนทนาปราศรัยกับผู้คนที่ไปนมัสการอยู่ในปะรำไม้ปลูกขึ้นเป็นพิเศษ ความประสงค์ที่เราไปหยุดที่วัดก็เพื่อก่อพระทรายอันเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดในวันขึ้นปีใหม่ตามศรัทธาของพุทธศาสนิกชน การก่อพระทรายเป็นพิธีบุญ อธิษฐานขอพรอย่างหนึ่ง งานเทศกาลนี้เป็นเวลาที่วัดทุกๆ วัด จะต้องเก็บกวาดให้สะอาดที่สุด มีการสรงน้ำพระพุทธรูปเป็นประจำปีเพื่อขอให้ฝนตกโดยเร็ว" จาก สมโรจน์ สวัสดิกุล ณ อยุธยา "วันปีใหม่ที่นครวัด" **งานเทศกาลในเอเชีย เล่ม 1** โครงการความร่วมมือทางด้านการพิมพ์ ชุดที่ 2 ศูนย์วัฒนธรรมแห่งเอเชียของยูเนสโก

9.2 แบบพรรณนา หรือที่เรียกว่า พรรณนาโวหาร คือโวหารที่กล่าวเป็นเรื่องราวอย่างละเอียดให้ผู้อ่านนึกเห็นเป็นภาพ โดยใช้ถ้อยคำที่ทำให้ผู้อ่านเกิดภาพในใจ มโนภาพขึ้น โวหารแบบนี้สำหรับชมความงามของบ้านเมือง สถานที่ บุคคล เกียรติคุณ คุณความดีต่างๆ ตลอดจนพรรณนาอานุภาพของกษัตริย์และพรรณนาความรู้สึกต่างๆ เช่น รัก โกรธ แค้น ริษยา โศกเศร้า เป็นต้น ตัวอย่างพรรณนาโวหาร เช่น

"เมื่อถึงตอนน้ำตื้นพวกฝีพายต่างช่วยกันถ่อ ทางน้ำค่อยกว้างออกไปเป็นหนองน้ำใหญ่แต่น้ำสงบนิ่ง น่าประหลาด ป่าร่นแนวไปจากริมหนอง ปล่อยให้ต้นหญ้าสีเขียวจำพวกอ้อคอยรับแสงสะท้อนสีน้ำเงินแก่จากท้องฟ้า ปุยเมฆสีม่วงลอยไปมาเหนือศีรษะ ทอดเงาลงมาใต้ใบบัวและดอกบัวสีเงิน เรือนเล็กหลังหนึ่งสร้างไว้บนเสาสูง แลดูดำเมื่อมมาแต่ไกล ตัวเรือนมีต้นชะโอนสองต้นซึ่งดูเหมือนจะขึ้นอยู่ในราวป่าเบื้องหลัง เอนต้นลงเหนือหลังคา ทั้งต้นและใบคล้ายจะเป็นสัญญาณว่ามีความเศร้าโศกสุดประมาณ"

จากทองสุก เกตุโรจน์ "ทะเลใน" แปลและเรียบเรียงจากเรื่อง "The Lagoon" ของ Joseph Conrad การเขียนแบบสร้างสรรค์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2519

9.3 แบบอุปมา หรือที่เรียกว่าอุปมาโวหาร คือโวหารที่ยกเอาข้อความมาเปรียบเทียบเพื่อประกอบความให้เด่นชัดขึ้น ในกรณีที่หาถ้อยคำมาอธิบายให้เข้าใจได้ยาก เช่น เรื่องที่เป็นนามธรรมทั้งหลายการจะทำให้ผู้อ่านเข้าใจเด่นชัด ควรนำสิ่งที่มีตัวตนหรือสิ่งที่คิดว่าผู้อ่านเคยพบมาเปรียบเทียบหรืออาจนำกิริยาอาการของสิ่งต่างๆ มาเปรียบเทียบก็ได้ เช่น เย็นเหมือนน้ำแข็ง ขาวเหมือนดั่งสำลี ไวเหมือนลิง บางทีอาจนำความรู้สึกที่สัมผัสได้ทางกายมาเปรียบเทียบเป็นความรู้สึกทางใจ เช่น ร้อนใจดังไฟเผา รักเหมือนแก้วตา เป็นต้น โวหารแบบนี้มักใช้แทรกอยู่ในโวหารแบบอื่น ตัวอย่างอุปมาโวหาร เช่น ความสวยเหมือนดอกไม้ เมื่อถึงเวลาจะร่วงโรยตามอายุขัย แต่ความดีเหมือนแผ่นดิน ตราบใดที่โลกดำรงอยู่ ผืนดินจะไม่มีวันสูญหายได้เลย ความดีจึงเป็นของคู่โลก และถาวรกว่าความสวย ควรหรือไม่ถ้าเราจะหันมาเทิดทูนความดีมากกว่าความสวย เราจะได้ทำแต่สิ่งที่ถูกเสียที

9.4 แบบสาธก หรือสาธกโวหาร สาธก หมายถึง ยกตัวอย่างมาอ้างให้เห็น สาธกโวหารจึงหมายถึงโวหารที่ยกตัวอย่างมาประกอบอ้าง เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องได้ชัดเจนขึ้น ตัวอย่างที่ยกมาอาจจะเป็นตัวอย่างบุคคล เหตุการณ์หรือนิทาน โวหารแบบนี้มักแทรกอยู่โวหารแบบอื่น เช่นเดียวกับอุปมาโวหาร ตัวอย่าง สาธกโวหาร เช่น

"....พึงสังเกตการบูชาในทางที่ผิดให้เกิดโทษ ดังต่อไปนี้

ในสำนักอาจารย์ทิศาปาโมกข์ เมืองตักศิลา มีเด็กวัยรุ่นเป็นลูกศิษย์อยู่หลายคน เรียนวิชาต่างกันตามแต่เขาถนัด มีเด็กวัยรุ่นคนหนึ่งชื่อ สัญชีวะ อยู่ในหมู่นั้นเรียนเวทย์มนต์เสกสัตว์ตายให้ฟื้นคืนชีพได้ ตามธรรมเนียมการเรียนเวทย์มนต์ต้องเรียนผูกและเรียนแก้ไปด้วยกัน แต่เขาไม่ได้เรียนมนต์แก้"

มาวันหนึ่ง สัญชีวะกับเพื่อนหลายคนพากันเข้าป่าหาฟืนตามเคย ได้พบเสือโคร่งตัวหนึ่งนอนตายอยู่ "นี่แน่ะเพื่อน เสือตาย" สัญชีวะเอ่ยขึ้น "ข้าจะเสกมนต์ให้เสือตัวนี้ฟื้นคืนชีพขึ้นคอยดูนะเพื่อน" "แน่เทียวหรือ" เพื่อนคนหนึ่งพูด "ลองปลุกมันให้คืนชีพลุกขึ้นดูซิ ถ้าเธอสามารถ" แล้วเพื่อนๆ คน อื่นๆ ปีนขึ้นต้นไม้คอยดู "แน่ซีน่า" สัญชีวะยืนยัน แล้วเริ่มร่ายมนต์เสกลงที่ร่างเสือ พอเจ้าเสือฟื้นคืนชีพขึ้นยืนรู้สึกหิว มองเห็นสัญชีวะพอเป็นอาหารแก้หิวได้ จึงสะบัดแยกเขี้ยวอวดสัญชีวะและคำรามวิ่งปราดเข้ากัดก้านคอสัญชีวะล้มตายลง

เมื่ออาจารย์ได้ทราบข่าวก็สลดใจและอาลัยรักในลูกศิษย์มาก จึงเปล่งอุทานขึ้นว่า "นี่แหละผลของการยกย่องในทางที่ผิด ผู้ยกย่องคนเลวร้าย ยอมรับนับถือเขาในทางมิบังควรต้องได้รับทุกข์ถึงตายเช่นนี้เอง"

จาก ฐะปะนีย์ นาครทรรพ การประพันธ์ ท 041 อักษรเจริญทัศน์ 2519 หน้า 9

9.5 แบบเทศน์ หรือเทศนาโวหาร คือโวหารที่อธิบายชี้แจงให้ผู้อ่านเชื่อถือตาม โดยยกเหตุผลข้อเท็จจริง อธิบายคุณ โทษ แนะนำสั่งสอน ตัวอย่างเช่น

"คนคงแก่เรียนย่อมมีปรีชาญาณ ฉลาดคิด ฉลาดทำ ฉลาดพูดและมีความรู้สึกสูง สำนึกในผิดชอบชั่วดี ไม่กล้าทำในสิ่งที่ผิดที่ชั่ว เพราะรู้สึกละอายขวยเขินแก่ใจและรู้สึกสะดุ้งหวาดกลัวต่อผลร้ายอันพึงจะได้รับ รู้สึกอิ่มใจในความถูกต้อง รู้สึกเสียใจในความผิดพลาด และรู้เท่าความถูกต้องนั้นว่า มิได้อยู่ที่ดวงดาวประจำตัว แต่อยู่ที่การกระทำของตัวเอง พึงทราบว่า ความฉลาดคิด ฉลาดทำ ฉลาดพูดและความรู้สึกสูงทำให้คิดดี ที่จริงและคิดจริงที่ดี ทำดีที่จริง ทำจริงที่ดี และพูดดีที่จริง พูดจริงที่ดี นี่คือวิธีจรรยาของคนแก่เรียน

จากฐะปะนีย์ นาครทรรพ การประพันธ์ ท 041 อักษรเจริญทัศน์ 2519 หน้า 8

โวหารต่างๆ ดังกล่าว เมื่อใช้เขียนเรียงความเรื่องหนึ่งๆ ไม่ได้หมายความว่าจะใช้เพียงโวหารใดโวหารหนึ่งเพียงโวหารเดียว การเขียนจะใช้หลายๆ แบบประกอบกันไป แล้วแต่ความเหมาะสมตามลักษณะเนื้อเรื่องที่เขียน

การเขียนเรียงความเป็นศิลปะ หลักการต่างๆ ที่วางไม่ได้เป็นหลักตายตัว ตัวอย่างคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ดังนั้น จึงเป็นเพียงแนวปฏิบัติและข้อเสนอแนะ ในการเขียนอาจพลิกแพลงได้ตามความเหมาะสมที่เห็นสมควร

ตัวอย่าง เรียงความเรื่อง สามเส้า

ครัวไทยแต่ก่อนครั้งหุงข้าวด้วยฟืนนั้น มีสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งคือ ก้อนเส้า เรายังหาครัวอย่างนี้ดูได้ในชนบท ก้อนเส้านั้นอาจเป็นดินหรือก้อนหิน มีสามก้อนตั้งชนกันมีช่องว่างสำหรับใส่ฟืน ก้อนเส้าสามก้อนนี้เองเป็นที่สำหรับตั้งหม้อข้าวหม้อแกงอันเป็นอาหารประจำชีวิตของคนไทย ดูๆ ไปก้อนเส้าสามก้อนนั้นก็เป็นสัญลักษณ์ของชาติไทย เพราะชาติไทยแต่ไหนแต่ไรก็ตั้งอยู่บนก้อนเส้าสามก้อนนั้น มีชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ พระพุทธศาสนาก็ประกอบด้วยก้อนเส้าสามก้อนคือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์

ก้อนเส้าสามก้อนหรือสามเส้านี้ เมื่อคิดไปอีกทีก็เป็นคติอันดีที่เราน่าจะยึดเป็นเครื่องเตือนใจ ภาษิตจีนมีว่า คนเราจะมีชีวิตมั่นคง จะต้องนั่งบนม้าสามขา ม้าสามขาตามภาษิตจีนนั้นหมายถึง สิ่งสำคัญสามอย่างที่พยุงชีวิตเรา สิ่งสำคัญนั้นจะเป็นอะไรก็ได้แต่ต้องมีสามขา ถ้ามีเพียงสองชีวิตก็ยังขาดความมั่นคง ภาษิตจีนนี้ฟังคล้ายๆ "สามเส้า" คือว่าชีวิตของเราตั้งอยู่บนก้อนสามก้อน จึงมีความมั่นคง

ก็ก้อนเส้าทั้งสามสำหรับชีวิตนี้คืออะไร ต่างคนอาจหาก้อนเส้าทั้งสามสำหรับชีวิตของตัวเองได้ บางท่านอาจยึดพระไตรลักษณ์ คือ ความทุกข์ 1 ความไม่เที่ยง 1 และความไม่ใช่ตัวของเรา 1 เป็นการยึดเพื่อทำใจมิให้ชอกช้ำขุ่นมัวในยามที่ตกทุกข์ได้ยาก หรือจะใช้เป็นเครื่องเตือนมิให้เกิดความทะเยอทะยานตน ทำลายสันติสุขของชีวิตก็ได้ บางคนยึดไตรสิกขาเป็นก้อนเส้าทั้งสามแห่ง การยังชีวิตคือ ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นหลัก

2. การเขียนย่อความ คือ การเก็บใจความสำคัญของเรื่องที่อ่านหรือฟังมาเรียบเรียงใหม่อย่างย่อๆ โดยไม่ทำให้สาระสำคัญของเรื่องนั้นคลาดเคลื่อน หรือขาดหายไป

การย่อความเป็นวิธีการหนึ่งที่ช่วยให้เราบันทึกเรื่องราวต่างๆ ที่ได้อ่านหรือฟังมานั้นไว้โดยย่อๆ โดยเก็บรวบรวมไว้เพื่อมิให้หลงลืม หรือเพื่อนำเรื่องที่บันทึกไว้นั้นไปใช้ในโอกาสต่างๆ นอกจากนั้นการย่อความยังช่วยให้ถ่ายทอดเรื่องราวต่อไปยังผู้อื่นได้ถูกต้องรวดเร็วอีกด้วย

หลักการย่อความ

การย่อความมีหลักการทั่วไปดังต่อไปนี้

1. ย่อความตามรูปแบบการย่อความแบบต่างๆ กำหนดไว้ในหัวข้อแบบการย่อความ
2. อ่านเรื่องราวที่จะย่ออย่างน้อย 2 เที่ยว เที่ยวแรกจับใจความให้ได้ว่า เรื่องอะไร หรือใคร ทำอะไรที่ไหน อย่างไร เที่ยวที่สองจับใจความให้ละเอียดขึ้น และพิจารณาว่าอะไรเป็นใจความสำคัญ อะไรเป็นใจความประกอบหรือพลความ หรือข้อความที่เสริมแต่งใจความสำคัญให้เด่นชัด ชัดเจน อะไรเป็นกลวิธีการแต่งถ้าจับใจความไม่ได้ให้อ่านอีกจนกว่าจะสามารถจับใจความสำคัญได้
3. พิจารณาเก็บเฉพาะใจความสำคัญ หรือเก็บใจความประกอบที่จำเป็น
4. นำเฉพาะใจความที่เก็บไว้มาเรียบเรียบใหม่ด้วยภาษาของตนเองตามรูปแบบที่กำหนด
5. ความสั้นยาวของการย่อความไม่สามารถกำหนดเป็นอัตราส่วนได้ ขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของการย่อและลักษณะของเรื่องที่ย่อ ลักษณะของเรื่องก็คือเรื่องใดที่มีใจความประกอบมากถ้าเราเก็บเฉพาะใจความสำคัญก็ย่อได้สั้น ถ้าเก็บใจความประกอบที่จำเป็นด้วย อัตราส่วนความยาวจะเพิ่มขึ้น ดังนั้นจึงไม่มีเกณฑ์กำหนดเรื่องอัตราส่วนของย่อความ
6. เปลี่ยนคำสรรพนามจากบุรุษที่ 1 บุรุษที่ 2 เป็นบุรุษที่ 3 เพราะผู้ย่อทำหน้าที่เล่าต่อและเครื่องหมายใดๆ ที่มีอยู่ในข้อความเดิม จะไม่ใช้ในย่อความ เช่น มาลีพูดว่า “พ่อมาแล้ว” เปลี่ยนเป็นเธอพูดว่าพ่อมาแล้ว คือให้ย่อรวมกันไป ไม่แยกกล่าวหรือขึ้นบรรทัดใหม่
7. ใช้ถ้อยคำภาษาง่ายๆ ได้ใจความชัดเจน เช่น อันมวลบุปผามาลีอยู่ในไพรสนฑ์ เปลี่ยนเป็นดอกไม้อยู่ในป่า แต่ถ้ามีคำราชาศัพท์ยังคงใช้อยู่
8. เลือกใช้คำได้ความหมายครอบคลุม เช่น เพื่อกล่าวถึงหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ใช้คำว่า “สื่อสารมวลชน” แทน หรือเมื่อกล่าวถึงสมุด ดินสอ ปากกา ยางลบ ไม้บรรทัด ควรใช้คำว่า “เครื่องเขียน” แทน เป็นต้น
9. ไม่ใช้อักษรย่อ หรือคำย่อ เว้นแต่อักษรย่อ หรือคำย่อนั้นเป็นที่เข้าใจและยอมรับใช้กันทั่วไปแล้ว เช่น พ.ศ. ร.ส.พ. ส.ป.อ. ฯลฯ
10. ข้อความที่ย่อแล้วให้เขียนต่อเนื่องกันโดยใช้คำเชื่อม เพื่อให้ความกระชับไม่เยิ่นเย้อ แต่ข้อความที่ไม่สัมพันธ์กันให้ย่อหน้าเป็นตอนๆ

11. การย่อความเป็นร้อยกรอง ก็ใช้วิธีเดียวกับร้อยแก้ว แต่เปลี่ยนข้อความจากร้อยกรองเป็นร้อยแก้วธรรมดาก่อน

รูปแบบการเขียนย่อความ

เรื่องที่จะย่อมีหลายรูปแบบ เช่น บทความ จดหมาย โอวาท ฯลฯ แต่ละรูปแบบมีแบบการขึ้นต้นเฉพาะดังต่อไปนี้

1. แบบของบทความ สารคดี ตำนาน นิทาน นิยาย เรื่องสั้น ฯลฯ

ย่อ (บทความ สารคดี ตำนาน นิทาน นิยาย เรื่องสั้น) เรื่อง .....
ของ .....(ผู้แต่ง) .....จาก.....(แหล่งที่มา).....ความว่า
(ข้อความ).....
.....

2. แบบของจดหมาย สาส์น หนังสือราชการ

ย่อ (จดหมาย สาส์น หนังสือราชการ) ฉบับที่.....ของ.....
.....ลงวันที่ ความว่า.....
(ข้อความ).....
.....

3. แบบของประกาศ แจ้งความ แถลงการณ์ ระเบียบคำสั่ง ฯลฯ

ย่อ (ประกาศ แจ้งความ แถลงการณ์ ระเบียบคำสั่ง) เรื่อง .....
ของ.....ลงวันที่ .....ความว่า
(ข้อความ) .....
.....

4. แบบของข่าว

ย่อข่าวเรื่อง.....จาก.....ลงวันที่
.....ความว่า.....
(ข้อความ) .....
.....

5. แบบของโอวาท คำปราศรัย สุนทรพจน์

ย่อ (โอวาท คำปราศรัย สุนทรพจน์) ของ.....แก่.....
.....เนื่องใน.....(โอกาส).....ที่.....ณ วันที่
.....ความว่า
(ข้อความ) .....
.....

6. แบบปาฐกถา คำสอน คำบรรยาย ถ้อยแถลง

ย่อ (ปาฐกถา คำสอน คำบรรยาย ถ้อยแถลง) ของ.....
เรื่อง.....แก่.....ที่.....
.....ณ วันที่.....เวลา.....ความว่า
(ข้อความ) .....
.....

7. แบบพระบรมราโชวาท เทศนา

ย่อ (พระบรมราโชวาท เทศนา) ใน.....พระราชทานแก่ .....ใน.....ที่.....ณ วันที่.....ความว่า

(ข้อความ) .....

.....

8. แบบที่เป็นร้อยกรอง ให้ถอดเป็นร้อยแก้วก่อนแล้วย่อตามรูปแบบ คือ

ย่อกลอนสุภาพ (หรือร้อยกรองแบบอื่นที่ย่อ) เรื่อง.....ตอน..... .....ความว่า

(ข้อความ) .....

.....

9. ความเรียงที่ตัดตอนมา

ย่อเรื่อง.....ของ.....คัดจากเรื่อง ....จากหนังสือ.....ความว่า

(ข้อความ) .....

.....

ข้อความที่ย่อถ้าเรื่องเดิมไม่มีชื่อเรื่องให้ตั้งชื่อเรื่องให้ตรงกับความสำคัญของเรื่องนั้นๆ

ตัวอย่างย่อความ

(ร้อยแก้ว)

เรื่อง

เปรียบเทียบนามสกุลกับชื่อแซ่

คนเรายังมีอยู่เป็นอันมาก ซึ่งยังมิได้สังเกตว่า นามสกุลกับชื่อแซ่ของจีนนั้นผิดกันอย่างไร ผู้ที่แลดูแต่เผินๆ หรือซึ่งมิได้เอาใจใส่สอบสวนในข้อนี้ มักจะสำคัญว่าเหมือนกันและมีพวกจีนพวกนิยมจีนพอใจจะกล่าวว่า การที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชปรารภออกพระราชบัญญัตินามสกุลขึ้นนั้น โดยทรงพระราชนิยมตามประเพณีชื่อแซ่ของจีน ซึ่งถ้าจะตรองดูก็จะเห็นว่าคงจะไม่เป็นเช่นนั้นโดยเหตุที่จะอธิบายต่อไปนี้

แซ่ของจีนนั้น ตรงกับ “แคลน” ของพวกสก๊อตคือ เป็นคณะหรือพวก หรือถ้าจะเทียบทางวัดก็คล้ายสำนัก เช่นที่เราได้ยินเขากล่าวๆ กันอยู่บ่อยๆ ว่าคนนั้นเป็นสำนักวัดบวรนิเวศ คนนี้เป็นสำนักวัดโสมนัสดังนี้เป็นตัวอย่าง ส่วนสกุลนั้นตรงกับคำอังกฤษว่า “แฟมิลี่” ข้อผิดกันอันสำคัญในระหว่างแซ่กับนามสกุลนั้นก็คือผู้ร่วมแซ่ไม่ได้เป็นญาติสายโลหิตกันก็ได้ แต่ส่วนที่ร่วมสกุลนั้นถ้าไม่ได้เป็นญาติสายโลหิตต่อกันโดยแท้แล้วก็ร่วมสกุลกันไม่ได้ นอกจากที่จะรับเป็นบุตรบุญธรรมเป็นพิเศษเท่านั้น

ตัดตอนจากเรื่องเปรียบเทียบนามสกุลกับแซ่ จากหนังสือปกิณกคดี พระราชนิพนธ์ ของ
พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธ พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
ศิลปบรรณาคาร 2515 หน้า 75 - 76

การย่อความจะเก็บเฉพาะใจความสำคัญและใจความประกอบที่จำเป็นบางส่วนเพื่อให้ใจความย่อความสมบูรณ์

ย่อหน้าที่ 1 ใจความสำคัญว่า “คนเรายังมีอยู่เป็นอันมาก ซึ่งยังมิได้สังเกตว่านามสกุลกับชื่อแซ่ของจีนนั้นผิดกันอย่างไร” นอกนั้นเป็นใจความประกอบ

ใจความประกอบย่อหน้านี้ไม่เก็บเพราะเห็นว่าไม่จำเป็น เนื่องจากใจความสำคัญสมบูรณ์ที่จะนำไปย่อได้อยู่แล้ว

ย่อหน้าที่ 2 ใจความสำคัญ "ข้อผิดกันอันสำคัญในระหว่างแซ่กับนามสกุลนั้นก็คือ ผู้ร่วมแซ่ไม่ได้เป็นญาติสายโลหิตกันก็ได้ แต่ผู้ร่วมสกุลนั้นถ้าไม่ได้เป็นญาติสายโลหิตต่อกันโดยแท้แล้วก็ร่วมสกุลกันไม่ได้"

ใจความประกอบที่จำเป็นที่ควรเก็บเพื่อเสริมใจความสำคัญให้ย่อความได้ใจความสมบูรณ์ครบถ้วนคือ

"แซ่ของจีนเป็นคณะหรือพวก หรือถ้าจะเทียบทางวัดก็คล้ายสำนัก"

".....นอกจากที่จะรับเป็นบุตรบุญธรรมเป็นพิเศษเท่านั้น"

เมื่อได้ศึกษาหลักการย่ออื่น ๆ ครบถ้วนกับดูรูปแบบการย่อที่ใช้แล้ว นำใจความที่เก็บไว้มาเรียบเรียงใหม่ด้วยถ้อยคำของตนเอง รูปแบบการย่อเป็นความเรียงที่ตัดตอนมา ดังนั้น จึงเขียนย่อความได้ดังนี้

ย่อเรื่อง เปรียบเทียบนามสกุลกับชื่อแซ่ ของพระบาทสมเด็จพระมหารามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว คัดจากเรื่องเปรียบเทียบนามสกุลกับชื่อแซ่จากหนังสือปกิณกคดี ความว่า

มีคนจำนวนมากไม่ได้สังเกตว่านามสกุลกับแซ่ของจีนนั้นต่างกัน ผู้ร่วมแซ่ของจีนไม่ได้เป็นญาติสายโลหิตกันก็ได้ แต่เป็นคณะหรือพวกเหมือนสำนักวัดหนึ่ง ส่วนร่วมสกุลต้องเป็นญาติสานโลหิตกันโดยแท้เท่านั้น เช่นนั้นก็เป็นบุตรบุญธรรมที่รับไว้เป็นพิเศษ

ถ้าเป็นการย่อที่มุ่งเก็บเฉพาะใจความสำคัญ ขึ้นต้นรูปแบบเหมือนกัน แต่ใจความจะสั้นเข้าดังนี้

มีคนจำนวนมากไม่ได้สังเกตว่านามสกุลกับแซ่ของจีนนั้นต่างกัน ผู้ร่วมแซ่ของจีนไม่ได้เป็นญาติสายโลหิตก็ได้ แต่ผู้ร่วมสกุลต้องเป็นญาติสายโลหิต หรือบุตรบุญธรรมที่รับไว้เป็นพิเศษเท่านั้น

ตัวอย่างย่อความ

(ร้อยกรอง)

ทหารเอกสยามสู้เศรษฐสงคราม

กับสิทธิการจัดการศึกษาสำหรับประเทศ

(กาพย์ฉบัง)

"ถามหน่อยเถิดหนูผู้เพียร เสร็จจากโรงเรียน
แล้วเจ้าจักทำอะไร"
"ฉันเป็นพ่อค้าก็ได้ ให้เตี่ยหัดให้
ตั้งห้างอย่างเถ้าแก่ฮง"
ถามทั่วทุกคนก็คง ให้คำตอบลง
รอยกันมิพลันสงสัย
จากโรงเรียนจีนจงไป ถามโรงเรียนไทย
จักได้คำตอบนาน
"ผมคิดเข้าทำราชการ เช่นท่านขุนชาญ
ลูกบ้านเดียวกันมั่นหมาย"
"หนูอย่านึกว่าง่ายดาย คิดเข้าค้าขาย
พ่อค้าค่อยน่ามั่งมี"
"ผมรักราชการงานดี ตำแหน่งหน้าที่
ยศศักดิ์บัฏตราน่าแสวง"
"บัดยามสยามต้องการแรง ไทยฉลาดทุกแขนง
ทั้งนอกและในราชการ"
"เศรษฐกิจก็กิจแก่นสาร นักเรียนรักงาน
ควรเลือกประกอบเหมือนกัน"
"ผมชอบราชการเท่านั้น ตั้งใจหมายมั่น
แต่จะเข้ารับราชการ"
คำตอบเช่นนี้มีประมาณ กี่ส่วนร้องวาน
คำนึงจะพึงพิศวง
นึกไปไม่น่างวยงง การค้าขายคง
ไม่คุ้นไม่ค่อยเคยทำ
เคยแต่รังเกียจด้วยซ้ำ นายไพร่ด้วยชำ
นาญล้วนงานเรียก "ราชการ"

.....

ครูเทพ โคลงกลอนของครูเทพ เล่ม 1 คุรุสภา 2515

ข้อความที่ย่อได้ดังนี้

ย่อ กาพย์ฉบัง เรื่องโครงกลอนของครูเทพ ตอน ทหารเอกสยามสู้เศรษฐสงครามกับสิทธิการจัดการศึกษาสำหรับประเทศ ความว่า

ถ้าถามนักเรียนในโรงเรียนจีนกับโรงเรียนไทยว่า เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วจะไปประกอบอาชีพอะไร นักเรียนในโรงเรียนจีนตอบว่าจะไปเป็นพ่อค้า และนักเรียนในโรงเรียนไทยจะตอบว่าจะทำงานราชการ คำตอบเช่นนี้เป็นเพราะคนไทยไม่คุ้นเคยและไม่ค่อยเคยค้าขายจึงไม่เห็นความสำคัญทั้งๆ ที่เรื่องค้าขายเป็นเรื่องสำคัญที่ควรเลือกเป็นอาชีพได้เหมือนกันและเหมาะสมกับประเทศไทยที่กำลังต้องการคนฉลาดทำงานทุกประเภทไม่ใช่เพียงงานราชการเท่านั้น

สรุป

ย่อความเป็นการเขียนแบบหนึ่งที่เก็บใจความสำคัญของเรื่องเดิมมาเขียนใหม่ให้สั้นกว่าเดิมเพื่อสะดวกแก่การเข้าใจและการนำไปใช้ การย่อความต้องบอกลักษณะและที่มาของข้อความที่จะย่อและย่อให้ได้ใจความครบถ้วนใจความของข้อความเดิม

เรื่องที่ 4 การเขียนเพื่อการสื่อสาร

1. การเขียนจดหมาย เป็นการสื่อสารโดยตรงระหว่างบุคคลหรือระหว่างหน่วยงานต่างๆ ช่วยทำให้ระยะทางไกลเป็นใกล้ เพราะไม่ว่าบุคคลหรือหน่วยงานจะห่างไกลกันแค่ไหนก็สามารถใช้จดหมายส่งข่าวคราวและแจ้งความประสงค์ได้ตามความต้องการ การส่งสารหรือข้อความในจดหมายต้องเขียนให้แจ่มแจ้งชัดเจนเพื่อจะได้เข้าใจตรงกันทั้งสองฝ่าย

องค์ประกอบและรูปแบบของจดหมาย

ผู้เรียนคงเคยเขียนจดหมายหรืออ่านจดหมายมาบ้างแล้ว คงจะสังเกตเห็นว่าจดหมายนั้น ไม่ว่าประเภทใด จะต้องประกอบด้วยสิ่งต่างๆ ดังนี้

1. ที่อยู่ของผู้เขียน เริ่มกึ่งกลางหน้ากระดาษระหว่างเส้นคั่นหน้ากับริมของขอบกระดาษ
2. วัน เดือน ปี ที่เขียนจดหมาย ให้เยื้องมาทางซ้ายของตำแหน่งที่เขียนที่อยู่เล็กน้อย
3. คำขึ้นต้น ห่างจากขอบกระดาษด้านซ้าย 1 นิ้ว
4. เนื้อหา ขึ้นอยู่กับย่อหน้าตามปกติ อาจจะอยู่ห่างจากขอบกระดาษด้านซ้าย 2 นิ้ว
5. คำลงท้ายอยู่แนวเดียวกับที่อยู่ของผู้เขียน
6. ชื่อผู้เขียน อยู่ใต้คำลงท้าย ล้ำเข้าไปเล็กน้อย

ตัวอย่าง รูปแบบการเขียนจดหมายทั่วไป

สถานที่เขียนจดหมาย .....

วัน.....เดือน.....ปี.....

ระยะ 1 นิ้ว คำขึ้นต้น.....

ประมาณ 2 นิ้ว เนื้อหา.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำลงท้าย .....

ชื่อผู้เขียน .....

หลักการทั่วไปในการเขียนจดหมาย

การเขียนจดหมายควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. การใช้ถ้อยคำ จดหมายที่ดี ต้องใช้ถ้อยคำในการเขียนให้ถูกต้องเหมาะสมกับประเภทของจดหมายและผู้รับจดหมายด้วย ได้แก่

จดหมายส่วยตัว การเขียนจดหมายส่วนตัวไม่มีข้อกำหนดเกี่ยวกับการใช้คำขึ้นต้นและคำลงท้ายที่ตายตัวเพียงแต่เลือกใช้ให้เหมาะสมเท่านั้น คำขึ้นต้นและลงท้ายสำหรับบุคคลทั่วไปมีแนวทางการเขียนสำหรับเป็นตัวอย่างให้เลือกใช้ ดังนี้

บุคคลที่ติดต่อ	**คำขึ้นต้น**	**คำลงท้าย**
ญาติผู้ใหญ่ เช่น พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย	กราบเท้า.....ที่เคารพอย่างสูง	กราบเท้าด้วยความเคารพอย่างสูง หรือกราบมาด้วยความเคารพรักอย่างยิ่ง
ญาติลำดับรองลงมา เช่น ลุง ป้า น้า อา	กราบ.....ที่เคารพ หรือ กราบ.....ที่เคารพอย่างสูง	กราบมาด้วยความเคารพ ด้วยความเคารพ ด้วยความเคารพอย่างสูง
พี่หรือญาติชั้นพี่	พี่.....ที่รัก ถึง.....ที่รัก หรือ .....เพื่อนรัก หรือ .....น้องรัก	ด้วยความรัก รักหรือคิดถึง หรือรักและคิดถึง
ครู อาจารย์หรือ ผู้บังคับบัญชาระดับสูง	กราบเรียน.....ที่เคารพอย่างสูง	ด้วยความเคารพอย่างสูง
ผู้บังคับบัญชาระดับใกล้ตัวผู้เขียน	เรียน.....ที่เคารพ	ด้วยความเคารพ

2. มารยาทในการเขียนจดหมาย

2.1 เลือกกระดาษ ซอง ที่สะอาดเรียบร้อย หากเป็นไปได้ควรใช้กระดาษที่ทำขึ้นเพื่อการเขียนจดหมายโดยตรง แต้ถ้าหาไม่ได้ก็ควรใช้กระดาษที่มีสีสุภาพ กระดาษที่ใช้เขียนควรเป็นกระดาษเต็มแผ่น ไม่ฉีกขาด ไม่ยู่ยี่ยับเยิน ไม่สกปรก

2.2 ซองจดหมายที่ดีที่สุดคือซองที่การสื่อสารแห่งประเทศไทยจัดทำขึ้น เพราะมีขนาดและคุณภาพได้มาตรฐาน ซองประเภทนี้มีจำหน่ายตามที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขทุกแห่ง ถ้าหาซองจดหมายของการสื่อสารแห่งประเทศไทยไม่ได้ ก็อาจเลือกซองซื้อจากซองที่เอกชนทำขึ้นจำหน่าย ซึ่งถ้าเป็นในกรณีหลังนี้ควรเลือกซองที่มีสีสุภาพ ไม่ควรมีลวดลาย

2.3 ไม่ควรใช้ซองที่มีตราครุฑส่งจดหมายที่มิใช่หนังสือราชการ

2.4 ไม่ควรใช้ซองที่มีขอบซองเป็นลายขาวแดงน้ำเงินสลับกัน ซึ่งเป็นซองสำหรับส่งจดหมายไปรษณีย์อากาศไปยังต่างประเทศ

2.5 เขียนหนังสือให้ชัดเจน อ่านง่าย การเขียนตัวอักษรค่อนข้างโตและเว้นช่องไฟค่อนข้างห่างจะช่วยให้จดหมายนั้นอ่านง่าย

2.6 ไม่ควรเขียนด้วยดินสอดำดินสอสีต่างๆ หรือหมึกสีแดง เพราะถือว่าไม่สุภาพ สีที่เหมาะสมคือ หมึกสีน้ำเงินและสีดำ

2.7 จะต้องศึกษาให้ถูกต้องถ่องแท้ก่อนว่า ผู้ที่เราจะเขียนจดหมายไปถึงนั้นเป็นใครมีตำแหน่งหน้าที่อะไร การเขียนข้อความในจดหมายก็ดี การจ่าหน้าซองก็ดี จะต้องระบุตำแหน่งหน้าที่ชั้นยศของผู้นั้นให้ถูกต้องและต้องสะกดชื่อ นามสกุล ยศ ตำแหน่งของผู้นั้นให้ถูกต้องด้วย

2.8 เมื่อเขียนจดหมายเสร็จแล้ว ต้องพับให้เรียบร้อยแล้วบรรจุซอง จ่าหน้าซองให้ถูกต้องครบถ้วน ปิดดวงตราไปรษณีย์ยากรให้ครบถ้วนตามราคาและถูกตำแหน่ง ก่อนที่จะนำไปส่ง

2.9 เขียนจ่าหน้าซองจดหมาย

2.9.1 เขียนชื่อ นามสกุลของผู้รับให้ถูกต้อง ชัดเจน อ่านง่าย ถ้าผู้รับเป็นแพทย์ เป็นอาจารย์ หรือตำรวจ ทหาร หรือคำนำหน้านามแสดงเกียรติยศหรือฐานันดรศักดิ์ เช่น บ.จ. ม.ร.ว. ม.ล. ก็ใช้ถ้อยคำพิเศษเหล่านั้นนำหน้าชื่อ คำนำหน้าชื่อควรเขียนเต็ม ไม่ควรใช้คำย่อ ถ้าทราบตำแหน่งก็ระบุตำแหน่งลงไปด้วย

ในกรณีที่ไม่ทราบรายละเอียดดังกล่าว ควรใช้คำว่า คุณ นำหน้าชื่อผู้รับในการจ่าหน้าซองจดหมายนั้น

2.9.2 ระบุสถานที่ของผู้รับให้ถูกต้อง ชัดเจนและมีรายละเอียดพอที่บุรุษไปรษณีย์จะนำจดหมายไปส่งได้ไม่ผิดพลาด ระบุเลขที่บ้าน ห้างร้านหรือสำนักงาน ซอย ตรอก ถนน หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ ในกรณีต่างจังหวัด หรือแขวง เขต ในกรณีกรุงเทพมหานคร ที่สำคัญคือจะต้องระบุรหัสไปรษณีย์ถูกต้องทุกครั้ง จดหมายจะถึงผู้รับเร็วขึ้น

หมายเหตุ การสื่อสารแห่งประเทศไทยได้จัดทำเอกสารแสดงรหัสไปรษณีย์ของอำเภอและจังหวัดต่างๆ สำหรับแจกจ่ายให้ประชาชน ท่านจะติดต่อขอรับได้จากที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขทุกแห่ง

2.9.3 การจ่าหน้าซอง การสื่อสารแห่งประเทศไทย แนะนำให้เขียนนามและที่อยู่พร้อมด้วยรหัสไปรษณีย์ของผู้ส่งไว้ที่มุมบนด้านซ้ายมือของซองและเขียนชื่อผู้รับพร้อมที่อยู่และรหัสไปรษณีย์ไว้ตรงกลาง ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างการเขียนจ่าหน้าซองจดหมาย

(ชื่อที่อยู่ผู้ฝาก) ที่ผนึก

นายวิศิษฎ์ ดรุณวัด ตราไปรษณีย์ยากร

708/126 ถนนจรัลสนิทวงศ์

แขวงรองเมือง เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ

1 0 3 3 0

(ชื่อและที่อยู่ของผู้รับ)

นายสัญญา ทองสะพัก

364 ก 1 หมู่ 1 ถนนริมคลองรัดหลวง

ตำบลตลาด อำเภอพระประแดง

จังหวัดสมุทรปราการ

รหัสไปรษณีย์ 1 0 3 3 0

หมายเหตุ การสื่อสารแห่งประเทศไทยมีบริการพิเศษต่างๆ ที่จะช่วยป้องกันมิให้จดหมายสูญหายหรือช่วยให้จดหมายถึงมือผู้รับได้รวดเร็ว ทันเวลา เช่น บริการ EMS เป็นต้น ผู้สนใจจะใช้บริการต่างๆ ดังกล่าว จะต้องไปติดต่อที่ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขโดยตรง เพราะจะต้องกรอกแบบรายการบางอย่างการเขียนข้อความในทำนองที่ว่า “ขอให้ส่งด่วน” ลงบนซองจดหมายไม่ทำให้จดหมายถึงเร็วขึ้นแต่อย่างใด

ประเภทของจดหมาย จดหมายแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ จดหมายส่วนตัว จดหมายกิจธุระ จดหมายธุรกิจ และจดหมายราชการหรือหนังสือราชการ

1. จดหมายส่วนตัว คือ จดหมายที่บุคคลซึ่งรู้จักคุ้ยเคยกันติดต่อกันด้วยวัตถุประสงค์ที่เป็นการส่วนตัว เช่น เพื่อส่งข่าวคราว ถามทุกข์สุข เล่าเรื่องราว ฯลฯ เป็นการติดต่ออย่างไม่เป็นทางการ เช่น จดหมายเล่าเรื่องราวทุกข์สุข จดหมายแสดงความรู้สึกยินดี เสียใจ ขอบคุณหรือขอโทษในกรณีต่างๆ เป็นต้น

การเขียนจดหมายส่วนตัวแม้จะยินยอมให้ใช้ถ้อยคำที่แสดงความสนิทสนมเป็นกันเองได้แต่ก็ควรระมัดระวังอย่าให้ผู้อ่านเข้าใจผิด และควรแสดงความสำราญมากกว่าการพูดกันโดยปกติ

จดหมายส่วนตัวที่มีเนื้อหาเป็นการขอบคุณ หรือแสดงความยินดีอาจเขียนลงในบัตรที่ออกแบบไว้อย่างสวยงาม แทนการเขียนในกระดาษก็ได้

การเขียนจดหมายส่วนตัว นิยมให้เขียนด้วยลายมือที่อ่านง่าย แสดงความตั้งใจเขียนไม่นิยมใช้การพิมพ์ดีดจดหมายหรือจ่าหน้าซองจดหมายส่วนตัว

ตัวอย่างจดหมายส่วนตัว

บริษัทเกษตร จำกัด

4/21 สุขุมวิท กรุงเทพมหานคร 10110

12 เมษายน 2538

กราบเท้า คุณพ่อคุณแม่ที่เคารพอย่างสูง

ผมได้มารายงานตัวเข้าทำงานที่บริษัทนี้เรียบร้อยแล้วตั้งแต่วันที่ 10 บริษัทนี้มีสำนักงานใหญ่อยู่ตามที่อยู่ข้างบนนี้ แต่มีเรือนเพาะชำและสวนกล้าไม้ขนาดใหญ่มากอยู่ที่เขตมีนบุรี ทุกเช้าพนักงานทุกคนจะต้องมาลงเวลาปฏิบัติงานและรับทราบคำสั่ง หรือรับมอบหมายงาน จากนั้นจึงแยกย้ายกันไปปฏิบัติงาน

ผมได้รับมอบหมายให้ดูแลสวนกล้าไม้ที่เขตมีนบุรี ผมรับผิดชอบพื้นที่เขต 9 ซึ่งเป็นเขตเพาะเลี้ยงดูแลกล้าไม่ไผ่ มีคนงานช่วยผมทำงาน 3 คน ทุกคนเป็นคนดีและขยัน งานที่ทำจึงเป็นไปด้วยดี

ผมสุขสบายดี เพราะที่พักซึ่งอยู่ชั้นบนของสำนักงานบริษัทซึ่งบริษัทจัดให้มีความสะอาดดีและกว้างขวางพอสมควร ทั้งอยู่ไม่ไกลย่านขายอาหาร ผมจึงหาซื้ออาหารมารับประทานได้สะดวก นับได้ว่าผมได้ทำงานที่ดี และมีที่พักที่สะดวกสบายทุกประการ

หวังว่า คุณพ่อและคุณแม่และน้องทั้งสองคงสบายดีเช่นกัน ผมจะกลับมาเยี่ยมบ้านถ้ามีวันหยุดติดต่อกันหลายวัน และจะเขียนจดหมายมาอีกในไม่ช้านี้

ด้วยความเคารพอย่างสูง

เสมา ธรรมจักรทอง

๒. จดหมายกิจธุระ คือจดหมายติดต่อระหว่างบุคคลกับบุคคลหรือบุคคลกับหน่วยงานด้วยเรื่องที่มิใช่เรื่องส่วนตัว แต่เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับงาน เช่น การสมัครงาน การติดต่อสอบถาม การขอความร่วมมือ ฯลฯ ภาษาที่ใช้จึงต้องสุภาพและกล่าวถึงแต่ธุระเท่านั้น ไม่มีข้อความที่แสดงความสัมพันธ์เป็นการส่วนตัวต่อกัน

ตัวอย่างจดหมายกิจธุระ

โรงเรียนลำปางกัลยาณี ถนนพหลโยธิน
อ.เมือง จ.ลำปาง 52000

24 กันยายน 2528

เรียน ผู้จัดการวัสดุการศึกษา 1979 จำกัด

ด้วยทางโรงเรียนลำปางกัลยาณี มีความประสงค์จะซื้อสไลด์ประกอบการสอนวิชาภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามรายการต่อไปนี้

1. ชุดความสนุกในวัดเบญจมบพิตร จำนวน 1 ชุด
2. รามเกียรติ์ตอนศึกไมยราพ จำนวน 1 ชุด
3. แม่ศรีเรือน จำนวน 1 ชุด
4. ข้อคิดจากการบวช จำนวน 1 ชุด
5. หนังตะลุง จำนวน 1 ชุด

ตามรายการที่สั่งซื้อมาข้างต้น ดิฉันใคร่ขอทราบว่า รวมเป็นเงินเท่าไร จะลดได้กี่เปอร์เซ็นต์ และถ้าตกลงซื้อจะจัดส่งทางไปรษณีย์ได้หรือไม่

หวังว่าท่านคงจะแจ้งเกี่ยวกับรายละเอียดให้ทราบโดยด่วน จึงขอขอบคุณมาในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ
สมใจ หยิ่งศักดิ์
(น.ส.สมใจ หยิ่งศักดิ์)
ผู้ช่วยพัสดุหมวดวิชาภาษาไทย

3. จดหมายธุรกิจ คือจดหมายติดต่อในเรื่องที่เกี่ยวกับธุรกิจ เช่น การเสนอขายสินค้า การขอทราบรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ การสั่งซื้อสินค้า การติดตามทวงหนี้ ฯลฯ

จดหมายกิจธุระและจดหมายธุรกิจ มีลักษณะการติดต่อที่เป็นทางการมากกว่าจดหมายส่วนตัว จึงต้องใช้คำสุภาพ ง่าย และมีเนื้อความกะทัดรัด เข้าใจได้ตรงกันทั้งผู้เขียนและผู้อ่านในการใช้ภาษาเขียนให้ถูกกับระดับของจดหมาย โดยทั่วไปแล้วถ้าเขียนจดหมายส่วนตัวถึงบุคคลที่สนิทสนมกัน ก็จะใช้คำระดับที่ไม่เป็นทางการ แต่ถ้าเขียนจดหมายธุรกิจต่างๆ ก็ใช้คำระดับที่เป็นทางการ

ตัวอย่าง เปรียบเทียบคำเดิมที่เป็นทางการกับคำระดับที่ไม่เป็นทางการ

ที่เป็นทางการ (สำหรับเขียนจดหมายธุรกิจและหนังสือราชการ)	**ที่ไม่เป็นทางการ (สำหรับเขียนจดหมายส่วนตัวถึงผู้ที่คุ้นเคย)**
1.เขาขับขี่รถจักรยานยนต์ไปชมภาพยนตร์	1.เขาขี่รถเครื่องไปดูหนัง
2.บิดามารดาต้องการให้ข้าพเจ้ามีอาชีพเป็นแพทย์ แต่ข้าพเจ้าต้องการเป็นครูชนบท	2.พ่อแม่อยากให้ฉันเป็นหมอ แต่ฉันอยากเป็นครูบ้านนอก
3 หนังสือเล่มนี้คงขายได้หมดในเวลาอันรวดเร็ว เพราะรวบรวมวาทะสำคัญๆ ของผู้มีชื่อเสียงไว้หลายคน	3.หนังสือเล่มนี้มีหวังขายได้เกลี้ยงเพราะรวมคำดังของคนดังไว้หลายคน

ตัวอย่างจดหมายธุรกิจ

ร้านบรรณพิภพ

42-44 ถนนบุญวาทย์

อ.เมือง จ.ลำปาง 5200

โทร. 054 218888

3 สิงหาคม 2528

เรื่อง ส่งกระดาษอัดสำเนา

เรียน หัวหน้าฝ่ายพัสดุสำนักงานน้ำค้างและเพื่อน

ตามที่สั่งกระดาษจัดสำเนายี่ห้อไดโต้ จำนวน 50 รีมนั้นทางร้านได้จัดส่งมาเรียบร้อยแล้ว พร้อมทั้งได้แนบใบส่งของมาด้วย

หากทางสำนักงานของท่านได้รับสิ่งของดังกล่าวครบถ้วนแล้ว กรุณาตอบให้ทางร้านทราบด้วยจะเป็นพระคุณอย่างสูง

ขอแสดงความนับถือ

ธาดา บรรณพิภพ

(นายธาดา บรรณพิภพ)

ผู้จัดการ

ตัวอย่าง การจ่าหน้าซองจดหมายธุรกิจ

ร้านบรรณพิภพ

42-44 ถนนบุญวาทย์

อ.เมือง จ.ลำปาง 52000

โทร. 154 218888

เรียน หัวหน้าฝ่ายพัสดุ สำนักงานน้ำค้างและเพื่อน

สำนักงานน้ำค้างและเพื่อน

ถนนเจริญประเทศ จังหวัดลำปาง

52000

2. จดหมายราชการหรือหนังสือราชการ คือส่วนที่ถือเป็นหลักฐานในราชการ ได้แก่ หนังสือที่มีที่ไปที่มาระหว่างส่วนราชการ หรือหนังสือที่ส่วนราชการมีไปถึงหน่วยงานอื่น ซึ่งมิใช่ส่วนราชการหรือมีไปถึงบุคคลภายนอก หรือหนังสือที่หน่วยงานอื่นซึ่งมิใช่ส่วนราชการ หรือบุคคลภายนอกเขียนมาถึงส่วนราชการ

จดหมายราชการ ต้องใช้ถ้อยคำและรูปแบบการเขียนให้ถูกต้องตามระเบียบที่ทางราชการกำหนดไว้ ระเบียบดังกล่าวเรียกว่า ระเบียบงานสารบรรณ รูปแบบหนังสือราชการจึงมีรูปแบบเฉพาะดังนี้

1. ต้องใช้กระดาษของทางราชการ เป็นกระดาษตราครุฑสีขาว

2. บอกลำดับที่การออกหนังสือของหน่วยงานนั้น โดยให้ลงรหัสพยัญชนะและเลขประจำตัวของเจ้าของเรื่องทับเลขทะเบียนหนังสือส่ง เช่น นร 0110/531 รหัสพยัญชนะ นร คือสำนักนายกรัฐมนตรี 0110 คือเลขประจำของเจ้าของเรื่อง 531 คือทะเบียนหนังสือที่ส่งออก

3. ส่วนราชการของหนังสือ ให้ลงชื่อส่วนราชการ สถานที่ราชการ หรือคณะกรรมการซึ่งเป็นเจ้าของหนังสือนั้น และลงสถานที่ตั้งไว้ด้วย

4. วันเดือนปี ให้ลงตัวเลขบอกวันที่ ชื่อเต็มของเดือนและตัวเลขของปีพุทธศักราชที่ออกหนังสือ

5. เรื่อง ให้ลงเรื่องย่อที่เป็นใจความสั้นที่สุดของหนังสือนั้น

6. คำขึ้นต้น ให้ใช้คำขึ้นต้นตามฐานะของผู้รับหนังสือ ตามด้วยตำแหน่งของผู้ที่หนังสือนั้นมีถึง

7. อ้างถึง (ถ้ามี) ให้อ้างถึงหนังสือที่เคยมีติดต่อกันเฉพาะหนังสือที่ส่วนราชการผู้รับหนังสือนั้นได้รับมาก่อนแล้ว โดยให้ลงชื่อส่วนราชการของหนังสือ เลขที่ออกหนังสือ วันที่ เดือน ปีพุทธศักราชของหนังสือ

8. สิ่งที่ส่งมาด้วย (ถ้ามี) ให้ลงชื่อสิ่งของหรือเอกสารที่ส่งไปพร้อมกับหนังสือนั้น ถ้าไม่ส่งไปในซองเดียวกันให้แจ้งว่า ส่งไปโดยทางใด

9. ข้อความ ให้ลงสาระสำคัญของเรื่องให้ชัดเจนและเข้าใจง่าย หากมีความประสงค์หลายประการให้แยกเป็นข้อๆ

10. คำลงท้าย ให้ใช้คำลงท้ายตามฐานะของผู้รับหนังสือ

11. ลงชื่อ ให้ลงลายมือเจ้าของหนังสือและให้พิมพ์ชื่อเต็มของเจ้าของลายมือไว้ใต้ลายมือชื่อ

12. ตำแหน่ง ให้ลงตำแหน่งเจ้าของหนังสือ เช่น อธิบดี ผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้บัญชาการกองพล ฯลฯ

13. ส่วนราชการเจ้าของเรื่อง ให้ลงชื่อส่วนราชการเจ้าของเรื่องหรือหน่วยงานที่ออกหนังสือพิมพ์ไว้มุมล่างซ้ายแนวเดียวกับตำแหน่งผู้ออกหนังสือหรือต่ำกว่า

14. โทร. ให้ลงหมายเลขโทรศัพท์ของหน่วยงานเจ้าของเรื่อง

ตัวอย่างแบบจดหมายราชการ

❶ ตราครุฑ

❷ ที่.....

❸ ชื่อส่วนราชการเจ้าของหนังสือ

❹ วัน.....เดือน.....พ.ศ.....

❺ เรื่อง.....

❻ เรียน หรือ กราบเรียน.....

❼ อ้างถึง..... (ถ้ามี)

❽ สิ่งที่ส่งมาด้วย..... (ถ้ามี)

❾ ข้อความ

.....

.....

.....

สรุป

.....

.....

.....

.....

❶❍ คำลงท้าย.....

❶❶ ลายเซ็น.....

ชื่อตัวบรรจง.....

❶❷ ตำแหน่ง.....

❶❸ ส่วนราชการเจ้าของเรื่อง.....

❶❹ โทรศัพท์ (ถ้ามี) .....

ตัวอย่างรูปแบบจดหมายราชการ

❶

❷

ที่ ศธ 0210.06/4

❸

ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา
กรมการศึกษานอกโรงเรียน
ถนนศรีอยุธยา กทม. 10400

❹ 11 มกราคม 2554

❺

เรื่อง ขอเชิญเป็นวิทยากร

❻

เรียน ผู้ช่วยคณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

❼

❽ ❾

ด้วยศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา สำนักงาน กศน. กำลังดำเนินการจัดและผลิตรายการโทรทัศน์เสริมหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 วิชาวิทยาศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเพื่อออกอากาศทางสถานีวิทยุโทรทัศน์เพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (ETV)

ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษาจึงขอเรียนเชิญ อาจารย์ประสงค์ ตันพิชัย อาจารย์ประจำภาควิชา อาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ ซึ่งเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ เรื่องเทคโนโลยีในการขยายพันธุ์พืชเป็นวิทยากร บรรยายเรื่องดังกล่าว โดยจะบันทึกเทปในวันอังคาร ที่ 31 มกราคม 2554 เวลา 10.00-11.00 น.

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

❶❍

ขอแสดงความนับถือ

❶❶ รัชดา คลี่สุนทร

(นางรัชดา คลี่สุนทร)

❶❷ ผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา

❶❸ ฝ่ายรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาตามหลักสูตร

❶❹ โทร. 02-3545730-40

การเขียนข่าว ประกาศและแจ้งความ

การเขียนข่าว ประกาศและแจ้งความ เป็นส่วนหนึ่งของจดหมายราชการ หรือหนังสือราชการ ซึ่งก็คือหนังสือที่ใช้ติดต่อกันระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับบุคคลภายนอกด้วยเรื่องเกี่ยวกับราชการ

จดหมายราชการแบ่งได้เป็น 5 ประเภท คือ

1. หนังสือภายนอก
2. หนังสือภายใน
3. หนังสือประทับตราแทนการลงชื่อ
4. หนังสือสั่งการและโฆษณา
5. หนังสือที่เจ้าหน้าที่ทำขึ้นหรือรับไว้เป็นหลักฐานในราชการ

การเขียนข่าว ประกาศและแจ้งความ จัดอยู่ในจดหมายราชการประเภทที่ 4 คือหนังสือสั่งการและโฆษณา ซึ่งแบ่งเป็น 9 ประเภท คือ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง คำแนะนำ คำชี้แจง ประกาศ แจ้งความ แถลงการณ์และข่าว

ในที่นี้จะกล่าวถึงการเขียนข่าว ประกาศและแจ้งความ

การเขียนข่าว

คือบรรดาข้อความที่ทางราชการเห็นสมควรเปิดเผย เพื่อแจ้งเหตุการณ์ที่ควรสนใจให้ทราบ

แบบการเขียนข่าว

ข่าว.....ชื่อส่วนราชการที่ออกข่าว.....

เรื่อง .....

ข้อความที่เป็นข่าว

……

……

……

……

ส่วนราชการเจ้าหน้าที่

วัน เดือน ปี

การเขียนประกาศ

คือบรรดาข้อความที่ทางราชการประกาศให้ทราบเพื่อปฏิบัติ

แบบประกาศ

ประกาศ.....ชื่อส่วนราชการที่ออกประกาศ .....
เรื่อง .....

ประกาศและข้อความที่สั่งให้ปฏิบัติ .....
.....
.....

ประกาศ ณ วันที่.....
ลงชื่อ.....
พิมพ์ชื่อเต็ม
(ตำแหน่ง)

การเขียนแจ้งความ

คือบรรดาข้อความใดๆที่ทางราชการแจ้งให้ทราบ

แบบแจ้งความ

แจ้งความ.....ชื่อส่วนราชการที่แจ้งความ.....
เรื่อง .....
ข้อความที่ต้องการให้ทราบ
.....
.....
.....

แจ้งความ ณ วันที่.....
ลงชื่อ.....
พิมพ์ชื่อเต็ม
(ตำแหน่ง)

มารยาทในการเขียน

1. ความรับผิดชอบ ไม่ว่าจะเกิดผลดีหรือผลเสีย รวมทั้งข้อบกพร่องต่างๆ ถือเป็นมารยาทที่สำคัญที่สุด
2. การตรวจสอบความถูกต้องเพื่อให้ผู้อ่านได้อ่านงานเขียนที่ถูกต้อง
3. การอ้างอิงแหล่งข้อมูล เพื่อให้เกียรติแก่เจ้าของความคิดที่อ้างถึง
4. ความเที่ยงธรรม ต้องคำนึงถึงเหตุมากกว่าความรู้สึกส่วนตน
5. ความสะอาดเรียบร้อย เขียนด้วยลายมืออ่านง่าย รวมทั้งการเลือกใช้กระดาษและสีน้ำหมึกด้วย

เรื่องที่ 5 การสร้างนิสัยรักการเขียนและการศึกษาค้นคว้า

การเขียนหนังสือจริงๆ เป็นเรื่องที่ไม่ยาก ถ้าได้เขียนบ่อยๆ จะรู้สึกสนุกแต่คนส่วนใหญ่มักมองว่าการเขียนเป็นเรื่องยาก เป็นเรื่องของคนที่มีพรสวรรค์เท่านั้นจึงจะเขียนได้ อันที่จริงถ้าหากผู้เรียนรักที่จะเขียนและเขียนให้ได้ดีแล้วไม่ต้องพึ่งพาพรสวรรค์ใดๆ ทั้งสิ้น ในการเขียนพรแสวงต่างหากที่จะเป็นพลังผลักดันเบื้องต้นที่จะทำให้ผู้สนใจการเขียนหนังสือได้ดี พรแสวงในที่นี้ก็คือการหมั่นแสวงหาความรู้นั่นเองประกอบกับมีใจรัก และมองเห็นประโยชน์ของการเขียน รวมทั้งการฝึกฝนการเขียนบ่อยๆ จะทำให้ความชำนาญเกิดขึ้นได้

หมั่นแสวงหาความรู้ (พรแสวง)

ในการเริ่มต้นของการเขียนอะไรก็ตาม ผู้เขียนจะเขียนไม่ออกถ้าไม่ตั้งเป้าหมายในการเขียนไว้ล่วงหน้าว่าจะเขียนอะไร เขียนทำไมเพราะการเขียนเรื่อยเปื่อย ไม่ทำให้งานเขียนน่าอ่านและทำให้งานชิ้นนั้นไม่มีคุณค่าที่ควร งานเขียนที่มีคุณค่าคืองานเขียนที่เขียนอย่างมีจุดหมาย มีข้อมูลที่น่าเชื่อถือและอ้างอิงได้ซึ่งเกิดจากการขยันหมั่นค้นคว้าข้อมูลโดยเฉพาะในยุคข้อมูลข่าวสารไร้พรมแดนดังเช่นในปัจจุบันการมีข้อมูลย่อมทำให้เป็นผู้ที่ได้เปรียบผู้อื่นเป็นอันมาก เพราะยุคปัจจุบันเป็นยุคแห่งการแข่งขันกันในทุกทางโดยเฉพาะในทางเศรษฐกิจ ใครมีข้อมูลมากจะเป็นผู้ได้เปรียบคู่แข่งขันอื่นๆ เพราะการนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ได้เร็วกว่านั่นเอง การหมั่นแสวงหาความรู้เพื่อสะสมข้อมูลต่างๆ ให้ตัวเองมากๆ จึงเป็นความได้เปรียบ และควรกระทำให้เป็นนิสัยติดตัวไป เพราะการกระทำใดๆ ถ้าทำบ่อยๆ ทำเป็นประจำในวันหนึ่งก็จะกลายเป็นนิสัยและความเคยชินที่ต้องทำต่อไป

การค้นคว้ารวบรวมข้อมูลเป็นกิจกรรมที่จะทำให้เกิดความสนุกสนานทางวิชาการเพราะยิ่งค้นคว้าก็จะยิ่งทำสิ่งที่น่าสนใจมากขึ้นผู้ที่ฝึกตนให้เป็นผู้ใคร่รู้ใคร่เรียน ชอบแสวงหาความรู้จะมีความสุขมากเมื่อได้ศึกษาค้นคว้าและได้พบสิ่งแปลกๆใหม่ๆในภาษาไทยหรือในความรู้แขนงอื่นๆ บางคนเมื่อค้นคว้าแล้วจะรวบรวมไว้อย่างเป็นระบบ ซึ่งจะให้ประโยชน์หลายประการดังต่อไปนี้

1. เป็นการสนองความอยากรู้อยากเห็น ใคร่รู้ใคร่เรียนของตนเอง กล่าวคือการเรียนในชั้นเรียน ผู้เรียนจะรับรู้หรือทราบกฎเกณฑ์ที่สำคัญและการยกตัวอย่างเพียงเล็กน้อย ผู้เรียนอาจไม่เข้าใจแจ่มแจ้งชัดเจนพอการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจะทำให้ได้ข้อมูลที่สนใจมากขึ้น ทำให้เกิดความเข้าใจเนื้อหาที่เรียนได้แจ่มชัดขึ้น

2. เป็นการสะสมความรู้ให้เพิ่มพูนยิ่งขึ้น ในขณะที่ผู้เรียนอ่านหรือทำการบรรยายเพื่อหาความรู้แม้จะชัดเจนดีแล้วแต่เพื่อให้ได้รับความรู้กว้างขวางขึ้นจึงศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมแล้วเก็บรวบรวมสะสมความรู้ไว้

3. ค้นคว้ารวบรวมเพื่อใช้อ้างอิงในการจัดทำรายงานการค้นคว้าทางวิชาการ การอ้างอิงความรู้ในรายงานทางวิชาการ จะทำให้งานนั้นมีคุณค่าเชื่อถือยิ่งขึ้นเป็นการแสดงความสามารถความรอบรู้และความอุตสาหะวิริยะของผู้จัดทำรายงานนั้น การค้นคว้าเพื่อการอ้างอิงนี้ผู้เรียนจะค้นคว้าจากแหล่งวิชาการต่างๆ ยิ่งค้นก็ยิ่งพบสรรพวิทยาการต่างๆทำให้เกิดความสุขสนุกสนานเพราะได้พบเนื้อหาที่น่าสนใจเพิ่มขึ้นทุกที่ๆ

4. ใช้ความรู้ที่ได้ค้นคว้ารวบรวมไว้สำหรับประกอบในการพูดและเขียน การรวบรวมมีประโยชน์เพื่อประกอบการพูดและการเขียนให้มีน้ำหนักน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น เช่น เมื่อจะกล่าวถึงการพูดก็อาจยกคำประพันธ์ที่แสดงแง่คิดเกี่ยวกับการพูดขึ้นประกอบด้วยเช่น

ถึงบางพูดพูดดีเป็นศรีศักดิ์ มีคนรักรสถ้อยอร่อยจิต
แม้พูดชั่วตัวตายทำลายมิตร จะชอบผิดในมนุษย์เพราะพูดจา
เป็นมนุษย์สุดนิยมที่ลมปาก จะได้ยากโหยหิวเพราะชิวหา
แม้พูดดีมีคนเขาเมตตา จะพูดจาจงพิเคราะห์ให้เหมาะความ
อันอ้อยตาลหวานลิ้นแล้วสิ้นซาก แต่ลมปากหวานหูมิรู้หาย
แม้เจ็บอื่นหมื่นแสนจะแคลนคลาย เจ็บจนตายนั่นเพราะเหน็บให้เจ็บใจ

(สุนทรภู่)

5. เพื่อความจรรโลงใจของตนเอง การค้นคว้าหาความรู้และเก็บรวบรวมและสะสมไว้นับเป็นความสุขและเป็นการสร้างความจรรโลงใจให้แก่ตนเองเป็นอย่างยิ่ง เพราะผู้เขียนบางคนเมื่อพบคำหรือข้อความประจำใดๆก็มักจะจดบันทึกไว้ โดยเฉพาะโคลงกลอนต่างๆ เช่น

ตัวอย่างการรวบรวมข้อคิดคำถามเกี่ยวกับความรัก

ความรักเหมือนโรคา บันดาลตาให้มืดมน
ไม่ยินและไม่ยล อุปสรรคคะใดใด
ความรักเหมือนโคถึก กำลังคึกผิขังไว้
ย่อมโลดจากคอกไป บ่ยอมอยู่ ณ ที่ขัง

(มัทนะพาธา)

ตราบขุนคีรีข้น ขาดสลาย แลแม่
รักบ่หายตราบหาย หกฟ้า
สุริยันจันทร์ขจาย จากโลก ไปฤา
ไฟแล่นล้างสี่หล้า ห่อนร้างอาลัย

(นิราศนรินทร์)

โอ้ว่าอนิจจาความรัก เพิ่งประจักษ์ดั่งสายน้ำไหล
ตั้งแต่จะเชี่ยวเป็นเกลียวไป ที่ไหนเลยจะไหลคืนมา

(อิเหนา)

รักชาติยอมสละแม้ ชีวี
รักเกียรติจงเจตน์พลี ชีพได้
รักราชมุ่งภักดี รองบาท
รักศาสน์รานเศิกไส้ ก่อเกื้อพระศาสนา

(สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ)

มีใจรัก

การจะทำกิจกรรมใดๆ ก็ตาม ถ้าจะให้ได้ผลดีจะต้องมีใจรักในสิ่งนั้น เรียกว่า มีความรัก ความพอใจที่จะเขียน หมั่นฝึกฝนบ่อยๆ มีความเข้าใจที่จะเขียนให้ได้ดี และเมื่อเขียนแล้วก็กลับมาทบทวนพิจารณาถึงคุณค่าและประโยชน์ที่ได้จากการเขียน และการจะเขียนให้ผู้อื่นอ่านพิจารณาด้วยใจเป็นธรรมและด้วยเหตุด้วยผล ที่เรียกว่าต้องมีอิทธิบาท 4 อันเป็นธรรมมะของผู้รักความเจริญก้าวหน้าเป็นเรื่องนำ นั้นคือมีฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา

เห็นประโยชน์

การที่ผู้เขียนจะเขียนหนังสือให้ผู้อื่นอ่านและอ่านสนุกหรืออ่านด้วยความพอใจ ผู้เขียนต้องตระหนักรู้ในตนเองเสียก่อนว่าเป็นผู้มีความรู้ทางภาษาไทยเพียงพอที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนในด้านต่างๆ เช่น ช่วยให้ติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถใช้ความรู้ที่มีเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่นได้ และมีความพร้อมที่จะขยายความรู้หรือข้อมูลที่สะสมในตนเองให้ผู้อื่นอ่านได้อันจะเป็นช่องทางของการแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างกันซึ่งจะส่งผลให้ข้อมูลข่าวสารและความรู้ต่างๆ ที่มีขยายออกไปอย่างกว้างขวาง ทำให้ความรู้ที่มีอยู่ในโลกไม่สูญหายไปได้ง่ายๆ

การกระทำใดๆ ก็ตาม ในทางจิตวิทยากล่าวว่า ถ้าทำซ้ำๆ ทำบ่อยๆ การกระทำนั้นๆ จะกลายเป็นนิสัย การหมั่นฝึกฝนการเขียน ไม่ว่าจะเขียนอะไรก็ตาม ก็ต้องหมั่นฝึกฝนให้เกิดเป็นนิสัยขึ้นมาให้ได้ อาจเริ่มจากการฝึกฝนบันทึกข้อความ หรือเรื่องราวที่ชื่นชอบหรือที่เป็นความรู้ ฝึกเขียนบันทึกประจำวัน ฝึกเขียนเรียงความจากเรื่องใกล้ตัว เรื่องที่ตัวเรามีความรู้มากที่สุด มีข้อมูลมากที่สุดก่อน แล้วค่อยๆ เขียนเรื่องที่ไกลตัวออกไป โดยเขียนเรื่องที่อยากเขียนก่อนแล้วขยายออกไปสู่เรื่องที่เป็นวิทยาการความรู้ต่าง ๆ เพื่อเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ตนเองทีละน้อย ถ้าปฏิบัติได้เช่นนี้จะทำให้ผู้เรียนเกิดความรักในการเขียนและการค้นคว้าขึ้นมาได้

การเขียนแสดงความคิดเห็น

การเขียนแสดงความคิดเห็น หมายถึง การเขียนที่ประกอบด้วยข้อมูลอันเป็นข้อเท็จจริงกับการแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ความคิดเห็นควรจะมีเหตุผล และเป็นไปในทางสร้างสรรค์

หลักการเขียนแสดงความคิดเห็น

1. การเลือกเรื่อง ผู้เขียนควรเลือกเรื่องที่เป็นที่สนใจของสังคมหรือเป็นเรื่องที่ทันสมัย อาจเกี่ยวกับเหตุการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การศึกษา ศาสนา ศิลปะ วิทยาศาสตร์ หรือข่าวเหตุการณ์ประจำวัน ทั้งนี้ผู้เขียนควรมีความรู้ และความเข้าใจเรื่องที่ตนจะแสดงความคิดเห็นเป็นอย่างดี เพื่อจะแสดงความคิดเห็นได้อย่างลึกซึ้ง

2. การให้ข้อเท็จจริง ข้อมูลที่เลือกมานั้น จะต้องมีรายละเอียดต่างๆ เช่น ที่มาของเรื่อง ความสำคัญและเหตุการณ์ เป็นต้น

3. แสดงความคิดเห็น ผู้เขียนอาจแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องที่จะเขียนได้ 4 ลักษณะ คือ

   3.1 การแสดงความคิดเห็นในลักษณะตั้งข้อสังเกต

   3.2 การแสดงความคิดเห็น เพื่อสนับสนุน ข้อเท็จจริง

   3.3 การแสดงความคิดเห็น เพื่อโต้แย้ง ข้อเท็จจริง

   3.4 การแสดงความคิดเห็นเพื่อประเมินค่า

4. การเรียบเรียง

   4.1 การตั้งชื่อ ควรตั้งชื่อเรื่องให้เร้าความสนใจผู้อ่าน และสอดคล้องกับเนื้อหาที่จะเขียน

   4.2 การเปิดเรื่อง ควรเปิดเรื่องให้น่าสนใจชวนให้ผู้อ่านติดตามเรื่องต่อไป

   4.3 การลำดับเรื่อง ควรลำดับให้มีความต่อเนื่องสอดคล้องกันตั้งแต่ต้นจนจบ ไม่เขียนวกไปวนมา

   4.4 การปิดเรื่อง ใช้หลักการเดียวกับการเขียนสรุปและควรปิดเรื่องให้ผู้อ่านประทับใจ

5. การใช้ภาษา ควรใช้ภาษาอย่างสละสลวย ชัดเจน ไม่เยิ่นเย้อ ใช้สำนวนโวหารอย่างเหมาะสมกับเรื่อง ใช้ถ้อยคำที่สื่อสารความหมายได้ตรงตามอารมณ์ และความรู้สึกของผู้เขียน ทั้งนี้พึงหลีกเลี่ยงการใช้ถ้อยคำที่แสดงอารมณ์รุนแรง และควรใช้ถ้อยคำในเชิงสร้างสรรค์ด้วย

การเขียนโต้แย้ง

การเขียนโต้แย้ง เป็นการเขียนแสดงความคิดเห็นลักษณะหนึ่ง โดยมุ่งที่จะโต้แย้งข้อเท็จจริงหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ตลอดจนโต้แย้งความคิดของผู้อื่นด้วยความคิดเห็นในการสร้างสรรค์

วิธีการเขียนโต้แย้ง ต้องตั้งประเด็นว่าจะโต้แย้งในเรื่องใดก็ชี้ให้เห็นจุดด้อยของเรื่องที่จะโต้แย้งนั้น พร้อมทั้งหาเหตุผลมาสนับสนุนความคิดของตนแล้วเรียบเรียงให้เป็นภาษาของตนที่เข้าใจง่าย และใช้คำที่มีพลังในการกระตุ้นให้เกิดความคิดเห็นคล้อยตาม

ข้อควรระวังในการเขียนโต้แย้ง ไม่ควรเขียนให้เกิดความแตกแยก ควรใช้เหตุผล และควรเขียนเชิงสร้างสรรค์

มารยาทในการเขียนโต้แย้ง ต้องจริงใจ ใช้ภาษาสุภาพ

ตัวอย่าง การเขียนโต้แย้ง ชุดวิชาภาษาไทย ม.ต้น

เล่มของปราจีนฯ หน้า 58-59

การเขียนคำขวัญ

คำขวัญคือ ข้อความสั้นๆ เขียนด้วยถ้อยคำที่เลือกสรรเป็นพิเศษเพื่อให้ประทับใจผู้ฟัง จูงใจให้คิดหรือปฏิบัติ เช่น

คำขวัญวันเด็ก พ.ศ. 2554

รอบคอบ รู้คิด มีจิตสาธารณะ

คำขวัญวันครู

ยกย่องพระคุณครู เชิดชูความเป็นไทย

คำขวัญของการสื่อสารแห่งประเทศไทย

จ่าหน้าถ้วนถี่ ไปรษณีย์หาง่าย จดหมายถึงเร็ว

คำขวัญโรงพยาบาลสมุทรสาคร

บริการดุจญาติมิตร ทุกชีวิตมีคุณค่า

ประโยชน์ ของคำขวัญ คือใช้เป็นเครื่องเตือนใจให้ปฏิบัติตาม

องค์ประกอบ ของคำขวัญ มี 3 ส่วน คือ

1. ความมุ่งหมายหรือแนวคิด
2. ข้อความหรือเนื้อหา
3. ศิลปะแห่งการใช้ถ้อยคำ

องค์ประกอบทั้ง 3 ส่วนนี้ จะประสมกลมกลืนกันในตัวคำขวัญนั้นอย่างเหมาะสม

ลักษณะของคำขวัญที่ดี มีดังต่อไปนี้

1. มีเจตนาที่ดีต่อผู้ฟัง ผู้ปฏิบัติ หรือผลประโยชน์ของส่วนรวม เช่น คำขวัญ เชิญชวนงดการสูบบุหรี่ คำขวัญเชิญชวนให้ประหยัดน้ำ ประหยัดไฟ ฯลฯ

2. มีเป้าหมายชัดเจนเพียงเป้าหมายเดียว เช่น เพื่อให้เคารพกฎจราจรเพื่อให้ช่วยรักษาความสะอาดของถนน ฯลฯ

3. มีเนื้อหาครอบคลุมเป้าหมาย

4. ไพเราะ สัมผัสคล้องจอง มีพลังโน้มน้าวใจผู้ฟังให้จำและปฏิบัติตาม

ขั้นตอนในการเขียนคำขวัญ คำขวัญที่ดีต้องเป็นข้อความสั้นๆ ไพเราะ มีพลังในการโน้มน้าวใจผู้ฟังหรืออ่านเขียนครอบคลุมเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นเตรียม

1. กำหนดจุดมุ่งหมายให้ชัดเจนว่าจะให้ผู้ฟังคิดหรือปฏิบัติเรื่องอะไร อย่างไร

2. กำหนดกลุ่มผู้ใช้คำขวัญว่าเป็นคนกลุ่มใด เช่น คำขวัญสำหรับเด็ก ต้องเขียนให้ง่ายกว่าคำขวัญสำหรับผู้ใหญ่

3. ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่จะเขียนคำขวัญอย่างน้อย 70 คำขวัญ

ขั้นลงมือเขียน

1. เรียบเรียงข้อความที่จะเป็นร้อยแก้ว ให้มีเนื้อหาครอบคลุมเป้าหมายที่กำหนดไว้

2. เรียบเรียงข้อความในข้อ 1 ให้เป็นข้อความที่มีสัมผัสและมีถ้อยคำที่มีพลังโน้มน้าวใจ โดยลองเขียนดูหลายๆ ข้อความ แล้วพิจารณาตัดข้อความที่ไม่เหมาะสมออกไป จนเหลือข้อความที่พอใจประมาณ 3-4 ข้อความ

3. เลือกข้อความที่ดีที่สุดเอาไว้ใช้

ขั้นตรวจทาน นำคำขวัญที่ได้มา พิจารณาตรวจทานการใช้คำที่ถูกต้องตามความหมายและความนิยม และการเขียนสะกดการันต์

การเขียนคำโฆษณา

การเขียนคำโฆษณา เป็นการใช้ภาษาเพื่อทำให้ผู้อ่านเกิดความสนใจสิ่งที่ผู้เขียนนำเสนอ การเขียนโฆษณามีกลวิธีต่างๆ ที่ควรศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดและการเขียน เป็นการเขียนที่ใช้ในวงการธุรกิจ การค้า การใช้ถ้อยคำมีลักษณะดึงดูดความสนใจจากผู้บริโภค เพื่อให้จดจำสินค้าได้ง่ายซึ่งจำเป็นกับกิจการในการขยายตัวทางการค้าของธุรกิจบริษัทนั้นๆ

จุดประสงค์ของการเขียนคำโฆษณา

1. เพื่อให้ผู้บริโภครู้จักสินค้าหรือบริการของบริษัทและสนใจอยากซื้อมาใช้หรืออยากใช้บริการ

2. เพื่อเตือนใจผู้บริโภคให้จดจำสินค้าได้แม่นยำทำให้ยอดขายสินค้าชนิดนั้นๆ อยู่ตัวหรือเอาชนะคู่แข่งทางการค้าได้

กลวิธีในการเขียนคำโฆษณา

1. การเน้นความสำคัญเฉพาะบุคล เช่น "เอกลักษณ์สำหรับบุรุษ" "น้ำหอมประจำกายสำหรับผู้มีรสนิยม" การเขียนโฆษณาวิธีนี้เป็นการสร้างความรู้สึกให้ผู้บริโภคอยากเป็นบุคคลเด่นที่มีความสำคัญ

2. การสร้างความเป็นพวกเดียวกัน การเขียนโฆษณาวิธีนี้นิยมใช้คำว่า "เรา" เพื่อสร้างความรู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกัน เช่น "เราห่วงใยดวงใจดวงน้อยของท่าน" "เราสามารถช่วยท่านได้"

3.การสร้างความกลัว การเขียนโฆษณาวิธีนี้ใช้ได้ผลกับผู้บริโภคที่ไม่มีความมั่นใจตนเองและหวั่นเกรงเหตุการณ์ในอนาคต เช่น "ระวัง ยาลดความอ้วนที่ท่านใช้อยู่" "คุณกำลังตกอยู่ในอันตราย" "บุตรหลานของท่านอยู่ท่ามกลางพิษภัยของโรคไข้หวัดนก"

4. การเน้นความเป็นชาตินิยม การเขียนโฆษณาวิธีนี้เป็นการสร้างความรู้สึกรักชาติให้เกิดขึ้นในสำนึกผู้บริโภค เช่น "ไทยทำ ไทยใช้ ไทยเจริญ" "ใช้สินค้าไทย เงินตราไม่รั่วไหลไปต่างประเทศ"

5. การใช้อิทธิพลของกลุ่ม การโฆษณาวิธีนี้ใช้หลักธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งนิยมทำตามอย่างกันมาเป็นจุดโฆษณา เช่น "ใครๆ ก็นิยมใช้....." "ทุกสังคมต่างชื่นชอบ...." "นางงาม 9 ใน 10 คนใช้...."

6. การปิดบังบางส่วน การเขียนโฆษณาวิธีนี้จะไม่แจ้งความจริงทั้งหมด ภาษาที่ใช้มีลักษณะไม่ชัดเจนต้องให้ผู้บริโภคเข้าใจเอาเอง เช่น "สบายไปล้านเจ็ดเคล็ดลับในการดูแลบ้าน" "ดาวน์น้อยผ่อนนาน"

7. การเน้นประสาทสัมผัส การเขียนโฆษณาวิธีนี้ใช้หลักธรรมชาติของมนุษย์ที่พอใจในรูป รส กลิ่น เสียง และสัมผัส จึงใช้ถ้อยคำที่สื่อความหมายเกี่ยวกับประสาทสัมผัสซึ่งส่วนใหญ่เป็นคำกริยาหรือคำวิเศษณ์ เช่น "เครื่องดื่มคนรุ่นใหม่ สดใส ซาบซ่า" "เพียงคำเดียว เคี้ยวเพลินใจ

8. การใช้คำภาษาต่างประเทศ การเขียนโฆษณาวิธีใช้หลักการตอบสนองค่านิยมของคนไทยที่นิยมใช้ภาษาต่างประเทศในการสื่อสาร จึงนำคำภาษาต่างประเทศมาใช้เขียนคำโฆษณา เช่น "สกินโลชั่น เบา นุ่ม ขาว บริสุทธิ์" "แป้งเด็กสูตรผสมมิลค์โปรตีน"

9. การใช้ภาษาแสลง หรือภาษาปาก การเขียนโฆษณาวิธีนี้ เป็นการนำภาษาแสดงหรือภาษาปาก ซึ่งผู้ใช้สินค้ากลุ่มนี้นิยมใช้เพื่อสร้างความรู้สึกคุ้นเคย วางใจ เช่น "หร่อยยังไง ไปชิมเอง" "จะปวดเฮดทำไม ใช้บริการเราดีกว่า

10. การกล่าวเกินจริง การโฆษณาวิธีนี้เน้นความสนใจโดยไม่คำนึงถึงหลักความจริงและผู้บริโภคส่วนใหญ่ก็ยอมรับสินค้านั้น โดยไม่พยายามไตร่ตรองว่าความเป็นจริงเป็นอย่างไร เช่น "คุณภาพล้านเปอร์เซ็นต์" "น้ำหอมที่หอมจนเทวดาตามตื้อ"

นอกจากนี้ ยังพบว่าภาษาโฆษณานิยมใช้คำคล้องจองและคำสั้นๆ ที่สื่อความหมายชัดเจนเพื่อให้ผู้บริโภคจำสินค้าได้ขึ้นใจและนิยมใช้สินค้าชนิดนั้น

การเขียนรายงานการค้นคว้า

การเขียนรายงานเป็นการเขียนเนื้อหาทางวิชาการที่ได้ศึกษาค้นคว้ามาเป็นอย่างดี และเรียบเรียงอย่างมีระเบียบแบบแผน ทำให้เกิดความรู้สึกความเข้าใจเรื่องที่ศึกษาดียิ่งขึ้น

ส่วนประกอบของรายงาน มี 3 ส่วน คือ

1. ส่วนนำ กล่าวถึง วัตถุประสงค์ และขอบเขตรายงานเรื่องนี้
2. ส่วนเนื้อเรื่อง กล่าวถึง สาระสำคัญของเรื่องอย่างละเอียด ทำให้ผู้อ่านมีความเข้าใจว่าใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร ทำไม และมีขั้นตอนในการทำอย่างไร
3. ส่วนสรุป กล่าวถึง ผลของการดำเนินงาน รวมทั้งข้อเสนอแนะ หรือ ความคิดเห็นที่เป็นผลจากการกระทำนั้นด้วย

ลักษณะของรายงานที่ดี

1. ข้อมูลเชื่อถือได้ มีแหล่งอ้างอิงชัดเจน
2. สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้
3. มีรายละเอียดครบถ้วน
4. มีการใช้ตาราง แผนภูมิ ภาพประกอบ ฯลฯ ที่ช่วยให้เข้าใจง่าย
5. มีวิธีการเรียนที่น่าอ่าน
6. เนื้อหาทันสมัย ทันเหตุการณ์

ขั้นตอนในการเขียนรายงาน

1. เลือกเรื่อง เป็นเรื่องที่ผู้เขียนมีความรู้ หรือสนใจเป็นพิเศษ มีแหล่งข้อมูล เป็นประโยชน์แก่ผู้อ่าน
2. กำหนดจุดมุ่งหมายของรายงาน ต้องกำหนดให้ชัดเจนและสามารถเขียนให้เกิดผลตามจุดมุ่งหมายได้
3. กำหนดขอบเขตของเรื่อง โดยให้สัมผัสกับจุดมุ่งหมาย
4. ทำโครงเรื่อง เพื่อช่วยให้รายงานมีการจัดหัวข้ออย่างเป็นลำดับไม่สับสน และมีประเด็นเนื้อเรื่องที่จะเขียนครบถ้วน

โครงเรื่องจะประกอบด้วย ความนำ หัวข้อใหญ่และหัวข้อย่อย การแบ่งหัวข้อมีหลัก ดังนี้

1. เรียงลำดับหัวข้อใหญ่ และจัดแบ่งหัวข้อให้ดี อย่าให้มีหัวข้อย่อยที่ไม่เกี่ยวข้องเข้าไปปะปนอยู่ในหัวข้อใหญ่

2. การใช้ชื่อหัวข้อย่อย ไม่ควรยาวเกินไป ควรใช้ให้กะทัดรัด ใจความครอบคลุมเนื้อหาตอนนั้นๆ โดยเฉพาะ

3. ไม่ควรแบ่งเนื้อเรื่องออกเป็นหัวข้อย่อยๆ มากเกินไป

4. แต่ละหัวข้อในโครงเรื่องจะต้องมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันโดยลำดับในการจัดเรียงลำดับหัวข้อ อาจทำได้หลายวิธี เช่น เรียงตามลำดับเวลาหรือตามความสัมพันธ์ระหว่างหัวข้อ โดยดูลักษณะของเนื้อเรื่องเป็นหลัก เช่น การเขียนรายงานเรื่อง ประวัติการพัฒนาหมู่บ้านเฉลิมพระเกียรติ ควรวางโครงเรื่องตามลำดับ เวลา เพราะผลของการพัฒนาในระยะแรก มีส่วนสำคัญเกี่ยวข้องกับการพัฒนาในระยะหลัง เราอาจวางโครงเรื่อง ดังนี้

1. ความนำ
2. สภาพทั่วไปของหมู่บ้านเฉลิมพระเกียรติก่อน พ.ศ. 2505
3. การพัฒนาหมู่บ้านเฉลิมพระเกียรติระยะที่ 1 พ.ศ. 2505 – 2515
   3.1 เป้าหมายของการพัฒนา
   3.2 วิธีการใช้
   3.3 ปัญหาและอุปสรรค
   3.4 ผลการพัฒนาและผลกระทบ
4. การพัฒนาหมู่บ้านเฉลิมพระเกียรติ ระยะที่ 2 พ.ศ. 2515 – 2525

หัวข้อย่อยเป็นลักษณะเดียวกับข้อ 3

5. การพัฒนาหมู่บ้านเฉลิมพระเกียรติระยะที่ 3 พ.ศ. 2525 – 2535

หัวข้อย่อยเป็นลักษณะเดียวกับข้อ 3

6. การพัฒนาหมู่บ้านเฉลิมพระเกียรติ – สภาพปัจจุบัน
   6.1 เป้าหมายของการพัฒนา
   6.2 วิธีการใช้
   6.3 ปัญหาอุปสรรค
   6.4 การคาดการณ์ผลการพัฒนา
7. ข้อสรุป

การเรียงเนื้อหา เมื่อทำโครงเรื่องเรียบร้อยแล้ว ผู้เขียนจึงค้นคว้า รวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ แล้วบันทึกไว้ จากนั้นนำมาเรียบเรียงตามลำดับที่กำหนดไว้ในโครงเรื่อง โดยใช้ถ้อยคำสำนวนของตัวเองให้มากที่สุดถ้าคัดลอกข้อความจากเอกสารหรือหนังสือเล่มใดต้องอ้างถึงแหล่งที่มาด้วย

การกรอกแบบพิมพ์และใบสมัครงาน

แบบรายการ แบบพิมพ์ แบบฟอร์ม หมายถึง เอกสารที่ทำขึ้นโดยพิมพ์ข้อความไว้บางส่วน และเว้นที่ว่างไว้บางส่วนสำหรับให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกรอกข้อความลงไปในที่ว่างซึ่งเว้นไว้นั้น

ประโยชน์ของแบบรายการ มีดังนี้

1. ประโยชน์สำหรับผู้กรอก แบบรายการช่วยให้ผู้กรอกไม่ต้องเขียนข้อความที่ยืดยาวต่างๆ ลงไปทั้งหมด จะเขียนแต่เฉพาะรายละเอียดที่ผู้จัดทำแบบรายการต้องการเท่านั้น ทำให้เกิดความสะดวกรวดเร็ว

2. ประโยชน์สำหรับผู้จัดทำ แบบรายงานช่วยให้สามารถเก็บข้อมูลที่ต้องการได้รวดเร็วเป็นระเบียบสะดวกที่จะนำข้อมูลนั้นกลับมาใช้อีก รวมทั้งใช้เป็นหลักฐานเอกสารได้ด้วย

ความสำคัญของการกรอกแบบรายการ

การกรอกแบบรายการมีความสำคัญมากเพราะแบบรายการใช้เป็นหลักฐานเอกสารได้ แบบรายการที่กรอกแล้ว มีผลผูกพันทางกฎหมาย ซึ่งผู้กรอกจะต้องรับผิดชอบแบบรายการบางอย่าง เช่น สัญญาซื้อขาย สัญญาค้ำประกัน ฯลฯ อาจมีผลผูกพันต่อทรัพย์สินเงินทองจำนวนมาก

ข้อควรระวังในกรณีที่แบบรายการต้องลงลายมือชื่อ ห้ามลงนามในแบบรายการที่เขียนหรือพิมพ์ข้อความไม่ครบถ้วน หรือข้อความที่ยังไม่เข้าใจชัดเจนเด็ดขาด ไม่ว่าในเรื่องใดๆ

ตัวอย่างการกรอกแบบรายการ

1. การกรอกแบบรายการ สำหรับส่งธนาณัติ

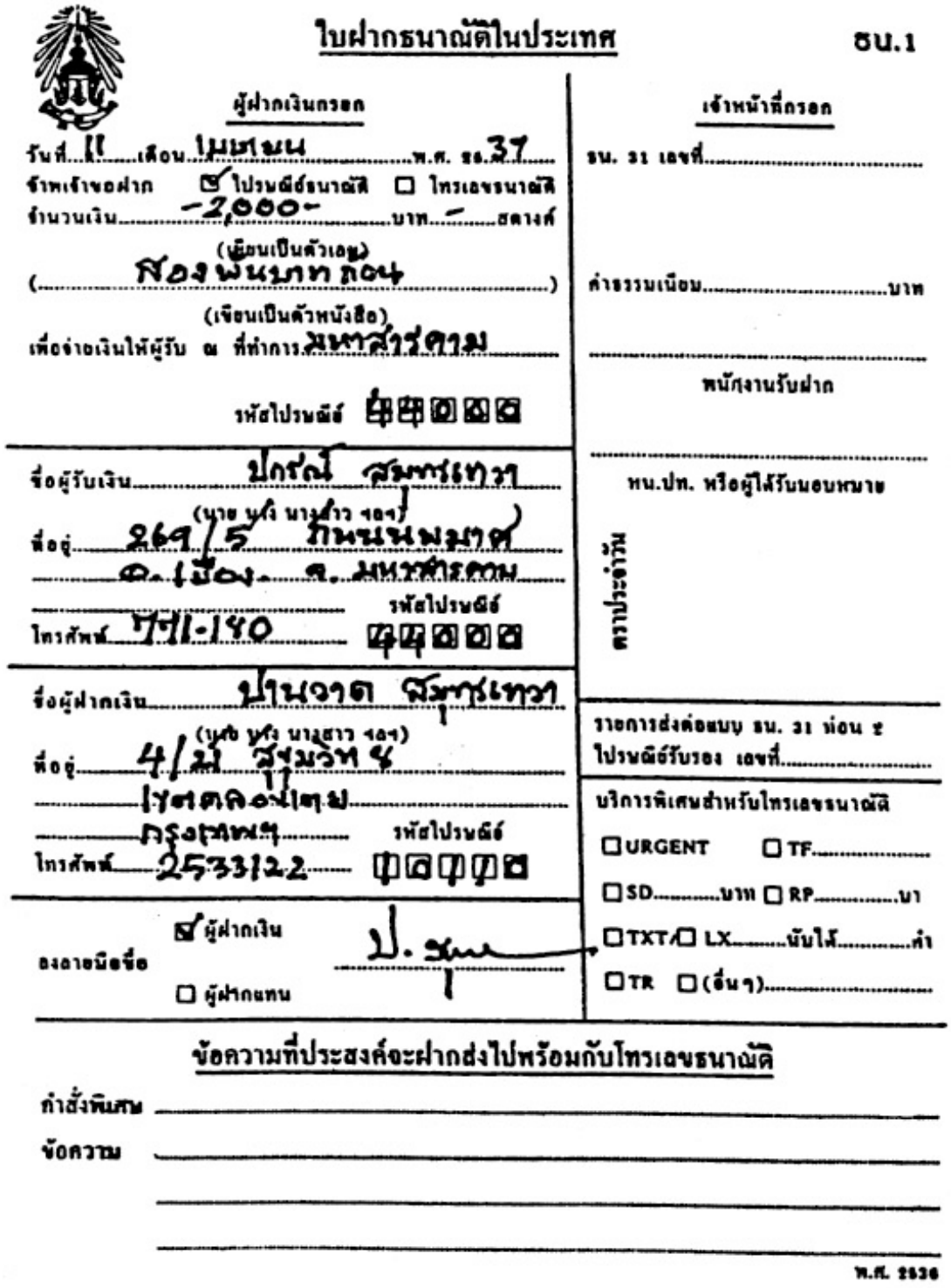

ใบฝากธนาณัติในประเทศ ธน.1

ผู้ฝากเงินกรอก

วันที่ 11 เดือน ไมยนน พ.ศ. ๒๕.37

ข้าพเจ้าขอฝาก ☑ โปรมณีย์ธนาณัติ ☐ โทรเลขธนาณัติ

จำนวนเงิน -2,000- บาท - สตางค์

(เขียนเป็นตัวเลข)

(สองพันบาทถ้วน)

(เขียนเป็นตัวหนังสือ)

เพื่อจ่ายเงินให้ผู้รับ ณ ที่ทำการ มหาสารคาม

รหัสไปรษณีย์ ๔๔๐๐๐

ชื่อผู้รับเงิน ปกรณ์ สมาธิเทวา

(นาย นาง นางสาว ฯลฯ)

ที่อยู่ 269/5 กันนนพมาศ

อ.เมือง จ. มหาสารคาม

รหัสไปรษณีย์

โทรศัพท์ ๗๗1-140 ๔๔๐๐๐

ชื่อผู้ฝากเงิน ปานจาต สมาธิเทวา

(นาย นาง นางสาว ฯลฯ)

ที่อยู่ 4/21 สุขุมวิท 4

ไชตคลองเตย

กรุงเทพฯ รหัสไปรษณีย์

โทรศัพท์ 2533122 ๑๑๑๑๑

ลงลายมือชื่อ ☑ ผู้ฝากเงิน ☐ ผู้ฝากแทน ป. ชม

เจ้าหน้าที่กรอก

ธน. 31 เลขที่.....

ค่าธรรมเนียม.....บาท

พนักงานรับฝาก

หน.ปท. หรือผู้ได้รับมอบหมาย

ตราประจำวัน

รายการส่งต่อแบบ ธน. 31 ท่อน 2

โปรมณีย์รับรอง เลขที่.....

บริการพิเศษสำหรับโทรเลขธนาณัติ

☐ URGENT ☐ TF.....

☐ SD.....บาท ☐ RP.....บา

☐ TXT/☐ LX.....นับไม่.....คำ

☐ TR ☐ (อื่นๆ).....

ข้อความที่ประสงค์จะฝากส่งไปพร้อมกับโทรเลขธนาณัติ

คำสั่งพิเศษ

ข้อความ

พ.ศ. 2536

2. การกรอกแบบรายการหนังสือมอบอำนาจ

หนังสือสัญญามอบอำนาจ

เรื่อง มอบอำนาจการรับเงินปันผลจากสหกรณ์การเกษตร

เขียนที่ 4/21 ม.5 ต.บัวงาม อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี

วันที่ 21 เดือน เมษายน พุทธศักราช 2537

หนังสือฉบับนี้ ข้าพเจ้า นายปานเทพ สมุทรเทวา

อายุ 32 ปี เชื้อชาติ ไทย สัญชาติ ไทย บุตร นายชูนาม สมุทรเทวา นางปานรุ้ง สมุทรเทวา

อยู่ที่บ้าน บัวงามใต้ เลขที่ 4/21 หมู่ที่ 5

ตำบล บัวงาม อำเภอ ดำเนินสะดวก จังหวัด ราชบุรี

ได้มอบอำนาจให้ นายปัญญา วงศ์เกษตรเกษม

อายุ 42 ปี เชื้อชาติ ไทย สัญชาติ ไทย บุตร นายส่วงอู๋ นางดอกไม้ แซ่ตัน

อยู่ที่บ้าน หลักห้า เลขที่ 269/5 หมู่ที่ 5

ตำบล ประสาทสิทธิ์ อำเภอ ดำเนินสะดวก จังหวัด ราชบุรี

เป็นผู้มีอำนาจจัดการ รับเงินปันผลจาก สหกรณ์การเกษตรดำเนินสะดวก ประจำปี 2536 ตามส่วนที่ข้าพเจ้าจะได้รับทั้งหมด

แทนข้าพเจ้าจนเสร็จการ และข้าพเจ้ายอมรับผิดชอบในการที่ผู้รับมอบอำนาจของข้าพเจ้าได้ทำไปตามที่มอบอำนาจนี้เสมือนหนึ่งข้าพเจ้าได้ทำการด้วยตนเอง เพื่อเป็นหลักฐาน ข้าพเจ้าได้ลงลายมือชื่อหรือพิมพ์ลายนิ้วมือไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยานแล้ว

ผู้มอบอำนาจ

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าเป็นลายมือชื่อหรือลายพิมพ์นิ้วมืออันแท้จริงของผู้มอบอำนาจ และผู้มอบอำนาจได้ลงลายมือชื่อหรือพิมพ์ลายนิ้วมือต่อหน้าข้าพเจ้า

พยาน

พยาน

แบบหนังสือมอบอำนาจของสหกรณ์การเกษตร สวมสิทธิ์ที่ร้านตัดออก

วิธีปิดอากรแสตมป์ ก. มอบอำนาจให้บุคคลคนเดียวหรือหลายคนกระทำการครั้งเดียว ๑๐ บาท ข. มอบอำนาจให้บุคคลหลายคนต่างคนต่างกระทำกิจการแยกกันได้ ติดตามายผู้กระทำการมากกว่าครั้งเดียวโดยให้บุคคลหลายคนกระทำครั้งเดียวโดยให้บุคคลคนเดียวกระทำกิจการแยกกันได้ ติดตามายผู้บุคคลที่รับมอบตนละ ๑๐ บาท ๑. มอบอำนาจให้กระทำการมากกว่าครั้งเดียวอาจ คือ ๑. ใบแต่งทนายและใบมอบอำนาจ ซึ่งทนายความให้แก่เสมียนของตนเพื่อเป็นตัวแทนดำเนินคดีในศาล ๒. ใบมอบอำนาจให้โอนหรือให้กระทำการใดๆ เกี่ยวด้วยสัตว์พาหนะตามกฎหมายว่าด้วยสัตว์พาหนะ ๓. ใบมอบอำนาจให้รับเงินหรือสิ่งของแทน ๔. ใบมอบอำนาจซึ่งสหกรณ์เป็นผู้มอบและใบมอบอำนาจตั้งสหกรณ์เป็นตัวแทนจัดการให้สหกรณ์ได้รับสิทธิในสัตว์พาหนะ

หมายเหตุ ๑. ต่อคำว่าเรื่อง ให้กรอกข้อความที่มอบให้ทำแทน เช่น ซื้อเพื่อขาย หรือจำนำ ขายฝาก เช่า ให้ชัดเจน เช่น ให้ ซื้อรถยนต์ต้องบอกยี่ห้อรถยนต์ให้ชัดเจน ถ้ามีเลขทะเบียนให้กรอกด้วย ช่องเป็นผู้มีอำนาจจัดการต้องกรอกข้อความให้ชัดจะให้ซื้อหรือขายหรือจำนอง ฯลฯ ถ้าเกี่ยวด้วยที่ดิน ให้กรอกที่ดินระวาง ..... เลขที่ ..... หน้าสำรวจ ..... โฉนดหมายเลขที่ ..... ตำบล ..... อำเภอ ..... จังหวัด ..... ให้ชัดเจน

๒. ถ้าลงลายมือชื่อให้ขีดฆ่าคำว่าหรือลายพิมพ์นิ้วมือออกเสีย ถ้าพิมพ์ลายนิ้วมือให้ขีดฆ่าคำว่า ลงลายมือชื่อหรือออกเสีย อนึ่งถ้าพิมพ์ลายนิ้วมือ ให้พิมพ์ลายนิ้วหัวแม่มือซ้าย

๓. การเขียนหนังสือมอบอำนาจ ระวังอย่าขีดฆ่าและตกเติม ถ้ามีการขีดฆ่าและตกเติมต้องให้ผู้มอบอำนาจเซ็นชื่อกำกับไว้ด้วย

๔. ถ้าภริยาเป็นผู้มอบควรให้สามีลงชื่อเป็นพยานเสียด้วย

2. การกรอกแบบหนังสือสัญญาเช่าที่ดิน

หนังสือสัญญาเช่าที่ดิน

ทำที่ บ้านเลขที่ 269/5 ต.ตลาด อ.เมือง จ.มหาสารคาม

วันที่ 11 เดือน เมษายน พ.ศ. 2537

โดยหนังสือฉบับนี้ ข้าพเจ้า นายปรก สมุทรเทวา

อายุ 50 ปี อยู่บ้านเลขที่ 4/21 หมู่ที่ - ถนน สุขุมวิท ตรอก/ซอย ปรีดา

ตำบล คลองเตย อำเภอ คลองเตย จังหวัด กรุงเทพฯ

ซึ่งในสัญญานี้เรียกว่า "ผู้ให้เช่า" ฝ่ายหนึ่งกับข้าพเจ้า นายทองอินทร์ อยู่ยืน

อายุ 42 ปี อยู่บ้านเลขที่ 269 หมู่ที่ 5 ถนน นพมาศ

ตรอก/ซอย เย็นสุข ตำบล ตลาด อำเภอ เมือง

จังหวัด มหาสารคาม ถือบัตรประชาชนเลขที่ 3-3385-00158 ออกให้โดย ที่ว่าการอำเภอเมือง

มหาสารคาม เมื่อวันที่ 12 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2533 ซึ่งในสัญญานี้

เรียกว่า "ผู้เช่า" อีกฝ่ายหนึ่ง ทั้งสองฝ่ายตกลงทำสัญญากัน ดังมีข้อความต่อไปนี้ คือ

ข้อ 1. ผู้ให้เช่าตกลงให้เช่า และผู้เช่าตกลงเช่าที่ดินโฉนดเลขที่ 1704

ตั้งอยู่ที่ถนน - ตำบล สามเสนนอก อำเภอ ห้วยขวาง จังหวัด กรุงเทพฯ

จำนวนเนื้อที่ดิน 25 ไร่ 2 งาน 16 วา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ปลูกสร้างอาคารพาณิชย์

และสถานที่จอดรถ มีกำหนดเวลาเช่า 20 ปี เริ่มตั้งแต่วันที่ 12 เดือน เมษายน

พ.ศ. 2537 หมดสิ้นกำหนดเวลาเช่าวันที่ 11 เดือน เมษายน พ.ศ. 2557

โดยผู้เช่าตกลงให้ค่าเช่าแก่ผู้ให้เช่าเป็นราย(เดือน/ปี) ปี ละ 25,000 บาท (-สองหมื่นห้าพันบาทถ้วน-

) รวมค่าเช่า 20 ปี เป็นเงินรวมทั้งสิ้น -500,000- บาท

(ห้าแสนบาทถ้วน)

ข้อ 2. ผู้เช่ายอมชำระค่าเช่าให้แก่ผู้ให้เช่าในวันทำสัญญานี้เป็นเงินจำนวน -25,000- บาท

(-สองหมื่นห้าพันบาทถ้วน-) และผู้ให้เช่าได้รับเงินจำนวนดังกล่าวแล้ว ส่วนเงินค่าภาษีทุกอย่าง

สำหรับที่เช่านี้ให้ ผู้เช่า เป็นผู้เสีย

ข้อ 3. ผู้เช่าให้สัญญาว่า จะไม่ขุดดู.คลองหรือบ่อ ฯลฯ ในที่ดินของผู้ให้เช่าให้เสียหายเว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากผู้ให้เช่าเป็นลายลักษณ์อักษรก่อน

ข้อ 4. ผู้เช่าสัญญาว่า จะไม่เอาที่ดินที่เช่านี้ไปให้ผู้อื่นเช่าช่วง หรือทำนิติกรรมใด ๆ กับผู้อื่น ในอันที่จะเป็นผลก่อให้เกิดความผูกพันในที่ดินดังกล่าวไม่ว่าโดยตรง หรือโดยปริยาย และจะไม่ยอมให้ผู้ใดเข้าอยู่อาศัย เว้นแต่จะได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากผู้ให้เช่า

ข้อ 5. ผู้เช่าสัญญาว่า จะยอมให้ผู้ให้เช่าหรือตัวแทนเข้าไปตรวจตราในที่ดินที่เช่าได้ทุกเวลา

ข้อ 6. ผู้ให้เช่าจะต้องแจ้งให้ผู้เช่าทราบล่วงหน้าเป็นเวลาไม่น้อยกว่าสองเดือน เมื่อผู้ให้เช่าตกลงขายที่ดินที่เช่าให้แก่ผู้อื่นก่อนครบกำหนดการเช่าตามสัญญา เพื่อให้ผู้เช่าเตรียมตัวออกจากที่ดินที่เช่า และผู้ให้เช่าจะต้องแจ้งให้ผู้เช่าทราบด้วยว่า จะตกลงขายให้แก่ผู้ใดเป็นเงินจำนวนเท่าใด เพื่อผู้เช่าจะได้มีโอกาสตกลงซื้อได้ก่อนในเมื่อเห็นว่าเป็นราคาสมควร

ข้อ 7. ผู้เช่าสัญญาว่า จะยอมออกไปจากที่ดินที่เช่าไม่ว่ากรณีใด ๆ โดยจะไม่เรียกค่าเสียหายหรือค่ารื้อถอนจากผู้ให้เช่า

ข้อ 8. ถ้าผู้เช่ากระทำผิดสัญญาข้อหนึ่งข้อใด ผู้ให้เช่ามีสิทธิบอกเลิกสัญญาเช่าได้ทันที และผู้เช่ายอมให้ผู้ให้เช่าทรงไว้ซึ่งสิทธิที่จะเข้ายึดครองดูแลที่เช่าได้โดยพลัน

ข้อ 9. เมื่อครบกำหนดสัญญาเช่าก็ดี หรือผู้เช่าผิดสัญญาข้อหนึ่งข้อใดก็ดี ให้ถือว่าสัญญาเช่าสิ้นสุดลง

ข้อ 10. ผู้เช่าและผู้ให้เช่าได้ทราบและเข้าใจข้อความในสัญญานี้ดีแล้ว จึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญต่อหน้าพยาน

ลงชื่อ ทองอินทร์ อยู่ยืน ผู้เช่า

ลงชื่อ ผู้ให้เช่า

ลงชื่อ พยาน

ลงชื่อ พยาน

วิธีปิดอากรแสตมป์ เงินค่าเช่าที่ดินทุก 1,000.- หรือเศษของ 1,000.- บาท ปิดอากรแสตมป์ 1.- บาท

ข้อแนะนำในการกรอกแบบรายการ ควรระมัดระวังในเรื่องต่อไปนี้

1. กรอกด้วยความเข้าใจ ก่อนจะกรอกต้องอ่านข้อความให้ถี่ถ้วน และควรสอบถามถ้ามีข้อความที่ยังไม่เข้าใจ
2. กรอกข้อความที่เป็นจริง ไม่กรอกข้อความที่เป็นเท็จ เพราะอาจมีผลเสียหาย ต่อตัวผู้กรอกในภายหลัง
3. กรอกให้ครบถ้วน ช่องว่างที่ไม่ได้กรอกข้อความต้องขีดเส้นใต้ให้เต็มช่อง ไม่เว้นที่ว่างไว้ เพราะอาจมีผู้มากรอกข้อความเพิ่มเติมได้ภายหลัง
4. กรอกข้อความด้วยตนเอง ไม่ควรให้ผู้อื่นกรอกแบบรายการแทน ยกเว้นในกรณีที่จำเป็นอย่างยิ่ง เช่น ไม่อยู่ในสภาพที่จะเขียนหนังสือได้ ถ้าให้ผู้อื่นกรอกข้อความในแบบรายการต้องอ่านข้อความนั้นก่อนเพื่อความแน่ใจว่าถูกต้อง
5. ตรวจทานทุกครั้ง เมื่อกรอกแบบรายการหรือลงนามในเอกสาร

□□□□

กิจกรรม บทที่ 4 การเขียน

1. ให้ผู้เรียนเรียบเรียงข้อความต่อไปนี้ให้ถูกต้องมีความหมายที่สมบูรณ์ พร้อมระบุเหตุผล
   1.1 การชำเราจำเป็นต้องหาที่เหมาะๆ ใต้ต้นไม้ยิ่งดี
   1.2 ฉันไปตลาดเพื่อซื้อปลาหางมาทำแกงส้ม
   1.3 เพื่อนจะไปเที่ยวจังหวัดจันทร์บุรี

2. ให้ผู้เรียนเขียนแผนภาพความคิด เรื่อง การเขียน จากเนื้อหาวิชาภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พร้อมทั้งระบุว่าเป็นแผนภาพความคิดรูปแบบใด

3. ให้ผู้เรียนเขียนเรียงความเรื่องที่ตนเองสนใจ จำนวน 1 เรื่อง โดยใช้หลักการเขียนเรียงความด้วย

4. ให้ผู้เรียนเขียนจดหมายถึงครู กศน. ที่สอนภาษาไทยเพื่อขอลาป่วยเนื่องจากเป็นไข้หวัดใหญ่ ไม่สามารถไปพบกลุ่มตามวัน เวลา และสถานที่ได้ พร้อมใส่ซองติดแสตมป์ส่งทางไปรษณีย์เพื่อให้ครู กศน.ให้คะแนนเก็บระหว่างภาคเรียนด้วย

5. จงบอกคำขวัญประจำจังหวัดของท่าน

.....

.....

6. ให้ผู้เรียนรวบรวมคำขวัญที่ได้พบ พร้อมจดบันทึกไว้อย่างน้อย 10 คำขวัญ

.....

.....

.....

.....

7. จงเขียนคำขวัญชักชวนคนในชุมชนของท่านให้ช่วยกันรักษาความสะอาดของแหล่งน้ำหรือสถานที่สาธารณะอย่างใด อย่างหนึ่ง

บทที่ 5 หลักการใช้ภาษา

สาระสำคัญ

การใช้ทักษะทางภาษาในการแสวงหาความรู้ การระดมความคิด การประชุม การวิเคราะห์ การประเมิน การเข้าใจระดับของภาษา สามารถใช้พูดและเขียนได้ดี ทำให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อส่วนตนและส่วนรวม ทั้งยังเป็นการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมไทย

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ผู้เรียนสามารถ

1. อธิบายความแตกต่างของคำ พยางค์ วลี ประโยค ได้ถูกต้อง
2. ใช้เครื่องหมายวรรคตอน อักษรย่อ คำราชาศัพท์ได้ถูกต้อง
3. อธิบายความแตกต่างระหว่างภาษาพูด และภาษาเขียนได้
4. อธิบายความแตกต่าง ความหมายของสำนวน สุภาษิต คำพังเพย และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ถูกต้อง

ขอบข่ายเนื้อหา

เรื่องที่ 1 การใช้คำลาและการสร้างคำในภาษาไทย
เรื่องที่ 2 การใช้เครื่องหมายวรรคตอน และอักษรย่อ
เรื่องที่ 3 ชนิดและหน้าที่ของประโยค
เรื่องที่ 4 หลักในการสะกดคำ
เรื่องที่ 5 คำราชาศัพท์
เรื่องที่ 6 การใช้สำนวน สุภาษิต คำพังเพย
เรื่องที่ 7 หลักการแต่งคำประพันธ์ประเภทต่างๆ
เรื่องที่ 8 การใช้ภาษาที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

เรื่องที่ 1 การใช้คำและการสร้างคำในภาษาไทย

การใช้คำ

การสื่อสารด้วยการพูดและเขียนจะมีประสิทธิภาพหรือสื่อสารได้ดีนั้นต้องใช้คำให้ถูกต้อง โดยใช้คำที่มีความหมายชัดเจน ใช้คำให้ถูกกับกาลเทศะและบุคคล การใช้เครื่องหมายการเว้นวรรคตอน การสะกดการันต์ต้องถูกต้อง ซึ่งการใช้คำให้ถูกต้องมีหลักการดังนั้น

1. ใช้คำให้ถูกต้องเหมาะสมกับประโยคและข้อความ การใช้คำบวงคำในประโยคหรือข้อความบางครั้งมักใช้ คำผิด เช่น คำว่า มั่วสุมกับหมกมุ่น บางคนจะใช้ว่า **"นักเรียนมักมั่วสุมกับตำราเรียนเมื่อใกล้สอบ"** ซึ่งไม่ถูกต้องควรใช้คำว่า **หมกมุ่น** แทนคำว่า **มั่วสุม** มักจะใช้คำว่า**รโหฐาน** ในความหมายว่า**ใหญ่โต**ซึ่งความหมายของคำนี้ หมายถึง ที่ลับ ควรใช้คำว่า **มโหฬาร**แทน

2. ควรใช้ให้ถูกต้องตามหลักภาษา เช่น มักจะใช้หมายกำหนดการแทนคำ กำหนดการ ในงานปกติทั่วไปซึ่งคำว่า **หมายกำหนดการ** จะใช้กับงานพระราชพิธี **กำหนดการ** จะใช้กับงานทั่วไป เป็นต้น

3. ควรแบ่งวรรคตอนของคำไทยให้ถูกต้อง เพราะหากแบ่งตอนผิดก็จะทำให้ความหมายผิดไปได้ เช่น คนกิน **กล้วย แขก**ร้อนจนตาเหลือก ควรเขียน กล้วยแขก ให้ติดกัน
ยานี้กินแล้ว**แข็ง แรง**ไม่มี โรคภัยเบียดเบียน ควรเขียน แข็งแรงให้ติดกัน

4. ใช้ลักษณะนามให้ถูกต้อง ลักษณะนามเป็นลักษณะพิเศษของภาษาไทย ควรใช้ให้ถูกต้อง โดยเฉพาะลักษณะนามบางคำที่ไม่มีโอกาสใช้บ่อยอาจจะจำไม่ได้ เช่น "ช้าง" ซึ่งลักษณะนามช้างเป็นเชือก ตัวอย่าง ช้าง 2 เชือก มักจะใช้ผิดเป็นช้าง 2 ตัว หรือช้าง 2 ช้าง เป็นต้น

5. ใช้คำให้ตรงความหมาย คำไทย คำหนึ่งมีความหมายได้หลายอย่าง บางคำมีความหมายโดยตรงบางคำมีความหมายแฝง บางคำมีความหมายโดยนัย และบางคำมีความหมายใกล้เคียงจึงต้องเลือกใช้ให้ตรงความหมาย

5.1 คำที่มีความหมายได้หลายอย่าง เช่น "ขัน" ถ้าเป็นคำนาม หมายถึง ภาชนะใช้ตักน้ำ เช่น ขันใบนี้ดีแท้ "ขัน" ถ้าเป็นคำกริยาก็จะหมายถึง ทำให้ตึง เสียงร้องของไก่และนก เช่น นกเขาขัน เพราะจริงๆ "ขัน" ถ้าเป็นคำวิเศษณ์ หมายถึง น่าหัวเราะ เช่น เธอดูน่าขันจริงๆ เป็นต้น

5.2 ความหมายใกล้เคียง การใช้คำชนิดนี้ต้องระมัดระวังให้ดี เช่น มืด มัว ยิ้ม แย้ม เล็ก น้อย ใหญ่ โต ซ่อม แซม ขบ กัด เป็นต้น

ตัวอย่าง **มืด** หมายถึง ไม่สว่าง มองไม่เห็น เช่น ห้องนี้มืดมาก

มัว หมายถึง คลุ้ม มึน หลง เพลิน

เช่น ลูกๆ มัวแต่ร้องรำทำเพลง

มืดมัว เช่น วันนี้อากาศ**มืดมัว**จริงๆ

6. การใช้คำที่มีความหมายแฝงหรือความหมายโดยนัยเราต้องศึกษาที่มาของคำ และดูสภาพแวดล้อม เราจะทราบความหมายแฝงหรือความหมายโดยนัยของคำนั้น

ตัวอย่าง **แม่** หมายถึง หญิงที่ให้กำเนิดแก่ลูกเป็นความหมายหลัก แต่คำต่อไปนี้ไม่มีความหมายหลัก เช่น แม่น้ำ แม่ครัว แม่เหล็ก แม่มด แม่เล้า แม่สื่อ ฯลฯ

เสือ หมายถึง สัตว์ชนิดหนึ่งอยู่ในป่ากินเนื้อสัตว์เป็นอาหารมีนิสัยดุร้าย แต่คำว่า “เสือ” ต่อไปนี้ไม่ได้มีความหมายตามความหมายหลัก เช่น เสือผู้หญิง เสือกระดาษ เป็นต้น

7. ใช้คำที่มีตัวสะกดการันต์ ให้ถูกต้องในการเขียนเพราะคำที่ออกเสียงเหมือนกัน แต่เขียนสะกดการันต์ต่างกันย่อมมีความหมายต่างกัน เช่น สัน สันต์ สรร สรรค์ สันทน์ ทั้งห้าคำนี้เขียนต่างกัน ออกเสียงเหมือนกันแต่ความหมายไม่เหมือนกัน คำว่า สันต์ หมายถึง สงบ สรร หมายถึง เลือกสรร สรรค์ หมายถึง สร้าง เป็นต้น จึงต้องระมัดระวังในการเขียนคำให้ถูกต้องตามสะกดการันต์และตรงความหมายของคำนั้นๆ

การเขียนคำการเลือกใช้คำยังมีข้อควรระวังอีกหลายลักษณะขอให้ผู้เรียนศึกษาและสังเกตให้ดี เพื่อจะได้ใช้ภาษาในการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การสร้างคำ

คำที่ใช้ในภาษาไทยดั้งเดิม ส่วนมากจะเป็นคำพยางค์เดียว เช่น พี่ น้อง เดือนดาว จอบ ไถ หมู หมา กิน นอน ดี ชั่ว สอง สาม เป็นต้น เมื่อโลกวิวัฒนาการ มีสิ่งแปลกใหม่เพิ่มขึ้น ภาษาไทยก็จะต้องพัฒนาทั้งรูปคำและการเพิ่มจำนวนคำ เพื่อให้มีคำในการสื่อสารให้เพียงพอกับการเปลี่ยนแปลงของวัตถุสิ่งของและเหตุการณ์ต่าง ๆ ด้วยการสร้างคำ ยืมคำและเปลี่ยนแปลงรูปร่างคำ ซึ่งจะมีรายละเอียด ดังนี้

แบบสร้างคำ

แบบสร้างคำคือวิธีการนำอักษรมาประสมเป็นคำเกิดความหมายและเสียงของแต่ละพยางค์ใน 1 คำ จะต้องมีส่วนประกอบ 3 ส่วน เป็นอย่างน้อย คือ สระ พยัญชนะ และวรรณยุกต์ อย่างมากไม่เกิน 5 ส่วน คือ สระ พยัญชนะ วรรณยุกต์ ตัวสะกด ตัวการันต์

รูปแบบของคำ

คำไทยที่ใช้อยู่ปัจจุบันมีทั้งคำที่เป็นคำไทยดั้งเดิม คำที่มาจากภาษาต่างประเทศ คำศัพท์เฉพาะทางวิชาการ คำที่ใช้เฉพาะในการพูด คำชนิดต่างๆ เหล่านี้มีชื่อเรียกตามลักษณะและแบบสร้างของคำ เช่น คำมูล คำประสม คำสมาส คำสนธิ คำพ้องเสียง คำพ้องรูป คำเหล่านี้มีลักษณะพิเศษเฉพาะ ผู้เรียนจะเข้าใจลักษณะแตกต่างของคำเหล่านี้ได้จากแบบสร้างของคำ

ความหมายและแบบสร้างของคำชนิดต่างๆ

คำมูล

คำมูล เป็นคำเดียวที่มิได้ประสมกับคำอื่น อาจมี 1 พยางค์ หรือหลายพยางค์ก็ได้ แต่เมื่อแยกพยางค์แล้วแต่ละพยางค์ไม่มีความหมายหรือมีความหมายเป็นอย่างอื่นไม่เหมือนเดิม คำภาษาไทยที่ใช้มาแต่เดิมส่วนใหญ่เป็นคำมูลที่มีพยางค์เดียวโดดๆ เช่น พ่อ แม่ กิน เดิน

ตัวอย่างแบบสร้างของคำมูล

คน	มี 1 พยางค์ คือ คน
สิงโต	มี 2 พยางค์ คือ สิง – โต
นาฬิกา	มี 3 พยางค์ คือ นา –ฬิ – กา
ทะมัดทะแมง	มี 4 พยางค์ คือ ทะ – มัด – ทะ –แมง
กระเหี้ยนกระหือรือ	มี 5 พยางค์ คือ กระ – เหี้ยน – กระ – หือ – รือ

จากตัวอย่างแบบสร้างของคำมูล จะเห็นว่าเมื่อแยกพยางค์จากคำแล้ว แต่ละพยางค์ไม่มีความหมายในตัวหรืออาจมีความหมายไม่ครบทุกพยางค์ คำเหล่านี้จะมีความหมายก็ต่อเมื่อนำทุกพยางค์มารวมเป็นคำ ลักษณะเช่นนี้ ถือว่าเป็นคำเดียวโดดๆ

คำประสม

คือ คำที่สร้างขึ้นใหม่โดยนำคำมูลตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมาประสมกัน เกิดเป็นคำใหม่ขึ้นอีกคำหนึ่ง

1. เกิดความหมายใหม่
2. ความหมายคงเดิม
3. ความหมายให้กระชับขึ้น

ตัวอย่างแบบสร้างคำประสม

แม่ยาย	เกิดจากคำมูล 2 คำ คือ แม่กับยาย
ลูกน้ำ	เกิดจากคำมูล 2 คำ คือ ลูกกับน้ำ
ภาพยนตร์จีน	เกิดจากคำมูล 2 คำ คือ ภาพยนตร์กับจีน

จากตัวอย่างแบบสร้างคำประสม จะเห็นว่าเมื่อแยกคำประสมออกจากกัน จะได้คำมูล ซึ่งแต่ละคำมีความหมายในตัวเอง

ชนิดของคำประสม

การนำคำมาประสมกัน เพื่อให้เกิดคำใหม่ขึ้นเรียกว่า "คำประสม" นั้น มีวิธีสร้างคำตามแบบสร้างอยู่ 5 วิธีด้วยกัน คือ

1. คำประสมที่เกิดจากคำมูลที่มีรูป เสียง และความหมายต่างกัน เมื่อประสมกันเกิดเป็นความหมายใหม่ ไม่ตรงกับความหมายเดิม เช่น

แม่	หมายถึง	หญิงที่ให้กำเนิดลูก
ยาย	หมายถึง	แม่ของแม่
แม่กับยาย	ได้คำใหม่	คือ แม่ยาย หมายถึง แม่ของเมีย

คำประสมชนิดนี้มีมากมาย เช่น แม่ครัว ลูกเสือ พ่อตา มือลิง ลูกน้ำ ลูกน้อง ปากกา

2. คำประสมที่เกิดจากคำมูลที่มีรูป เสียง และความหมายต่างกัน เมื่อประสมกันแล้วเกิดความหมายใหม่ แต่ยังคงรักษาความหมายของคำเดิมแต่ละคำ เช่น

หมอ	หมายถึง	ผู้รู้ ผู้ชำนาญ ผู้รักษาโรค
ดู	หมายถึง	ใช้สายตาเพื่อให้เห็น
หมอกับดู	ได้คำใหม่	คือ หมอดู หมายถึง ผู้ทำนายโชคชะตาราศี

คำประสมชนิดนี้ เช่น หมอความ นักเรียน ชาวนา ของกิน ร้อนใจ เป็นต้น

3. คำประสมที่เกิดจากคำมูลที่มีรูป เสียง ความหมายเหมือนกัน เมื่อประสมแล้วเกิดความหมายต่างจากความหมายเดิมเล็กน้อย อาจมีความหมายทางเพิ่มขึ้นหรือลดลงก็ได้ การเขียนคำประสมแบบนี้จะใช้ไม้ยมกๆ เติมข้างหลัง เช่น

เร็ว	หมายถึง	รีบ ด่วน
เร็วๆ	หมายถึง	รีบ ด่วนยิ่งขึ้น เป็นความหมายที่เพิ่มขึ้น
ดำ	หมายถึง	สีดำ
ดำๆ	หมายถึง	ดำไม่สนิท เป็นความหมายในทางลดลง

คำประสมชนิดนี้ เช่น ช้าๆ ซ้ำๆ ดีๆ น้อยๆ ไปๆ มาๆ เป็นต้น

4. คำประสมที่เกิดจากคำมูลที่มีรูปและเสียงต่างกัน แต่มีความหมายเหมือนกัน เมื่อนำมาประสมกันแล้วความหมายไม่เปลี่ยนไปจากเดิม เช่น

ยิ้ม	หมายถึง	แสดงให้ปรากฏว่าชอบใจ
แย้ม	หมายถึง	คลี่ เผยอปากแสดงความพอใจ
ยิ้ม แย้ม	ได้คำใหม่	คือ **ยิ้มแย้ม** หมายถึง ยิ้มอย่างชื่นบาน

คำประสมชนิดนี้มีมากมาย เช่น โกรธเคือง รวดเร็ว แจ่มใส เสื่อสาด บ้านเรือน วัดวาอาราม ถนนหนทาง เป็นต้น

5. คำประสมที่เกิดจากคำมูลที่มีรูป เสียง และความหมายต่างกัน เมื่อนำมาประสมจะตัดพยางค์ หรือย่นพยางค์ให้สั้นเข้า เช่น คำว่า **ชันษา** มาจากคำว่า ชนมพรรษา

ชนม	หมายถึง	การเกิด
พรรษา	หมายถึง	ปี
ชนม พรรษา	ได้คำใหม่	คือ **ชนมพรรษา** หมายถึง อายุ

คำประสมประเภทนี้ ได้แก่

เดียงสา	มาจาก	เดียง ภาษา
สถาผล	มาจาก	สถาพร ผล
เปรมปรีดิ์	มาจาก	เปรม ปรีดา

คำสมาส

คำสมาสเป็นวิธีสร้างคำใหม่ในภาษาบาลีและสันสกฤต โดยนำคำตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมาประกอบกันคล้ายคำประสม แต่คำที่นำมาประกอบแบบคำสมาสนั้นนำมาประกอบหน้าศัพท์ การแปลคำสมาสจึงแปลจากข้างหลังมาข้างหน้า เช่น

บรม ยิ่งใหญ่ ครู	บรมครู ครูผู้ยิ่งใหญ่
สุนทร ไพเราะ พจน์ คำพูด	สุนทรพจน์ คำพูดที่ไพเราะ

การนำคำมาสมาสกัน อาจเป็นบาลีสมาสกับบาลี สันสกฤตสมาสกับสันสกฤต หรือบาลีสมาสสันสกฤตก็ได้

ในบางครั้งคำประสมที่เกิดจากคำไทยประสมกันกับคำบาลีหรือสันสกฤตบางคำมีลักษณะคล้ายคำสมาสเพราะแปลจากข้างหลังมาข้างหน้า เช่น ราชวัง แปลว่า วังของพระราชา อาจจัดว่าเป็นคำสมาสได้ส่วนคำประสมที่มีความหมายจากข้างหน้าไปข้างหลัง และมิได้ให้ความผิดแผกแม้คำนั้นประสมกับคำบาลีหรือสันสกฤตก็ถือว่าเป็นคำประสม เช่น มูลค่า ทรัพย์สิน เป็นต้น

การเรียงคำตามแบบสร้างของคำสมาส

1. ถ้าเป็นคำที่มาจากบาลีและสันสกฤต ให้เรียงบทขยายไว้ข้างหน้า เช่น

อุทกภัย	หมายถึง	ภัยจากน้ำ
อายุขัย	หมายถึง	สิ้นอายุ

2. ถ้าพยางค์ท้ายของคำหน้าประวิสรรชนีย์ ให้ตัดวิสรรชนีย์ออก เช่น

ธุระ	สมาสกับ	กิจ	เป็น	ธุรกิจ
พละ	สมาสกับ	ศึกษา	เป็น	พลศึกษา

3. ถ้าพยางค์ท้ายของคำหน้ามีตัวการันต์ห้ตัดการันต์ออกเมื่อเข้าสมาส เช่น

ทัศน์	สมาสกับ	ศึกษา	เป็น	ทัศนศึกษา

แพทย์ สมาสกับ สมาคม เป็น แพทยสมาคม

4. ถ้าคำซ้ำความ โดยคำหนึ่งไขความอีกคำหนึ่ง ไม่มีวิธีเรียงคำที่แน่นอน เช่น

นร คน สมาสกับ ชน คน เป็น นรชน คน

วิถี ทาง สมาสกับ ทาง ทาง เป็น วิถีทาง ทาง

คช ช้าง สมาสกับ สาร ช้าง เป็น คชสาร ช้าง

การอ่านคำสมาส

การอ่านคำสมาสมีหลักอยู่ว่า ถ้าพยางค์ท้ายของคำลงท้ายด้วย สระอะ อิ อุ เวลาเข้าสมาส ให้อ่านออกเสียง อะ อิ อุ นั้น เพียงครึ่ง เสียง เช่น

เกษตร	สมาสกับ	ศาสตร์	เป็น	เกษตรศาสตร์	อ่านว่า กะ เสด ตระ สาด
อุทก	สมาสกับ	ภัย	เป็น	อุทกภัย	อ่านว่า อุ ทก กะ ไพ
ประวัติ	สมาสกับ	ศาสตร์	เป็น	ประวัติศาสตร์	อ่านว่า ประ หวัด ติ สาด
ภูมิ	สมาสกับ	ภาค	เป็น	ภูมิภาค	อ่านว่า พู มิ พาก
เมรุ	สมาสกับ	มาศ	เป็น	เมรุมาศ	อ่านว่า เม รุ มาด

ข้อสังเกต

1. มีคำไทยบางคำ ที่คำแรกมาจากภาษาบาลีสันสกฤต ส่วนคำหลังเป็นคำไทย คำเหล่านี้ได้แปลความหมายตางกฎเกณฑ์ของคำสมาส แต่อ่านเหมือนกับว่าเป็นคำสมาส ทั้งนี้ เป็นการอ่านตามความนิยม เช่น

เทพเจ้า อ่านว่า เทพ พะ เจ้า

พลเรือน อ่านว่า พล ละ เรือน

กรมวัง อ่านว่า กรม มะ วัง

2. โดยปกติการอ่านคำไทยที่มีมากกว่า 1 พยางค์ มักอ่านตรงตัว เช่น

บากบั่น อ่านว่า บาก บั่น

ลุกลน อ่านว่า ลุก ลน

มีแต่คำไทยบางคำที่เราอ่านออกเสียงตัวสะกดด้วย ทั้งที่เป็นคำไทยมิใช่คำสมาส ซึ่งผู้เรียนจะต้องสังเกต เช่น

ตุ๊กตา อ่านว่า ตุ๊ก กะ ตา

จักจั่น อ่านว่า จัก กะ จั่น

จั๊กจี้ อ่านว่า จั๊ก กะ จี้

ชักเย่อ อ่านว่า ชัก กะ เย่อ

สัปหงก อ่านว่า สับ ปะ หงก

คำสนธิ

การสนธิ คือ การเชื่อมเสียงให้กลมกลืนกันตามหลักไวยกรณ์บาลีสันสกฤต เป็นการเชื่อมอักษรให้ต่อเนื่องกันเพื่อตัดอักษรให้น้อยลง ทำให้คำพูดสละสลวย นำไปใช้ประโยชน์ในการแต่งคำประพันธ์

คำสนธิ เกิดจากการเชื่อมคำในภาษาบาลีและสันสกฤตเท่านั้น ถ้าคำที่นำมาเชื่อมกันไม่ใช่ภาษาบาลีสันสกฤต ไม่ถือว่าเป็นสนธิ เช่น กระยาหาร มาจากคำ กระยา อาหาร ไม่ใช่สนธิ เพราะ กระยา เป็นคำไทยและถึงแม้ว่าคำที่นำมารวมกันแต่ไม่ได้เชื่อมกัน เป็นเพียงประสมคำเท่านั้น ก็ไม่ถือว่าสนธิ เช่น

ทิชาชาติ	มาจาก	ทิชา ชาติ
ทัศนาจร มาจาก	ทัศนา	จร
วิทยาศาสตร์	มาจาก	วิทยา ศาสตร์

แบบสร้างของคำสนธิที่ใช้ในภาษาบาลีและสันสกฤต มีอยู่ 3 ประเภท คือ

1. สระสนธิ
2. พยัญชนะสนธิ
3. นิคหิตสนธิ

สำหรับการสนธิในภาษาไทย ส่วนมากจะใช้แบบสร้างของสระสนธิ

แบบสร้างของคำสนธิที่ใช้ในภาษาไทย

1. สระสนธิ

การสนธิสระทำได้ 3 วิธี คือ

1.1 ตัดสระพยางค์ท้าย แล้วใช้สระพยางค์หน้าของคำหลังแทน เช่น

มหา	สนธิกับ	อรรณพ	เป็น	มหรรณพ
นร	สนธิกับ	อินทร์	เป็น	นรินทร์
ปรมะ	สนธิกับ	อินทร์	เป็น	ปรมินทร์
รัตนะ	สนธิกับ	อาภรณ์	เป็น	รัตนาภรณ์
วชิร	สนธิกับ	อาวุธ	เป็น	วชิราวุธ
ฤทธิ	สนธิกับ	อานุภาพ	เป็น	ฤทธานุภาพ
มกร	สนธิกับ	อาคม	เป็น	มกราคม

1.2 ตัดสระพยางค์ท้ายของคำหน้า แล้วใช้สระพยางค์หน้าของคำหลัง แต่เปลี่ยนรูป อะ เป็น อา อิ เป็น เอ อุ เป็น อู หรือ โอ ตัวอย่างเช่น

เปลี่ยนรูป อะ เป็นอา

เทศ	สนธิกับ	อภิบาล	เป็น	เทศาภิบาล
ราช	สนธิกับ	อธิราช	เป็น	ราชาธิราช
ประชา	สนธิกับ	อธิปไตย	เป็น	ประชาธิปไตย
จุฬา	สนธิกับ	อลงกรณ์	เป็น	จุฬาลงกรณ์

เปลี่ยนรูป อิ เป็น เอ

นร	สนธิกับ	อิศวร	เป็น	นเรศวร
ปรม	สนธิกับ	อินทร์	เป็น	ปรเมนทร์
คช	สนธิกับ	อินทร์	เป็น	คเชนทร์

เปลี่ยนรูป อุ เป็น อู หรือ โอ

ราช	สนธิกับ	อุปถัมภ์	เป็น	ราชูปถัมภ์
สาธารณะ	สนธิกับ	อุปโภค	เป็น	สาธารณูปโภค
วิเทศ	สนธิกับ	อุบาย	เป็น	วิเทโศบาย
สุข	สนธิกับ	อุทัย	เป็น	สุโขทัย
นัย	สนธิกับ	อุบาย	เป็น	นโยบาย

1.3 เปลี่ยนสระพยางค์ท้ายของคำหน้า อิ อี เป็น ย อุ อู เป็น ว แล้วใช้สระ พยางค์หน้าของคำหลังแทน เช่น

เปลี่ยน อิ อี เป็น ย

มติ	สนธิกับ	อธิบาย	เป็น	มัตยาธิบาย
รังสี	สนธิกับ	โอภาส	เป็น	รังสโยภาส รังสีโยภาส
สามัคคี	สนธิกับ	อาจารย์	เป็น	สามัคยาจารย์

เปลี่ยน อุ อู เป็น ว

สินธุ	สนธิกับ	อานนท์	เป็น	สินธวานนท์
จักษุ	สนธิกับ	อาจารย์	เป็น	สามัคยาจารย์
ธนู	สนธิกับ	อาคม	เป็น	ธันวาคม

2. พยัญชนะสนธิ

พยัญชนะสนธิในภาษาไทยมีน้อย คือ เมื่อนำคำ 2 คำมาสนธิกัน ถ้าหากว่าพยัญชนะตัวสุดท้ายของคำหน้ากับพยัญชนะตัวหน้าของคำหลังเหมือนกัน ให้ตัดพยัญชนะที่เหมือนกันออกเสียตัวหนึ่ง เช่น

เทพ	สนธิกับ	พนม	เป็น	เทพนม
นิวาส	สนธิกับ	สถาน	เป็น	นิวาสถาน

3. นิคหิตสนธิ

นิคหิตสนธิในภาษาไทย ใช้วิธีเดียวกับวิธีสนธิในภาษาบาลีและสันสกฤต คือ ให้สังเกตพยัญชนะตัวแรกของคำหลังว่าอยู่ในวรรคใด แล้วแปลงนิคหิตเป็นพยัญชนะตัวสุดท้ายของวรรคนั้น เช่น

สํ สนธิกับ กรานต์ เป็น สงกรานต์

ก เป็นพยัญชนะวรรค กะ พยัญชนะตัวสุดท้ายของวรรค กะ คือ ง

สํ สนธิกับ คม เป็น สังคม

ค เป็นพยัญชนะวรรค กะ พยัญชนะตัวสุดท้ายของวรรค กะ คือ ง

สํ สนธิกับ ฐาน เป็น สัณฐาน

ฐ เป็นพยัญชนะวรรค กะ พยัญชนะตัวสุดท้ายของวรรค กะ คือ ณ

สํ สนธิกับ ปทาน เป็น สัมปทาน

ป เป็นพยัญชนะวรรค กะ พยัญชนะตัวสุดท้ายของวรรค กะ คือ ม

ถ้าพยัญชนะตัวแรกของคำหลังเป็นเศษวรรค ให้คงนิคหิต ตามรูปเดิม อ่านออกเสียง อัง หรืออัน เช่น

สํ	สนธิกับ	วร	เป็น	สังวร
สํ	สนธิกับ	หรณ์	เป็น	สังหรณ์
สํ	สนธิกับ	โยค	เป็น	สังโยค

ถ้า สํ สนธิกับคำที่ขึ้นต้นด้วยสระ จะเปลี่ยนนิคหิตเป็น ม เสมอ เช่น

สํ	สนธิกับ	อิทธิ	เป็น	สมิทธิ
สํ	สนธิกับ	อาคม	เป็น	สมาคม
สํ	สนธิกับ	อาส	เป็น	สมาส
สํ	สนธิกับ	อุทัย	เป็น	สมุทัย

คำแผลง

คำแผลง คือ คำที่สร้างขึ้นใช้ในภาษาไทยอีกวิธีหนึ่ง โดยเปลี่ยนแปลงอักษรที่ประสมอยู่ในคำไทยหรือคำที่มาจากภาษาอื่นให้ผิดไปจากเดิม ด้วยวิธีตัด เติม หรือเปลี่ยนรูป แต่ยังคงรักษาความหมายเดิมหรือเค้าความเดิม

แบบสร้างของการแผลงคำ

การแผลงคำทำได้ 3 วิธี คือ

1. การแผลงสระ
2. การแผลงพยัญชนะ
3. การแผลงวรรณยุกต์

1. การแผลงสระ เป็นการเปลี่ยนรูปสระของคำนั้นๆ ให้เป็นสระรูปอื่นๆ

ตัวอย่าง

คำเดิม	คำแผลง	คำเดิม	คำแผลง
ชยะ	ชัย	สายคือ	สะคือ
โอชะ	โอชา	สุริยะ	สุรีย์
วชิระ	วิเชียร	ดิรัจฉาน	เดรัจฉาน
พัชร	เพชร	พิจิตร	ไพจิตร
คะนึง	คำนึง	พีช	พืช
ครหะ	เคราะห์	กีรติ	เกียรติ
ชวนะ	เชาวน์	สุคนธ์	สุวคนธ์
สรเสริญ	สรรเสริญ	ยุวชน	เยาวชน
ทูรเลข	โทรเลข	สุภา	สุวภา

2. การแผลงพยัญชนะ

การแผลงพยัญชนะก็เช่นเดียวกับการแผลงสระ คือ ไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัวเกิดขึ้นจากความเจริญของภาษา การแผลงพยัญชนะเป็นการเปลี่ยนรูปพยัญชนะตัวหนึ่งให้เป็นอีกตัวหนึ่ง หรือเพิ่มพยัญชนะลงไปให้เสียงผิดจากเดิม หรือมีพยางค์มากกว่าเดิม หรือตัดรูปพยัญชนะ การศึกษาที่มาของถ้อยคำเหล่านี้จะช่วยให้เข้าใจความหมายของคำได้ถูกต้อง

ตัวอย่าง

คำเดิม	คำแผลง	คำเดิม	คำแผลง
กราบ	กำราบ	บวช	ผนวช
เกิด	กำเนิด	ผทม	ประทม บรรเทา
ขจาย	กำจาย	เรียบ	ระเบียบ
แข็ง	กำแหง คำแหง	แสดง	สำแดง
คูณ	ควณ คำนวณ คำนูณ	พรั่ง	สะพรั่ง
เจียร	จำเนียร	รวยรวย	ระรวย
เจาะ	จำเพาะ เฉพาะ	เชิญ	อัญเชิญ
เฉียง	เฉลียง เฉวียง	เพ็ญ	บำเพ็ญ
ช่วย	ชำร่วย	ดาล	บันดาล
ตรัย	ตำรับ	อัญชลี	ชลี ชุลี
ถก	ถลก	อุบาสิกา	สีกา

3. การแผลงวรรณยุกต์

การแผลงวรรณยุกต์เป็นการเปลี่ยนแปลงรูป หรือเปลี่ยนเสียงวรรณยุกต์ เพื่อให้เสียงหรือรูปวรรณยุกต์ผิดไปจากเดิม

ตัวอย่าง

คำเดิม	คำแผลง	คำเดิม	คำแผลง
เพียง	เพี้ยง	พุทโธ	พุทโธ่
เสนหะ	เสน่ห์	บ	บ่

คำซ้อน

คำซ้อน คือ คำประสมชนิดหนึ่งที่เกิดจากการนำเอาคำตั้งแต่สองคำขึ้นไป ซึ่งมีเสียงต่างกัน มีความหมายเหมือนกัน หรือคล้ายคลึงกัน หรือเป็นไปในทำนองเดียวกันมาซ้อนคู่กัน เช่น เล็กน้อย ใหญ่โต เป็นต้น ปกติคำที่นำมาซ้อนกันนั้นนอกจากจะมีความหมายเหมือนกันหรือใกล้เคียงกันแล้ว มักจะมีเสียงใกล้เคียงกันด้วยเพื่อให้ออกเสียงง่าย สะดวกปาก คำที่นำมาซ้อนแล้วทำให้เกิดความหมายนั้นแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. ซ้อนคำแล้วมีความหมายคงเดิม คำซ้อนลักษณะนี้จะนำคำที่มีความหมายเหมือนกันมาซ้อนกันเพื่อขยายความซึ่งกันและกัน เช่น ข้าทาส ว่างเปล่า โง่เขลา เป็นต้น

2. ซ้อนคำแล้วมีความหมายเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

2.1 ความหมายเชิงอุปมา คำซ้อนลักษณะนี้จะเป็นคำซ้อนที่คำเดิมมีความหมายเป็นรูปแบบเมื่อนำมาซ้อนกับความหมายของคำซ้อนนั้นจะเปลี่ยนไปเป็นนามธรรม เช่น

อ่อนหวาน อ่อนมีความหมายว่าไม่แข็ง เช่น ไม้อ่อน หวานมีความหมายว่ารสหวาน เช่น ขนมหวาน

อ่อนหวาน มีความหมายว่าเรียบร้อย น่ารัก เช่น เธอช่างอ่อนหวานเหลือเกิน หมายถึง กริยาอาการที่แสดงออกถึงความเรียบร้อยน่ารัก

คำอื่นๆ เช่น ค้ำจุน เด็ดขาด ยุ่งยาก เป็นต้น

2.2 ความหมายกว้างออก คำซ้อนบางคำมีความหมายกว้างออกไม่จำกัดเฉพาะความหมายเดิมของคำสองคำที่มาซ้อนกัน เช่น เจ็บไข้ หมายถึง อาการเจ็บของโรคต่างๆ และคำ พี่น้อง ถ้วยชาม ทุบตี ฆ่าฟัน เป็นต้น

2.3 ความหมายแคบเข้า คำซ้อนบางคำมีความหมายเด่นอยู่คำใดคำหนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็นคำหน้าหรือคำหลังก็ได้

เช่น ความหมายเด่นอยู่ข้างหน้า

<u>ใจ</u>ดำ **<u>หัว</u>**หู **<u>ปาก</u>**คอ **<u>บ้าบอ</u>**คอแตก

ความหมายเด่นอยู่ข้างหลัง

หยิบ**<u>ยืม</u>** เอร็ด**<u>อร่อย</u>** น้ำพัก**<u>น้ำแรง</u>** ว่านอน**<u>สอนง่าย</u>** เป็นต้น

ตัวอย่างคำซ้อน 2 คำ เช่น บ้านเรือน สวยงาม ข้าวของ เงินทอง มืดค่ำ อดทน เกี่ยวข้อง เย็นเจี๊ยบ ทรัพย์สิน รูปภาพ ควบคุม ป้องกัน ลี้ลับ ซับซ้อน เป็นต้น

ตัวอย่างคำซ้อนมากกว่า 2 คำ เช่น

ยากดีมีจน เจ็บไข้ได้ป่วย ข้าวยากหมากแพง

เวียนว่ายตายเกิด ถูกอกถูกใจ จับไม่ได้ไล่ไม่ทัน

ฉกชิงวิ่งลาว เป็นต้น

เรื่องที่ 2 การใช้เครื่องหมายวรรคตอนและอักษรย่อ

การใช้เครื่องหมายวรรคตอน

ภาษาไทยมีวิธีการเขียนคำติดต่อกันไป เมื่อจบข้อความแล้วจึงเว้นวรรค ดังนั้น ในการเขียนหนังสือจึงต้องมีการแบ่งวรรคตอนและใช้เครื่องหมายวรรคตอนประกอบการเขียนให้ถูกต้อง เพื่อช่วยให้เข้าใจความหมายได้อย่างชัดเจนไม่ผิดเพี้ยนไปจากวัตถุประสงค์

เครื่องหมายวรรคตอนที่ควรทราบมีดังนั้น

ลำดับที่	เครื่องหมาย	ชื่อ	วิธีใช้
1.	,	จุลภาค	เป็นเครื่องหมายที่นำมาใช้ตามแบบภาษาอังกฤษ แต่ตามปกติภาษาไทยใช้เว้นวรรคแทนเครื่องหมาย จุลภาคอยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องใช้เครื่องหมายจุลภาคอีก **<u>ตัวอย่าง</u>** เขาชอบรับประทานผักกาด ผักคะน้า ต้นหอม กะหล่ำปลี ถ้าเป็นประโยคภาษาอังกฤษจะใช้เครื่องหมายดังนี้ เขาชอบรับประทานผักกาด ผักคะน้า ต้นหอม กะหล่ำปลี
2.	?	ปรัศนี หรือ เครื่องหมายคำถาม	ใช้เขียนไว้หลังคำ หรือข้อความที่เป็นคำถามถ้าไม่ใช่ถามโดยตรงไม่ต้องใส่เครื่องหมายปรัศนี **<u>ตัวอย่าง</u>** ใคร? ใครครับ? (คำถาม) ฉันไม่ทราบว่าเขามาหาใคร (บอกเล่า) เธอชอบอ่านหนังสือนวนิยายไหม? (คำถาม) ฉันไม่ทราบว่าจะทำอย่างไรให้เธอเชื่อฉัน (บอกเล่า)

ลำดับที่	เครื่องหมาย	ชื่อ	วิธีใช้
3.	!	อัศเจรีย์	เป็นเครื่องหมายแสดงความประหลาดใจ มหัศจรรย์ใจใช้เขียนหลังคำอุทาน หรือข้อความที่มีลักษณะคล้ายคำอุทาน เพื่อให้ผู้อ่านออกสียงได้ถูกต้องกับความเป็นจริง และเหมาะสมกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เช่น ดีใจ เสียใจ เศร้าใจ แปลกใจ **<u>ตัวอย่าง</u>** “โอ้โฮ! เธอขับรถไปถึงสงขลาคนเดียวหรือ” แปลกใจ “อนิจจา! ทำไมเขาถึงเคราะห์ร้ายอย่างนั้น” สลดใจ
4.	(.....)	นขลิขิต หรือ เครื่องหมาย วงเล็บ	ใช้เขียนคร่อมความที่เป็นคำอธิบาย ซึ่งไม่ควรมีในเนื้อเรื่อง แต่ผู้เขียนต้องการให้ผู้อ่านเข้าใจหรือทราบข้อความนั้นเป็นพิเศษ เช่น **<u>ตัวอย่าง</u>** สมัยโบราณ คนไทยจารึกพระธรรมลงในกระดาษเพลา (กระดาษที่คนไทยทำขึ้นใช้เอง โดยมากทำจากเปลือกข่อย บางครั้งเรียกว่า กระดาษข่อย)

ลำดับที่	เครื่องหมาย	ชื่อ	วิธีใช้
5.	“……..”	อัญประกาศ	มีวิธีใช้ดังนี้ เน้นคำ หรือข้อความให้ผู้อ่านสังเกตเป็นพิเศษ **<u>ตัวอย่าง</u>** ผู้หญิงคนนั้น “สวย” จนไม่มีที่ติ เขาเป็นคน “กตัญญูรู้คุณคน” อย่างน่าสรรเสริญยิ่ง ใช้สำหรับข้อความที่เป็นความคิดของผู้เขียน หรือความคิดของบุคคลอื่น **<u>ตัวอย่าง</u>** ฉันคิดว่า “ฉันคงจะมีความสุขที่สุดในโลก ถ้ามีบ้านของตัวเองสักหลังหนึ่ง” เขาคิดว่า “ไม่มีสิ่งใดในโลกนี้ที่จีรังยั่งยืน” ข้อความที่เป็นคำสนทนา เช่น **ดำ** “เมื่อคืนนี้ฝนตกหนัก น้ำท่วมเข้ามาถึงในบ้าน แน่ะ ที่บ้านของเธอน้ำท่วมไหม” **แดง** “เหรอ ที่บ้านน้ำไม่ท่วมหรอก แล้วก่อนมาทำงานน้ำลดแล้วหรือยังล่ะ” 4. ข้อความที่ผู้เขียนนำมาจากที่อื่น หรือเป็นคำพูดของผู้อื่น **<u>ตัวอย่าง</u>** ก. เขาทำอย่างนี้ตรงกับสุภาษิตว่า “ขี่ช้างจับตั๊กแตน” ข. ผมเห็นด้วยกับปาฐกถาธรรมของพระราชนันทมุนีที่ว่า “ความสุขมันเกิดจากเราคิดถูก พูดถูกทำถูก”
6.	ๆ	ไม้ยมก หรือ ยมก	ใช้เขียนไว้หลังคำ หรือข้อความเพื่อให้อ่านคำหรือความนั้นซ้ำกันสองครั้ง ยมก แปลว่า คู่ แต่ต้องเป็นคำหรือความชนิดเดียวกัน ถ้าเป็นคำหรือความต่างชนิดกันจะใช้ไม้ยมกไม่ได้ ต้องเขียน

ลำดับที่	เครื่องหมาย	ชื่อ	วิธีใช้
			ตัวอักษรซ้ำกัน **<u>ตัวอย่าง</u>** เขาเคยมาทุกวัน วันนี้ไม่มา (ถูก) เขาเคยมาทุกวันๆ นี้ไม่มา (ผิด) เขาชอบพูดต่างๆ นานา (ถูก) เขาชอบพูดต่างๆ นา (ผิด)
7.	_	สัญประกาศ	ใช้ขีดเส้นใต้ข้อความที่ผู้เขียนต้องการเน้นให้เห็นความสำคัญ **<u>ตัวอย่าง</u>** โรคพิษสุนัขบ้ามีอันตรายมาก <u>ถ้าถูกสุนัขบ้ากัดต้องรีบไปฉีดวัคซีนทันที</u> เขาพูดว่า<u>เขาไม่ชอบ คมที่พูดมาก</u>
8.	”	บุพสัญญา	ใช้เป็นเครื่องหมายแทนคำ หรือกลุ่มคำซึ่งอยู่ข้างบนเครื่องหมายนี้ การเขียนเครื่องหมายนี้จะช่วยให้ไม่ต้องเขียนคำซ้ำๆ กัน **<u>ตัวอย่าง</u>** คำว่า คน ถ้าเป็นคำกริยา แปลว่ากวนให้ทั่ว ” ขอด ” ” ” ” ขมวดให้เป็นปม เครื่องหมาย บุพสัญญานี้มักจะมีผู้เขียนผิดเป็น “ **<u>ตัวอย่าง</u>** สมุด 8 โหล ราคาโหลละ 40 บาท ดินสอ 8 ” “ ” 12 บาท (ผิด)

ลำดับที่	เครื่องหมาย	ชื่อ	วิธีใช้
9.	_	ยติภังค์ หรือ เครื่องหมาย ขีดเส้น	ใช้เขียนระหว่างคำที่เขียนแยกพยางค์กัน เพื่อเป็นเครื่องหมายให้รู้ว่า พยางค์หน้ากับพยางค์หลังนั้นติดกัน หรือเป็นคำเดียวกัน คำที่เขียนแยกนั้นจะอยู่ในบรรทัดเดียวกัน หรือต่างบรรทัดกันก็ได้ <u>ตัวอย่าง</u> สับดาห์ อ่านว่า สัป-ดา สพยอก อ่านว่า สับ - พะ - ยอก ในการเขียนเรื่อง หรือข้อความ ตัวอย่าง เช่น คำว่า พระราชกฤษฎีกา เมื่อเขียนได้เพียง พระราชกฤษ ก็หมดบรรทัด ต้องเขียนคำว่า ฎีกา ต่อในบรรทัดต่อไปถ้าเป็นเช่นนี้ ให้เขียนเครื่องหมายยติภังค์ดังนี้ พระราชกฤษ - แล้วเขียนต่อบรรทัดใหม่ว่า ฎีกา และในการอ่าน ต่องอ่านติดต่อกันเป็นคำเดียวกันว่าพระราชกฤษฎีกา
10.	ฯ	ไปยาลน้อย	ใช้เขียนหลังคำซึ่งเป็นที่รู้กันโดยทั่วไป ละข้อความส่วนหลังไว้ ผู้อ่านจะต้องอ่านข้อความในส่วนที่ละไว้ให้ครบบริบูรณ์ ถ้าจะให้อ่านเพียงที่เขียนไว้ เช่น กรุงเทพ ก็ไม่ต้องใส่เครื่องหมายไปยาลน้อยลงไป **<u>ตัวอย่าง</u>** กรุงเทพ ฯ อ่านว่า กรุงเทพมหานคร โปรดเกล้า ฯ อ่านว่า โปรดเกล้า โปรดกระหม่อม

ลำดับที่	เครื่องหมาย	ชื่อ	วิธีใช้
11.	ฯลฯ	ไปยาลใหญ่	วิธีใช้มีดังนี้ ใช้เขียนไว้หลังข้อความที่จะต่อไปอีกมาก แต่นำมาเขียนไว้พอเป็นตัวอย่าง ให้อ่านเครื่องหมายฯลฯ ว่า “ ละ” **<u>ตัวอย่าง</u>** เขาปลูกผักกาด ผักคะน้า ผักบุ้ง ฯลฯ อ่านว่า เขาปลูกผักกาด ผักคะน้า ผักบุ้ง ละ ใช้เขียนไว้ระหว่างกลางข้อความ ซึ่งถ้าเขียนจนจบจะยาวเกินไป จึงนำมาเขียนไว้ เฉพาะตอนต้นกับตอนสุดท้ายเท่านั้น ส่วนข้อความที่เว้นไว้ใส่เครื่องหมาย ฯลฯ ให้อ่านเครื่องหมาย ฯลฯ ว่า “ ละถึง ” **<u>ตัวอย่าง</u>** อิติปิโส ฯลฯ ภควาติ. อ่านว่า อิติปิโส ละถึง ภควาติ.
12.	.....	ไปยาลใหญ่ หรือ จุดไข่ปลา	สำหรับเครื่องหมาย ฯลฯ นั้น ปัจจุบันนิยมใช้เครื่องหมาย.....แทน **<u>ตัวอย่าง</u>** อิติปิโส ฯลฯ ภควาติ นิยมเขียนว่า อิติปิโส ..... ภควาติ อ่านว่า อิติปิโส ละถึง ภควาติ
13.	•	มหัพภาค	มีที่ใช้ดังนี้ เขียนไว้หลังอักษร เช่น พ.ศ. ย่อมาจาก พุทธศักราช พ.ร.บ. ” พระราชบัญญัติ เม.ย. ” เมษายน เขียนไว้หลังคำย่อ เช่น

ลำดับที่	เครื่องหมาย	ชื่อ	วิธีใช้
			กรกฎ. ย่อมาจาก กรกฎาคม เมษ. ย่อมาจาก เมษายน เขียนไว้หลังตัวเลข หรืออักษรที่บอกจำนวนข้อ **<u>ตัวอย่าง</u>** ก. เราจะไม่ประพฤติผิดระเบียบของโรงเรียน ข. การนอนหลับถือว่าเป็นการพักผ่อน เขียนไว้ข้างหลังเมื่อจบประโยคแล้ว เช่น ฉันชอบเรียนวิชาภาษาไทยมากกว่าวิชาอื่นๆ
14.		มหัตสัญญา	เป็นการย่อหน้า ขึ้นบรรทัดใหม่ ไม่มีรูปร่างและเครื่องหมาย **วิธีใช้** เมื่อเป็นชื่อเรื่อง หรือหัวข้อเขียนไว้กลางบรรทัด ถ้าเป็นหัวข้อย่อย ก็ย่อหน้าขึ้นบรรทัดใหม่ ข้อความสำคัญๆ ที่จัดไว้ เป็นตอนๆ ควรย่อหน้าขึ้นบรรทัดใหม่ เพื่อให้ข้อความเด่นชัดและเข้าใจง่าย

อักษรย่อ

อักษรย่อ คือ อักษรที่ใช้แทนคำ หรือข้อความเพื่อความสะดวกรวดเร็วในการสื่อสาร ลักษณะของอักษรย่ออาจจะเป็นอักษรตัวเดียว อักษรสองตัว หรือมากกว่านั้น แล้วมีจุดหนึ่งจุด (มหัพภาค) ข้างหลัง หรือจุดระหว่างตัวอักษรแล้วแต่การกำหนด

หลักเกณฑ์การเขียนและการอ่านอักษรย่อ

1. การเขียนอักษรย่อของคำต่างๆ

มีวิธีการและหลักการซึ่งราชบัณฑิตยสถาน โดย "คณะกรรมการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการใช้ภาษาไทย" ได้กำหนดไว้ ดังนี้

ก. ใช้พยัญชนะต้นของพยางค์แรกของคำเป็นตัวย่อ

ถ้าเป็นคำคำเดียวให้ใช้ย่อตัวเดียว แม้ว่าคำนั้นจะมีหลายพยางค์ก็ตาม

ตัวอย่าง

วา	ว.
จังหวัด	จ.
3.00 นาฬิกา	3.00 น.
ศาสตราจารย์	ศ.

ถ้าใช้ตัวย่อเพียงตัวเดียวแล้วทำให้เกิดความสับสนอาจใช้พยัญชนะต้นของคำถัดไปเป็นตัวย่อด้วยก็ได้

ตัวอย่าง

ตำรวจ	ตร.
อัยการ	อก.

ข. ถ้าเป็นคำสมาสให้ถือเป็นคำเดียว และใช้พยัญชนะต้นของพยางค์แรกเพียงตัวเดียว

ตัวอย่าง

มหาวิทยาลัย	ม.
วิทยาลัย	ว.

ค. ถ้าเป็นคำประสม ใช้พยัญชนะต้นของแต่ละคำ

ตัวอย่าง

ชั่วโมง	ชม.
โรงเรียน	รร.

ง. ถ้าคำประสมประกอบด้วยคำหลายคำ มีความยาวมาก อาจเลือกเฉพาะพยัญชนะต้นของคำที่เป็นใจความสำคัญ ทั้งนี้ ไม่ควรเกิน 4 ตัว

ตัวอย่าง

คณะกรรมการประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	กปร.
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	สพฐ.

จ. ถ้าใช้พยัญชนะของแต่ละคำแล้วทำให้เกิดความสับสน ให้ใช้พยัญชนะต้นของพยางค์ถัดไปแทน

ตัวอย่าง

พระราชกำหนด พ.ร.ก.

พระราชกฤษฎีกา พ.ร.ฎ.

ฉ. ถ้าพยางค์ที่จะนำพยัญชนะต้นมาใช้เป็นตัวย่อมี ห เป็นอักษรนำ เช่น หญ หล ให้ใช้พยัญชนะต้นนั้นเป็นตัวย่อ

ตัวอย่าง

สารวัตรใหญ่ สวญ.

ทางหลวง ทล.

ช. คำที่พยัญชนะต้นเป็นอักษรควบกล้ำหรืออักษรนำ ให้ใช้อักษรตัวหน้าตัวเดียว

ตัวอย่าง

ประกาศนียบัตร ป.

ถนน ถ.

เปรียญ ป.

ซ. ตัวย่อไม่ควรใช้สระ ยกเว้นคำที่เคยใช้มาก่อนแล้ว

ตัวอย่าง

เมษายน เม.ย.

มิถุนายน มิ.ย.

ฌ. ตัวย่อต้องมีจุดกำกับเสมอ ตัวย่อตั้งแต่ 2 ตัวขึ้นไป ให้จุดที่ตัวสุดท้ายเพียงจุดเดียว ยกเว้นตัวที่ใช้กันมาก่อน เช่น พ.ศ. น.ศ. ม.ร.ว. เป็นต้น

ตัวอย่าง

ตำบลต.

ทบวงมหาวิยาลัย ทม.

ญ. ให้เว้นวรรคหน้าตัวย่อทุกแบบ

ตัวอย่าง

ประวัติของ อ. พระนครศรีอยุธยา

มีข่าวจาก กทม. ว่า

ฎ. ให้เว้นวรรคระหว่างกลุ่มอักษรย่อ

ตัวอย่าง

ศ. นพ.

ฏ. การอ่านคำย่อ ต้องอ่านเต็ม

ตัวอย่าง

05.00 น. อ่านว่า ห้านาฬิกา

อ.พระนครศรีอยุธยา อ่านว่า อำเภอพระนครศรีอยุธยา

ยกเว้นในกรณีที่คำเต็มนั้นยาวมาก และคำย่อนั้นเป็นที่เข้าใจและยอมรับกันทั่วไปแล้ว อาจอ่านตัวย่อเรียงตัวไปก็ได้

ตัวอย่าง

ก.พ. อ่านว่า กอ พอ

(จากหนังสือหลักเกณฑ์การใช้เครื่องหมายวรรคตอนเครื่องหมายอื่นๆ หลักเกณฑ์การเว้นวรรค หลักเกณฑ์การเขียน คำย่อ ราชบัณฑิตยสถาน)

2. การเขียนรหัสตัวพยัญชนะประจำจังหวัด

ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยงานสารบรรณ โดยไม่มีจุด มหัพภาค ต่อท้าย เช่น

กระบี่	ย่อเป็น	กบ	น่าน	ย่อเป็น	นน	ราชบุรี	ย่อเป็น	รบ
กรุงเทพมหานคร	”	กท	บุรีรัมย์	”	บร	ลพบุรี	”	ลบ
กาญจนบุรี	”	กจ	ปทุมธานี	”	ปท	ลำปาง	”	ลป
กาฬสินธุ์	”	กส	ประจวบคีรีขันธ์	”	ปข	ลำพูน	”	ลพ
กำแพงเพชร	”	กพ	ปราจีนบุรี	”	ปจ	เลย	”	ลย
ขอนแก่น	”	ขก	ปัตตานี	”	ปน	ศรีสะเกษ	”	ศก
จันทบุรี	”	จบ	พะเยา	”	พย	สกลนคร	”	สน
ฉะเชิงเทรา	”	ฉช	พระนครศรีอยุธยา	”	อย	สงขลา	”	สข
ชลบุรี	”	ชบ	พังงา	”	พง	สตูล	”	สต
ชัยนาท	”	ชน	พัทลุง	”	พท	สมุทรปราการ	”	สป
ชันภูมิ	”	ชย	พิจิตร	”	พจ	สมุทรสงคราม	”	สส
เชียงราย	”	ชร	พิษณุโลก	”	พล	สมุทรสาคร	”	สค
เชียงใหม่	”	ชม	เพชรบุรี	”	พบ	สระบุรี	”	สบ
ตรัง	”	ตง	เพชรบูรณ์	”	พช	สิงห์บุรี	”	สห
ตราด	”	ตร	แพร่	”	พร	สุโขทัย	”	สท
ตาก	”	ตก	ภูเก็ต	”	ภก	สุพรรณบุรี	”	สพ
นครนายก	”	นย	มหาสารคาม	”	มค	สุราษฎร์ธานี	”	สฎ
นครปฐม	”	นฐ	มุกดาหาร	”	มห	สุรินทร์	”	สร

นครพนม	ย่อเป็น	นพ	แม่ฮ่องสอน	ย่อเป็น	มส	หนองคาย	ย่อเป็น	นค
นครราชสีมา	”	นม	ยโสธร	”	ยส	อ่างทอง	”	อท
นครศรีธรรมราช	”	นศ	ยะลา	”	ยล	อุดรธานี	”	อด
นครสวรรค์	”	นว	ร้อยเอ็ด	”	รอ	อุตรดิตถ์	”	อต
นนทบุรี	”	นบ	ระนอง	”	รน	อุทัยธานี	”	อน
นราธิวาส	”	นธ	ระยอง	”	รย	อุบลราชธานี	”	อบ

หมายเหตุ กรุงเทพมหานคร กท จะพบในหนังสือราชการ แต่โดยทั่วไป ใช้กรุงเทพมหานคร

เครื่องหมาย	**เรียกชื่อ**	**วิธีใช้**
ตัวอย่าง ใกล้ๆ	ยมก หรือ ไม้ยมก	ให้เขียนไว้หลังคำเพื่อให้อ่านคำนั้นซ้ำกันสองครั้ง

เรื่องที่ 3 ชนิดและหน้าที่ของประโยค

ชนิดของประโยค

เมื่อเราทราบลักษณะของประโยคแล้ว ก็มาทำความเข้าใจเกี่ยวกับประโยคชนิดต่างๆ เพิ่มเติมอีก ประโยคชนิดแรกที่จะกล่าวถึง คือ ประโยคความเดียว

1. ประโยคความเดียว (เอกรรถประโยค) ประโยคชนิดนี้ คือ ประโยคที่มุ่งกล่าวถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพียงสิ่งเดียว สิ่งนั้นอาจเป็นคน สัตว์ เหตุการณ์ ฯลฯ อย่างใดอย่างหนึ่ง และสิ่งนั้นแสดงกิริยาอาการหรืออยู่ในสภาพอย่างเดียว เช่น

ก. นกเกาะต้นไม้

ข. นายแดงไถนา

ค. มุกดาหารเป็นจังหวัดที่เจ็ดสิบสาม

ส่วนสำคัญของประโยคความเดียว

ประโยคความเดียวแต่ละประโยคแบ่งส่วนสำคัญออกเป็น 2 ส่วน ส่วนหนึ่งเรียกว่า "ภาคประธาน" คือ ผู้กระทำอาการในประโยค อีกส่วนหนึ่งเรียกว่า "ภาคแสดง" คือ ส่วนที่เป็นกิริยาและกรรมผู้ถูกกระทำ ในประโยค

ประโยค	ภาคประธาน	ภาคแสดง
ก. นกเกาะต้นไม้	นก	เกาะต้นไม้
ข. นายแดงไถนา	นายแดง	ไถนา
ค. มุกดาหารเป็นจังหวัดที่เจ็ดสิบสาม	มุกดาหาร	เป็นจังหวัดที่เจ็ดสิบสาม

2. ประโยคความรวม (อเนกรรถประโยค) คือ ประโยคที่รวมความเอาประโยคความเดียวตั้งแต่ 2 ประโยคขึ้นมารวมเข้าด้วยกัน โดยมีคำเชื่อมประโยคเหล่านั้นเข้าด้วยกัน

2.1 ประโยคที่มีเนื้อความคล้อยตามกัน

ประโยคที่ 1 จารุณีเดินทางไปเชียงใหม่

ประโยคที่ 2 อรัญญาเดินทางไปเชียงใหม่

เราสามารถรวมประโยคความเดียวทั้ง 2 ประโยคเข้าไว้ด้วยกัน ดังนี้

"จารุณี**และอ**รัญญาเดินทางไปเชียงใหม่"

ประโยคที่ 1 เราจะประสบความล้มเหลว

ประโยคที่ 2 เราไม่ท้อถอย

รวมประโยคได้ว่า "**แม้**เราจะประสบความล้มเหลวเราก็ไม่ท้อถอย"

2.2 ประโยคที่มีเนื้อความขัดแย้งกัน

ประโยคที่ 1 พี่ขยัน

ประโยคที่ 2 น้องเกียจคร้าน

รวมประโยคว่า "พี่ขยัน**แต่**น้องเกียจคร้าน"

ประโยคที่ 1 เขาได้ทำงานแล้ว

ประโยคที่ 2 เขายังไม่พอใจ

รวมประโยคว่า "เขาได้ทำงานแล้ว**แต่ทว่า**เขายังไม่พอใจ"

2.3 ประโยคที่มีใจความเลือกเอาอย่างใดอย่างหนึ่ง

ประโยคที่ 1 เธอชอบดูภาพยนตร์

ประโยคที่ 2 เธอชอบดูโทรทัศน์

รวมประโยคว่า "เธอชอบดูภาพยนตร์**หรือ**โทรทัศน์"

ประโยคที่ 1 ปรีชาขึ้นต้นไม้หลังบ้าน

ประโยคที่ 2 ปรีชากวาดขยะอยู่หน้าบ้าน

รวมประโยคว่า "ปรีชาขึ้นต้นไม้หลังบ้าน**หรือไม่**ก็กวาดขยะอยู่หน้าบ้าน"

2.4 ประโยคที่มีข้อความเป็นเหตุเป็นผลกัน โดยมีข้อความที่เป็นเหตุอยู่ข้างหน้าข้อความที่เป็นผลอยู่หลัง

ประโยคที่ 1 เขาขับรถเร็วเกินไป

ประโยคที่ 2 เขาถูกรถชน

รวมประโยคว่า "เขาขับรถเร็วเกินไปเขา**จึง**ถูกรถชน"

ประโยคที่ 1 กรุงเทพฯ ฝนตกมาก

ประโยคที่ 2 กรุงเทพฯ น้ำท่วม

รวมประโยคว่า "**เพราะ**กรุงเทพฯ ฝนตกมากน้ำ**จึง**ท่วม"

คำที่ทำหน้าที่เชื่อมประโยคเข้าด้วยกัน เราเรียกว่า "คำสันธาน"

3. ประโยคซ้อนกัน (สังกรประโยค) คือประโยคที่มีข้อความหลายประโยคซ้อนรวมอยู่ในประโยคเดียวกัน เพื่อให้ข้อความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

1. ประโยคหลักเรียกว่า **มุขยประโยค** ซึ่งเป็นประโยคสำคัญมีใจความสมบูรณ์ในตัวเอง

2. ประโยคย่อย เรียกว่า **อนุประโยค** ประโยคย่อยนี้จะต้องอาศัยประโยคหลังจึงจะได้ความสมบูรณ์

ตัวอย่าง

สรพงษ์เดินทางไปสงขลาเพื่อแสดงภาพยนตร์

เขาประสบอุบัติเหตุเพราะความประมาท

คนที่ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บเป็นคนโชคดี

ตารางประโยคความซ้อน

ประโยคหลัก (มุขยประโยค)	**บทเชื่อม**	**ประโยคย่อย (อนุประโยค)**
สรพงษ์เดินทางไปสงขลา	เพื่อ	แสดงภาพยนตร์
เขาประสบอุบัติเหตุ	เพราะ	ความประมาท
คน...เป็นคนโชคดี	ที่	ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ

นอกจากประโยคทั้ง 3 ชนิดดังกล่าวมาแล้ว ยังมีประโยคอีกหลายชนิดที่มิได้เรียงลำดับประโยคเหมือนประโยคทั้ง 3 ชนิด ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้ส่งสารว่าต้องการจะเน้นส่วนใดของประโยคด้วยเหตุนี้จึงทำให้ประโยคมีหลายรูปแบบ ดังนี้

1. ประโยคเน้นผู้กระทำ คือ ประโยคที่ยกผู้กระทำขึ้นเป็นประธานของประโยคขึ้นกล่าวก่อนแล้วจึงตามด้วยภาคแสดง เช่น

รูปประโยค	**ประธาน**	**กริยา**	**กรรม**
1. ลินดากำลังซื้อผลไม้	ลินดา	กำลังซื้อ	ผลไม้
2. สายชลพูดโทรศัพท์	สายชล	พูด	โทรทัพท์

2. ประโยคเน้นผู้ถูกกระทำคือ ประโยคที่กล่าวถึงผู้ถูกกระทำหรือ กรรม ก่อน ผู้ถูกกระทำจึงอยู่หน้าประโยค

รูปประโยค	**ผู้ถูกกระทำ**	**กริยา**
1. เพื่อนของฉันถูกทำโทษ	เพื่อนของฉัน	ถูกทำโทษ
2. ชาตรีถูกจับ	ชาตรี	ถูกจับ

ข้อสังเกต ในภาษาไทย ถ้าใช้ว่า "ถูกกระทำ" อย่างใด จะมีความหมายไปในทางไม่ดี เช่น ถูกตำหนิ ถูกต่อว่า ถูกดุ เป็นต้น ถ้าเป็นไปทางดีเราจะไม่ใช้คำว่า "ถูก" แต่ใช้คำว่า "ได้รับ" แทน เช่น ได้รับแต่งตั้ง ได้รับเลือก.....เราจะไม่ใช้ว่า ได้ถูกแต่งตั้ง.....ได้ถูกเลือก.....เป็นอันขาด

3. ประโยคเน้นกริยา คือ ประโยคที่ต้องการเน้นกริยาให้เด่น จึงกล่าวถึงกริยาก่อนที่จะกล่าวถึงประธาน กริยาที่เน้นได้ในลักษณะนี้มีอยู่ไม่กี่คำ คือ เกิด ปรากฏ มี

รูปประโยค	**กริยา**	**ประธาน**
เกิดน้ำท่วมในประเทศบังกลาเทศ	เกิดน้ำท่วม น้ำท่วม ขยายกริยา	ในประเทศบังกลาเทศ
ปรากฏดาวเทียมบนท้องฟ้า	ปรากฏ บนท้องฟ้า ขยายกริยา	ดาวเทียม

4. ประโยคคำสั่งและขอร้อง คือ ประโยคที่อยู่ในรูปคำสั่งหรือขอร้องและจะละประธานไว้ โดยเน้นคำสั่งหรือคำขอร้อง เช่น

คำสั่ง 1. จง**<u>กา</u>**เครื่องหมายกากบาท หน้าข้อความที่ถูกต้อง
คำที่ขีดเส้นใต้ คือ กริยา

คำขอร้อง 2. โปรด**<u>รักษา</u>**ความสะอาด คำที่ขีดเส้นใต้ คือ กริยา

ถ้าเติมประธานที่ละไว้ลงไป ก็จะกลายเป็นประโยคเน้นผู้กระทำ

เช่น 1. ท่านจงกาเครื่องหมายกากบาทหน้าข้อความที่ถูกต้อง

2. ท่านโปรดรักษาความสะอาด

หน้าที่ของประโยค

ประโยคชนิดต่างๆ สามารถบอกความหมายได้ตามเจตนาของผู้ส่งสาร เพราะการสื่อสารกันตามปกตินั้น ผู้ส่งสารอาจมีเจตนาได้หลายประการ ประโยคจึงทำหน้าที่ต่างๆ กัน เช่น บอกกล่าว เสนอแนะ ชี้แจง อธิบาย ซักถาม วิงวอน สั่งห้าม ปฏิเสธ เป็นต้น ข้อความหรือประโยคที่แสดงเจตนาของผู้ส่งสารเหล่านี้จะอยู่ในรูปที่ต่างๆ กันไป ซึ่งอาจแบ่งหน้าที่ของประโยคได้เป็น 4 ประเภทด้วยกัน คือ

1. รูปประโยคบอกกล่าวหรือบอกเล่า ประโยคลักษณะนี้ โดยปกติจะมี ประธาน กริยา และอาจมีกรรมด้วย นอกจากนี้อาจมีส่วนขยายต่างๆ เพื่อให้ชัดเจน โดยทั่วไปประโยคบอกเล่าจะบ่งชี้เจตนาว่าประธานของประโยคเป็นอย่างไร

ตัวอย่าง

ประโยค	เจตนา
ภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติของเรา น้องหิวข้าว	ภาษาไทยเป็นอะไร น้องอยู่ในสภาพใด

2. รูปประโยคปฏิเสธ ประโยคนี้แตกต่างจากประโยคบอกกล่าว หรือบอกเล่าตรงที่มีคำว่า “ไม่ หรือคำที่มีความหมายในทางปฏิเสธ เช่น “หามิได้” “มิใช่” ประกอบคำอธิบายเสมอไป

ตัวอย่าง

วันนี้ไม่มีฝนเลย

เขามิใช่คนเช่นนั้น

หามิได้ หล่อนไม่ใช่คนผิดนัด

สำหรับประโยคที่ผู้ส่งสารมีเจตนาที่จะเสนอแนะมักจะใช้คำว่า ควรหรือควรจะในประโยคบอกเล่าส่วนในประโยคปฏิเสธ ใช้คำว่า ไม่ควรหรือไม่ควรจะ

ประโยคปฏิเสธ “ชาวนาไม่ควรปลูกมันสำปะหลังในที่นาเพราะจะทำให้ดินจืด”

3. ประโยคคำสั่งและขอร้อง ประโยครูปนี้มีลักษณะเด่น คือ มีแต่ภาคแสดงเสมอ ส่วนประธานซึ่งต้องเป็นบุรุษที่ 2 ให้ละเว้นในฐานที่เข้าใจ

ตัวอย่าง

ยกมือขึ้น

ยืนขึ้น

ปล่อยเดี๋ยวนี้นะ

รูปประโยคคำสั่ง เช่น ข้างต้นนี้ อาจใส่คำว่า **อย่า จง ห้าม** ข้างหน้าประโยคได้เพื่อให้คำสั่งจริงจังยิ่งขึ้น

ตัวอย่าง

อย่าทำบ้านเมืองสกปก

จงตอบคำถามต่อไปนี้

ห้ามมียาเสพติดไว้ในครอบครอง

4. รูปประโยคคำถาม ประโยครูปนี้ทำหน้าที่เป็นคำถามวางอยู่ตอนต้นหรือตอนท้ายของประโยคก็ได้

คำแสดงคำถามแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

คำแสดงคำถามที่ผู้ส่งสารต้องการคำตอบเป็นใจความใหม่

คำแสดงคำถามที่ผู้ส่งสารต้องการคำตอบเพียง “ใช่” หรือ “ไม่”

เรื่องที่ 4 หลักในการสะกดคำ

สะกดอย่างไรให้ถูกต้อง

การใช้ภาษาในการสื่อสาร ไม่ว่าจะด้วยการพูด และการเขียน หรืออ่านจำเป็นต้องใช้ให้ถูกต้องโดยมีหลักการไว้ดังนี้

การใช้ตัวสะกด

ถ้าเป็นคำภาษาไทยแท้จะใช้ตัวสะกดตรงตามมาตราตัวสะกด เช่น จง บิน ชม เชย เดียว ปัก รด พบ เป็นต้น ส่วนคำภาษาไทยที่มาจากภาษาต่างประเทศนั้นมีทั้งสะกดตรงตามมาตรา และใช้ตัวสะกดหลายตัวตามรูปศัพท์เดิม โดยเฉพาะภาษาบาลีสันสกฤต เช่น

1. คำในภาษาไทยที่มาจากภาษาเขมร ภาษาบาลี สันสกฤตบางคำ และคำที่มาจากภาษาอื่นที่ใช้ตัวสะกดตรงตามมาตรา

คำไทยที่มาจากภาษาเขมร เช่น จำนอง ดำเนิน ขจัด อำนวย บังคม

คำไทยที่มาจากภาษาบาลี สันสกฤต เช่น ทาน คำไทยที่มาจากภาษาอื่น เช่น มังคุด

2. คำไทยที่มาจากภาษาบาลี สันสกฤตมีตัวสะกดอยู่ในมาตรา แม่ กน กก กด กบ อาจจะใช้ตัวสะกดได้หลายตัวตามรูปในภาษาเดิม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

2.1 คำในแม่ กน เช่น

พน	ใช้	น	สะกด	แปลว่า	ป่า ศัพท์เดิม พน อ่าน พะ นะ
ชล	ใช้	ล	สะกด	แปลว่า	น้ำ ศัพท์เดิม ชล อ่าน ชะ ละ
บุญ	ใช้	ญ	สะกด	แปลว่า	ความดี ศัพท์เดิม ปุญญ อ่าน ปุน ยะ
คุณ	ใช้	ณ	สะกด	แปลว่า	ความเกื้อกูล ศัพท์เดิม คุณ อ่าน คุ ณะ
พร	ใช้	ร	สะกด	แปลว่า	ความดี ศัพท์เดิม วร อ่าน วะ นะ

2.2 คำในแม่ กก เช่น

ชนก	ใช้	ก	สะกด	แปลว่า	พ่อ ศัพท์เดิม ชนก อ่าน ชะ นะ กะ
มุข	ใช้	ข	สะกด	แปลว่า	หน้า ปาก ทาง ศัพท์เดิม มุข อ่าน มุก ขะ
มัค	ใช้	ค	สะกด	แปลว่า	หนทาง ศัพท์เดิม มค อ่านว่า มัก คะ
เมฆ	ใช้	ฆ	สะกด	แปลว่า	ไอน้ำรวมตัวกันเป็นกลุ่ม ลอยตัวอยู่ในอากาศ เมฆ อ่านว่า เม ฆะ
จักร	ใช้	กร	สะกด	แปลว่า	อาวุธ ศัพท์เดิม จกร อ่าน จัก กระ

2.3 คำในแม่ กด เช่น

อนุญาต พยางค์หลังใช้ ต สะกด แปลว่า ยินยอมให้ ศัพท์เดิม อนุญาต อ่านว่า อะ นุน ยา ตะ

สัจ ใช้ จ เป็นตัวสะกด แปลว่า การตั้งความสัตย์ ศัพท์เดิม สัจฺจ อ่านว่า สัต จะ

พืช ใช้ ช เป็นตัวสะกด แปลว่า เมล็ดพันธุ์ไม้ ศัพท์เดิม พืชและวีช อ่านว่า พี ชะ และ วี ชะ

ครุฑ ใช้ ฑ สะกด หมายถึง พญานกที่เป็นพาหนะของพระนารายณ์ ศัพท์เดิม ครุฑ อ่านว่า คะ รู ดะ

รัฐ ใช้ สะกด แปลว่า ประเทศ ศัพท์เดิม ร ฏ ฐ อ่านว่า รัต ถะ

รถ ใช้ ถ สะกด แปลว่า ยานที่มีล้อสำหรับเคลื่อนไป ศัพท์เดิม รถ อ่านว่า ระ ถะ

อาพาธ อ่านว่า อา พา ทะ

ชาติ ใช้ ติ สะกด แปลว่า เกิด ศัพท์เดิม ชาติ อ่านว่า ชา ติ

เหตุ ใช้ ตุ สะกด แปลว่า ที่มา ศัพท์เดิม เหตุ อ่านว่า เห ตุ

มาตร ใช้ ตร สะกด แปลว่า เครื่องวัดต่างๆ ศัพท์เดิม มาตร อ่านว่า มาด ตระ

เพชร ใช้ ชร สะกด แปลว่า ชื่อแก้วที่แข็งที่สุดและมีน้ำแวววาวกว่าพลอยอื่นๆ ศัพท์เดิม วชฺร และ วชิร อ่านว่า วัด ชระ และ วะ ชิ ระ

ทิศ ใช้ ศ สะกด แปลว่า ด้าน ข้าง ทาง เบื้อง ศัพท์เดิม ทิศ อ่านว่า ทิ สะ

คำในแม่กด ในภาษาบาลี สันสกฤตใช้พยัญชนะหลายตัวเป็นตัวสะกด จึงต้องสังเกตและจดจำให้ดีจึงจะสามารถเขียนได้ถูกต้องตามสะกดการันต์

2.๔ คำในแม่ กบ เช่น

บาบ	ใช้	ป	สะกด	แปลว่า	ความชั่ว ศัพท์เดิม บาป อ่านว่า ปา ปะ
เสพ	ใช้	พ	สะกด	แปลว่า	กิน บริโภค ศัพท์เดิม เสพ อ่านว่า เส พะ
โลภ	ใช้	ภ	สะกด	แปลว่า	ความอยากได้ไม่รู้จักพอ ศัพท์เดิม โลภ อ่านว่า โล พะ

3. คำที่มาจากภาษาเขมร เรานำมาใช้ในลักษณะคำแผลงต่าง ๆ มีข้อควรสังเกต คือ เมื่อแผลงคำแล้ว ตัวสะกดจะเป็นตัวเดียวกับคำเดิม เช่น

เกิด เป็น กำเนิด
จรัส เป็น จำรัส
ตรวจ เป็น ตำรวจ
ตรัส เป็น ดำรัส
เสร็จ เป็น สำเร็จ
ฯลฯ

4. คำที่มาจากภาษาบาลี สันสกฤตบางคำจะมีตัวสะกดและตัวตามในภาษาไทย เรานำมาใช้ทั้งรูปแบบเต็มรูปและตัดตัวสะกดออกบ้าง

วุฑฒิ ไทยใช้ วุฒิ
รฏฐ ไทยใช้ รัฐ
อฑฒ ไทยใช้ อัฒ เช่น อัฒจันทร์

การประและไม่ประวิสรรชนีย์

การประวิสรรชนีย์ มีหลักดังนี้

1. คำไทยแท้ที่ออกเสียง อะ ชัดเจน และคำที่ย่อส่วนจากคำประสม เช่น มะม่วง มะนาว กระทะ สะอึก เป็นต้น ยกเว้นคำบางคำ เช่น ณ ธ ทนาย ฯพณฯ เป็นต้น

2. คำที่มาจากภาษาบาลี สันสกฤต ถ้าต้องการใช้อ่านออกเสียง สระ อะ ที่ท้ายพยางค์ให้ประวิสรรชนีย์ที่พยางค์ท้าย เช่น พละ ศิลปะ สาธารณะ ทักษะ มรณะ สมณะ ฯลฯ

3. คำที่มาจากภาษาบาลี สันสกฤตที่มีพยางค์หน้าออกเสียง กระ ตระ ประ ในภาษาไทย ให้ประวิสรรชนีย์ เช่น กระษัย กระษาปณ์ ตระกูล ประกาศ ประสาท ประโยชน์ ประชาราษฎร์ ฯลฯ

4. คำที่ไม่ทราบที่มาได้แน่ชัดว่ามาจากภาษาใด แต่ถ้าอ่านออกเสียง อะให้ประวิสรรชนีย์ เช่น กะละแม กะหล่ำ กะละมัง สะอาด สะครวญ สะดือ โพระดก พะโล้ สะระแหน่ จะละเม็ด สะวิ้ดสะว้าด ปะเหลาะ ปะแหละ ฯลฯ

การไม่ประวิสรรชนีย์ มีหลักดังนี้

1. คำที่ออกเสียง อะ ไม่เต็มมาตรา หรือคำที่เป็นอักษรนำ เช่น กนก ขนม ฉลาด สมอง ฯลฯ ยกเว้นกะรัต

2. คำสมาสในภาษาบาลี สันสกฤต ซึ่งมีเสียง อะ ระหว่างคำ เช่น พลศึกษา ศิลปกรรม เป็นต้น หรือคำที่มีเสียง อะ ที่พยางค์หน้าของคำ

3. คำที่มาจากภาษาเขมรมีพยัญชนะต้น 2 ตัวซ้อนกัน ในภาษาไทยอ่านออกเสียงพยัญชนะตัวหน้าเป็น อะ ไม่ต้องประวิสรรชนีย์ เช่น จรูญ จรวย จรวด ผม ผจญ สลา สมอง ขโมย ขนง ขนาน ขนาบ ขนบ ถนน ถนอม

4. คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษอาจจะประหรือไม่ประวิสรรชนีย์ให้ถือปฏิบัติตามแนวที่นิยมเขียนกันมา เช่น เยอรมัน อเมริกา สติกเกอร์ โปสเตอร์ ไอศกรีม อะลูมิเนียม อะตอม อะมีบา

การใช้คำ อำ อัม และ อำม

อำ (ำ)

1. ใช้กับคำไทยทั่วไป เช่น ชำ คำ จำ รำ เป็นต้น

2. ใช้กับคำแผลงที่มาจากภาษาอื่น เช่น เกิด กำเนิด ตรวจ ตำรวจ เป็นต้น

อัม (ัม)

1. ใช้คำที่เป็นสระ อะ มีตัว ม สะกดในภาษาบาลี สันสกฤต เช่น คัมภีร์ สัมผัส สัมภาษณ์ อัมพร เป็นต้น

2. ใช้กับคำที่มาจากภาษาอังกฤษ เช่น กิโลกรัม ปั๊ม อัลบั้ม เป็นต้น

อำม (ำ ม)

ใช้กับคำที่มีเสียงสระ อะ แล้วมี ม ตามในภาษาบาลี สันสกฤต เช่น อำมาตย์ อำมฤต อำมหิต เป็นต้น

การใช้ ไอ ใอ อัย ไอย (ไ- ใ- ัย ไ-ย)

1. การใช้ ไ- สระไอไม้มลาย ใช้กับคำไทยทั้งหมด เช่น ไกล ไคล ใจ ไหม ตระไคร้ ไฟ ไข ได้ ไป ฯลฯ เว้นแต่คำไทยที่ใช้สระไอไม้ม้วน 20 คำ และคำมาจากภาษาอื่น นอกจากภาษาบาลี สันสกฤตให้ใช้ ไอ เหมือนภาษาไทยทั้งสิ้น

คำแผลงมาจาก สระ อิ อี เอ เป็นสระไอในภาษาไทยให้ใช้สระไอไม้มลาย เช่น วิจิตร ไพจิตร วิหาร ไพหาร ตรี ไตร ฯลฯ หรือคำบาลี สันสกฤตเดิมมีสระไออยู่แล้ว ให้ใช้ ไอ เช่น ไอศวรย ไอศวรรย์ ไมตรี ไมตรี ฯลฯ คำที่มาจากภาษาอื่นไม่ใช่ภาษาบาลี สันสกฤตให้ใช้สระไอ เช่น ไกเชอร์ เซียงไฮ้ กำไร ไนลอน ไนโตรเจน ไฉน ไสว ฯลฯ

2. การใช้ ใ- สระใอไม้ม้วน ใช้กับ คำ 20 คำ ดังนี้

ใฝ่ใจใครใคร่รู้ให้ ใหลหลง
ในใหม่ใส่ใหญ่ยง ต่ำใต้
ใดใช่ใช้ใบบง ใยยืด
ใส่สะใภ้ใกล้ใบ้ สิบม้วนสองหน

หรือ

ผู้ใหญ่หาผ้าใหม่ ให้สะใภ้ใช้คล้องคอ
ใฝ่ใจเอาใส่ห่อ มิหลงใหลใครขอดู
จะใคร่ลงเรือใบ ดูน้ำใสและปลาปู
สิ่งใดอยู่ในตู้ มิใช่อยู่ใต้ตั่งเตียง
บ้าใบ้ถือใยบัว หูตามัวมาใกล้เคียง
เล่าท่องอย่าละเลี่ยง ยี่สิบม้วนจำจงดี

3. การใช้ ัย (อัย)

ใช้คำที่มาจากภาษาบาลี สันสกฤต ซึ่งมีเสียงอะ และ ย ตาม และถ้าในภาษาเดิมมี ย สะกดและ ย ตามเมื่อนำมาใช้ในภาษาไทยให้คง ย ไว้

ชัย	มาจาก	ชย
วัย	”	วย
นัย	”	นย
อาลัย	”	อาลย
อุทัย	”	อุทย
อัยยะ	”	อยย
อัยยิกา	”	อยยิกา

4. การใช้ ไ-ย (ไอย)

ใช้กับคำที่มาจากภาษาบาลีซึ่งมีสระ เอ มี ย สะกด และมี ย ตาม เ ยย เอย ย เมื่อนำมาใช้ในภาษาไทย แผลงเป็น "ไอย" เช่น

ไวยากรณ์	มาจาก	เวยฺยากรณ์
อธิปไตย	"	อธิปเตยฺย
ไทยทาน	"	เทยฺยทาน
เวไนย	"	เวเนยฺย
อสงไขย	"	อสงฺเขยฺย

การใช้วรรณยุกต์

การใช้วรรณยุกต์ได้ถูกต้องนั้น จะต้องมีความรู้ในเรื่องต่อไปนี้

1. ไตรยางค์ หรือ อักษร 3 หมู่ ได้แก่

อักษรสูง มี 11 ตัว ได้แก่ ษ ฆ ฉ ฐ ถ ผ ฝ ศ ษ ส ห

อักษรกลาง มี 9 ตัว ได้แก่ ก จ ฎ ฏ ด ต บ ป อ

อักษรสูง มี 24 ตัว แบ่งออกเป็น 2 ชนิด ดังนี้

อักษรต่ำคู่ มี 14 ตัว ได้แก่ ค ต ฆ ช ฌ ซ ฑ ฒ ท ธ พ ภ ฟ ฮ

อักษรต่ำเดี่ยว มี 10 ตัว ได้แก่ ง ญ ณ น ม ย ร ล ฬ ว

2. คำเป็นคำตาย

2.1 คำเป็น คือ คำที่มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้

ประสมกับสระเสียงยาวในแม่ ก กา เช่น ปี มา

ประสมกับสระ อำ ไอ ใอ เอา เช่น ไป ใกล้ ขำ

มีตัวสะกดในมาตราแม่ กง กน เกย เกอว เช่น ตรง จน กลม เชย เดียว

2.2 คำตาย คือ คือที่มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง

ประสมกับสระเสียงสั้นในมาตราแม่ ก กา ยกเว้น อำ ไอ ใอ เอา เช่น จะ ผุ ติ มีตัวสะกดในมาตราแม่ กก กด กบ

3. การผันอักษร มีหลักการดังนี้

อักษรสูง คำเป็น พื้นเสียงเป็นเสียงจัตวา ผันด้วย วรรณยุกต์ เป็นเสียงเอก ผันด้วย วรรณยุกต์ ' วรรณยุกต์ ้ เป็นเสียงโท เช่น ผา ผ่า ผ้า ขาม ข่าม ข้าม

อักษรสูง คำตาย พื้นเสียงเป็นเสียงเอก ผันเสียงวรรณยุกต์ ้ เป็นเสียงโท เช่น ฉะ ฉ้ะ ขบ ข้บ

อักษรกลาง คำเป็น พื้นเสียงเป็นเสียงสามัญ ผันด้วยวรรณยุกต์ ' ้ ๊ ๋ ๎ เป็นเสียง เอก โท ตรี จัตวา ตามลำดับ เช่น ปะ ป้า ป๊ะ ป๋ะ โกะ โก้ะ โก๊ะ โก๋ะ

อักษรต่ำ คำเป็น พื้นเสียงเป็นเสียงสามัญ ผันด้วย วรรณยุกต์ ' ้ เป็นเสียงโท ตรี ตามลำดับ เช่น คา ค่า ค้า เทา เท่า เท้า

อักษรต่ำ คำตาย สระเสียงสั้น พื้นเสียงเป็นเสียง ตรี ผัน ด้วยวรรณยุกต์ ' เป็นเสียงโท ผันด้วยวรรณยุกต์ ๎ เป็นเสียงจัตวา เช่น คะ ค่ะ ค๋ะ

อักษรต่ำ คำตายสระเสียงยาว พื้นเสียงเป็นเสียงโท ผันด้วยวรรณยุกต์ ๋ เป็นเสียงตรีผันด้วยวรรณยุกต์ ๎ เป็นเสียงจัตวา เช่น คาบ ค้าบ ค๋าบ

อักษรต่ำต้องอาศัยอักษรสูงหรืออักษรกลางช่วย จึงจะผันได้ครบ 5 เสียง
เช่น คา ข่า ข้า ค้า ขา เลา เหล่า เล่า เหล้า เล้า เหลา

ข้อสังเกต

1. อักษรสูงและอักษรกลางจะมีรูปวรรณยุกต์ตรงกับเสียงวรรณยุกต์
2. อักษรสูงและอักษรต่ำไม่ใช้วรรณยุกต์ตรีเลย
3. อักษรต่ำจะมีเสียงวรรณยุกต์สูงกว่ารูปวรรณยุกต์
4. อักษรเดี่ยวหรืออักษรต่ำเดี่ยวเมื่อต้องการผันให้ครบ 5 เสียง ต้องใช้อักษรสูงหรืออักษรกลางนำ เช่น ยา หย่า อย่า ย่า ย้า หยา
5. อักษรคู่และอักษรสูงต้องอาศัยอักษรที่คู่กันช่วย จึงจะผันได้ครบ 5 เสียง เช่น คา ข่า ค่า ข้า ค้า ขา

การใช้เครื่องหมายทัณฑฆาต (์)

เครื่องหมายทัณฑฆาต ์ ใช้เขียนเหมือนพยัญชนะที่ไม่ต้องการออกเสียง ซึ่งเราเรียกว่า ตัวการันต์ มีหลักการดังนี้

1. พยัญชนะที่อยู่ข้างหลังตัวสะกด ถ้ามีเครื่องหมายทัณฑฆาต ถือว่าพยัญชนะตัวนั้นเป็นตัวการันต์ไม่ต้องออกเสียง เช่น เสาร์ ไมค์ ยักษ์ อาทิตย์ เป็นต้น
2. พยัญชนะที่อยู่ข้างหลังตัวสะกดสองตัวหรือสามตัว ถ้าตัวใดตัวหนึ่งมีเครื่องหมายทัณฑฆาตกำกับถือว่า พยัญชนะทั้งสองตัวเป็นตัวการันต์ ไม่ต้องออกเสียง เช่น วันจันทร์ พระอินทร์ พระลักษณ์เป็นต้น

ทั้งนี้ จะไม่ใช้เครื่องหมายทัณฑฆาตกับตัวสะกดที่เป็นอักษรควบกล้ำ และตัวสะกดที่มีสระกำกับ เช่น จักร มิตร เกียรติ เป็นต้น

เรื่องที่ 5 คำราชาศัพท์

ราชาศัพท์ แปลตามศัพท์ หมายถึง ถ้อยคำสำหรับพระราชา แต่ตามตำราหลักภาษาไทยได้ให้ความหมายกินขอบเขตไปถึงถ้อยคำภาษาสำหรับบุคคล 3 ประเภท คือ

1. ศัพท์ที่ใช้สำหรับพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์
2. ศัพท์ที่ใช้สำหรับพระภิกษุสงฆ์
3. ศัพท์ที่ใช้สำหรับสุภาพชน

1. ศัพท์มีใช้สำหรับพระมหากษัตริย์และพระบรมศานุวงศ์

คำศัพท์ประเภทนี้เราจะได้ฟังหรือได้อ่านบ่อยมาก ส่วนใหญ่จะเป็นข่าวหรือเรื่องราวที่เกี่ยวกับกรณียกิจของพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ ลักษณะของราชาศัพท์ประเภทนี้มีลักษณะเด่นที่น่าสนใจ คือ

1.1 ใช้คำว่า **ทรง** เพื่อให้เป็นคำกริยา

ทรง นำหน้ากริยาที่เป็นคำไทย เช่น ทรงเล่น ทรงร้องเพลง ทรงออกกำลังกาย

ทรง นำหน้าคำนามที่เป็นคำไทยแล้วใช้เป็นกริยา เช่น ทรงช้าง ทรงม้า ทรงเรือใบ

ทรง นำหน้าคำที่เป็นราชาราศัพท์อยู่แล้ว เช่น ทรงพระอักษร ทรงพระสำราญ ทรงพระราชนิพนธ์

1.2 ใช้คำไทยนำหน้าคำที่เป็นราชาศัพท์อยู่แล้ว เพื่อให้เป็นคำกริยา เช่นทอดพระเนตร

1.3 ใช้คำไทยนำหน้าคำที่เป็นราชาศัพท์อยู่แล้ว เพื่อให้เป็นคำนาม เช่น ซับพระพักตร์ ผ้าเช็ดหน้า ถุงพระบาท ถุงเท้า ถุงพระหัตถ์ ถุงมือ การใช้คำธรรมดานำหน้าคำที่เป็นราชาศัพท์อยู่แล้วเพื่อให้เป็นคำนาม ยังมีอีกเช่น ฉลองพระองค์ ฉลองพระหัตถ์ ฉลองพระเนตร แว่นตา มูลพระชิวหา น้ำลาย

1.4 ใช้คำว่า **ต้น** หรือ **หลวง** ลงท้ายคำนามหรือกริยา เช่น เสด็จประพาสต้น พระแสงปืนต้น เครื่องต้น รถหลวง เรือหลวง

1.5 คำที่กำหนดให้เป็นราชาศัพท์สามารถจำแนกชนิดต่างๆ ได้ เหมือนคำในภาษาสามัญ คือ มีทั้งคำนาม สรรพนาม กริยา วิเศษณ์ และมีคำลักษณะนามใช้เป็นพิเศษอีกด้วย เช่น

คำนาม

พระเศียร หัว	พระนลาฏ หน้าผาก
พระชนก พ่อ	พระชนนี แม่
พระราชสาสน์ จดหมาย	พระแสงกรรบิด มีด

คำสรรพนาม

ข้าพระพุทธเจ้า กระหม่อม หม่อมฉัน บุรุษที่ 1

ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ใต้ฝ่าพระบาท ฝ่าพระบาท บุรุษที่ 2

พระองค์ท่าน พระองค์ ท่าน บุรุษที่ 3

คำกริยา

กริยาเป็นราชาศัพท์อยู่แล้วไม่ต้องมีคำว่า ทรง นำหน้า เช่น เสด็จ ตรัส เสวย เป็นต้น นอกนั้นต้องเติมด้วยคำว่าพระ หรือ ทรงพระราช เพื่อให้เป็นคำกริยา เช่น ทรงพระอักษร เขียนหนังสือ ทรงพระราชนิพนธ์ แต่งหนังสือ

คำวิเศษณ์

มีแต่คำขานรับ ซึ่งแยกตามเพศ คือ หญิงใช้คำว่า เพคะ ชาย ใช้คำว่า พระพุทธเจ้าขอรับ พระพุทธเจ้าขา พ่ะย่ะค่ะ

คำลักษณะนาม

ใช้คำว่า องค์ กับ พระองค์ เป็นคำที่เกี่ยวกับส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย และเครื่องใช้ของท่าน เช่น พระทนต์ 2 องค์ ฟัน 2 ซี่ ปราสาท 2 องค์

1.6 การใช้ราชาศัพท์แบบแผน วิธีพูดในโอกาสต่างๆ อีกด้วย เช่น

การใช้คำขอบคุณ

ถ้าเรากล่าวแก่พระมหากษัตริย์ ใช้ว่า “รู้สึกขอบพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นเกล้าฯ”

การใช้คำขออนุญาต

ถ้าเรากล่าวแก่พระมหากษัตริย์ ใช้ว่า “ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต”

กล่าวเมื่อถวายของ

ถ้าเรากล่าวเมื่อถวายของ

“ขอพระราชทานทูลเกล้าทูลกระหม่อม ถวาย.....” หมายถึง สิ่งของขนาดเล็ก

“ขอพระราชทานน้อมเกล้าน้อมกระหม่อม ถวาย.....” หมายถึง สิ่งของขนาดใหญ่ ยกไม่ได้

2. ศัพท์ที่ใช้สำหรับพระภิกษุสงฆ์

พระภิกษุเป็นผู้ที่ได้รับความเคารพจากบุคคลทั่วไป ในฐานะที่เป็นผู้ทรงศีล และเป็นผู้สืบพระศาสนาการใช้ถ้อยคำจึงกำหนดขึ้นไว้ต่างหากอีกแบบหนึ่ง

เฉพาะองค์สมเด็จพระสังฆราช ซึ่งถือเป็นประมุขแห่งสงฆ์นั้นกำหนดให้ราชาศัพท์เทียบเท่ากับพระราชวงศ์ชั้นหม่อมเจ้า แต่ถ้าพระภิกษุนั้นเป็นพระราชวงศ์อยู่แล้วก็คงให้ใช้ราชาศัพท์ตามลำดับชั้นที่เป็นอยู่แล้วนั้น

การใช้ถ้อยคำสำหรับพระภิกษุโดยทั่วไปมีข้อสังเกตคือ ถ้าพระภิกษุใช้กับพระภิกษุด้วยกันหรือใช้กับคนธรรมดา จะใช้ศัพท์อย่างเดียวกันตลอด ผิดกับราชาศัพท์สำหรับกษัตริย์และพระราชวงศ์คนอื่นที่พูดกับท่านหรือพูดถึงท่านจึงจะใช้ราชาศัพท์ แต่ถ้าพระองค์ท่านพูดกับคนอื่นจะใช้ภาษาสุภาพธรรมดา เช่น

มีผู้พูดถึงพระว่า “พระมหาสุนทรกำลังอาพาธอยู่ในโรงพยาบาล”

พระมหาสุนทรพูดถึงตัวท่านเองก็ย่อมกล่าวว่า “อาตมากำลังอาพาธอยู่ที่โรงพยาบาล”

มีผู้พูดถึงพระราชวงศ์หนึ่งว่า “พระองค์เจ้าดิศวรกุมารกำลังประชวร”

พระองค์เจ้าเมื่อกล่าวพระองค์ถึงพระองค์เองย่อมรับสั่งว่า “ฉันกำลังป่วย”

ตัวอย่างคำราชาศัพท์สำหรับพระภิกษุบางคำ

คำนาม <u>ภัตตาหาร</u> อาหาร <u>ไทยทาน</u> สิ่งของถวาย <u>อาสนะ</u> ที่นั่ง <u>กุฏิ</u> ที่พักในวัด
<u>เภสัช</u> ยารักษาโรค <u>ธรรมาสน์</u> ที่แสดงธรรม

คำสรรพนาม <u>อาตมา</u> ภิกษุเรียกตนเองกับผู้อื่น
<u>ผม กระผม</u> ภิกษุเรียกตนเองใช้กับภิกษุด้วยกัน
<u>มหาบพิตร</u> ภิกษุเรียกพระมหากษัตริย์
<u>โยม</u> ภิกษุเรียกคนธรรมดาที่เป็นผู้ใหญ่กว่า
<u>พระคุณเจ้า</u> คนธรรมดาเรียกสมเด็จพระราชาคณะ
<u>ท่าน</u> คนธรรมดาเรียกสมเด็จพระราชาคณะ

คำกริยา ประเคน ยกของด้วยมือมอบให้พระ

<u>ถวาย</u> มอบให้	<u>ฉัน</u> กิน
<u>อาพาธ</u> ป่วย	<u>มรณภาพ</u> ตาย
<u>อนุโมทนา</u> ยินดีด้วย	<u>จำวัด</u> นอน

คำลักษณะนาม รูป เป็นลักษณะนามสำหรับนับจำนวนภิกษุ เช่น พระภิกษุ 2 รูป คนทั่วไปนิยมใช้คำว่า องค์

3. คำที่ใช้สำหรับสุภาพชน

การใช้ถ้อยคำสำหรับบุคคลทั่วไป จำเป็นต้องใช้ให้สมฐานะและเกียรติยศ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ที่ติดต่อสื่อสารกันจะต้องคำนึงถึง อายุ เพศ และตำแหน่งหน้าที่การงานด้วย นอกจากนั้น เวลา และ สถานที่ยังเป็นเครื่องกำหนดอีกด้วยว่า ควรเลือกใช้ถ้อยคำอย่างไรจึงจะเหมาะสม

ตัวอย่างคำสุภาพ เช่น

คำนาม บิดา พ่อ มารดา แม่ และใช้คำว่าคุณ นำหน้าชื่อ เช่น คุณพ่อ คุณลุง คุณประเสริฐ คุณครู เป็นต้น
ศีรษะ หัว โลหิต เลือด อุจจาระ ขี้ ปัสสาวะ เยี่ยว โค วัว กระบือ ควาย สุนัข หมา สุกร หมู

คำกริยา รับประทานอาหาร กิน ถึงแก่กรรม ตาย คลอดบุตร ออกลูก ทราบ รู้ เรียน บอกให้รู้

คำสรรพนาม ดิฉัน ผม กระผม บุรุษที่ 1
คุณ ท่าน เธอ บุรุษที่ 2 และ 3
การใช้สรรพนามให้สุภาพ คนไทยนิยมเรียกตามตำแหน่งหน้าที่ด้วย เช่น ท่านอธิบดี ท่านหัวหน้ากอง เป็นต้น

คำวิเศษณ์ คำขานรับ เช่น ค่ะ เจ้าค่ะ ครับ ครับผม เป็นต้น
คำขอร้อง เช่น โปรด ได้โปรด กรุณา เป็นต้น

คำลักษณะนาม ลักษณะนามเพื่อยกย่อง เช่น อาจารย์ 5 ท่าน แทนคำว่า คน
ลักษณะนามเพื่อให้สุภาพ เช่น ไข่ 4 ฟอง แทนคำว่า ลูก
ผลไม้ 5 ผล แทนคำว่า ลูก

เรื่องที่ 6 การใช้สำนวน สุภาษิต คำพังเพย

คนไทยนิยมใช้ภาษาถ้อยคำสำนวนที่สละสลวย ไพเราะ เสนาะหู และสะดวกแก่การออกเสียงลักษณะนิสัยคนไทยเป็นคนเจ้าบทเจ้ากลอนอยู่แล้ว เวลาพูดหรือเขียนจึงนิยมใช้ถ้อยคำสำนวนปนอยู่เสมอถ้อยคำสำนวนต่างๆ เหล่านี้ช่วยให้การสื่อสารความหมายชัดเจน ได้ความไพเราะถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกต่างๆ ได้ดี บางครั้งใช้เป็นการสื่อสารความหมายเพื่อเปรียบเปรยได้อย่างคมคายลึกซึ้ง เหมาะสมกับวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของคนไทย ซึ่งแสดงถึงอัธยาศัยที่ดีต่อคนอื่นเป็นพื้นฐาน

ประเภทของถ้อยคำสำนวน

1. ถ้อยคำสำนวน เป็นสำนวนคำที่เกิดจากการผสมคำแล้วเกิดเป็นคำใหม่ เช่น คำผสม คำซ้อน หรือคำที่เกิดจากการผสมคำหลายคำ ผสมกันเป็นลักษณะสัมผัส คล้องจอง มีความหมายไม่แปลตรงตามรูปศัพท์ แต่มีความหมายในเชิงอุปไมย เช่น

ไก่อ่อน	หมายถึง	คนที่ยังไม่ชำนาญในชั้นเชิง
กิ่งทองใบหยก	หมายถึง	ความเหมาะสมของคู่กันนั้นมีมาก
เกลือจิ้มเกลือ	หมายถึง	มีความดุร้ายเข้าหากัน แก้เผ็ดกัน
แกว่งเท้าหาเสี้ยน	หมายถึง	การหาเรื่องเดือดร้อน
ขิงก็ราข่าก็แรง	หมายถึง	ต่างฝ่ายก็ร้ายเข้าหากัน
แขวนนวม	หมายถึง	เลิกการกระทำที่เคยทำมาก่อน
คว่ำบาตร	หมายถึง	การบอกปฏิเสธไม่คบค้าสมาคมด้วย
คมในฝัก	หมายถึง	มีความฉลาดรอบรู้แต่ยังไม่แสดงออกเมื่อไม่ถึงเวลา
งามหน้า	หมายถึง	น่าขายหน้า
งูกินหาง	หมายถึง	เกี่ยวโยงกันเป็นทอดๆ
จนตรอก	หมายถึง	หมดหนทางที่จะหนีได้
จระเข้ขวางคลอง	หมายถึง	คอยกีดกันไม่ให้คนอื่นทำอะไรได้สะดวก
ชักหน้าไม่ถึงหลัง	หมายถึง	รายได้ไม่พอจับจ่าย
ชุบมือเปิบ	หมายถึง	ฉวยผลประโยชน์จากแรงงานคนอื่น
หญ้าปากคอก	หมายถึง	เรื่องง่ายๆ คิดไม่ถึง
ตกหลุมพราง	หมายถึง	เชื่อตามที่เขาหลอก
ตำข้าวสารกรอกหม้อ	หมายถึง	การทำอะไรเฉพาะหน้าครั้งคราวพอให้เสร็จไปเท่านั้น
ทิ้งทวน	หมายถึง	ทำดีที่สุดเป็นครั้งสุดท้าย

น้ำร้อนปลาเป็น	หมายถึง	การพูดหรือทำอย่างละมุนละม่อม
น้ำเย็นปลาตาย	หมายถึง	ย่อมสำเร็จมากกว่าทำรุนแรง
น้ำท่วมปาก	หมายถึง	รู้อะไรแล้วพูดไม่ได้
บ้องตื้น	หมายถึง	มีความคิดอย่างโง่ๆ
ผักชีโรยหน้า	หมายถึง	ทำดีแต่เพียงผิวเผิน
ผ้าขี้ริ้วห่อทอง	หมายถึง	คนมั่งมีแต่ทำตัวซ่อมซ่อ
ใฝ่สูงเกินศักดิ์	หมายถึง	ทะเยอทะยานเกินฐานะ
ฝากผีฝากไข้	หมายถึง	ขอยึดเป็นที่พึ่งจนตาย
พกหินดีกว่าพกนุ่น	หมายถึง	ใจคอหนักแน่นดีกว่าใจเบา
พระอิฐ พระปูน	หมายถึง	นิ่งเฉยไม่เดือดร้อน
มวยล้ม	หมายถึง	ทำท่าจะเลิกล้มไม่ดำเนินการต่อไป
มืดแปดด้าน	หมายถึง	มองไม่เห็นทางแก้ไขคิดไม่ออก
ย้อมแมวขาย	หมายถึง	เอาของไม่ดีมาหลอกว่าเป็นของดี
โยนกลอง	หมายถึง	มอบความรับผิดชอบไปให้คนอื่น
ลอยชาย	หมายถึง	ทำตัวตามสบาย
ลอยแพ	หมายถึง	ถูกไล่ออก ปลดออก ไม่เกี่ยวข้องกันต่อไป
สาวไส้ให้กากิน	หมายถึง	ขุดคุ้ยความหลัง สิ่งไม่ดีมาประจานกันเอง
สุกเอาเผากิน	หมายถึง	ทำอย่างลวกๆ ให้เสร็จไปครั้งหนึ่งๆ
หอกข้างแคร่	หมายถึง	อันตรายที่อยู่ใกล้ตัว
อดเปรี้ยวไว้กินหวาน	หมายถึง	อดทน ลำบากก่อน จึงสบายภายหลัง

2. คำพังเพย หมายถึง ถ้อยคำที่กล่าวขึ้นมาลอยๆ เป็นกลางๆ มีความหมายเป็นคติสอนใจ สามารถนำไปตีความแล้วนำไปใช้พูด หรือเขียนให้เหมาะสมกับเรื่องที่เราต้องการสื่อสารความหมายได้ มีลักษณะคล้ายคลึงกับสุภาษิตมาก อาจเป็นคำกล่าวติ ชม หรือแสดงความคิดเห็น เช่น

รำไม่ดีโทษปี่โทษกลอง	หมายถึง	คนที่ทำอะไรผิดแล้วมักกล่าวโทษสิ่งอื่น
ขี่ช้างจับตั๊กแตน	หมายถึง	การลงทุนมากเพื่อทำงานที่ได้ผลเล็กน้อย
ชี้โพรงให้กระรอก	หมายถึง	การแนะนำให้คนอื่นทำในทางไม่ดี
เสียน้อยเสียยาก	หมายถึง	การไม่รู้ว่าสิ่งไหนจำเป็นหรือไม่จำเป็น
เสียมากเสียง่าย		ใช้จ่ายไม่เหมาะสม

คำพังเพยเหล่านี้ยังไม่เป็นสุภาษิตก็เพราะว่า การกล่าวนั้นยังไม่มีข้อยุติว่าเป็นหลักความจริงที่แน่นอน ยังไม่ได้เป็นคำสอนที่แท้จริง

ตัวอย่างคำพังเพย

คำพังเพย	ความหมาย
กระเชอก้นรั่ว	เป็นคนสุรุ่ยสุร่าย
กล้านักมักบิ่น	คนที่อวดเก่งกล้าจนเกินไปจนอับจนสักวัน
ขี่ช้างจับตั๊กแตน	ลงทุนไม่คุ้มกับผลที่ได้
ทำบุญเอาหน้า ภาวนากันตาย	ทำอะไรเพื่อเอาหน้า ไม่ทำด้วยใจจริง
หักด้ามพร้าด้วยเข่า	ทำอะไรโดยพลการ
รำไม่ดีโทษปี่โทษกลอง	ทำไม่ดีแต่โทษผู้อื่น
นายพึ่งบ่าว เจ้าพึ่งข้า	ทุกคนต้องพึ่งพาอาศัยกัน
ชาดไม่ดี ทาสีไม่แดง	สันดานคนไม่ดี แก้อย่างไรก็ไม่ดี
ไม้งามกระรอกเจาะ	หญิงสวยที่มีมลทิน
มือไม่พายเอาเท้าราน้ำ	ไม่ช่วยแล้วยังกีดขวาง
ฟื้นฝอยหาตะเข็บ	ฟื้นเรื่องเก่ามาเล่าอีก
หุงข้าวประชดหมา ปิ้งปลาประชดแมว	แกล้งทำแดกดันโดยอีกฝ่ายหนึ่งไม่เดือดร้อน

ตัวอย่างการนำคำพังเพยไปใช้ในความหมายเปรียบเทียบ

เมื่อก่อนนี้ดูไม่ค่อยสวย เดี๋ยวนี้แต่งตัวสวยมากนี่แหละ **ไก่งามเพราะขน คนงามเพราะแต่ง**

เจ้ามันฐานะต่ำต้อยจะไปรักลูกสาวคนรวยได้ยังไง **ตักน้ำใส่กะโหลกชะโงกดูเงา** ตนเองเสียบ้าง

เราอย่าไปทำอะไรแข่งกับเขาเลย เขากับเราไม่เหมือนกัน **อย่าเห็นช้างขี้ขี้ตามช้าง**

แหม...ฉันว่าฉันหนีจากเพื่อนเก่าที่เลวแล้วมาเจอเพื่อนใหม่ก็พอๆ กัน มันเข้าตำรา **หนีเสือปะจระเข้**

เขาชอบถ่วงความเจริญของหมู่คณะอยู่เรื่อย แถมยังขัดขวางคนอื่นอีก นี่แหละ **คนมือไม่พายเอาเท้าราน้ำ**

3. อุปมาอุปไมย หมายถึง ถ้อยคำที่เป็นสำนวนพวกหนึ่ง กล่าวทำนองเปรียบเทียบให้เห็นจริงเข้าใจแจ่มแจ้งชัดเจน และสละสลวยน่าฟังมากขึ้น การพูดหรือการเขียนนิยมหาคำอุปมาอุปไมยมาเติมให้ได้ความชัดเจนเกิดภาพพจน์ เข้าใจง่าย เช่น **คนดุ** หากต้องการให้ความหมายชัดเจน น่าฟังและเกิดภาพพจน์ชัดเจนก็ต้องอุปมาอุปไมยว่า **"ดุ เหมือน เสือ"** ขรุขระมาก การสื่อความยังไม่ชัดเจนไม่เห็นภาพ ต้องอุปมาอุปไมยว่า **"ขรุขระเหมือนผิวมะกรูด"** หรือ **"ขรุขระเหมือนผิวพระจันทร์"** ก็จะทำให้เข้าใจความหมายในรูปธรรมชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ในการเขียนบทร้อยแก้วหรือแก้วกรองก็ตาม เราไม่อาจเขียนให้ละเอียดลึกซึ้ง เพื่อสื่อความได้แจ่มแจ้งเท่ากับการพูดบรรยายด้วยตนเองได้ ก็จำเป็นต้องใช้อุปมาเพื่อเปรียบเทียบให้ผู้รับสารจากเราได้รับรู้ความจริง ความรู้สึก โดยการใช้คำอุปมาเปรียบเทียบ ในการแต่งคำประพันธ์ก็นิยมใช้อุปมากันมากเพราะคำอุปมาอุปไมยจะช่วยตกแต่งถ้อยคำสำนวนการเขียนให้ไพเราะน่าอ่าน กินใจ ประทับใจมากขึ้น สังเกตการใช้อุปมาอุปไมยเปรียบเทียบในตัวอย่างต่อไปนี้

> ท่านจะไปทัพครั้งนี้ อย่าเพิ่งประมาทดูแคลนเล่าปี่ ด้วยเล่าปี่ได้ขงเบ้งมาไว้เป็นที่ปรึกษา อุปมา เหมือนเสืออันคะนองอยู่ในป่าใหญ่ ท่านเร่งระวังตัวจงดี

ตัวอย่างอุปมาที่ควรรู้จัก

แข็งเหมือนเพชร	กรอบเหมือนข้าวเกรียบ
กลมเหมือนมะนาว	กลัวเหมือนหนูกลัวแมว
กินเหมือนหมู	คดเคี้ยวเหมือนเขาวงกต
แก้มแดงเหมือนตำลึงสุก	ง่ายเหมือนปอกกล้วยเข้าปาก
ขมเหมือนบอระเพ็ด	โง่เหมือนควาย
ขาวเหมือนสำลี	ใจเสาะเหมือนปอกกล้วยเข้าปาก
เขียวเหมือนพระอินทร์	เบาเหมือนปุยนุ่น
งงเป็นไก่ตาแตก	พูดไม่ออกเหมือนน้ำท่วมปาก
เงียบเหมือนป่าช้า	รกเหมือนรังหนู
ใจกว้างเหมือนแม่น้ำ	ยากเหมือนงมเข็มในมหาสมุทร
ใจดำเป็นอีกา	ลืมตัวเหมือนวัวลืมตีน
ซนเหมือนลิง	ช้าเหมือนเต่า
เดินเหมือนเป็ด	ซีดเหมือนไก่ต้ม
ตาดำเหมือนนิล	ดำเหมือนตอตะโก
บริสุทธิ์เหมือนหยาดน้ำค้าง	ตาโตเท่าไข่ห่าน
เร็วเหมือนจรวด	ไวเหมือนปรอท
เรียบร้อยเหมือนผ้าพับไว้	หนักเหมือนเดิม
เอะอะเหมือนเจ๊กตื่นไฟ	อดเหมือนกา
ผอมเหมือนเปรต	สูงเหมือนเสาโทรเลข
มืดเหมือนลืมตาในกระบอกไม้	ใสเหมือนตาตั๊กแตน
หวานเหมือนน้ำอ้อย	สวยเหมือนนางฟ้า

เปรี้ยวเหมือนมะนาว อ้วนเหมือนตุ่ม
หวงเหมือนหมาหวงก้าง เหนียวเหมือนตังเม
หน้าขาวเหมือนไข่ปอก หน้าสวยเหมือนพระจันทร์วันเพ็ญ
ยุ่งเหมือนยุงตีกัน รักเหมือนแก้วตาดวงใจ

เรื่องที่ 7 หลักการแต่งคำประพันธ์

การแต่งคำประพันธ์

คำประพันธ์มีรูปแบบหลายประเภท เช่น กาพย์ กลอน โคลง ฉันท์ การศึกษา และฝึกหัดแต่งกาพย์ กลอน โคลง เป็นการสืบสานวัฒนธรรมการใช้ภาษาวรรณศิลป์ของคนไทย

การแต่งกาพย์

คำประพันธ์ร้อยกรองประเภทกาพย์ มีหลายแบบเรียกชื่อต่าง ๆ กันไป ตามลักษณะคำประพันธ์ที่แตกต่างกัน เช่น กาพย์ยานี กาพย์ฉบัง กาพย์สุรางคนางค์ กาพย์ขับไม้ เป็นต้น กาพย์นั้นสันนิษฐานว่าเอาแบบมาจากฉันท์ เพียงตัดคำครุ คำลหุออกไป เท่านั้น

ในที่นี้จะอธิบายเฉพาะกาพย์ยานี 11 กาพย์ฉบัง 16 และกาพย์สุรางคนางค์ 28 เป็นกาพย์ที่นิยมแต่งกันโดยทั่วไป

1. กาพย์ยานี 11

แผนผัง

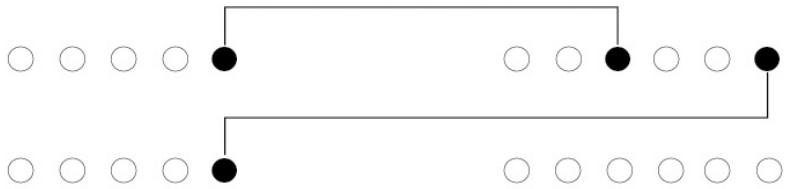

ตัวอย่าง

ยานีมีลำ**นำ** สัมผัสคำสัมผัส**ใจ**
วรรคหน้าห้าคำ**ใช้** วรรคหลังนี้มีหกคำฯ

ลักษณะคำประพันธ์

1. **บท** บทหนึ่งมี 4 วรรค แบ่งเป็นวรรคแรก 5 คำ วรรคหลัง 6 คำ รวม 11 คำ จึงเรียก ยานี 11
2. **สัมผัส**

ก. สัมผัสนอก หรือสัมผัสระหว่างวรรค อันเป็นสัมผัสบังคับ มีดังนี้

คำสุดท้ายของวรรคแรกวรรคที่หนึ่ง วรรคสดับ สัมผัสกับคำที่สามของวรรคหลังวรรคที่สอง วรรครับ

คำสุดท้ายของวรรคที่สอง วรรครับ สัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่สาม วรรครองดูแผนผังและตัวอย่าง

ถ้าจะแต่งบทต่อไปต้องมีสัมผัสระหว่างบท

สัมผัสระหว่างบท ของกาพย์ยานี คือ

คำสุดท้ายของวรรคสี่ วรรคส่ง เป็นคำส่งสัมผัสบังคับให้บทต่อไปต้องรับสัมผัสที่คำสุดท้ายของวรรคสอง วรรครับ ดังตัวอย่าง

ยานีมีลำนำ	สัมผัสคำสัมผัสใจ
วรรคหน้าห้าคำใช้	วรรคหลังนี้มีหก**<u>คำ</u>**
หนึ่งบทมีสี่วรรค	พึงประจักษ์เป็นหลัก**<u>จำ</u>**
จังหวะและลำนำ	กาพย์ยานีดังนี้เทอญฯ

คำสุดท้ายของบทต้น คือคำว่า **"<u>คำ</u>"** ส่งสัมผัสไปยังบทถัดไป บังคับให้รับสัมผัสที่คำสุดท้ายของวรรคสองหรือวรรครับ ในที่นี้คือคำว่า **"<u>จำ</u>"**

ข. สัมผัสใน แต่ละวรรคของกาพย์ยานีจะแบ่งช่วงจังหวะเป็นดังนี้

วรรคแรก เป็น สองคำกับสามคำ คือ หนึ่งสอง หนึ่งสองสาม

วรรคหลัง เป็น สามคำกับสามคำ คือ หนึ่งสองสาม หนึ่งสองสาม

ฉะนั้น สัมผัสในจึงกำหนดได้ตามช่วงจังหวะของแต่ละวรรคนั่นเอง ดังตัวอย่าง

ยา**<u>นี</u>** – **<u>มี</u>**ลำนำ สัมผัส**<u>คำ</u>** – **<u>สัม</u>**ผัสใจ

ข้อสังเกต

กาพย์ยานีไม่เคร่งสัมผัสในจะมีหรือไม่มีก็ได้ ขอเพียงใช้คำที่อ่านแล้วราบรื่นตามช่วงจังหวะของแต่ละวรรคนั้นๆ เท่านั้น ส่วนสัมผัสนอกระหว่างวรรคที่สาม วรรครอง กับวรรคที่สี่ วรรคส่งนั้นจะมีหรือไม่มีก็ได้ไม่บังคับเช่นกัน

2. กาพย์ฉบัง 16

แผนผัง

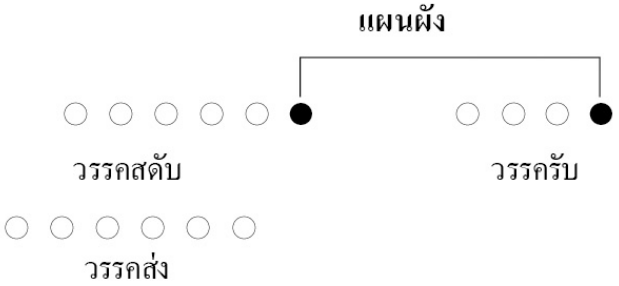

ตัวอย่าง

กาพย์นี้มีนาม**ฉบัง** สามวรรคระวัง
จังหวะจะโคนโยนคำฯ

ลักษณะคำประพันธ์

1. **บท**

บทหนึ่งมี 3 วรรค อาจเรียกว่าวรรคสดับ วรรครับ วรรคส่ง ก็ได้ แบ่งเป็น
วรรคแรก วรรคสดับ มี 6 คำ วรรคที่สอง วรรครับ มี 4 คำ
วรรคที่ 3 วรรคส่ง มี 6 คำ
รวมทั้งหมด 16 คำ จึงเรียกฉบัง 16

2. **สัมผัส**

ก. สัมผัสนอก หรือสัมผัสระหว่างวรรค อันเป็นสัมผัสบังคับ ดังนี้

คำสุดท้ายของวรรคหนึ่ง วรรคสดับ สัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคสอง วรรครับ สัมผัสระหว่างบท ของกาพย์ฉบัง คือ

คำสุดท้ายของวรรคสาม วรรคส่ง เป็นคำส่งสัมผัส บังคับให้บทต่อไปต้องรับสัมผัสที่คำสุดท้ายของวรรคหนึ่ง วรรคสดับ ดังตัวอย่าง

กาพย์มีนามฉบัง สามวรรคระวัง
จังหวะจะโคนโยน<u>**คำ**</u>
สัมผัสจัดบทลำ<u>**นำ**</u> กำหนดจดจำ
หกคำสี่คำดังนี้ ฯ

ข. สัมผัสใน แต่ละวรรคของกาพย์ฉบัง แบ่งช่วงจังหวะเป็นวรรคละสองคำ ดังนี้

หนึ่งสอง หนึ่งสอง หนึ่งสอง หนึ่งสอง หนึ่งสอง
หนึ่งสอง หนึ่งสอง หนึ่งสอง

ฉะนั้น สัมผัสในกำหนดได้ตามช่วงจังหวะของแต่ละวรรคนั้นเอง ดังตัวอย่าง

กาพย์**<u>นี้</u>** – **<u>มี</u>**นาม ฉบัง สามวรรคระวัง

จัง**<u>หวะ</u>** – **<u>จะ</u>** **<u>โคน</u>** – **<u>โยน</u>**คำ

ข้อสังเกต

กาพย์ฉบังไม่เคร่งสัมผัสใน จะมีหรือไม่มีก็ได้ ขอเพียงใช้คำที่อ่านราบรื่นตามช่วงจังหวะของแต่ละวรรคนั้นๆ เท่านั้น

ส่วนสัมผัสนอกระหว่างวรรคที่สอง วรรครับ กับวรรคที่สาม วรรคส่ง นั้น จะมีหรือไม่มีก็ได้ไม่บังคับเช่นกัน

การแต่งกลอน

กลอน

คำประพันธ์ร้อยกรองประเภทกลอน มีหลายแบบเรียกชื่อต่างๆ กันไป ตามลักษณะฉันทลักษณ์ที่แตกต่างกันนั้นๆ เช่น กลอนสี่ กลอนห้า กลอนหก กลอนแปด และยังจำแนกออกไปตามลีลาที่นำไปใช้เช่น กลอนเพลงยาว กลอนบทละคร กลอนเสภา รวมถึงกลอนบทต่างๆ อีกด้วย

ในที่นี้จะอธิบายเฉพาะกลอนหกและกลอนแปด อันเป็นกลอนที่นิยมแต่งกันโดยทั่วไป

1. กลอนหก

แผนผัง

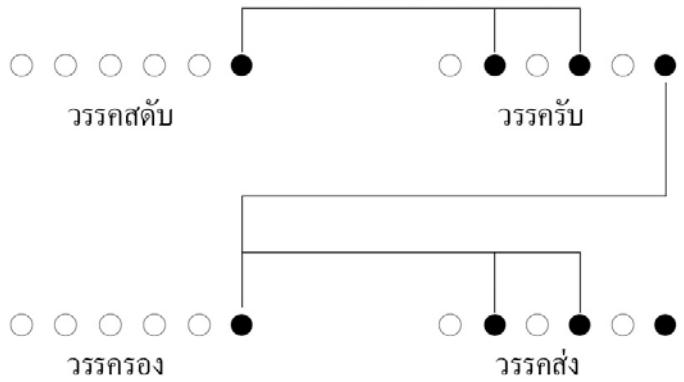

ตัวอย่าง

กลอนหกหกคำร่ำ**รู้** วางคู่วางคำน้ำ**เสียง**

ไพเราะเรื่อยร่ำจำ**เรียง** สำ**เนียง**สูงต่ำคำกลอนฯ

ลักษณะคำประพันธ์

1. **บท** บทหนึ่งมี 4 วรรค

วรรคที่หนึ่งเรียกวรรคสดับ วรรคที่สองเรียกวรรครับ

วรรคที่สามเรียกวรรครอง วรรคที่สี่เรียกวรรคส่ง

แต่ละวรรคมี 6 คำ จึงเรียกว่า กลอนหก

2. **เสียงคำ** กลอนทุกประเภทจะกำหนดเสียงคำท้ายวรรคเป็นสำคัญ กำหนดได้ดังนี้

คำท้ายวรรคสดับ กำหนดให้ใช้ได้ทุกเสียง

คำท้ายวรรครับ กำหนดห้ามใช้เสียงสามัญกับตรี

คำท้ายวรรครอง กำหนดให้ใช้เฉพาะเสียงสามัญกับตรี

คำท้ายวรรคส่ง กำหนดให้ใช้เฉพาะเสียงสามัญกับตรี

3. **สัมผัส**

ก. สัมผัสนอก หรือสัมผัสระหว่างวรรค อันเป็นสัมผัสบังคับ มีดังนี้

คำสุดท้ายของวรรคที่หนึ่ง วรรคสดับ สัมผัสกับคำที่สองหรือที่สี่ของวรรคที่สองวรรครับ

คำสุดท้ายของวรรคที่สอง วรรครับ สัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่สาม วรรครอง และคำที่สองหรือที่สี่ของวรรคที่สี่ วรรคส่ง

สัมผัสระหว่างบท ของกลอนทุกประเภท คือ

คำสุดท้ายของวรรคที่สี่ วรรคส่ง เป็นคำส่งสัมผัสบังคับให้บทต่อไปต้องรับสัมผัสที่คำสุดท้ายของวรรคที่สอง วรรครับ ตัวอย่าง

กลอนหกหกคำร่ำรู้ วางคู่วางคำน้ำเสียง

ไพเราะเรื่อยร่ำจำเรียง สำเนียงสูงต่ำคำ<u>กลอน</u>

เรียงร้อยถ้อยคำสัมผัส จำรัสจำหลัก<u>อักษร</u>

ทุกวรรคทุกบททุกตอน คือถ้อยสุนทรกลอนกานท์ฯ

คำสุดท้ายของบทต้นคือว่า กลอน เป็นคำสั่งสัมผัส บังคับให้บทถัดไปต้องรับสัมผัสที่คำสุดท้ายของวรรคด้วยคำว่า “ ษร” ตามตัวอย่างนั้น

ข. สัมผัสใน แต่ละวรรคของกลอนหก แบ่งช่วงจังหวะเป็นวรรคสองคำ ดังนี้

หนึ่งสอง หนึ่งสอง หนึ่งสอง

ฉะนั้น สัมผัสในจึงกำหนดได้ตามช่วงจังหวะนั่นเอง ดังตัวอย่าง

เรียง<u>ร้อย ถ้อย คำ สัมผัส</u>

ข้อสังเกต

กลอนหกไม่เคร่งสัมผัสในวรรคมากนัก อาจย้ายที่สัมผัสจากคำที่สองไปคำที่สี่ได้ หรือจะไม่สัมผัสสระเลย ใช้การเล่นคำไปตามช่วงจังหวะก็ได้ ดังตัวอย่าง เช่น ทุกวรรคทุกบททุกตอน

2. กลอนแปด (กลอนสุภาพ)

แผนผัง

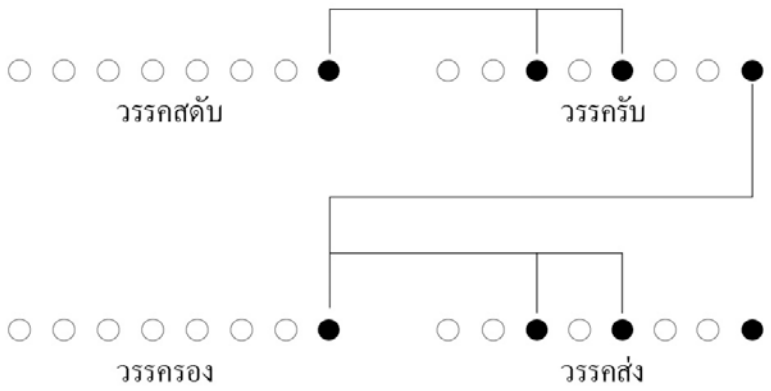

ตัวอย่าง

อันกลอนแปดแปดคำประจำ**วรรค** วางเป็นหลักอักษรสุนทร**ศรี**

เสียงท้ายวรรคสูงต่ำจำจง**ดี** สัมผัส**มี**นอกในไพเราะรู้ ฯ

ลักษณะคำประพันธ์

1. บท บทหนึ่งมี 4 วรรค

วรรคที่หนึ่งเรียกวรรคสดับ วรรคที่สองเรียกวรรครับ

วรรคที่สามเรียกวรรครอง วรรคที่สี่เรียกวรรคส่ง

แต่ละวรรคมีแปดคำ จึงเรียกว่า กลอนแปด

2. เสียงคำ กลอนแปดและกลอนทุกประเภทจะกำหนดเสียงคำท้ายวรรคเป็นสำคัญ โดยกำหนดดังนี้

คำท้ายวรรคสดับ กำหนดให้ใช้ได้ทุกเสียง

คำท้ายวรรครับ กำหนดห้ามใช้เสียงสามัญและตรี

คำท้ายวรรครอง กำหนดให้ใช้เฉพาะเสียงสามัญและตรี

คำท้ายวรรคส่ง กำหนดให้ใช้เฉพาะเสียงสามัญและตรี

3. สัมผัส

ก. สัมผัสนอก หรือสัมผัสระหว่างวรรค อันเป็นสัมผัสบังคับ มีดังนี้

คำสุดท้ายของวรรคที่หนึ่ง วรรคสดับ สัมผัสกับคำที่สามหรือที่ห้าของวรรคที่สอง วรรครับ

คำสุดท้ายของวรรคที่สอง วรรครับ สัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่สาม วรรครอง และที่สามหรือที่ห้าของวรรคที่สี่ วรรครับ

สัมผัสระหว่างบท ของกลอนแปด คือ

คำสุดท้ายของวรรคที่สี่ วรรคส่ง เป็นคำส่งสัมผัสบังคับให้บทต่อไปต้องรับสัมผัสที่คำสุดท้ายของวรรคที่สอง วรรคส่ง

อันกลอนแปดแปดคำประจำวรรค วางเป็นหลักอักษรสุนทรศรี
เสียงท้ายวรรคสูงต่ำจำจงดี สัมผัสมีนอกในไพเราะรู้
จัดจังหวะจะโคนให้ยลแยบ ถือเป็นแบบอย่างกลอนสุนทรภู่
อ่านเขียนคล่องท่องจำตามแบบครู ได้เชิดชูบูชาภาษาไทยฯ

คำสุดท้ายของบทต้นในที่นี้คือคำว่า **"รู้"** เป็นคำส่งสัมผัส บังคับให้บทถัดไปต้องรับสัมผัสที่คำสุดท้ายของวรรคที่สอง วรรครับ ในที่นี้คือคำว่า **"ภู่"**

ข. สัมผัสใน แต่ละวรรคของกลอนแปด แบ่งช่วงจังหวะออกเป็นสามช่วง ดังนี้

หนึ่งสองสาม หนึ่งสอง หนึ่งสองสาม

ฉะนั้น สัมผัสในจึงกำหนดได้ตามช่วงจังหวะในแต่ละวรรคนั่นเอง ดังตัวอย่าง

อันกลอน**<u>แปด</u>** – **<u>แปด</u>** **<u>คำ</u>** – ประจำวรรค

วางเป็น**<u>หลัก</u>** – **<u>อัก</u>** **<u>ษร</u>** – สุน**<u>ทร</u>**ศรี

เรื่องที่ 8 การใช้ภาษาที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

ภาษาที่ใช้มีระดับในการใช้ หนังสือเรียนบางเล่ม แบ่งภาษาออกเป็น 3 ระดับ โดยเพิ่มภาษากึ่งทางการ แต่ในหนังสือนี้แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ การใช้ภาษาที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ

1. ภาษาที่เป็นทางการ

ภาษาทางการ หมายถึง ภาษาที่ใช้อย่างเป็นทางการ มีลักษณะเป็นแบบพิธีถูกต้องตามแบบแผนของภาษาเขียน มีทั้งเสียงเคร่งขรึม จริงจัง อาจเรียกว่าภาษาแบบแผนก็ได้ ภาษาทางการมักใช้ในการเขียนหนังสือราชการ การกล่าวรายงาน คำกล่าวเปิดงาน การแสดงสุนทรพจน์ การเขียนตำราวิชาการ และการบันทึกรายงานการประชุม เป็นต้น

2. ภาษาไม่เป็นทางการ

ภาษาไม่เป็นทางการ หมายถึง ภาษาที่ใช้ถ้อยคำง่ายๆ น้ำเสียงเป็นกันเองไม่เคร่งเครียด แสดงความใกล้ชิดสนิทสนมระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารอาจเรียกว่าภาษาปากก็ได้

ภาษาไม่เป็นทางการ อาจจำแนกเป็นภาษากลุ่มย่อยๆ ได้อีกหลายกลุ่ม เช่น ภาษาถิ่น ภาษาแสลง ภาษาตลาด ฯลฯ ใช้ในการสนทนาระหว่างสมาชิกในครอบครัว คนสนิทคุ้นเคย ใช้เขียนบันทึกส่วนตัว และงานเขียนที่ต้องการแสดงความเป็นกันเองกับผู้อ่าน เป็นต้น

สำหรับการเลือกใช้ภาษาแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการจะต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับองค์ประกอบต่างๆ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ จะต้องพิจารณาว่า งานเขียนนั้นนำไปใช้เพื่ออะไร
2. สถานการณ์ในต่างสถานการณ์ ผู้เขียนจะใช้ระดับภาษาที่ต่างกัน

เช่น ชาวเพื่อน “เชิญทานอาหารได้แล้ว” เชิญผู้ใหญ่ “ขอเชิญรับประทานอาหารได้แล้วครับ” ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ได้อย่างเหมาะสมกับวัตถุประสงค์และสถานการณ์

□□□□

กิจกรรม บทที่ 5 หลักการใช้ภาษา

กิจกรรมที่ 1 ให้ผู้เรียนแยกคำต่อไปนี้ออกเป็น 3 ประเภท ตามตาราง

ผลไม้	รัฐบาล	อัคคีภัย	พลเรือน	ศิลปกรรม
รูปธรรม	วิทยาลัย	มหาชน	พระเนตร	พุทธกาล
นพเก้า	คหกรรม	สัญญาณ	นโยบาย	ภูมิศาสตร์

คำประสม	คำสมาส	คำสนธิ

กิจกรรมที่ 2 ให้ผู้เรียนพิจารณาประโยคต่อไปนี้ว่าเป็นประโยคชนิดใด

1. วันนี้อากาศร้อนมาก
2. ฉันดีใจที่เธอมีความสุข
3. พ่อซื้อนาฬิกาเรือนใหม่ให้ฉัน
4. พี่ชอบสีเขียวแต่น้องสาวชอบสีฟ้า
5. รายการราตรีสโมสรให้ความบันเทิงแก่ผู้ชม

กิจกรรมที่ 3 ให้ผู้เรียนฝึกเขียนอักษรย่อประเภทต่าง ๆ นอกเหนือจากตัวอย่างที่ยกมา

กิจกรรมที่ 4 ให้ผู้เรียนศึกษาและรวบรวมคำสุภาพ และคำราชาศัพท์ที่ใช้และพบเห็นในชีวิตประจำวัน

กิจกรรมที่ 5 ให้ผู้เรียนจับคู่สำนวนให้ตรงกับความหมาย

1 เกี่ยวโยงกันเป็นทอดๆ	ก. ผักชีโรยหน้า
2 หมดหนทางที่จะหนีได้	ข. จับปลาสองมือ
3 ทำดีที่สุดเป็นครั้งสุดท้าย	ค. ขมิ้นกับปูน
4 รนหาเรื่องเดือดร้อน	ง. แกว่งเท้าหาเสี้ยน
5 ทำดีแต่เพียงผิวเผิน	ฉ. จนตรอก
6 ไม่ดำเนินการต่อไป	ช. หญ้าปากคอก
7 นิ่งเฉยไม่เดือดร้อน	ซ. ทิ้งทวน

8 ทำอย่างรวกๆ ให้พอเสร็จ	ฌ. แขวนนวม
9 รู้อะไรแล้วพูดไม่ได้	ญ. มวยล้ม
10 อยากได้สองอย่างพร้อมๆ กัน	ฎ. ลอยแพ
11 ถูกไล่ออก ปลดออก	ฏ. หอกข้างแคร่
12 เรื่องง่ายๆ ที่คิดไม่ถึง	ฐ. พระอิฐพระปูน
	ฑ. สุกเอาเผากิน
	ฒ. งูกินหาง
	ณ. น้ำท่วมปาก

กิจกรรมที่ 6 ให้ผู้เรียนเขียนคำพังเพยให้ตรงกับความหมายที่กำหนดให้

1. ชอบโทษผู้อื่นโดยไม่ดูตัวเอง
2. ไม่ช่วยแล้วยังกีดขวางผู้อื่น
3. การลงทุนไม่คุ้มค่ากับผลที่ได้รับ
4. ชอบรื้อฟื้นเรื่องเก่าๆ
5. เป็นคนชอบสุรุ่ยสุร่าย

กิจกรรมที่ 7 ตอบคำถามต่อไปนี้สั้นๆ แต่ได้ใจความ

1. การแต่งคำประพันธ์ตามหลักฉันทลักษณ์มีกี่ประเภท อะไรบ้าง
2. บทประพันธ์ต่อไปนี้เป็นคำประพันธ์ประเภทใด

2.1 ถึงกลางวันสุริยันแจ่มประจักษ์ ไม่เห็นหน้านงลักษณ์ยิ่งมืดใหญ่
ถึงราตรีมีจันทร์อันอำไพ ไม่เห็นโฉมประโลมใจให้มืดมน

วิวาห์พระสมุทร

2.2 ขึ้นกกตกทุกข์ยาก แสนลำบากจากเวียงชัย
ผักเผือกเลือกเผาไฟ กินผลไม้ได้เป็นแรง
รอนรอนอ่อนอัสดง พระสุริยงเย็นยอแสง
ช่วงดั่งน้ำกริ่งแดง แฝงเมฆเขาเงาเมธุธร

กิจกรรมที่ 8 ผู้เรียนเขียนประโยคภาษาทางการ และไม่เป็นทางการอย่างละ 3 ประโยค

ภาษาทางการ 1.....

2.....

3.....

ภาษาไม่เป็นทางการ 1.....

2.....

3.....

บทที่ 6 วรรณคดี และวรรณกรรม

สาระสำคัญ

การเรียนภาษาไทย ต้องเรียนรู้ในฐานะเป็นวัฒนธรรมทางภาษาให้เกิดความชื่นชม ซาบซึ้งและภูมิใจในภาษาไทย โดยเฉพาะคุณค่าของวรรณคดี และภูมิปัญญาทางภาษาของบรรพบุรุษที่ได้สร้างสรรค์ไว้อันเป็นส่วนเสริมความงดงามในชีวิต นอกจากนั้น วรรณคดีและวรรณกรรมตลอดจนบทร้องเล่นของเด็ก เพลงกล่อมเด็ก ปริศนาคำทาย เพลงพื้นบ้าน วรรณกรรมพื้นบ้านเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมซึ่งมีคุณค่า การเรียนภาษาไทยจึงต้องเรียนวรรณคดี วรรณกรรม ภูมิปัญญาทางภาษาที่ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดทั้งร้อยแก้วและร้อยกรองประเภทต่างๆ เพื่อให้เกิดความซาบซึ้งและความภูมิใจในสิ่งที่บรรพบุรุษได้สั่งสมและสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

ผู้เรียนสามารถ

1. อธิบายความแตกต่างและคุณค่าของวรรณคดี วรรณกรรมปัจจุบันและวรรณกรรมท้องถิ่น
2. ใช้หลักการพินิจวรรณคดีและวรรณกรรม หลักการพิจารณาวรรณคดีและวรรณกรรมให้เห็นคุณค่าและนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน
3. ร้องเล่นหรือถ่ายทอดเพลงพื้นบ้านและบทกล่อมเด็กในท้องถิ่น

ขอบข่ายเนื้อหา

เรื่องที่ 1 หลักการพิจารณาวรรณคดีและหลักการพินิจวรรณกรรม

เรื่องที่ 2 หลักการพินิจวรรณคดีด้านวรรณศิลป์ด้านสังคม

เรื่องที่ 3 เพลงพื้นบ้าน เพลงกล่อมเด็ก

เรื่องที่ 1 หลักการพิจารณาวรรณคดีและหลักการพินิจวรรณกรรม

ก่อนที่จะศึกษาถึงเรื่องการพิจารณาวรรณคดีและการพินิจวรรณกรรม ต้องทำความเข้าใจกับความหมายของคำว่า วรรณคดี และ วรรณกรรม เพื่อให้นักศึกษาสามารถเข้าใจในความหมายของคำทั้งสองนี้ ได้อย่างชัดเจนโดย ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2514: 58-133) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์และความแตกต่างระหว่างวรรณคดีและวรรณกรรมไว้ดังนี้

วรรณคดี ใช้ในความหมายว่า วรรณกรรมหรือหนังสือที่ได้รับการยกย่องว่าแต่งดี มีวรรณกรรมศิลป์กล่าวคือมีลักษณะเด่นในการใช้ถ้อยคำภาษาและเด่นในการประพันธ์ ให้คุณค่าทางอารมณ์และความรู้สึกแก่ผู้อ่านสามารถใช้เป็นแบบฉบับอ้างอิงได้

หนังสือที่เป็นวรรณคดีสามารถบ่งบอกลักษณะได้ดังนี้

1. มีเนื้อหาดี มีประโยชน์และเป็นสุภาษิต
2. มีศิลปะการแต่งที่ยอดเยี่ยมทั้งด้านศิลปะการใช้คำ การใช้โวหารและถูกต้องตามหลักไวยากรณ์
3. เป็นหนังสือที่ได้รับความนิยมและสืบทอดกันมายาวนานกว่า 100 ปี

วรรณกรรม ใช้ในความหมายว่า งานหนังสือ งานนิพนธ์ที่ทำขึ้นทุกชนิด ไม่ว่าแสดงออกมาโดยวิธีหรือในรูปอย่างใด เช่น หนังสือ จุลสาร สิ่งเขียน สิ่งพิมพ์ ปาฐกถา เทศนา คำปราศรัย สุนทรพจน์ สิ่งบันทึก เสียง ภาพ

วรรณกรรมแบ่งออกเป็น 2 ประเภท

1. สารคดี หมายถึง หนังสือที่แต่งขึ้นเพื่อให้ความรู้ ความคิด ประสบการณ์แก่ผู้อ่าน ซึ่ง อาจใช้รูปแบบร้อยแก้วหรือร้อยกรองก็ได้
2. บันเทิงคดี คือ วรรณกรรมที่แต่งขึ้นเพื่อมุ่งให้ความเพลิดเพลิน สนุกสนาน บันเทิงแก่ผู้อ่านจึงมักเป็นเรื่องที่มีเหตุการณ์และตัวละคร

การพินิจหรือการพิจารณาคุณค่าของวรรณคดีหรือวรรณกรรม ไม่ว่าจะเป็นร้อยแก้วหรือร้อยกรองมีหลักการพิจารณากว้างๆ คล้ายกันคือ เราอาจจะตั้งคำถามง่ายๆ ว่างานประพันธ์ชิ้นนั้นหรือเรื่องนั้นให้อะไรแก่คนอ่านบ้าง

ความหมาย

การพินิจ คือการพิจารณาตรวจตรา พร้อมทั้งวิเคราะห์แยกแยะและประเมินค่าได้ ทั้งนี้นอกจากจะได้ประโยชน์ต่อตนเองแล้ว ยังมีจุดประสงค์เพื่อนำไปแสดงความคิดเห็นและข้อเท็จจริงให้ผู้อื่นได้ทราบด้วย เช่น การพินิจวรรณคดีและวรรณกรรมเพื่อเป็นการแนะนำให้บุคคลทั่วไปที่เป็นผู้อ่านได้รู้จักและได้ทราบรายละเอียดที่เป็นประโยชน์ในด้านต่างๆ เช่น ใครเป็นผู้แต่ง เป็นเรื่อง

เกี่ยวกับอะไร มีประโยชน์ต่อใครบ้าง ทางใดบ้าง ผู้พินิจมีความเห็นว่าอย่างไรคุณค่าในแต่ละด้าน สามารถนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์อย่างไรในชีวิตประจำวัน

แนวทางในการพินิจวรรณคดีและวรรณกรรม

การพินิจวรรณคดีและวรรณกรรมมีแนวให้ปฏิบัติอย่างกว้างๆ เพื่อให้ครอบคลุมงานเขียนทุกชนิดซึ่งผู้พินิจจะต้องดูว่าจะพินิจหนังสือชนิดใด มีลักษณะเฉพาะอย่างไรซึ่งจะมีแนวในการพินิจที่จะต้องประยุกต์หรือปรับใช้ให้เหมาะสมกับงานเขียนนั้นๆ

หลักเกณฑ์กว้างๆในการพินิจวรรณคดีและวรรณกรรม มีดังนี้

1. ความเป็นมาหรือประวัติของหนังสือและผู้แต่งเพื่อช่วยให้วิเคราะห์ในส่วนอื่นๆ ได้ดีขึ้น
2. ลักษณะคำประพันธ์
3. เรื่องย่อ
4. เนื้อเรื่อง ให้วิเคราะห์เรื่องตามหัวข้อตามลำดับ โดยบางหัวข้ออาจจะมีหรือไม่มีก็ได้ตามความจำเป็น เช่น โครงเรื่อง ตัวละคร ฉาก วิธีการแต่ง ลักษณะการเดินเรื่อง การใช้ถ้อยคำสำนวนในเรื่อง การแต่งวิธีคิดที่สร้างสรรค์ ทัศนะหรือมุมมองของผู้เขียน เป็นต้น
5. แนวคิด จุดมุ่งหมาย เจตนาของผู้เขียนที่ฝากไว้ในเรื่องซึ่งจะต้องวิเคราะห์ออกมา
6. คุณค่าของวรรณคดีและวรรณกรรม ซึ่งโดยปกติแล้วจะแบ่งออกเป็น 4 ด้านใหญ่ๆ และกว้างๆ เพื่อความครอบคลุมในทุกประเด็น ซึ่งผู้พินิจจะต้องไปแยกแยะหัวข้อย่อยให้สอดคล้องกับลักษณะหนังสือที่จะพินิจนั้นๆ ตามความเหมาะสมต่อไป

การอ่านวรรณคดีมรดกต้องอ่านอย่างพินิจจึงจะเห็นคุณค่าของหนังสือ การอ่านอย่างพินิจหมายความว่าอย่างไร

การพินิจวรรณคดี คือการอ่านวรรณคดีอย่างใช้ความคิด ไตร่ตรอง กลั่นกรอง แยกแยะหาเหตุผลหาส่วนดี ส่วนบกพร่องของหนังสือ เพื่อจะได้ประเมินค่าของหนังสือนั้นๆ อย่างถูกต้องและมีเหตุผล การอ่านหนังสืออย่างพินิจพิเคราะห์มีประโยชน์ต่อชีวิตมาก เพราะผู้พินิจวรรณคดี จะรู้จักเลือกรับประโยชน์จากหนังสือและนำประโยชน์ไปใช้ในชีวิตของตนได้และความสามารถในการประเมินค่าของผู้พินิจวรรณคดีจะช่วยให้ผู้พินิจเป็นผู้มีเหตุผล มีความยุติธรรมมีวิจารณญาณ การพินิจวรรณคดีผู้พินิจไม่ควรเอาความรู้สึกหรือประสบการณ์ส่วนตนมาเป็นหลักสำคัญในการตัดสินวรรณคดี เพราะแต่ละคนย่อมมีความรู้สึกและประสบการณ์ต่างกัน

หลักการพินิจวรรณคดี

การพินิจวรรณคดี เป็นการแนะนำหนังสือในลักษณะของการวิเคราะห์วิจารณ์หนังสืออย่างง่ายๆ โดยบอกเรื่องย่อๆ แนะนำข้อดีข้อบกพร่องของวรรณคดี บอกชื่อผู้แต่ง ประเภทของหนังสือ ลักษณะการแต่ง เนื้อเรื่องโดยย่อๆ คุณสมบัติของหนังสือ ด้วยการวิจารณ์เกี่ยวกับเนื้อหา แนวคิด

ภาษา คุณค่า และข้อคิดต่างๆ ประกอบทัศนะของผู้พินิจ ซึ่งเป็นลักษณะของการชักชวนให้ผู้อ่านสนใจหนังสือเล่มนั้น การพินิจวรรณคดีเป็นการศึกษาและวิเคราะห์ลักษณะของวรรณคดีเพื่อนำมาแนะนำให้เกิดความเข้าใจซาบซึ้งอย่างแจ่มแจ้ง

การพินิจวรรณคดีมีหลักการพินิจกว้างๆ 3 ด้านคือ

1. โครงสร้างของวรรณคดี

2.ความงดงามทางวรรณคดี

3. คุณค่าของวรรณคดี

ด้านที่ 1 โครงสร้างของวรรณคดี

การที่เราจะพินิจวรรณคดีเรื่องใด เราจะต้องพิจารณาว่า เรื่องนั้นแต่งด้วยคำประพันธ์ชนิดใด โครงเรื่องเนื้อเรื่องเป็นอย่างไร มีแนวคิดหรือสาระสำคัญอย่างไร ตัวละครมีรูปร่าง ลักษณะนิสัยอย่างไร ฉากมีความหมายเหมาะสมกับเรื่องหรือไม่ และมีวิธีดำเนินเรื่องอย่างไร

ด้านที่ 2 ความงดงามทางวรรณคดี

วรรณคดีเป็นงานที่สร้างขึ้นอย่างมีศิลปะ โดยเฉพาะการใช้ถ้อยคำเพื่อให้เกิดความไพเราะในอรรถรส ซึ่งเราจะพิจารณาได้จากการใช้คำ มีทั้งการเล่นคำ เล่นอักษร พิจารณาได้จากการใช้**สำนวนโวหาร กวีโวหาร** ซึ่งจะดูจากการสร้างจันตภาพ ภาพพจน์ และพิจารณาจากการสร้างอารมณ์ในวรรณคดีสิ่งเหล่านี้เป็นความงดงามทางวรรณคดีทั้งนั้น

โวหารภาพพจน์

การใช้โวหารภาพพจน์ คือ การใช้ถ้อยคำให้เกิดภาพโดยวิธีการเปรียบเทียบอย่างมีศิลปะ ภาพพจน์มีหลายลักษณะ เช่น อุปมา อุปลักษณ์ อธิพจน์ บุคลาธิษฐาน สัทพจน์ หรือการใช้สัญลักษณ์เป็นต้น

อุปมา คือการเปรียบเทียบเพื่อทำให้เห็นภาพหรือเกิดความรู้สึกชัดเจน จึงต้องนำสิ่งอื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันมาช่วยอธิบาย หรือเชื่อมโยงความคิดโดยมีคำมาเชื่อม ได้แก่ เหมือน เสมือน ดุจ เล่ห์ เฉก ดัง กล เพียง ราว ปูน ฯลฯ

อุปลักษณ์ เป็นการเปรียบเทียบที่ลึกซึ้งกว่าอุปมา เพราะเป็นการเปรียบสิ่งหนึ่งเป็นสิ่งหนึ่งมากจนเหมือนกับเป็นสิ่งเดียวกันโดยใช้คำว่า “ เป็น กับ คือ ” มาเชื่อมโยง

ตัวอย่าง “แม่เป็นโสมส่องหล้า” “สุจริตคือเกราะบังศาสตร์พ้อง”

โวหารอธิพจน์ เป็นโวหารที่กวีกล่าวเกินจริง เพื่อต้องการที่จะเน้นให้ความสำคัญและอารมณ์ความรู้สึกที่รุนแรง เช่น

ถึงต้องง้าวหลาวแหลนสักแสนเล่ม ให้ติดเต็มตัวฉุดพอหลุดถอน
แต่ต้องตาพาใจอาลัยวอน สุดจะถอนทิ้งขว้างเสียกลางคัน

(นิราศวัดเจ้าฟ้า สุนทรภู่)

บุคลาธิษฐาน เป็นโวหารที่นำสิ่งไม่มีชีวิต หรือสิ่งที่เป็นนามธรรม มากล่าวเหมือนเป็นบุคคลที่มีชีวิตเช่น

เพชรน้ำค้างหล่นบนพรมหญ้า เย็นหยาดฟ้าพาฝันหลงวันใหม่
เคล้าเคลียหยอกดอกหญ้าอย่างอาลัย เมื่อแฉกดาวใบไผ่ไหวตะวัน

โวหารสัทพจน์ หมายถึง โวหารที่เลียนเสียงธรรมชาติ เช่น

ทั้งกบเขียดเกรียดกรีดจังหรีดเรื่อย พระพายเฉื่อยฉิวฉิววะหวิวหวาม

การสร้างอารมณ์

ความงามด้านอารมณ์ เมื่อเราอ่านวรรณคดี จะเห็นว่าเรามีความรู้สึกหรืออารมณ์ร่วมไปกับเรื่องตอนนั้นๆ ด้วย เช่น สงสาร โกรธ ชิงชัง นั้นแสดงว่ากวีได้สร้างอารมณ์ให้เรามีความรู้สึกคล้อยตาม ซึ่งเป็นความงามอย่างหนึ่งในวรรณคดี กวีจะสอดแทรกความคิดออกมาในรูปของความรัก ความภาคภูมิใจ ความเศร้าสลดใจ และมีการเลือกสรรคำประพันธ์ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง การที่กวีใช้ถ้อยคำให้เกิดความงามเกิดอารมณ์ทำให้เราได้รับรสวรรณคดีต่างๆ

รสวรรณคดี

รสวรรณคดีของไทยเป็นลีลาของบทประพันธ์อย่างหนึ่ง คือ การใช้ภาษาไทยให้เหมาะสมแก่เนื้อความของเรื่อง กล่าวคือแต่งบทประพันธ์ตามรสบทประพันธ์ไทยหรือรสวรรณคดีไทยซึ่งมี 4 รส

1. เสาวรจนี เป็นบทพรรณนาความงามของสถานที่ ธรรมชาติ ชมนาง เช่น
   "ตาเหมือนตามฤคมาศพิศคิ้วพระลอราช
   ประดุจแก้วเกาทัณฑ์ ก่งนา
   พิศกรรณงามเพริศแพร้วกลกลิ่นบงกชแก้ว
   อีกแก้มปรางทอง เปรียบนา"
2. นารีปราโมทย์ เป็นบทเกี้ยวพาราสี แสดงความรักใคร่ เช่น
   "เจ้างามปลอดยอดรักของพลายแก้ว ได้มาแล้วแม่อย่าขับให้กลับหนี
   พี่สู้ตายไม่เสียดายแก่ชีวี แก้วพี่อย่าได้พร่ำรำพันความ
   พี่ผิดพี่ก็มาลุแก่โทษ จงคลายโกรธแม่อย่าถือว่าหยาบหยาม
   พี่ชมโฉมโลมลูบด้วยใจงาม ทรามสวาทดิ้นไปไม่ไยดี"
3. พิโรธวาทัง เป็นบทโกรธ บทตัดพ้อต่อว่า เหน็บแนม เสียดสี หรือแสดงความเคียดแค้น เช่น
   ผันพระกายกระทืบพระบาทและอึง พระศัพท์สีหนาทพึงสยองภัย
   เออออุเหม่นะมึงชิช่างกระไร ทุทาสสถุลฉะนี้ไฉนก็มาเป็น

4. สัลลาปังคพิสัย เป็นบทแสดงความโศกเศร้า คร่ำครวญ อาลัยอาวรณ์ เช่น

เคยหมอบใกล้ได้กลิ่นสุคนธ์ตลบ ละอองอบรสรื่นชื่นนาสา
สิ้นแผ่นดินสิ้นรสสุคนธา วาสนาเราก็สิ้นเหมือนกลิ่นสุคนธ์

(สุนทรภู่)

หลักการและแนวทางการพิจารณาวรรณคดี

การพิจารณาวรรณคดี คือการแสดงข้อคิดเห็นเกี่ยวกับวรรณคดีเล่มใดเล่มหนึ่งอย่างสั้นๆ โดยมีเจตนาจะแนะนำวรรณคดีนั้นให้ผู้อ่านรู้จักว่ามีเนื้อเรื่องอย่างไร มีประโยชน์มีคุณค่าอย่างไร ผู้พิจารณามีความคิดเห็นอย่างไรต่อวรรณคดีเรื่องนั้นๆ ชอบหรือไม่ชอบ เพราะเหตุใด มีลักษณะการวิจารณ์วรรณกรรม

หลักการพิจารณาวรรณคดี

1. แยกองค์ประกอบของหนังสือหรือวรรณคดีที่จะวิจารณ์ให้ได้
2. ทำความเข้าใจองค์ประกอบที่แยกออกมาให้แจ่มแจ้งชัดเจน
3. พิจารณาหรือวิเคราะห์หนังสือหรือวรรณคดีตามหัวข้อต่อไปนี้
   - 3.1 ประวัติความเป็นมาและประวัติผู้แต่ง
   - 3.2 ลักษณะการประพันธ์
   - 3.3 เรื่องย่อ
   - 3.4 การวิเคราะห์เรื่อง
   - 3.5 แนวคิดและจุดมุ่งหมายในการแต่ง
   - 3.6 คุณค่าด้านต่างๆ

การพินิจคุณค่าวรรณคดีและวรรณกรรมมี 4 ประเด็นดังนี้

1. คุณค่าด้านวรรณศิลป์ คือความไพเราะของบทประพันธ์ซึ่งอาจจะเกิดจากรสของคำที่ผู้แต่งเลือกใช้และรสความไพเราะที่ให้ความหมายกระทบใจผู้อ่าน

2. คุณค่าด้านเนื้อหา คือการให้ความรู้สึกในด้านต่างๆ ให้คุณค่าทางปัญญาและความคิดแก่ผู้อ่าน

3. คุณค่าด้านสังคม วรรณคดีและวรรณกรรมสะท้อนให้เห็นภาพของสังคมในอดีตและวรรณกรรมที่ดีสามารถจรรโลงสังคมได้อีกด้วย

4. การนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้ผู้อ่านได้ประจักษ์ในคุณค่าของชีวิตได้ความคิดและประสบการณ์จากเรื่องที่อ่าน และนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต นำไปเป็นแนวปฏิบัติหรือแก้ปัญหารอบๆ ตัว

เรื่องที่ 2 หลักการพินิจวรรณคดีด้านวรรณศิลป์และด้านสังคม

ความหมายของวรรณคดีมรดก

วรรณคดีมรดก หมายถึง วรรณคดีที่บรรพบุรุษสร้างไว้และเป็นที่นิยมตกทอดเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน วรรณคดีมรดกของไทยนั้นมักจะแสดงภาพชีวิตของสังคมในสมัยที่เกิดวรรณคดี ขณะเดียวกันก็จะแทรกแนวคิด ปรัชญาชีวิตด้วยวิธีอันแยบยลจนทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์สะเทือนใจ มีความรู้สึกร่วมไปกับกวีด้วย

คุณค่าของวรรณคดีมรดก

วรรณคดีมรดกนั้นมีคุณค่ามาก ทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ สังคม อารมณ์ คติสอนใจและคุณค่าทางวรรณศิลป์หรือจะพูดว่า วรรณคดีมรดกเป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่ตกทอดเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมของชาติซึ่งบรรพบุรุษได้อุตสาหะสร้างสรรค์ขึ้นด้วยอัจฉริยภาพ เพราะการอ่านวรรณคดีมรดกทำให้ทราบเหตุการณ์ต่างๆ ที่ประทับใจบรรพบุรุษ สังคม สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยในชุมชนนั้นๆ ว่ามีลักษณะอย่างไรเหมือนหรือแตกต่างจากสังคมปัจจุบันอย่างไร มีกลวิธีในการใช้ถ้อยคำโวหารอย่างไรจึงทำให้เราร่วมรับรู้อารมณ์นั้นๆ ของกวี

นอกจากนี้วรรณคดีมรดกมีคุณค่าเป็นเครื่องเชิดชูความเป็นอัจฉริยะของชาติ ช่วยสะท้อนถึงบุคลิกลักษณะประจำชาติ และช่วยทำให้คนในชาติรู้เรื่องราวในอดีตและคุณค่าที่สำคัญก็คือคุณค่าทางด้านอารมณ์และด้านความงาม ความไพเราะ เพราะเกิดการอ่านวรรณคดีมรดกจะทำให้เราได้รับความเพลิดเพลินในเนื้อหาและรสศิลปะแห่งความงาม ความไพเราะด้านอักษรศิลป์ไปพร้อมกัน ช่วยส่งเสริมจิตใจผู้อ่านให้รักสวยรักงาม เข้าใจหลักความจริงในโลกมนุษย์ยิ่งขึ้น

วรรณคดีมีคุณค่าแก่ผู้อ่านหลายประการ คือ

1. ทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์คล้อยตามกวี เช่น สนุก เพลิดเพลิน ดีใจ เศร้าใจ ขบขัน เป็นต้น
2. ทำให้ผู้อ่านเกิดสติปัญญา เราจะได้ข้อคิด คติ หลักการดำเนินชีวิตในวรรณคดี ช่วยยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น การอ่านวรรณคดีทำให้เกิดความเฉลียวฉลาดและเกิดปัญญา
3. ทำให้ได้รับความรู้ในด้านต่างๆ เช่น ประวัติศาสตร์ ตำนาน ภูมิศาสตร์ ภาษา ประเพณี ความเชื่อในสมัยที่แต่งวรรณคดีนั้นๆ
4. ทำให้เข้าใจสภาพสังคมวัฒนธรรมของบรรพบุรุษ ที่กวีได้นำมาเขียนสอดแทรกไว้ทำให้เราเข้าใจและสามารถเปรียบเทียบสังคมในวรรณคดีกับปัจจุบันได้

ลักษณะเด่นของวรรณคดีไทย จำแนกเป็นข้อๆ ดังนี้

1. นิยมแต่งหนังสือหรือการแต่งวรรณคดีด้วยคำประพันธ์ร้อยกรองมากกว่าร้อยแก้ว เป็นบทกลอนลักษณะภาษากาพย์กลอนที่มีสัมผัสคล้องจองสอดคล้องกับลักษณะนิสัยของคนไทย

แม้ภาษาพูดก็มีลีลาเป็นร้อยกรองแบบง่ายๆ เช่น หม้อข้าวหม้อแกง ข้าวยากหมากแพง ขนมนมเนย ในน้ำมีปลาในนามีข้าว ชักน้ำเข้าลึก ชักศึกเข้าบ้าน เป็นต้น

2. เน้นความประณีตของคำและสำนวนโวหาร ภาษาที่ใช้วรรณคดีไม่เหมือนภาษาพูดทั่วไป คือ เป็นภาษาที่มีการเลือกใช้ถ้อยคำตกแต่งถ้อยคำให้หรูหรา มีการสร้างคำที่มีความหมายอย่างเดียวกันที่เรียกว่า คำไวพจน์ โดยใช้รูปศัพท์ต่างๆ กันเพื่อมิให้เกิดความเบื่อหน่ายจำเจ เช่น

ใช้คำว่า ปักษา ปักษี สกุณา สกุณี ทวิช แทนคำว่า “นก”

ใช้คำว่า กุญชร คช ไอยรา หัตถี กรี แทนคำว่า “ช้าง”

นอกจากนั้นยังมีการใช้ภาษาสัญลักษณ์ เช่น ใช้คำ ดวงจันทร์ บุปผา มาลี เยาวมาลย์ แทนคำว่า “ผู้หญิง”

3. เน้นการแสดงความรู้สึกสะเทือนอารมณ์จากการรำพันความรู้สึก ตัวละครในเรื่องจะรำพันความรู้สึกต่างๆ เช่น รัก เศร้า โกรธ ฯลฯ เป็นคำกลอนยาวหลายคำกลอน

ตัวอย่างอิเหนาคร่ำครวญถึงนางบุษบาที่ถูกลมหอบไป ดังนี้

เมื่อนั้น	พระสุริย์วงศ์อสัญแดหวา
ฟื้นองค์แล้วทรงโศกา	โอ้แก้วแววตาของเรียมเอย
ป่านฉะนี้จะอยู่แห่งใด	ทำไฉนจึงจะรู้นะอกเอ๋ย
ฤาเทวาพาน้องไปชมเชย	ใครเลยจะบอกเหตุร้ายดี
สองกรพระค่อนอุราร่ำ	ชะรอยเวรกรรมของพี่
ได้สมน้องแต่สองราตรี	ฤามิ่งมารศรีมาจากไป
พระยิ่งเศร้าสร้อยละห้อยหา	จะทรงเสวยโภชนาก็หาไม่
แต่ครวญคร่ำกำสรดระทดใจ	สะอื้นให้โศกาจาบัลย์

(อิเหนา สำนวนรัชกาลที่ 2)

4. มีขนบการแต่ง คือ มีวิธีแต่งที่นิยมปฏิบัติแนวเดียวกันมาแต่โบราณได้แก่ ขึ้นต้นเรื่องด้วยการกล่าวคำไหว้ครู คือ ไหว้เทวดา ไหว้พระรัตนตรัย ไหว้ครูบาอาจารย์ สรรเสริญพระเกียรติคุณของพระมหากษัตริย์ หรือกล่าวชมบ้านชมเมือง

5. วรรณคดีไทยมีเนื้อหาเกี่ยวกับชนชั้นสูงมากกว่าคนสามัญ ตัวละครเอกมักเป็นกษัตริย์และชนชั้นสูง

6. แนวคิดสำคัญที่พบในวรรณคดีไทยโดยทั่วไปเป็นแนวคิดแบบพุทธปรัชญาง่ายๆ เช่นแนวคิดเรื่องทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ความไม่เที่ยงตรงของสรรพสิ่ง อนิจจัง ความกตัญญู ความจงรักภักดี ความรักและการพลัดพราก เป็นต้น

7. เนื้อเรื่องที่รับมาจากวรรณกรรมต่างชาติจะได้รับการดัดแปลงให้เข้ากับวัฒนธรรมไทย

8. ในวรรณคดีไทยมีลักษณะเป็นวรรณคดีสำหรับอ่าน เนื่องจากมีการพรรณนาความยืดยาวให้รายละเอียดต่างๆ เพื่อให้ผู้อ่านได้ภาพชัดเจน เน้นความไพเราะของคำดังนั้นเมื่อจะนำไปใช้เป็นบทแสดงจะต้องปรับเปลี่ยนเสียใหม่เพื่อให้กระชับขึ้น

9. ในวรรณคดีไทยมีบทอัศจรรย์แทรกอยู่ด้วย เรื่องของความรักและเพศสัมพันธ์เป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งของมนุษย์ กวีไทยไม่นิยมกล่าวตรงไปตรงมา แต่จะกล่าวถึงโดยใช้กลวิธีการเปรียบเทียบหรือใช้สัญลักษณ์แทน เพื่อให้เป็นงานทางศิลปะมิใช่อนาจาร

10. วรรณคดีไทยมักแทรกความเชื่อค่านิยมของไทยไว้เสมอ

ลักษณะต่างๆ ดังกล่าวมาข้างต้น นับเป็นลักษณะเด่นของวรรณคดีไทย ซึ่งนักศึกษาควรเรียนรู้และเข้าใจเพื่อจะอ่านวรรณคดีไทยได้อย่างซาบซึ้งต่อไป

การอ่านวรรณคดีเพื่อพิจารณาคุณค่าด้านวรรณศิลป์

วรรณศิลป์ มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ว่า ศิลปะในการแต่งหนังสือ ศิลปะทางวรรณกรรม วรรณกรรมที่ถึงขั้นวรรณคดี หนังสือที่ได้รับการยกย่องว่าแต่งดี

จากความหมายนี้ การพิจารณาคุณค่าด้านวรรณศิลป์ต้องศึกษาตั้งแต่การเลือกชนิดคำประพันธ์ให้เหมาะสมกับประเภทงานเขียน ถูกต้องตรงความหมาย เหมาะกับบุคคลหรือตัวละครในเรื่องและรสวรรณคดีการรู้จักตกแต่งถ้อยคำให้ไพเราะสละสลวยอันเป็นลักษณะเฉพาะภาษากวีและทำให้ผู้อ่านเกิดความสะเทือนอารมณ์

ภาษากวีเพื่อสร้างความงดงามไพเราะแก่บทร้อยแก้วร้อยกรองนั้น มีหลักสำคัญที่เกี่ยวข้องกัน 3 ด้าน ดังนี้

1. การสรรคำ
2. การเรียบเรียงคำ
3. การใช้โวหาร

การสรรคำ คือการเลือกใช้คำให้สื่อความคิด ความเข้าใจ ความรู้สึกและอารมณ์ได้อย่างงดงามโดยคำนึงถึงความงามด้านเสียง โวหาร และรูปแบบคำประพันธ์ กรสรรคำทำได้ดังนี้

การเลือกคำให้เหมาะแก่เนื้อเรื่องและฐานะของบุคคลในเรื่อง

การใช้คำให้ถูกต้องตรงตามความหมาย

การเลือกใช้คำพ้องเสียง คำซ้ำ

การเลือกใช้คำโดยคำนึงถึงเสียงสัมผัส

การเลือกใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติ

การเลือกใช้คำไวพจน์ได้ถูกต้องตรงตามความหมาย

การเรียบเรียงคำ คือการจัดวางคำที่เลือกสรรแล้วให้มาเรียบร้อยกันอย่างต่อเนื่องตามจังหวะตามโครงสร้างภาษาหรือตามฉันทลักษณ์ ซึ่งมีหลายวิธี เช่น

จัดลำดับความคิดหรือถ้อยคำจากสิ่งสำคัญจากน้อยไปหามาก จนถึงสิ่งสำคัญสูงสุด

จัดลำดับความคิดหรือถ้อยคำจากสิ่งสำคัญน้อยไปหามาก แต่กลับหักมุมความคิดผู้อ่านเมื่อถึงจุดสุด

จัดลำดับคำให้เป็นคำถามแต่ไม่ต้องการคำตอบหรือมีคำตอบอยู่ในตัวคำถามแล้ว

เรียงถ้อยคำเพื่อให้ผู้อ่านแปลความหมายไปในทางตรงข้ามเพื่อเจตนาเยาะเย้ย ถากถาง

เรียงคำวลี ประโยคที่มีความสำคัญเท่าๆ กัน เคียงขนานกันไป

การใช้โวหาร คือการใช้ถ้อยคำเพื่อให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพเรียกว่า “ภาพพจน์” ซึ่งมีหลายวิธีที่ควรรู้จัก ได้แก่

อุปมา คือการเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งว่าเหมือนกับสิ่งหนึ่งโดยมีคำเปรียบปรากฏอยู่ด้วยคำเปรียบเทียบเหล่านี้ได้แก่ เหมือน ดุจ เล่ห์ เฉก ดัง กล เพียง ราว ปูน

อุปลักษณ์ คือการเน้นความหมายว่า สิ่งหนึ่งเหมือนกับสิ่งหนึ่งมากจนเหมือนกับเป็นสิ่งเดียวกันโดยใช้คำว่า เป็น กับ คือ เช่น “แม่เป็นโสมส่องหล้า” “สุจริตคือเกราะบังศาสตร์พ้อง”

การพิจารณาวรรณคดีด้านสังคม

สังคม คือ ชนชาติและชุมชนที่อยู่ร่วมกันภายใต้การปกครองในกรอบวัฒนธรรมเดียวกัน วรรณคดีเป็นเหมือนกระจกเงาที่สะท้อนให้ผู้อ่านสามารถมองเห็นชีวิตความเป็นอยู่ ค่านิยมและจริยธรรมของคนในสังคมที่วรรณคดีได้สะท้อนภาพไว้ทำให้เข้าใจชีวิต เห็นใจความทุกข์ยากของเพื่อนมนุษย์ด้วยกันชัดเจนขึ้น

ดังนั้นการพิจารณาวรรณคดีด้านสังคมจะต้องมีเนื้อหา ภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมหรือจริยธรรมของสังคมให้มีส่วนกระตุ้นจิตใจของผู้อ่านให้เข้ามามีส่วนช่วยเหลือในการจรรโลงโลกหรือพัฒนาสังคมไทยร่วมกัน โดยพิจารณาตามหัวข้อ ดังนี้

1. การแสดงออกถึงภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของชาติ
2. สะท้อนภาพความเป็นอยู่ ความเชื่อ ค่านิยมในสังคม
3. ได้ความรู้ ความบันเทิง เพลิดเพลินอารมณ์ไปพร้อมกัน
4. เนื้อเรื่องและสาระให้แง่คิดทั้งคุณธรรมและจริยธรรมในด้านการจรรโลงสังคม ยกระดับจิตใจเห็นแบบอย่างการกระทำของตัวละครทั้งข้อดีและข้อควรแก้ไข

จากการพิจารณาตามหัวข้อข้างต้นนี้แล้ว การพิจารณาคุณค่าวรรณคดีด้านสังคมให้พิจารณาโดยแบ่งออกได้ 2 ลักษณะใหญ่ๆ ดังนี้

ด้านนามธรรม ได้แก่ ความดี ความชั่ว ค่านิยม จริยธรรมของคนในสังคม ฯลฯ

ด้านรูปธรรม ได้แก่ สภาพความเป็นอยู่ วิถีชีวิต การแต่งกายและการก่อสร้างทางวัตถุ ฯลฯ

กิจกรรม บทที่ 6 วรรณคดีและวรรณกรรม

1. ให้ผู้เรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1.1 บอกความหมายของการพินิจได้

.....

.....

.....

1.2 บอกหลักเกณฑ์ในการพินิจวรรณคดีได้

.....

.....

.....

2. ให้ผู้เรียนอ่านหนังสือวรรณคดีที่กำหนดให้ศึกษาแล้วพิจารณาวรรณคดีแต่ละเรื่องในด้านวรรณกรรมศิลป์ และด้านสังคม แต่ละเรื่องให้สาระข้อคิดในการดำเนินชีวิตอย่างไรบ้าง ได้แก่เรื่อง

1.1 สามก๊ก

1.2 ราชาธิราช

1.3 กลอนเสภาขุนช้างขุนแผน

1.4 กลอนบทละครเรื่องรามเกียรติ์

คุณค่าที่ได้รับจากเรื่อง.....

ด้านวรรณศิลป์

1. การสรรคำ

.....

.....

.....

2. การเล่นซ้ำคำ

.....

.....

.....

3. การหลากคำ หรือคำไวพจน์

.....

.....

.....

ด้านสังคม

1. วัฒนธรรมและประเพณี

.....

.....

.....

2. การแสดงสภาพชีวิตความเป็นอยู่และค่านิยมของบรรพบุรุษ

.....

.....

.....

3. การเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์

.....

.....

.....

4. เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์

.....

.....

.....

5. การสอดแทรกมุมมองของกวี

.....

.....

.....

เรื่องที่ 3 เพลงพื้นบ้าน เพลงกล่อมเด็ก

ความหมายของเพลงพื้นบ้าน

คือ บทเพลงที่เกิดจากคนในท้องถิ่นต่างๆ คิดรูปแบบการร้อง การเล่นขึ้น เป็นบทเพลงที่มีท่วงทำนอง ภาษาเรียบง่ายไม่ซับซ้อน มุ่งความสนุกสนานรื่นเริง ใช้เล่นกันในโอกาสต่างๆ เช่น สงกรานต์ ตรุษจีน ลอยกระทง ไหว้พระประจำปี หรือแม้กระทั่งในโอกาสที่ได้มาช่วยกันทำงานร่วมมือร่วมใจเพื่อทำงานอย่างหนึ่งอย่างใด เช่น เกี่ยวข้าว นวดข้าว เป็นต้น

ประวัติความเป็นมาของเพลงพื้นบ้าน

เพลงพื้นบ้านในประเทศไทยมีมาแต่โบราณไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่า มีขึ้นในสมัยใด เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นปกติวิสัยของคนในสังคมจึงมีผู้เรียกว่า เพลงพื้นบ้าน เป็นเพลงนอกศตวรรษเป็นเพลงนอกทำเนียบบ้าง เพราะหลักฐานทางประวัติศาสตร์ วรรณคดี และความรู้ทุกแขนงในประเทศไทยไม่ได้อ้างถึง หลักฐานเกี่ยวกับการเล่นเพลงพื้นบ้านมีปรากฏในสมัยอยุธยา ซึ่งที่พบคือเพลงเรือ เพลงเทพทอง ส่วนในสมัยรัตนโกสินทร์ มีชื่อเพลงพื้นบ้านปรากฏอยู่ในจารึกวัดโพธิ์และในวรรณคดีต่างๆ สมัยต้นรัตนโกสินทร์ที่ปรากฏชื่อคือ เพลงปรบไก่ เพลงเรือ เพลงสักวา แอ่วลาว ไก่ป่า เกี่ยวข้าว ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่ามีการเล่นเพลงเรือสักวา เพลงพื้นบ้านของไทยเรานั้นมีมาแต่ช้านานแล้ว ถ่ายทอดกันโดยทางมุขปาฐะ จำต่อๆ กันมาหลายชั่วอายุคน เชื่อกันว่ามีกำเนิดก่อนศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงมหาราชเสียอีก ต่อมาค่อยมีชื่อเสียง มีแบบสัมผัสคล้องจองท่วงทำนองไปตามภาษาถิ่นนั้นๆ ในการขับร้องเพื่อความบันเทิงต่างๆ จะมีจังหวะดนตรีท้องถิ่นเข้ามาและมีการร้องรำทำเพลงไปด้วย จึงเกิดเป็นระบำชาวบ้าน เพลงพื้นบ้านใช้ร้องรำในงานบันเทิงต่างๆ มีงานลงแขก เกี่ยวข้าว ตรุษสงกรานต์

ต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์ เป็นสมัยที่มีหลักฐานเกี่ยวกับเพลงพื้นบ้านชนิดต่างๆ มากที่สุด ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 5 เป็น ยุคทอง ของเพลงพื้นบ้านที่เป็นเพลงปฏิพากย์ ร้องโต้ตอบกัน เช่น เพลงฉ่อย เพลงอีแซว เพลงส่งเครื่อง หรือเพลงทรงเครื่อง หลังรัชกาลที่ 5 อิทธิพลวัฒนธรรมตะวันตกทำให้เกิดเพลงไทยสากลขึ้น เพลงพื้นบ้านจึงเริ่มหมดความนิยมลงทีละน้อยๆ ปัจจุบันเพลงพื้นบ้านได้รับการฟื้นฟูบ้างจากหน่วยงานที่เห็นคุณค่า แต่ก็เป็นในรูปของการอนุรักษ์ไว้เท่านั้น ปัญหาเนื่องจากมาขาดผู้สนใจสืบทอดเพลงพื้นบ้านจึงเสื่อมสูญไปพร้อมๆ กับผู้เล่น

ลักษณะของเพลงพื้นบ้าน

โดยทั่วไปแล้วเพลงพื้นบ้านจะมีลักษณะเด่นๆ เป็นที่สังเกตได้คือ

1. สำนวนภาษาใช้คำธรรมดาพื้นๆ ไม่มีบาลีสันสกฤตปน ฟังเข้าใจง่าย แต่ถ้อยคำคมคายอยู่ในตัวทำให้เกิดความสนุกสนาน บางครั้งแฝงไว้ด้วยการใช้สัญลักษณ์แทนคำหยาบต่างๆ เป็นต้นว่า ยาเส้น ใบพลูที่นา หัวหมู อุปกรณ์ไถนา เป็นต้น และเรียบง่ายทางด้านโอกาสและสถานที่เล่น ไม่ต้องยกพื้นเวที

2. มีความสนุกสนานเพลิดเพลิน มีความคมคายในการใช้ภาษา กระทบกระเทียบเปรียบเปรยชวนให้คิดจากประสบการณ์ที่พบเห็นอยู่ในวิถีชีวิตท้องถิ่น

3. มีภาษาถิ่นปะปนอยู่ทำให้สะท้อนให้เห็นถึงวิถีการดำเนินชีวิต ประเพณีความเชื่อ ตลอดจนค่านิยมต่างๆ ที่แฝงอยู่

4. มีลักษณะภาษาต้องคล้องจองกัน ที่เป็นกลอนหัวเดียว คือ กลอนที่ลงท้ายด้วยสระชนิดเดียวกัน เช่น กลอนใส ลงเสียงข้างท้ายด้วยสระไอตลอด กลอนลี ลงเสียงข้างท้ายด้วยสระอีตลอด เป็นต้น ตัวอย่างเช่น ในเพลงไซเอ๋ยไซ ลามะลิลา ซึ่งง่ายต่อการเล่นมุ่งให้ทุกคนมีส่วนร้องได้สนุกสนานร่วมกัน

5. มักจะมีการร้องซ้ำ บางทีซ้ำที่ต้นเพลง หรือบางทีซ้ำที่ท่อนท้ายของเพลง เช่น เพลงพิษฐาน เพลงพวงมาลัย เพลงฉ่อย เป็นต้น ผลดีของการร้องซ้ำๆ กัน ก็คือเพิ่มความสนุกสนานให้ผู้อยู่รอบข้างได้มีส่วนร่วมในเพลง ทำให้บรรยากาศครึกครื้น และเนื่องจากเป็นการปะทะคารมกันสดๆ ซึ่งช่วงการร้องซ้ำนี้จะช่วยให้ได้มีโอกาสคิดคำและพ่อเพลง แม่เพลงจะได้พักเหนื่อย และสามารถใช้ปฏิภาณพลิกแพลง ยั่วล้อกันอีกด้วย

นอกจากนี้เพลงพื้นบ้านยังมีลักษณะพิเศษอีก คือ เป็นวรรณกรรมมุขปาฐะที่เล่าสืบต่อกันมาปากต่อปากไม่สามารถจะสืบค้นหาตัวผู้แต่งที่แน่นอนได้และมีลักษณะของความเป็นพื้นบ้านพื้นเมือง

ประเภทของเพลงพื้นบ้าน

เพลงพื้นบ้านโดยทั่วไปนั้น มีอยู่ด้วยกันหลายชนิด พอจะแยกประเภทโดยแบ่งตามผู้เล่นได้ 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. เพลงเด็ก จำแนกย่อยๆ ได้ 4 ประเภทดังนี้

   1.1 เพลงร้องเล่น เช่น โยกเยกเอย ฝนตกแดดออก นกกระจอกเข้ารัง

   1.2 เพลงหยอกล้อ เช่น ผมจุก ผมม้า ผมเปีย ผมแกละ

   1.3 เพลงขู่ ปลอบ เช่น แม่ใครมา น้ำตาใครไหล จันทร์เจ้าขา แต่ช้าแต่ เขาแห่ยายมา

   1.4 เพลงประกอบการเล่น เช่น <u>จ้ำ</u>จี้มะเขือเปราะ <u>รี รี ข้าวสาร</u> <u>มอญซ่อนผ้า</u>

2. เพลงผู้ใหญ่ แบ่ง 6 ประเภท คือ

2.1 เพลงกล่อมเด็ก เช่น กาเหว่าเอย พ่อเนื้อเย็น

2.2 เพลงปฏิพากย์ เช่น เพลงฉ่อย เพลงรำวง ซึ่งเพลงปฏิพากย์นี้ต่อมาวิวัฒนาการมาเป็นเพลงลูกทุ่งนั่นเอง

2.3 เพลงประกอบการเล่น เช่น รำโทน ต่อมาคือรำวง ลูกช่วง เข้าผี มอญซ่อนผ้า

2.4 เพลงประกอบพิธี เช่น ทำขวัญนาค ทำขวัญจุก แห่นางแมว

2.5 เพลงเกี่ยวกับอาชีพ เต้นกำรำเคียว

2.6 เพลงแข่งขัน ส่วนใหญ่คือปฏิพากย์

เพลงเด็ก การเล่น เป็นการแสดงออกอย่างหนึ่งในกลุ่มชน จะแตกต่างกันไปตามวัฒนธรรม และเมื่อมีการเล่นเกิดขึ้นก็มักมีบทเพลงประกอบการเล่นด้วย เพลงที่ร้องง่ายๆ สั้นๆ สนุกสนาน เช่น รีรี ข้าวสาร มอญซ่อนผ้า จ้ำจี้มะเขือเปราะ แมงมุมขยุ้มหลังคา

เพลงผู้ใหญ่ เพลงผู้ใหญ่มีหลายประเภท นอกจากจะให้ความสนุกสนานบันเทิงใจแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นถึงความสามัคคีร่วมใจกันทำสิ่งต่างๆ ของสังคมไทย สภาพวิถีชีวิตวัฒนธรรม ประเพณีต่างๆ ไว้อย่างน่าศึกษาอีกด้วย ด้านเพลงกล่อมเด็กจะเห็นความรักความผูกผันในครอบครัว ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ตำนาน นิทาน ประวัติศาสตร์ ตลอดจนจินตนาการความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ เนื่องจากความหลากหลายในเพลงกล่อมเด็ก จึงเป็นเพลงที่มีคุณค่าแก่การรักษาไว้เป็นอย่างยิ่ง

คุณค่าของเพลงพื้นบ้าน

เพลงพื้นบ้านมีคุณค่าอย่างมากมายที่สำคัญคือให้ความบันเทิงสนุกสนาน มีน้ำใจ สามัคคีในการทำงานช่วยเหลือกัน สะท้อนวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต การแต่งกาย ฯลฯ และเป็นการปลูกฝัง เด็กให้ครบองค์ 4 คือ

1. ส่งเสริมให้เด็กมีกำลังกายแข็งแรง
2. ส่งเสริมให้เด็กมีสติปัญญาเฉลียวฉลาด มีไหวพริบปฏิภาณดีในการแก้ปัญหา
3. ส่งเสริมให้เด็กมีจิตใจงาม มีคุณธรรมประจำใจ
4. รู้จักปฏิบัติตนต่อส่วนรวมในสังคม

การปลูกฝังให้ประชนพลเมืองของประเทศ เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยคุณสมบัติทั้ง 4 ประการนี้ ต้องปูพื้นรากฐานกันตั้งแต่เยาว์วัย และค่อยเป็นค่อยไปทีละน้อย จึงจะซึมซาบจนกลายเป็นนิสัย สมัยนี้วิทยาศาสตร์มีมากเพียงไร วัตถุนิยมก็ตามมา วัตถุนิยมเจริญขึ้น ความเจริญทางจิตใจก็น้อยลง เป็นผลให้ความมั่นคงของประเทศได้รับความกระทบกระเทือนไปด้วยอย่างแน่นอน ดังนั้นเราจึงควรช่วยกันปลูกฝังอนุรักษ์สืบสานให้ดำรงอยู่อย่างยั่งยืนสืบสานไป

เพลงพื้นบ้านเกิดจากชาวบ้านเป็นผู้สร้างบทเพลงและสืบทอดกันมาแบบปากต่อปากโดยการจดจำบทเพลงเป็นคำร้องง่ายๆ ที่เป็นเรื่องราวใกล้ตัวในท้องถิ่นนั้นๆ จึงทำให้เพลงพื้นบ้านของไทยในภาคต่างๆ มีความแตกต่างกันออกไป ดังนี้

เพลงพื้นบ้านภาคกลาง มีอิทธิพลมาจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ การประกอบอาชีพ วิถีการดำเนินชีวิต พิธีกรรมและเทศกาลต่างๆ โดยสามารถแยกประเภทได้ดังนี้

- เพลงที่ร้องเล่นในฤดูน้ำมาก ได้แก่เพลงเรือ เพลงร่อยพรรษา เพลงรำภาข้าวสาร เพลงหน้าใย เพลงครึ่งท่อน เป็นต้น

- เพลงที่ร้องเล่นในฤดูเกี่ยวข้าวและนวดข้าว ได้แก่เพลงเกี่ยวข้าว เพลงเต้นกำรำเคียว เพลงซึ่งใช้ร้องเล่นระหว่างเกี่ยวข้าว สำหรับเพลงสงฟาง เพลงพานฟาง เพลงโอก เพลงสงคอ ลำพวนเพลงเตะข้าว และเพลงชักกระดาน ใช้ร้องเล่นระหว่างนวดข้าว

เพลงที่ใช้ร้องเล่นในช่วงตรุษสงกรานต์ ได้แก่เพลงสงกรานต์ เพลงหย่อย เพลงระบำบ้านไร่ เพลงช้าเจ้าหงส์ เพลงพวงมาลัย เพลงสันนิษฐาน เพลงคล้องช้าง และเพลงใจหวัง

เพลงที่ร้องเล่นได้ทุกโอกาส เพื่อความเพลิดเพลินสนุกสนาน เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ มักจะร้องเล่นกันในโอกาสทำงานร่วมกัน หรือมีงานบุญและงานรื่นเริงต่างๆ โดยเป็นเพลงในลักษณะพ่อเพลงแม่เพลงอาชีพ ที่ใช้โต้ตอบกันได้แก่เพลงเทพทอง เพลงปรบไก่ เพลงอีแวว เพลงฉ่อย เพลงลำตัด เพลงทรงเครื่อง เป็นต้น

เพลงพื้นบ้านภาคเหนือ สามารถใช้ร้องเล่นได้ทุกโอกาสโดยไม่จำกัดเทศกาลหรือฤดูใดๆ ซึ่งใช้ร้องเพลงเพื่อผ่อนคลายอารมณ์และการพักผ่อนหย่อนใจ โดยลักษณะการขับร้องและท่วงทำนองจะอ่อนโยน ฟังดูเนิบนาบนุ่มนวล สอดคล้องกับเครื่องดนตรีหลัก ได้แก่ ปี่ ซึ่ง สะล้อ เป็นต้น นอกจากนี้ยังสามารถจัดประเภทของเพลงพื้นบ้านของภาคเหนือได้ 3 ประเภทคือ

1. เพลงซอ ใช้ร้องโต้ตอบกัน โดยมีการบรรเลงปี่ สะล้อและซึงคลอไปด้วย

2. เพลงจ๊อย เป็นการนำบทประพันธ์ของภาคเหนือมาขับร้องเป็นทำนองสั้นๆ โดยเนื้อหาของคำร้องจะเป็นการระบายความในใจ แสดงอารมณ์ความรัก ความเงียบเหงา มีนักร้องเพียงคนเดียวและจะใช้ดนตรีบรรเลงในโอกาสต่างๆ หรือจ๊อยอำลา

3. เพลงเด็ก มีลักษณะคล้ายกับเพลงเด็กของภาคอื่นๆ คือเพลงกล่อมเด็ก และเพลงที่เด็กใช้ร้องแล่นกัน เพลงอื่อลูก และเพลงสิกจุ่งจา

เพลงพื้นบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพลงพื้นบ้านของภาคอีสาน ใช้ร้องเพื่อความสนุกสนานในงานรื่นเริงต่างๆ สามารถแต่งได้ตามวัฒนธรรม 3 กลุ่มใหญ่ๆ คือกลุ่มวัฒนธรรมหมอลำ กลุ่ม วัฒนธรรมเพลงโคราช และกลุ่มวัฒนธรรมเจรียงกันตรึม ดังนี้

1. เพลงพื้นบ้านกลุ่มวัฒนธรรมหมอลำ ประกอบด้วยหมอลำและเซิ้ง โดยหมอลำแบ่งการลำนำและการร้องออกเป็น 5 ประเภทคือ ลำเรื่อง ลำกลอน ลำหมู่ ลำเพลิน และลำผีฟ้า

ส่วนเซิ้งหรือคำร้องจะใช้คำร้องรื่นเริง เช่นการแห่บั้งไฟ การแห่นางแมว การแห่นางดัง โดยเนื้อเรื่องในการซึ่งอาจเป็นการขอบริจาคเงินในงานบุญ การเซิ้งอวยชัยให้พร หรือเซิ้งเล่านิทานชาดกตามโอกาส

2. เพลงพื้นบ้านกลุ่มวัฒนธรรมเพลงโคราช เป็นเพลงพื้นบ้านที่เล่นกันมานานในจังหวัดนครราชสีมา หรือโคราช ซึ่งเนื้อเพลงมีลักษณะเด่น มีการเล่นสัมผัสอักษรและสัมผัสสระทำให้เสียงน่าฟังยิ่งขึ้นและยังมีเสียง ไช ชะ ชะ ชิ ชาย พร้อมมีทั้งการรำประกอบแบบเหยาะตัวตามจังหวะขึ้นลง ซึ่งเพลงโคราชนี้ นิยมเล่นทุกโอกาสตามความเหมาะสม

3. เพลงพื้นบ้านกลุ่มวัฒนธรรมเจรียงกันตรึม ที่นิยมร้องเล่นกันในแถบจังหวัดที่มีเขตติดต่อกับเขมร ได้แก่ จังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษ โดยคำว่ากันตรึม นั้นหมายถึงกลองกันตรึม ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีหลักเวลาตีจะใช้จังหวะเสียงดัง โจ๊ะกันตรึมๆ และเจรียงหมายถึงการขับหรือการร้องเพลงมี 2 แบบคือเจรียงใช้ประกอบการบรรเลงดนตรีกันตรึม ซึ่งเมื่อขับร้องไปท่อนหนึ่ง ดนตรีกันตรึมก็จะรับและบรรเลงยาวอีกแบบคือเจรียงดนตรี ใช้ร้องในงานโดยจะขับร้องไปเรื่อยๆ และมีดนตรีบรรเลงคลอไปเบาๆ ซึ่งในการร้องเพลงเจรียงนั้นสามารถร้องเล่นได้ทุกโอกาสโดยไม่จำกัดฤดูหรือเทศกาล

เพลงพื้นบ้านภาคใต้ มีอยู่ประมาณ 8 ชนิด มีทั้งการร้องเดี่ยวและการร้องเป็นหมู่ โดยสามารถแบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ

1. เพลงที่ร้องเฉพาะโอกาสหรือฤดู ได้แก่เพลงเรือ เพลงบอก เพลงนาคำตัด เพลงกล่อมนาคหรือเพลงแห่นาคเป็นต้น

2. เพลงที่ร้องไม่จำกัดโอกาส ได้แก่เพลงตันหยง ซึ่งนิยมร้องในงานบวช งานขึ้นปีใหม่และงานมงคลต่างๆ เพลงเด็กที่ร้องกล่อมให้เด็กหลับ และเพลงฮูลูหรือลิเกฮูลู ที่เป็นการร้องคล้ายๆ ลำตัด โดยมีรำมะนาเป็นเครื่องดนตรีประกอบจังหวะกับบทขับร้องภาษาท้องถิ่นคือภาษามลายูเป็นกลอนโต้ตอบกัน

กิจกรรมเพลงพื้นบ้าน

1. ผู้เรียนคิดว่า คำว่า “เพลงพื้นบ้าน” ความหมายว่าอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. ผู้เรียนคิดว่า “เพลงพื้นบ้าน” มีอะไรบ้าง และในท้องถิ่นของผู้เรียนมีการละเล่นพื้นบ้านอะไรบ้าง

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. ผู้เรียนคิดว่า “ เพลงพื้นบ้าน” ในชุมชนหรือท้องถิ่นแต่ละภาคมีความเหมือนกันหรือแตกต่างอย่างไรบ้างยกตัวอย่างประกอบ

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

4. คำชี้แจง ให้นักศึกษาตอบคำถามต่อไปนี้ให้ถูกต้อง

1. ความหมายของเพลงพื้นบ้าน ข้อใดกล่าวถูกต้องที่สุด
   ก. เพลงที่ชาวบ้านร้อง
   ข. เพลงที่ชาวบ้านประพันธ์
   ค. เพลงที่ชาวบ้านร่วมกันรื่นเริง
   ง. เพลงที่ชาวบ้านร่วมกันแสดง
2. ข้อใดเป็นคุณสมบัติของเพลงพื้นบ้านเด่นชัดที่สุด
   ก. แสดงเอกลักษณ์ของคนในหมู่บ้าน
   ข. ทุกคนร้องได้
   ค. มีสัมผัสคล้องจอง
   ง. ให้ความบันเทิง
3. โดยทั่วไปแล้วเพลงพื้นบ้านจะมีลักษณะเด่น คือ
   ก. มีความสนุกสนาน ใช้ภาษาคมคาย มีภาษาบาลีสันสกฤต
   ข. มีความเรียบง่ายทั้งด้านแต่งกายและการเล่น
   ค. เป็นวรรณกรรมอมุขปาฐะ มีความเป็นพื้นบ้านพื้นเมือง
   ง. มีภาษาถิ่นปะปนอยู่ จังหวะเร้าใจ ใช้ศัพท์สูงชวนฟัง
4. เพลงพื้นบ้านที่ประกอบการทำงาน คือเพลงอะไร
   ก. เพลงเต้นกำรำเคียว
   ข. หมอลำ
   ค. เพลงเรือ
   ง. เพลงฉ่อย
5. เพลงแห่นางแมวจัดเป็นเพลงชนิดใด
   ก. เพลงปฏิพากย์
   ข. เพลงประกอบการเล่น
   ค. เพลงประกอบพิธี
   ง. เพลงเข้าผีเชิญผี
6. เพลงที่ใช้ร้องเกี้ยวพาราสี หลังจากทำบุญตักบาตรแล้วมานั่งรอบโบสถ์ เรียกว่าเพลงอะไร
   ก. เพลงพวงมาลัย
   ข. เพลงลำตัด
   ค. เพลงรำวง
   ง. เพลงพิษฐาน

7. จะนั่งแต่หอทอแต่หูก นั่งเลี้ยงแต่กันแต่ไร จากบทเพลงนี้ทำให้เราได้รับความรู้ เกี่ยวกับสิ่งใดบ้าง

ก. การทำงาน การเลี้ยงดูบุตร

ข. การเลี้ยงลูกในสมัยโบราณ การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

ค. การทอผ้า การแต่งกาย

ง. การปลูกเรือน การเลี้ยงดูบุตร

8. "วัดเอ๋ยวัดโบสถ์ ปลูกข้าวโพดสาลี เจ้าลูกเขยตกยาก แม่ยายก็พรากลูกสาวหนี ต้นข้าวโพดสาลีตั้งแต่นี้จะโรยรา" เพลงกล่อมเด็กนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่ออะไร

ก. สอนให้รู้จักมีสัมมาอาชีพ

ข. สอนให้มีความประพฤติดี

ค. สอนเกี่ยวกับความรัก การทำมาหากิน

ง. สอนให้เป็นผู้มีคุณธรรม

9. เพลงกล่อมเด็กมีจุดมุ่งหมายเพื่ออะไร

ก. อบรมสั่งสอน

ข. แสดงความในใจของแม่ที่มีต่อลูก

ค. ต้องการให้เด็กนอนหลับ

ง. ถูกทุกข้อ

10. ข้อใดเป็นประโยชน์และคุณค่าของเพลงพื้นบ้าน

ก. ทราบเกร็ดย่อยความรู้ในด้านต่างๆ

ข. ได้ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมในยุคสมัยนั้น

ค. ทำให้ทราบลักษณะของวรรณกรรมลายลักษณ์ท้องถิ่น

ง. ข้อ ก. และ ข. ถูก

□□□□

เพลงกล่อมเด็ก

เพลงกล่อมเด็ก คือเพลงที่ร้องเพื่อกล่อมเด็กให้เด็กน้อยๆ เกิดความเพลิดเพลินและอบอุ่นใจ จะได้หลับง่ายและหลับสบายเป็นเพลงที่มีเนื้อความสั้นๆ ร้องง่าย ชาวบ้านในอดีตร้องกันได้เนื่องจากได้ยินได้ฟังมาตั้งแต่เกิด คือได้ฟังพ่อแม่ร้องกล่อมตนเอง น้อง หลาน ฯลฯ เมื่อมีลูกก็มักร้องกล่อมลูก จึงเป็นเพลงที่ร้องกันได้เป็นส่วนมากเราจึงพบว่าเพลงกล่อมเด็กมีอยู่ทุกภูมิภาคของไทยและเป็นวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงดูของเด็กในสังคมไทย ซึ่งหากศึกษาจะพบว่า

1. เพลงกล่อมเด็กมีหน้าที่กล่อมให้เด็กหลับโดยตรง ดังนั้นจึงเป็นเพลงที่มีทำนองฟัง สบาย แสดงความรักใคร่ห่วงใยของผู้ใหญ่ที่มีต่อเด็ก

2. เพลงกล่อมเด็กมีหน้าที่แอบแฝงหลายประการ การสอนภาษาเพื่อให้เด็กออกเสียงต่างๆ ได้โดยการหัดเลียนเสียง และออกเสียงต่างๆ ได้เร็วขึ้น ถ่ายทอดความรู้ต่างๆ ได้แก่ เรื่องราวเกี่ยวกับธรรมชาติ การดำเนินชีวิต การทำมาหากินของสังคมตนเอง การสร้างค่านิยมต่างๆ รวมทั้งการระบายอารมณ์และความในใจของผู้ร้องนอกจากนี้พบว่า ส่วนมากแล้วเพลงกล่อมเด็กมักมีใจความแสดงถึงความรักใคร่ห่วงใยลูก ซึ่งความรักความห่วงใยนี้แสดงออกมาในรูปของการทะนุถนอมกล่อมเกลี้ยงเก็บเด็กไว้ใกล้ตัว บทเพลงกล่อมเด็กจึงเป็นบทเพลงที่แสดงอารมณ์ความรักความผูกพันระหว่างแม่ลูก ซึ่งแต่ละบทมักแสดงความรักความอาทร น่าทะนุถนอมที่แม่มีต่อลูกอย่างซาบซึ้ง

เพลงกล่อมเด็ก เป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นความเชื่อค่านิยมของคนในท้องถิ่นต่างๆ คนทุกชาติทุกภาษาในโลกมีบทเพลงกล่อมเด็กด้วยกันทั้งนั้น สันนิษฐานว่าเพลงกล่อมเด็กมีวิวัฒนาการจากการเล่านิทาน ให้เด็กฟังก่อนนอน ดังนั้น เพลงกล่อมเด็กบางเพลงจึงมีลักษณะเนื้อร้องที่เป็นเรื่องเป็นราว เช่น จันทโครพ ไชยเชษฐ์ พระรถเสน เป็นต้น การที่ต้องมีเพลงกล่อมเด็กก็เพื่อให้เด็กเกิดความเพลิดเพลิน หลับง่าย เกิดความอบอุ่นใจ

ลักษณะของเพลงกล่อมเด็ก

ลักษณะกลอนของเพลงกล่อมเด็กจะเป็นกลอนชาวบ้าน ไม่มีแบบแผนแน่นอน เพียงแต่มีสัมผัสคล้องจองกันบ้าง ถ้อยคำที่ใช้ในบางครั้งอาจไม่มีความหมายเนื้อเรื่องเกี่ยวกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมเรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวกับชีวิต ความเป็นอยู่ สะท้อนให้เห็นความรักความห่วงใยของแม่ที่มีต่อลูก สั่งสอน เสียดสีสังคม เป็นต้น สามารถแยกเป็นข้อๆ ได้ดังนี้

เป็นบทร้อยกรองสั้นๆ มีคำคล้องจองต่อเนื่องกัน

มีฉันทลักษณ์ไม่แน่นอน

ใช้คำง่ายๆ สั้นหรือยาวก็ได้

มีจังหวะในการร้องและทำนองที่เรียบง่าย สนุกสนานจดจำได้ง่าย

จุดมุ่งหมายของเพลงกล่อมเด็ก

1. ชักชวนให้เด็กนอนหลับ
2. เนื้อความแสดงถึงความรัก ความห่วงใย ความหวงแหนของแม่ที่มีต่อลูก

ประเภทของเนื้อเพลงกล่อมเด็ก

แสดงความรักความห่วงใย
กล่าวถึงสิ่งแวดล้อม
เล่าเป็นนิทานและวรรณคดี
เป็นการเล่าประสบการณ์
ล้อเลียนและเสียดสีสังคม
ความรู้เกี่ยวกับการดูแลเด็ก
เป็นคติคำสอน

ตัวอย่างเพลงกล่อมเด็ก

นกเขาขัน

นกเขาเอย ขันแต่เช้าไปจนเย็น ขันไปให้ดังแม่จะฟังเสียงเล่น เนื้อเย็นเจ้าคนเดียวเอย

กาเหว่า

กาเหว่าเอย ไข่ให้แม่กาฟัก แม่กาหลงรัก คิดว่าลูกในอุทร
คาบข้าวมาเผื่อ คาบเหยื่อมาป้อน ปีกหางเจ้ายังอ่อน สอนร่อนสอนบิน
แม่กาพาไปกิน ที่ปากน้ำแม่คงคา ตีนเหยียบสาหร่าย ปากก็ไซ้หาปลา
กินกุ้งกินกั้ง กินหอยกระพังแมงดา กินแล้วบินมา จับตัวหว้าโพธิ์ทอง
นายพรานเห็นเข้า เยี่ยมเยี่ยมมองมอง ยกปืนขึ้นส่อง หมายจ้องแม่กาดำ
ตัวหนึ่งว่าจะต้ม ตัวหนึ่งว่าจะยำ แม่กาตาดำ แสนระกำใจเอย

วัดโบสถ์

วัดเอ๋ยวัดโบสถ์ ปลูกข้าวโพดสาลี
ลูกเขยตกยาก แม่ยายก็พรากลูกสาวหนี
ต้นข้าวโพดสาลี ตั้งแต่นี้จะโรยรา

นอนไปเถิด

นอนไปเถิดแม่จะกล่อม นวลละม่อมแม่จะไกว
ทองคำแม่อย่าร่ำไห้ สายสุดใจเจ้าแม่เอย

เจ้าเนื้อละมุน

เจ้าเนื้อละมุนเอย เจ้าเนื้ออุ่นเหมือนสำลี
แม่มิให้ผู้ใดต้อง เนื้อเจ้าจะหมองศรี
ทองดีเจ้าคนเดียวเอย

เจ้าเนื้ออ่อน

เจ้าเนื้ออ่อนเอย อ้อนแม่จะกินนม
แม่จะอุ้มเจ้าออกชม กินนมแล้วนอนเปลเอย

เพลงกล่อมเด็กในแต่ละภาค

ในประเทศไทยเรานั้นมีเพลงกล่อมเด็กอยู่ทั่วทุกภาค เนื้อร้องและทำนองจะต่างกันไป มีชื่อเรียกหลายอย่าง เช่น ภาคเหนือเรียก "เพลงนอนสาหล่า" "นอนสาเดอ" ภาคกลางเรียก "เพลงกล่อมเด็ก" "เพลงกล่อมลูก" ส่วนภาคใต้เรียก "เพลงชาน้อง" เพลงน้องนอน" และ "เพลงร้องเรือ" โดยเพลงกล่อมเด็กเป็นคติชาวบ้านประเภทใช้ภาษาเป็นสื่อที่ถ่ายทอดจากปากต่อปาก แต่โบราณ เรียกว่า "มุขปาฐะ" มีลักษณะเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านที่มีบทบาทและหน้าที่แสดงเอกลักษณ์ของแต่ละชุมชน

เพลงกล่อมเด็กภาคกลาง

เพลงกล่อมเด็กภาคกลางเป็นที่รู้จักแพร่หลายและมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานมากว่าเพลงกล่อมเด็กภาคอื่น ซึ่งจะสะดวกแก่การศึกษาค้นคว้า การฟื้นฟูและการอนุรักษ์ โดยไม่มีชื่อเฉพาะสำหรับเรียกเพลงกล่อมเด็กภาคกลาง เนื่องจากขึ้นต้นบทร้องด้วยคำหลากหลายชนิดตามแต่เนื้อหาของเพลง ได้มีการศึกษาแบ่งประเภทเนื้อหาของเพลงกล่อมเด็กภาคกลางไว้คล้ายกัน คือ

1. ประเภทสะท้อนให้เห็นความรักความผูกพันระหว่างแม่กับลูก ดังจะเห็นได้จากถ้อยคำที่ให้เรียกลูกว่าเจ้าเนื้อละเอียด เจ้าเนื้ออุ่น เจ้าเนื้อเย็น สุดที่รักสุดสายใจ เป็นต้น

2. ประเภทสะท้อนให้เห็นความเป็นอยู่ของไทยภาคกลางในด้านต่างๆ เช่น ความเจริญทางวัตถุประเพณี วัฒนธรรมต่างๆ ความศรัทธา ความเชื่อ คุณธรรมประจำใจ อารมณ์ขันและการทำมาหากินของประชาชน

3. ประเภทให้ความรู้ด้านต่างๆ เช่นความรู้ทางภาษา ธรรมชาติวิทยา วรรณคดี นิทานภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ แบบแผนการปกครองและครอบครัว

ลักษณะทำนองและลีลาของเพลงกล่อมเด็กภาคกลางจะเป็นการขับกล่อมอย่างช้าๆ เช่นเดียวกับภาคอื่นๆ กลุ่มเสียงก็จะซ้ำๆ เช่นกัน แต่จะเน้นการใช้เสียงทุ้มเย็น และยืดคำแต่ละคำให้เชื่อมกลืนกันไปอย่างไพเราะ อ่อนหวาน ไม่ให้มีเสียงสะดุด ทั้งนี้เพื่อมุ่งให้เด็กฟังจนหลับสนิทในที่สุด

ตัวอย่างเพลงกล่อมเด็กภาคกลาง

โอละเห่เอย แม่จะเห่ให้นอนวัน
ตื่นขึ้นมาจะอาบน้ำทำขวัญ นอนวันเถิดแม่คุณ
พ่อเนื้อเย็นเอย แม่มิให้เจ้าไปเล่นที่ท่า
จระเข้หรา มันจะคาบเจ้าเข้าถ้ำ
เจ้าทองคำพ่อคุณ

เพลงกล่อมเด็กภาคเหนือ

สำหรับภาคเหนือมีเพลงกล่อมลูกสืบทอดเป็นลักษณะแบบแผนเฉพาะของตนเองมาช้านาน อาจารย์สิงฆะ วรรณไสย แห่งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เรียกฉันทลักษณ์ของเพลงกล่อมเด็กภาคเหนือว่า “คำร่ำ” ซึ่งจัดเป็นลำนำชนิดหนึ่งหมายถึงการร่ำพรรณนามีเสียงไพเราะสูงต่ำตามเสียงวรรณยุกต์ของสำเนียงภาคเหนือ นิยมใช้แต่งในการร่ำบอกไฟขึ้น ร่ำสร้างวิหาร ร่ำสร้างเจดีย์ ร่ำสร้างถนนขึ้นดอยสุเทพ และแต่งเป็นคำกล่อมเด็ก

คำกล่อมเด็กนี้พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ในภาคเหนือสมัยก่อนมักจะใช้ขับกล่อมสอนลูกหลาน ขณะอุ้มเด็กนั่งชิงช้าแกว่งไกวช้าๆ จนเด็กง่วงนอนจึงอุ้มไปวางบนที่นอนหรือในแปลแล้วแห่กล่อมต่อจนเด็กหลับสนิทคำกล่อมเด็กนี้จึงเรียกว่า “สิกจุ้งจาโหน” ตามคำที่ใช้ขึ้นต้นเพลง

ลักษณะเด่นของเพลงกล่อมเด็กภาคเหนือนอกจากจะขึ้นต้นด้วยคำว่า สิกจุ้งจาโหนแล้วยังมักจะขึ้นต้นด้วยคำว่า “อื่อจา” เป็นส่วนใหญ่จึงเรียกเพลงกล่อมเด็กนี้ว่า เพลงอื่อลูก ทำนองและลีลาอื่อลูกจะเป็นไปช้าๆ ด้วยน้ำเสียงทุ้มเย็น ตามถ้อยคำที่สรรมาเพื่อสั่งสอนพรรณนาถึงความรักความห่วงใยลูกน้อย จนถึงคำปลอบ คำขู่ ขณะยังไม่ยอมหลับถ้อยคำต่างๆในเพลงกล่อมเด็กภาคเหนือจะสะท้อนให้เห็นสภาพความเป็นอยู่ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมต่างๆ ของคนในภาคเหนือในอดีตจนปัจจุบันได้เป็นอย่างดีนับว่าเป็นประโยชน์ทางอ้อมที่ได้รับนอกเหนือจากความอบอุ่นใจของลูกที่จะเป็นประโยชน์โดยตรงของเพลงกล่อมเด็ก

ตัวอย่างเพลงกล่อมเด็กภาคเหนือ

อื่อ อื่อ อือ จา ป้อนายแด้งสา
แม่นายไปนานอกบ้าน เก็บบ่าส้านใส่โถง
เก็บลูกก๋ง ใส่ว้า เก็บบ่าห้าใส่ปึก
หน่วยหนึ่งเก็บไว้กินเมื่อแลง หน่วยหนึ่งเอาไว้ขายแลกข้าว
หน่วยหนึ่งเอาไว้เป็นเปื้อนเจ้า อื่อ อือ จา

เพลงกล่อมเด็กภาคอีสาน

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสาน เป็นดินแดนที่กว้างขวางและมีประชากรมากที่สุดในบรรดา 4 ภาคของไทยเพลงกล่อมลูกจึงมีหลายสำเนียงถ้าเป็นอีสานตอนเหนือจะมีสำเนียงคล้าย ลาว ถ้าเป็นอีสานตอนใต้จะมีสำเนียงคล้ายเขมร แต่เพลงกล่อมลูกที่แพร่หลายและยอมรับว่าเป็นเอกลักษณ์ของอีสานจะเป็นสำเนียงของอีสานตอนเหนือ และมักจะขึ้นต้นด้วยคำว่า “นอนสาหล่า” หรือ “นอนสาเดอ” หรือ “นอนสาแม่เยอ” มีทำนองลีลาเรียบง่ายช้าๆ และมีสุ่มเสียงซ้ำๆ กันทั้งเพลงเช่นเดียวกับภาคเหนือ การใช้ถ้อยคำมีเสียงสัมผัสคล้ายกลอนสุภาพทั่วไปและมีคำพื้นบ้านที่มีความหมายในเชิงสั่นสอนลูกหลานด้วยความรักความผูกพัน ซึ่งมักประกอบด้วย 4 ส่วนเสมอ คือส่วนที่เป็นการปลอบโยน การขู่และการขอโดยมุ่งให้เด็กหลับเร็วๆ นอกจากนี้ก็จะเป็นคำที่แสดงสภาพสังคมด้านต่างๆ เช่นความเป็นอยู่ บรรยากาศในหมู่บ้าน ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นต้น คุณค่าของเพลงกล่อมเด็กอี่สานจึงมีพร้อมทั้งทางด้านจิตใจและด้านการศึกษาของชาติ

ตัวอย่าง เพลงกล่อมเด็กของภาคอีสาน

นอนสาหล่าหลับตาสามิเยอ
แม่ไปไฮ่ หมกไข่ มาหา
แม่ไปนา จี่ปา มาป้อน
แม่เลี้ยงม่อน ในป่า สวนม่อน

เพลงกล่อมเด็กภาคใต้

ในบรรดาภาษาถิ่น ภาคใต้เป็นภาษาที่คนไทยส่วนใหญ่รู้จักมากที่สุดเพราะมีสำเนียงที่เป็นเอกลักษณ์ชัดเจนที่สุด เช่นเดียวกับเพลงกล่อมเด็กภาคใต้ที่มีทำนองและลีลาเด่นเป็นของตนเองเพลงกล่อมเด็กภาคใต้มีชื่อเรียก 4 อย่าง คือ เพลงร้องเรือ เพลงชาน้องหรือเพลงช้าน้อง เพลงเสภาและเพลงน้องนอน ที่เรียกเพลงร้องเรือ สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นลักษณะของเปลที่ใช้ผ้าผูกมีรูปร่างคล้ายเรือ เพลงชาน้องหรือช้าน้อง คำว่า ชา มาจากคำว่า บูชา ซึ่งแปลว่าสดุดีหรือกล่อมขวัญ ชาน้องหรือช้าน้องจึงหมายถึงการสดุดีแม่ซื้อ ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นเทวดาหรือผีประจำทารก เพลงเสภาเป็นเพลงที่ใช้โต้คารมกันเป็นบทปฏิพากย์แสดงปฏิภาณไหวพริบ นำมาใช้เป็นเพลงกล่อมลูกน้องนอน เป็นการมุ่งกล่อมน้องหรือกล่อมลูกโดยตรง ลักษณะเด่นของเพลงกล่อมลูกภาคใต้ไม่ว่าจะเป็นเพลงประเภทใดคือมักจะขึ้นต้นด้วยคำว่า “ฮา เอ้อ” หรือคำว่า “เหอ” แทรกอยู่เสมอในวรรคแรกของบทเพลง แล้วจึงขับกล่อมไปช้าๆ เหมือนภาคอื่นๆ จากหลักฐานการค้นคว้าเพลงกล่อมเด็กภาคใต้ ของศาสตราจารย์วงศ์ พงศ์ไพบูลย์ ระบุไว้ว่าเพลงกล่อมเด็กภาคใต้มีจุดประสงค์และโอกาสการใช้กว้างขวางจำนวนเพลงจึงมีมากถึง 4300 เพลง นับว่ามากกว่าทุกภาคในประเทศ

ตัวอย่างเพลงกล่อมเด็กภาคใต้

...ร้องเรือเหอ ร้องโร่กันทั้งบ้าน
ไมใช่เรื่องของท่าน ท่านเหอ อย่าเก็บไปใส่ใจ
ร้องเรือชาหลาย ไม่เกี่ยวไม่พานไปหาใคร
ท่านอย่าเก็บมาใส่ใจ ร้องเรือชาหลาน...เอง
...โผกเปลเหอ โผกไว้ใต้ต้นชมพู่
ให้แหวนชายไปทั้งคู่ บอกพ่อบอกแม่ว่าหาย
พ่อว่าไม่รับรู้บุญ แม่ว่าไม่รับรู้ดาย
บอกพ่อบอกแม่ว่าแหวนหาย ติดมือพี่ชายไป

.....

กิจกรรมเพลงกล่อมเด็ก

1. ให้นักศึกษาค้นคว้าบทเพลงกล่อมเด็กที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตน บันทึกไว้พร้อมทั้งแปลความหมายหรืออธิบายคำภาษาถิ่นนั้นๆ

บทเพลงกล่อมเด็ก

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

บทที่ 7
ภาษาไทยกับช่องทางการประกอบอาชีพ

สาระสำคัญ

ภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติ เป็นภาษาที่ใช้สื่อสารในชีวิตประจำวัน อีกทั้งยังเป็นช่องทางที่สามารถนำความรู้ภาษาไทยไปใช้ในการประกอบอาชีพต่างๆ ได้ โดยใช้ศิลปะทางภาษาเป็นสื่อนำ

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

เมื่อศึกษาจบบทที่ 7 แล้วคาดหวังว่าผู้เรียนจะสามารถ

1. มีความรู้ ความเข้าใจ สามารถวิเคราะห์ศักยภาพตนเอง ถึงความถนัดในการใช้ภาษาไทยด้านต่างๆ ได้
2. เห็นช่องทางในการนำความรู้ภาษาไทยไปใช้ในการประกอบอาชีพ
3. เห็นคุณค่าของการใช้ภาษาไทยในการประกอบอาชีพ

ขอบข่ายเนื้อหา

เรื่องที่ 1 คุณค่าของภาษาไทย

เรื่องที่ 2 ภาษาไทยกับช่องทางการประกอบอาชีพ

เรื่องที่ 3 การเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ทางด้านภาษาไทยเพื่อการประกอบอาชีพ

เรื่องที่ 1 คุณค่าของภาษาไทย

ภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติ เป็นภาษาที่ใช้ในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ และการนำไปใช้ในการประกอบกิจการงาน ทั้งส่วนตน ครอบครัว กิจกรรมทางสังคมและประเทศชาติ อีกทั้งยังเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทย ดังนั้นการเรียนรู้ภาษาไทยจึงต้องมุ่งให้เกิดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะด้านต่างๆ อย่างถูกต้องและเหมาะสม ทั้งทักษะการอ่าน การดู การฟัง การพูดและการเขียน โดยเฉพาะทักษะการพูดและการเขียน เมื่อศึกษาให้ลึกลงไปและฝึกทักษะใน 2 ด้านนี้อย่างจริงจัง สามารถนำไปสู่การประกอบอาชีพได้ ซึ่งการที่คนไทยจะตระหนักถึงประโยชน์ที่จะได้จากการมีพื้นฐานภาษาไทยที่ดี ต้องรู้และเข้าใจคุณค่าของภาษาไทยอย่างถ่องแท้

คุณค่าของภาษาไทย

เมื่อกล่าวถึงคุณค่าของภาษาไทย จะพบว่าภาษาไทยมีคุณค่าในด้านต่างๆ ดังนี้

1. คุณค่าทางวัฒนธรรม ภาษาของแต่ละชาติย่อมแสดงให้เห็นวัฒนธรรมของชาตินั้น ชาติที่สามารถประดิษฐ์ภาษาและตัวอักษรเป็นของตนเองได้แสดงว่าเป็นชาติที่มีความเจริญทางวัฒนธรรม คนไทยก็เช่นกัน เราสามารถประดิษฐ์ตัวอักษรเพื่อใช้ในภาษาของตนเอง เพื่อเป็นการสื่อสารที่สามารถจดจารจารึกเรื่องราวต่างๆ ให้คนรุ่นหลังได้ทราบ เป็นภูมิรู้ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมมาตั้งแต่ครั้งกรุงสุโขทัย ในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช

การที่คนรุ่นใหม่ได้ทราบถึงวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของคนรุ่นก่อน ได้มีโอกาสอ่านวรรณคดี วรรณกรรมโบราณ จนสามารถสร้างสรรค์พัฒนางานวรรณกรรมทั้งร้อยแก้วและร้อยกรองใหม่ๆ ได้ โดยอาศัยศึกษาพื้นฐานมาจากวรรณคดี วรรณกรรมโบราณ ซึ่งมีการสร้างสรรค์จากตัวอักษรไทยนั่นเอง และได้ถ่ายทอดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมมาจนทุกวันนี้

2. เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร ในการดำเนินชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพ เครื่องมือที่จะก่อให้เกิดความเข้าใจในการติดต่อสื่อสารกันคือภาษา เพื่อสื่อสารความต้องการ ความรู้สึกนึกคิดให้อีกฝ่ายทราบตรงกัน โดยมีกระบวนการสื่อสารคือ

ผู้ส่งสาร → สาร → ช่องทาง → ผู้รับสาร

3. เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้และแสวงหาความรู้ ภาษาไทยจัดเป็นวิชาพื้นฐานเพื่อการแสวงหาความรู้ในวิชาอื่นๆ ต่อไป หากผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานทางภาษาไทยที่ดีพอ ก็จะทำให้การเรียนรู้ในวิชาอื่นๆ มีประสิทธิภาพที่ดีต่อไปด้วย การมีความรู้พื้นฐานภาษาไทยที่ดีคือการมีความสามารถในเขียนสะกดคำได้ถูกต้อง อ่านและออกเสียงได้ถูกต้องตามอักขรวิธีไทย รวมทั้งพูดและใช้คำได้ถูกต้องตรงกับความหมายของคำ

4. เป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน ประเทศไทยแบ่งเป็น 5 ภาค แต่ละภาคล้วนมีภาษาของตนเองที่เรียกว่า “ภาษาถิ่น” โดยมีภาษาไทยภาคกลางเป็นภาษาของทางราชการ ทำให้การสื่อสารทำความเข้าใจในเรื่องต่างๆ ทั้งเรื่องการศึกษา เรื่องราชการ และการสื่อสารมวลชน มีความเข้าใจที่ตรงกัน เพราะใช้ภาษาไทยภาคกลางเป็นภาษาสื่อสาร

5. เป็นเครื่องมือสร้างเอกภาพของชาติ ภาษาไทยเป็นภาษาของชาติไทยที่เป็นเอกลักษณ์ของความเป็นชาติไทย แสดงถึงความเป็นชาติที่มีอารยธรรม มีความเจริญรุ่งเรืองทางวัฒนธรรม จึงมีภาษาและตัวอักษรเป็นของตนเอง และการที่ภาษาไทยภาคกลางเป็นภาษาของทางราชการ จึงเป็นสื่อรวมใจให้คนไทยในแต่ละภาคได้ติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ความรู้ และข่าวสารข้อมูลถึงกันได้ มีความระลึกอยู่ในใจถึงความเป็นคนไทย เป็นเชื้อชาติเผ่าพันธุ์เดียวกัน

6. เป็นเครื่องจรรโลงใจ ภาษาไทยเป็นภาษาที่มีเสียงวรรณยุกต์ 5 เสียง เมื่อนำไปประสมเป็นคำ จะทำให้เกิดเป็นเสียงสูงต่ำได้ถึง 5 เสียง ก่อให้เกิดความไพเราะของเสียงคำ เมื่อนำไปแต่งเป็นบทประพันธ์ประเภทต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเพลง โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน นิยาย นิทาน ก่อให้เกิดความจรรโลงใจแก่ผู้ฟัง และผู้อ่านได้อย่างดี

จากคุณค่าทั้ง 6 ประการของภาษาไทย จะเห็นได้ว่าภาษาไทยไม่เพียงเป็นภาษาเพื่อนำไปใช้ในการแต่งคำประพันธ์ประเภทต่างๆ หรือเป็นเพียงภาษาเพื่อการอ่านการดูและการฟัง แต่ยังเป็นภาษาเพื่อการพูดและการเขียน หากคนไทยทุกคนได้ศึกษาภาษาไทยให้ท่องแท้ มีความรู้ความเข้าใจทางภาษาไทยอย่างถูกต้องลึกซึ้ง สามารถใช้ภาษาได้ดีทั้งภาษาพูด ภาษาเขียนจะทำให้สามารถสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ทางภาษาอันจะนำไปสู่การประกอบอาชีพต่างๆ โดยใช้ภาษาเป็นพื้นฐานของอาชีพได้อย่างดี และมีโอกาสประสบความสำเร็จในอาชีพนั้นๆ ได้

เรื่องที่ 2 ภาษาไทยกับช่องทางการประกอบอาชีพ

ในปัจจุบันมีอาชีพมากมายที่คนในรุ่นก่อนๆ อาจมองข้ามความสำคัญไป แต่กลับเป็นอาชีพที่ทำรายได้อย่างงามแก่ผู้ประกอบอาชีพนั้น และกลายเป็นอาชีพที่เป็นที่นิยมของคนไทยในปัจจุบัน เป็นอาชีพที่ใช้ภาษาไทยเป็นพื้นฐาน โดยเฉพาะใช้ทักษะการพูด และการเขียนเป็นพื้นฐาน ดังนี้

1. อาชีพที่ใช้ทักษะการพูดเป็นช่องทางในการประกอบอาชีพ

การพูดเป็นทักษะสำคัญอีกทักษะหนึ่งที่ต้องอาศัยวรรณศิลป์ คือ ศิลปะการใช้ภาษาที่จะสามารถโน้มน้าวใจ ก่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ เห็นคล้อยตาม สร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง หรือผู้ฟังต่อส่วนรวม หรือโน้มน้าวใจให้ใช้บริการหรือซื้อสิ่งอุปโภคบริโภคในทางธุรกิจได้ การพูดจึงเป็นช่องทางนำไปสู่อาชีพต่างๆ ได้ดังนี้

1.1 อาชีพด้านสื่อสารมวลชนทุกรูปแบบ ทั้งในวงราชการ เอกชน และวงการธุรกิจ ได้แก่

1.1.1 อาชีพนักโฆษณาประชาสัมพันธ์ ทั้งการโฆษณาสินค้าและบริการ โฆษณาการจัดงานต่างๆ ของชุมชน หน่วยงานราชการ โดยใช้รถประชาสัมพันธ์ โดยการประชาสัมพันธ์ผ่านเสียงตามสาย โดยการพบปะติดต่อ ตอบคำถามต่างๆ เป็นขั้นต้น และในขั้นที่สูงขึ้นไป คือ การใช้ทักษะการพูดและเขียนประกอบกันเพื่อคิดหาถ้อยคำในเชิงสร้างสรรค์ในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ ที่เรียกว่าการโฆษณาสินค้าและบริการ

1.1.2 อาชีพนักจัดรายการวิทยุ เป็นอีกอาชีพหนึ่งที่ต้องใช้ทักษะในการพูด การมีโวหาร และวาจาคารมที่คมคาย ลึกซึ้งกินใจ เพื่อให้ผู้ฟังติดตามรายการอย่างต่อเนื่องด้วยความนิยม มีทั้งนักจัดรายการวิทยุชุมชน วิทยุเอกชน และรายการวิทยุของทางราชการ ตลอดจนการใช้ภาษาพูดเพื่อสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของผู้ฟัง เช่น นักจัดรายการวิทยุของทางราชการ

1.1.3 อาชีพพิธีกร ในปัจจุบันอาชีพพิธีกรเป็นอีกอาชีพหนึ่งที่สามารถทำรายได้อย่างงามให้แก่ผู้ประกอบอาชีพ ไม่ว่าจะเป็นพิธีกรในชุมชนที่ทำหน้าที่ในงานของราชการและงานของเอกชน เช่น พิธีกรรงานประจำปีต่างๆ พิธีกรการประกวดนางงามของท้องถิ่น พิธีกรงานประเพณี สำคัญทางศาสนา พิธีกรงานมงคลสมรส พิธีกรงานอุปสมบท พิธีกรงานศพหรืองานพระราชทานเพลิงศพ และพิธีกรงานพิเศษในโอกาสต่างๆ ของทางราชการ

2. อาชีพที่ใช้ทักษะการเขียนเป็นช่องทางในการประกอบอาชีพ

การเขียนเป็นทักษะสำคัญอีกทักษะหนึ่งที่เป็นช่องทางในการนำภาษาไทยไปใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพต่างๆ ได้ การจะใช้ภาษาเขียนเพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพก็เช่นเดียวกับการพูด คือ ต้องมีวรรณศิลป์ของภาษา เพื่อให้สิ่งที่เขียนสามารถดึงดูดความสนใจดึงอารมณ์ความรู้สึกร่วมของผู้อ่าน โน้มน้าวใจให้ผู้อ่านเห็นคล้อยตาม และเพื่อสร้างความบันเทิงใจ รวมทั้ง

สร้างความรู้ความเข้าใจแก่ผู้อ่าน ตลอดถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของส่วนรวม อาชีพที่สามารถนำทักษะการเขียนภาษาไทยไปใช้เพื่อการประกอบอาชีพได้โดยตรง ได้แก่อาชีพดังนี้

2.1 อาชีพด้านสื่อสารมวลชนทุกรูปแบบ ทั้งในวงราชการ เอกชน และวงการธุรกิจ ได้แก่อาชีพดังนี้

2.1.1 อาชีพผู้สื่อข่าว ผู้เขียนข่าว เป็นอาชีพที่ต้องใช้ศิลปะการเขียนและการใช้ภาษาที่ดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน

2.1.2 อาชีพผู้พิสูจน์อักษรและบรรณาธิการ เป็นอาชีพที่ต้องมีความรู้ในการเขียน การสะกดคำ การใช้ถ้อยคำสำนวนภาษา สุภาษิต คำพังเพยและหลักภาษาไทยเป็นอย่างดี จัดได้ว่าเป็นอาชีพที่ช่วยธำรงรักษาภาษาไทยได้อาชีพหนึ่ง

2.2 อาชีพด้านการสร้างสรรค์งานศิลปะรูปแบบต่างๆ ทั้งในวงราชการ เอกชน และวงการธุรกิจ ได้แก่อาชีพดังนี้

2.2.1 อาชีพกวี นักเขียน ทั้งการเขียนสารคดี นิยาย เรื่องสั้น การเขียนบทละครเวที บทละครโทรทัศน์ บทภาพยนต์ ผู้ประกอบอาชีพเหล่านี้ นอกจากมีศิลปะการเขียน และการลือกใช้ถ้อยคำภาษามาใช้เป็นอย่างดีต้องเป็นคนที่อ่านมาก ฟังมาก เพื่อนำข้อมูลที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในการเขียนสื่อสารสร้างความสนุกสนาน บันเทิงใจ จรรโลงใจแก่ผู้อ่านและควรเป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และจินตนาการเป็นองค์ประกอบ จึงจะทำให้อาชีพที่ประกอบประสบความสำเร็จด้วยดี

นอกเหนือจากอาชีพที่ใช้ภาษาไทยเป็นช่องทางในการประกอบอาชีพโดยตรงแล้ว ยังมีการประกอบอาชีพอื่นๆ อีกที่ใช้ภาษาไทยเป็นช่องทางโดยอ้อม เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จในอาชีพของตนเอง เช่น อาชีพล่าม มัคคุเทศก์ เลขานุการ นักแปล และนักฝึกอบรม ครู อาจารย์ เป็นต้น

เรื่องที่ 3 การเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ทางด้านภาษาไทยเพื่อการประกอบอาชีพ

ในการนำความรู้ทางภาษาไทย ทั้งทักษะการพูดและการเขียนไปใช้ในการประกอบอาชีพนั้น เพียงการศึกษาในชั้นเรียนและตำราอาจจะยังไม่เพียงพอ ผู้ประกอบอาชีพต้องเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ด้านภาษาและด้านต่างๆ เพื่อให้การประกอบอาชีพประสบความสำเร็จ ดังจะยกตัวอย่างอาชีพที่ใช้ภาษาไทย เป็นช่องทางในการประกอบอาชีพโดยตรงเพื่อเป็นตัวอย่าง ดังนี้

1. อาชีพนักโฆษณา-ประชาสัมพันธ์

เป็นอาชีพที่ผู้ประกอบการ ต้องเพิ่มพูนความรู้ในเรื่องการเขียน และการพูดแบบสร้างสรรค์ รวมทั้งฝึกประสบการณ์โดยการฝึกเขียนบ่อยๆ ตลอดจนการศึกษาดูงานของหน่วยงาน หรือบริษัเอกชนที่ประสบความสำเร็จในเรื่องของการโฆษณาและประชาสัมพันธ์

องค์ความรู้ที่ควรศึกษาเพิ่มเติม

ในการเพิ่มพูนองค์ความรู้ในด้านการเขียนและการพูด ผู้ประกอบอาชีพด้านนี้ ควรศึกษาเนื้อหาความรู้ที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพในเรื่องต่อไปนี้

1) ศิลปะการพูดและศิลปะการเขียน เพราะอาชีพนักโฆษณาประชาสัมพันธ์เป็นอาชีพที่ต้องอาศัยศาสตร์ทั้งสองด้านประกอบกัน ในการพูดน้ำเสียงต้องนุ่มนวลหรือเร้าใจขึ้นอยู่กับสถานการณ์ของเรื่องที่จะโฆษณาหรือประชาสัมพันธ์ รู้จักเลือกใช้ถ้อยคำที่เป็นการให้เกียรติแก่ผู้ฟัง หรือเคารพข้อมูลที่เจ้าของงานให้มา

2) ระดับของภาษา ซึ่งเป็นเรื่องของการศึกษาถึงความลดหลั่นของถ้อยคำ และการเรียบเรียง ถ้อยคำที่ใช้ตามโอกาส กาลเทศะและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เป็นผู้สื่อสารและผู้รับสาร ซึ่งกลุ่มบุคคลในสังคมแบ่งออกเป็นหลายกลุ่ม หลายชนชั้นตามสภาพอาชีพถิ่นที่อยู่อาศัย ฯลฯ ภาษาจึงมีความแตกต่างกันเป็นระดับตามกลุ่มคนที่ใช้ภาษา เช่น ถ้อยคำที่ใช้กับพระภิกษุสงฆ์และพระราชวงศ์อาจใช้ถ้อยคำอย่างหนึ่ง ภาษาของนักเขียนหรือกวีที่สื่อสารถึงผู้อ่าน ก็อาจจะใช้ภาษาอีกอย่างหนึ่ง เป็นต้น ดังนั้นผู้ใช้ภาษาจึงต้องคำนึงถึงความเหมาะสมและเลือกใช้ให้ถูกต้องเหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคล

ในภาษาไทย จะแบ่งระดับของภาษาเป็น 5 ระดับ คือ

2.1) ภาษาระดับพิธีการ เป็นภาษาที่ใช้ในงานพระราชพิธีหรืองานพิธีของรัฐ

2.2) ภาษาระดับทางการ เป็นภาษาที่ใช้ในที่ประชุมที่มีแบบแผนการบรรยาย การอภิปรายที่เป็นทางการ เป็นต้น

2.3) ภาษาระดับกึ่งทางการ เป็นภาษาที่ใช้ในการอภิปราย ประชุมกลุ่มในห้องเรียน การพูดทางวิทยุและโทรทัศน์ ข่าว และบทความในหนังสือพิมพ์

2.4) ภาษาระดับสนทนาทั่วไป เป็นภาษาที่ใช้สนทนาทั่วๆ ไป กับคนที่ไม่คุ้นเคยมากนัก เช่น ครูพูดกับผู้เรียน เป็นต้น

2.5) ภาษาระดับกันเอง เป็นภาษาระดับที่เรียกว่าระดับภาษาปาก เป็นภาษาสนทนาของครอบครัว ในหมู่เพื่อนสนิท หรือญาติพี่น้อง พูดอยู่ในวงจำกัด

3) เรื่องของน้ำเสียงในภาษา ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับอารมณ์ความรู้สึกของผู้ส่งสารที่ปรากฏให้รู้สึกหรือเป็นร่องรอยในภาษาหรือเนื้อหาที่ผู้ส่งสารต้องการจะสื่อออกมาเป็นความรู้สึกแฝงที่ปรากฏในการสื่อสาร ซึ่งนักโฆษณาประชาสัมพันธ์ต้องระมัดระวังมิให้มีน้ำเสียงของภาษาออกมาในทางที่ไม่พึงประสงค์ หรือสร้างความรู้สึกที่ไม่ดีแก่ผู้ฟัง

4) ด้านการพัฒนาบุคลิกภาพ ในบางครั้งนักโฆษณา-ประชาสัมพันธ์ต้องปรากฏตัวต่อบุคคลทั่วไปในงานต่างๆ จึงควรต้องแต่งกายให้สุภาพเรียบร้อย เหมาะกับกาลเทศะของสถานที่และงานทั่วไป ซึ่งจะช่วยสร้างความน่าเชื่อถือแก่ผู้พบเห็นได้ส่วนหนึ่ง

5) การพัฒนาองค์ความรู้ในตนเอง นักโฆษณา-ประชาสัมพันธ์ ต้องหมั่นแสวงหาความรู้ติดตามข่าวสารข้อมูลทุกด้านอย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาการโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้น่าสนใจอยู่ตลอดเวลา รวมทั้งต้องแสวงหาความรู้ในด้านการประเมินผลเพื่อใช้ประโยชน์ในการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของตนเองด้วยรูปแบบวิธีการต่างๆ ที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาอาชีพให้ดียิ่งขึ้น

แหล่งที่ควรศึกษาเพิ่มเติม

แหล่งที่ควรศึกษาเพิ่มเติมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ในอาชีพนี้ ได้แก่

1) สถาบันฝึกอบรมของเอกชน ซึ่งผู้เรียนสามารถหาข้อมูลรายชื่อได้จากอินเตอร์เน็ต

2) หน่วยงานของทางราชการ ได้แก่ กรมประชาสัมพันธ์ สถาบันส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคต่างๆ

3) สถานศึกษาต่างๆ ของรัฐบาล เช่น ผู้ที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นต้อง ศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา คณะนิเทศศาสตร์ คณะวารสารศาสตร์ คณะศิลปะศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ ถ้าศึกษาต่อใน 2 คณะหลัง ต้องฝึกอบรมทางอาชีพเพิ่มเติมจากสถาบันฝึกอบรมต่างๆ

2. อาชีพนักจัดรายการวิทยุ

เป็นอาชีพที่ผู้ประกอบการต้องเป็นคนที่ตรงต่อเวลา มีจรรยาบรรณวิชาชีพ มีความเป็นกลางในการนำเสนอข่าวสารข้อมูล รู้จักแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและต้องเพิ่มพูนความรู้ในเรื่องการเขียน และการพูด เพราะการเป็นนักจัดรายการวิทยุ ผู้จัดต้องเขียนสคริปท์ที่จะใช้ในการดำเนินรายการได้เองและพูดตามสคริปท์ได้อย่างเป็นธรรมชาติ รวมทั้งต้องอ่านมาก ฟังมาก เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลไว้ใช้

ในการจัดทำรายการวิทยุ ซึ่งมีสถานที่ที่ผู้ประกอบการสามารถฝึกอบรมและศึกษาดูงานได้ทั้งของภาครัฐและเอกชน

องค์ความรู้ที่ควรศึกษาเพิ่มเติม

ในการเพิ่มพูนความรู้เพื่อการเป็นนักจัดรายการวิทยุที่ดี ผู้ประกอบอาชีพด้านนี้ควรศึกษาเนื้อหาความรู้ที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาอาชีพในเรื่องต่อไปนี้

1) ศิลปะการพูดและศิลปะการเขียน เพราะเป็นอาชีพที่ต้องอาศัยศาสตร์ทั้งสองด้านประกอบกัน

2) ระดับของภาษา ซึ่งเป็นเรื่องของการศึกษาถึงความลดหลั่นของถ้อยคำ และการเรียบเรียงถ้อยคำที่ใช้ตามโอกาส กาลเทศะ และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เป็นผู้ส่งสารและผู้รับสาร ซึ่งกลุ่มบุคคลในสังคมแบ่งออกเป็น หลายกลุ่ม หลายชนชั้น ตามสภาพอาชีพ ถิ่นที่อยู่อาศัย ฯลฯ ภาษาจึงมีความแตกต่างกันเป็นระดับตามกลุ่มคนที่ใช้ภาษา เช่น ถ้อยคำที่ใช้กับพระภิกษุสงฆ์และพระราชวงศ์ อาจใช้ถ้อยคำภาษาอย่างหนึ่ง ภาษาของนักเขียนหรือกวีที่สื่อสารถึงผู้อ่าน ก็จะใช้ภาษาอีกอย่างหนึ่ง เป็นต้น ดังนั้นผู้ใช้ภาษาจึงต้องคำนึงถึงความเหมาะสม และเลือกใช้ให้ถูกต้องเหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคล

ในภาษาไทยจะแบ่งระดับของภาษาเป็น 5 ระดับ คือ

2.1 ภาษาระดับพิธีการ เป็นภาษาที่ใช้ในงานพระราชพิธี หรืองานพิธีของรัฐ

2.2 ภาษาระดับทางการ เป็นภาษาที่ใช้ในที่ประชุมที่มีแบบแผน ในการบรรยายการอภิปรายที่เป็นทางการ เป็นต้น

2.3 ภาษาระดับกึ่งทางการ เป็นภาษาที่ใช้ในการอภิปราย ประชุมกลุ่มในห้องเรียน การพูดทางวิทยุและโทรทัศน์ ข่าว และบทความในหนังสือพิมพ์ เป็นต้น

2.4 ภาษาระดับสนทนาทั่วไป เป็นภาษาที่ใช้สนทนาทั่วๆ ไปกับคนที่ไม่คุ้นเคยมากนัก เช่น ครูพูดกับผู้เรียน เป็นต้น

2.5 ภาษาระดับกันเอง เป็นภาษาระดับที่เรียกว่าระดับปากเป็นภาษาสนทนาของครอบครัว ในหมู่เพื่อนสนิท หรือญาติพี่น้อง พูดอยู่ในวงจำกัด

3) เรื่องของน้ำเสียงในภาษา ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับอารมณ์ความรู้สึกของผู้ส่งสารที่ปรากฏให้รู้สึกหรือเป็นร่องรอยในภาษาหรือเนื้อหาที่ผู้ส่งสารต้องการจะสื่อออกมาเป็นความรู้สึกแฝงที่ปรากฏในการสื่อสาร ซึ่งนักจัดรายการวิทยุต้องระมัดระวังมิให้มีน้ำเสียงของภาษาออกมาในทางที่ไม่พึงประสงค์ หรือสร้างความรู้สึกที่ไม่ดีแก่ผู้ฟัง

4) เรื่องของหลักการใช้ภาษา เช่น เรื่องของคำสรรพนามที่เกี่ยวกับบุคคล คำลักษณะนาม คำราชาศัพท์ การออกเสียง ร ล และการออกเสียงคำควบกล้ำ

5) ด้านการพัฒนาบุคลิกภาพ ในบางครั้งนักจัดรายการวิทยุต้องปรากฏตัวต่อบุคคลทั่วไปในงานต่างๆ จึงควรต้องแต่งกายให้สุภาพเรียบร้อย เหมาะกับกาลเทศะของสถานที่และงานที่ไป ซึ่งจะช่วยสร้างความน่าเชื่อถือแก่ผู้พบเห็นได้ส่วนหนึ่ง

6) การพัฒนาองค์ความรู้ในตนเอง นักจัดรายการวิทยุ ต้องหมั่นแสวงหาความรู้ติดตามข่าวสารข้อมูลทุกด้านอย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาการจัดรายการวิทยุให้น่าสนใจอยู่ตลอดเวลา รวมทั้งต้องแสวงหาความรู้ในด้านการประเมินผล เพื่อใช้ประโยชน์ในการประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของตนเองด้วยรูปแบบวิธีการต่างๆ ที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาอาชีพให้ดียิ่งขึ้น

แหล่งที่ควรศึกษาเพิ่มเติม

แหล่งที่ควรศึกษาเพิ่มเติมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ในอาชีพนี้ ได้แก่

1. สถาบันฝึกอบรมของเอกชน ซึ่งผู้เรียนสามารถหาข้อมูลรายชื่อได้จากอินเตอร์เน็ต

2. หน่วยงานของทางราชการ ได้แก่ กรมประชาสัมพันธ์ สถาบันส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคต่างๆ

3. สถานศึกษาต่างๆ ของรัฐบาล เช่น ผู้ที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ต้องศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และเข้าศึกษาต่อในคณะนิเทศศาสตร์ คณะวารสารศาสตร์ คณะศิลปะศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ ถ้าเข้าศึกษาในคณะศิลปะศาสตร์ หรืออักษรศาสตร์ต้องอบรมเพิ่มเติมในเรื่องเทคนิคการจัดรายการวิทยุเพิ่มเติม

3. อาชีพพิธีกร

เป็นอาชีพที่ผู้ประกอบอาชีพต้องมีพื้นฐานความรู้ในเรื่องการพูดเป็นอย่างดี เพราะเป็นอาชีพที่ต้องใช้การพูดเป็นเครื่องมือในการสื่อสารกับผู้อื่น การใช้คำพูดและถ้อยคำภาษาจึงเป็นเรื่องสำคัญต่อการสร้างความรู้สึกที่ดีหรือไม่ดีต่อผู้ฟัง นอกจากนี้บุคลิกภาพและการแต่งกายของผู้ทำหน้าที่พิธีกรก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่จะดึงดูดความสนใจของผู้ฟัง รวมทั้งควรเป็นผู้ที่ตรงต่อเวลา เพื่อเป็นความเชื่อถือในวิชาชีพได้ส่วนหนึ่ง

องค์ความรู้ที่ควรศึกษาเพิ่มเติม

ในการเพิ่มพูนองค์ ความรู้ในการประกอบอาชีพพิธีกร ควรศึกษาเนื้อหาความรู้ที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพในเรื่องต่อไปนี้

1. ศิลปะการพูดหรือศิลปะการใช้ภาษา เพราะอาชีพพิธีกร เป็นอาชีพที่ต้องอาศัยศาสตร์ (ความรู้) และศิลป์ของการพูดเป็นอย่างมาก ซึ่งต้องอาศัยการฝึกฝนบ่อยๆ

2. ระดับของภาษา ซึ่งเป็นเรื่องของการศึกษาถึงความลดหลั่นของถ้อยคำ และการเรียบเรียงถ้อยคำที่ใช้ตามโอกาส กาลเทศะ และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เป็นผู้ส่งสารและผู้รับสาร ซึ่งกลุ่มบุคคลในสังคมแบ่งออกเป็น หลายกลุ่ม หลายชนชั้น ตามสภาพอาชีพ ถิ่นที่อยู่อาศัย ฯลฯ

ภาษาจึงมีความแตกต่างกันเป็นระดับตามกลุ่มคนที่ใช้ภาษา เช่น ถ้อยคำที่ใช้กับพระภิกษุสงฆ์และพระราชวงศ์ อาจใช้ถ้อยคำภาษาอย่างหนึ่ง ภาษาของนักเขียนหรือกวีที่สื่อสารถึงผู้อ่าน ก็จะใช้ภาษาอีกอย่างหนึ่ง เป็นต้น ดังนั้นผู้ใช้ภาษาจึงต้องคำนึงถึงความเหมาะสม และเลือกใช้ให้ถูกต้องเหมาะสม กับกาลเทศะและบุคคล

ในภาษาไทยจะแบ่งระดับของภาษาเป็น 5 ระดับ คือ

2.1 ภาษาระดับพิธีการ เป็นภาษาที่ใช้ในงานพระราชพิธี หรืองานพิธีของรัฐ

2.2 ภาษาระดับทางการ เป็นภาษที่ใช้ในที่ประชุมที่มีแบบแผน ในการบรรยายการอภิปรายที่เป็นทางการ เป็นต้น

2.3 ภาษาระดับกึ่งทางการ เป็นภาษที่ใช้ในการอภิปราย ประชุมกลุ่มในห้องเรียน การพูดทางวิทยุและโทรทัศน์ ข่าว และบทความในหนังสือพิมพ์ เป็นต้น

2.4 ภาษาระดับสนทนาทั่วไป เป็นภาษาที่ใช้สนทนาทั่วๆ ไปกับคนที่ไม่คุ้นเคยมากนัก เช่น ครูพูดกับผู้เรียน เป็นต้น

2.5 ภาษาระดับกันเอง เป็นภาษาระดับที่เรียกว่าระดับปากเป็นภาษาสนทนาของครอบครัว ในหมู่เพื่อนสนิท หรือญาติพี่น้องพูดอยู่ในวงจำกัด

3. เรื่องของน้ำเสียงในภาษา ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับอารมณ์ ความรู้สึกของผู้ส่งสารที่ปรากฏให้รู้สึก หรือเป็นร่องรอยในภาษา หรือเนื้อหาที่ผู้ส่งสารต้องการจะสื่อออกมา เป็นความรู้สึกแฝงที่ปรากฏในการสื่อสาร

4. เรื่องของหลักการใช้ภาษา เช่น เรื่องของคำสรรพนามที่เกี่ยวกับบุคคล คำลักษณะนาม คำราชาศัพท์ การออกเสียง ร ล และการออกเสียงคำควบกล้ำ

5. เรื่องของการพัฒนาบุคลิกภาพและการแต่งกาย ผู้ทำหน้าที่พิธีกร เป็นผู้ที่ต้องปรากฏกายต่อหน้าคนจำนวนมาก บุคลิกภาพและการแต่งกาย จึงเป็นเรื่องสำคัญที่จะปรากฏเป็นสิ่งแรกให้ผู้ที่พบเห็นเกิดความประทับใจหรือไม่ ถ้าประทับใจผู้คนจะจดจ่อรอฟังการพูดเป็นประการต่อมา ถ้าผู้พูดสามารถพูดได้ประทับใจ จะก่อเกิดเป็นความนิยมชมชอบตามมาและจะก่อเกิดเป็นความสำเร็จของอาชีพในที่สุด

6. ด้านการพัฒนาองค์ความรู้ในตนเอง พิธีกรต้องหมั่นแสวงหาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอาชีพของตนเอง เช่น เรื่องของการวัดผลประเมินผลการทำหน้าที่ของตนเองด้วยรูปแบบวิธีการต่างๆ ซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนาอาชีพให้ดียิ่งขึ้น

แหล่งที่ควรศึกษาพิ่มเติม

แหล่งที่ควรศึกษาเพิ่มเติมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ในอาชีพนี้ ได้แก่

1. สถาบันฝึกอบรมของเอกชน ซึ่งผู้เรียนสามารถหาข้อมูลรายชื่อได้จากอินเตอร์เน็ต

2. หน่วยงานของทางราชการ ได้แก่ กรมประชาสัมพันธ์ สถาบันส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคต่างๆ

3. สถานศึกษาต่างๆ ของรัฐบาล เช่น ผู้ที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ต้องศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา คณะนิเทศศาสตร์ คณะวารสารศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ ถ้าเข้าศึกษาในคณะศิลปศาสตร์หรืออักษรศาสตร์ต้องอบรมเพิ่มเติมในเรื่องเทคนิคการจัดรายการวิทยุเพิ่มเติม

กิจกรรมท้ายบท

กิจกรรมที่ 1 ให้ผู้เรียนสรุปคุณค่าของภาษาไทยมาพอสังเขป

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

กิจกรรมที่ 2 ให้ผู้เรียนตอบคำถามต่อไปนี้สั้นๆ ให้ได้ใจความ

1. ภาษาไทยเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอย่างไร ?

.....

.....

.....

2. ภาษาไทยก่อให้เกิดความจรรโลงใจได้อย่างไร ?

.....

.....

.....

3. อาชีพใดต้องอาศัยการพูดเป็นช่องทางในการประกอบอาชีพ ?

.....

.....

.....

4. อาชีพใดต้องอาศัยการเขียนเป็นช่องทางการประกอบอาชีพ ?

.....

.....

.....

5. ความรู้และทักษะเรื่องใดบ้างที่ผู้ประกอบอาชีพพิธีกรต้องเรียนรู้และฝึกฝนเพิ่มเติม ?

.....

.....

.....

กิจกรรมที่ 3 จงวงกลมล้อมรอบข้อที่ถูกต้องที่สุด

1. อาชีพใดที่จัดเป็นอาชีพที่ใช้ภาษาไทยในทางสร้างสรรค์และเป็นศิลปะรูปแบบหนึ่ง ?
   - ก. กวี
   - ข. พิธีกร
   - ค. นักจัดรายการวิทยุ
   - ง. นักประชาสัมพันธ์
2. อาชีพใดที่ต้องใช้ความสามารถทั้งการพูดและการเขียน ?
   - ก. บรรณาธิการ
   - ข. นักเขียนสารคดี
   - ค. นักพิสูจน์อักษร
   - ง. นักจัดรายการวิทยุ
3. อาชีพใดที่ต้องอาศัยความสามารถในการพูดและต้องมีบุคลิกภาพที่ดี ?
   - ก. พิธีกร
   - ข. นักเขียนบทโทรทัศน์
   - ค. ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์
   - ง. นักโฆษณา-ประชาสัมพันธ์
4. อาชีพใดที่ต้องมีความสามารถในการเขียนเป็นพิเศษ ?
   - ก. พิธีกร
   - ข. นักเขียน
   - ค. บรรณาธิการ
   - ง. นักจัดรายการวิทยุ

5. การศึกษาในสาขาใดทำให้สามารถประกอบอาชีพที่ใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารมวลชนได้ ?

ก. ครุศาสตร์

ข. ศิลปะศาสตร์

ค. นิเทศศาสตร์

ง. อักษรศาสตร์

เฉลยแบบฝึกหัด

บทที่ 1 เรื่องการฟัง การดู

กิจกรรมที่ 1 ให้ผู้เรียนตอบคำถามต่อไปนี้

1.1 การฟังและการดู หมายถึง การที่มนุษย์รับรู้เรื่องราวต่างๆ จากแหล่งของเสียงหรือภาพหรือเหตุการณ์ซึ่งเป็นการฟังจากผู้พูดโดยตรง หรือฟังและดูผ่านอุปกรณ์หรือสิ่งต่างๆ แล้วเกิดการรับรู้และนำไปใช้ประโยชน์ได้โดยต้องศึกษาจนเกิดความถูกต้อง ว่องไว ได้ประสิทธิภาพ

1.2 จุดมุ่งหมายของการฟังและการดู

1. ฟังเพื่อจับใจความสำคัญได้ว่าเรื่องที่ฟังนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร เกิดขึ้นที่ไหน เมื่อไร หรือใครทำอะไรที่ไหน เมื่อไร

2. ฟังเพื่อจับใจความโดยละเอียด ผู้ฟังต้องมีสมาธิในการฟัง มีการบันทึกย่อ เพื่อช่วยความจำ

3. ฟังและดูเพื่อความเพลิดเพลิน ได้แก่การฟังเพลง ฟังดนตรี ดูภาพยนตร์ ดูภาพสวยงาม ฟังนิทาน เป็นต้น

กิจกรรมที่ 3 เลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

1. ก 2. ง 3. ค 4. ข 5. ก

□□□

บทที่ 2 การพูด

กิจกรรมที่ 1 ให้ผู้เรียนเลือกคำตอบที่ถูกที่สุดเพียงข้อเดียว

1. ง 2. ข 3. ข 4. ค 5. ค

กิจกรรมที่ 3 ให้ผู้เรียนยกตัวอย่างการกระทำที่ไม่มีมารยาทในการพูดมา 5 ตัวอย่าง

1. พูดให้ร้ายผู้อื่น
2. พูดหยาบคาย
3. พูดยกตนข่มท่าน
4. พูดดุดัน พูดเสียงดัง
5. พูดไม่ถูกกาลเทศะ

□□□

บทที่ 3 การอ่าน

กิจกรรมที่ 1

1. การอ่านในใจมีจุดมุ่งหมาย คือ
   1) จับใจความได้ถูกต้องรวดเร็ว
   2) เกิดความรู้ ความเข้าใจ และความคิด
   3) ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
   4) ถ่ายทอดความรู้ให้ผู้อื่นได้
2. การอ่านออกเสียงมีหลักการ
   1) ออกเสียงถูกต้องชัดเจน
   2) เสียงดังให้ผู้ฟังได้ยิน
   3) เป็นเสียงพูดโดยธรรมชาติ
   4) เข้าถึงลักษณะของเนื้อเรื่อง
   5) รู้จักทอดจังหวะและหยุดหายใจ
3. จงยกตัวอย่างการอ่านออกเสียงที่เป็นทางการ คือ

การอ่านในชั้นเรียน อ่านในที่ประชุม อ่านรายงาน อ่านคำปราศรัย อ่านสารในโอกาสที่สำคัญต่างๆ

กิจกรรมที่ 2 การนำข้อความหรือประโยคที่เป็นหัวใจของเรื่องออกมา

กิจกรรมที่ 3 วิทยุ โทรทัศน์ เทปเสียง วีดิทัศน์ ซีดี คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต

กิจกรรมที่ 4 การอ่านเพื่อการวิเคราะห์วิจารณ์ เป็นการอธิบายลักษณะของงานเขียนโดย แยกแยะรายละเอียดสิ่งที่สำคัญของงานเขียนนั้นออกมาให้เด่นชัด เพื่อชี้ให้เห็นส่วนที่งดงาม หรือจุดพกพร่องที่แฝงอยู่เพื่อให้เห็นคุณค่า ของหนังสือเล่มนั้น

การวิจารณ์หนังสือ เป็นการหาความรู้ประเภท และลักษณะของงานเขียนเรื่องนั้นๆ ให้เข้าใจก่อนวิจารณ์ มีการแยกประเด็นข้อดี ข้อบกพร่องที่ควรนำมากล่าวถึงไว้ต่างหากให้ชัดเจนและเปรียบเทียบกับผลงานของนักเขียนที่เขียนเรื่องในแนวเดียวกัน

กิจกรรมที่ 5 มารยาทในการอ่านมีดังนี้

1. ไม่อ่านออกเสียงดังในที่ที่ต้องการความสงบ
2. ไม่ทำลายหนังสือ โดยขูด ขีด พับ หรือฉีกส่วนที่ต้องการ
3. ไม่ควรอ่านเรื่องที่เป็นส่วนตัวของผู้อื่น
4. อ่านอย่างตั้งใจ มีสมาธิ และไม่ทำลายสมาธิผู้อื่น
5. เมื่ออ่านหนังสือเสร็จแล้วควรเก็บหนังสือไว้ที่เดิม

บทที่ 4 การเขียน

1. ให้ผู้เรียนเรียบเรียงข้อความต่อไปนี้ให้ถูกต้องมีความหมายที่สมบูรณ์ พร้อมระบุเหตุผล

1.1 การชำ เราจำเป็นต้องหาที่เหมาะๆ ใต้ต้นไม้ยิ่งดี เพราะต้องเว้นวรรคคำว่าการชำ

1.2 ฉันไปตลาดเพื่อซื้อปลาหางมาทำแกงส้ม เพราะคำว่าปลาหางเป็นคำราชาศัพท์

1.3 เพื่อนจะไปเที่ยวจังหวัดจันทบุรี เพราะคำว่าจันทร์บุรีเขียนผิด

2. ให้ผู้เรียนเขียนแผนภาพความคิด เรื่อง การเขียน จากเนื้อหาวิชาภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษา พร้อมทั้งระบุว่าเป็นแผนภาพความคิดรูปแบบใด

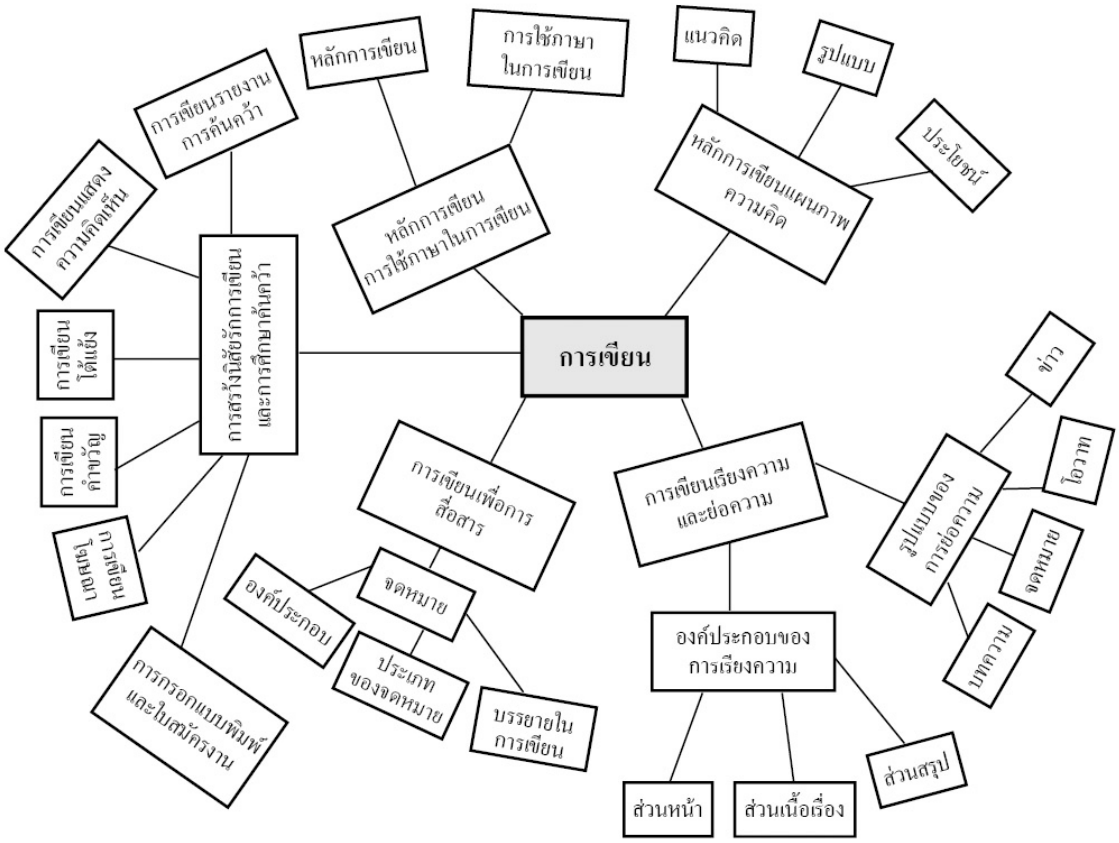

แผนภาพความคิดรูปแบบการจัดกลุ่ม

บทที่ 5 หลักการใช้ภาษา

กิจกรรมที่ 1 แยกคำต่อไปนี้ตามตาราง

คำประสม ผลไม้ พลเรือน นพเก้า

คำสมาส รัฐบาล ศิลปกรรม รูปธรรม มหาชน อัคคีภัย พระเนตร พุทธกาล คหกรรม ภูมิศาสตร์

คำสนธิ วิทยาลัย สัญญาณ นโยบาย

กิจกรรม 2 ให้ผู้เรียนพิจารณาประโยคต่อไปนี้ว่าเป็นประโยคชนิดใด

1. ประโยคความเดียว
2. ประโยคความซ้อน
3. ประโยคความเดียว
4. ประโยคความรวม
5. ประโยคความเดียว

กิจกรรมที่ 5 จับคู่สำนวนให้ตรงกับความหมาย

1 ฒ	2 ฉ	3ซ	4จ	5ก	6ญ
7 ฐ	8 ฑ	9ณ	10ข	11ฎ	12ช

กิจกรรมที่ 6 เขียนคำพังเพยให้ตรงกับความหมาย

1. รำไม่ดีโทษปี่โทษกลอง
2. มือไม่พายเอาเท้าราน้ำ
3. ขี่ช้างจับตั๊กแตน
4. ฟื้นฝอยหาตะเข็บ
5. กระเชอก้นรั่ว

กิจกรรมที่ 7

1. กลอนสุภาพ
2. กาพย์ยานี 11

□□□

บทที่ 6 วรรณคดีและวรรณกรรม

1. การพินิจ หมายถึง การพิจารณาตรวจสอบ พร้อมทั้งวิเคราะห์แยกแยะและประเมินค่าได้
2. หลักเกณฑ์ในการพินิจวรรณคดีและวรรณกรรม
   1) ความเป็นมาหรือประวัติหนังสือและผู้แต่ง
   2) ลักษณะคำประพันธ์
   3) เรื่องย่อ
   4) เนื้อเรื่อง
   5) แนวคิด จุดมุ่งหมาย
   6) คุณค่าของวรรณคดีและวรรณกรรม
3. เพลงพื้นบ้าน หมายถึง เพลงที่เกิดจากคนท้องถิ่นต่างๆ ที่คิดรูปแบบการเล่น ท่วงทำนอง ภาษาเรียบง่ายไม่ซับซ้อน
4. เพลงพื้นบ้าน จะแบ่งเป็นภาคตามภูมิศาสตร์ คือ เพลงพื้นบ้านภาคกลาง เพลงพื้นบ้านภาคเหนือ เพลงพื้นบ้านภาคใต้ และเพลงพื้นบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
5. –
6. 1.ข 2. ก 3. ข 4. ก 5. ค
   6.ค 7. ค 8. ค 9. ง 10. ง

□□□

บทที่ 7 ภาษาไทยกับช่องทางการประกอบอาชีพ

กิจกรรมที่ 1 ให้ผู้เรียนสรุปคุณค่าของภาษาไทยมาพอสังเขป

คุณค่าของภาษาไทยมีหลายประการ ดังนี้

1. คุณค่าทางวัฒนธรรม ภาษาไทยเป็นภาษาที่มีทั้งภาษาพูด และภาษาเขียน ซึ่งเขียนโดยใช้ตัวอักษรของไทยที่ประดิษฐ์ขึ้นใช้เองโดยพ่อขุนรามคำแหงมหาราชในสมัยสุโขทัย ซึ่งการที่ชาติใด ก็ตามมีอักษรในภาษาใช้เองได้ แสดงว่าชาตินั้นเป็นชาติที่มีวัฒนธรรมสูง มีความเจริญ จึงมีอักษรในภาษาใช้เอง และถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ใช้สืบทอดมาจนทุกวันนี้

2. เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารของคนในชาติ เพราะประเทศไทยมีวัฒนธรรมและภาษาถิ่นแตกต่างกันใน 5 ภูมิภาค โดยมีภาษาไทยภาคกลางเป็นภาษาเพื่อการสื่อสารของคนทั้ง 5 ภูมิภาค เป็นภาษาราชการ

3. เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้และแสวงหาความรู้ ในการเรียนรู้วิชาอื่นๆ หรือเรื่องราวต่างๆ ต้องอาศัยภาษาไทยภาคกลาง ซึ่งบางครั้งเรียกภาษามาตรฐาน เป็นภาษาในการเรียนรู้วิชาอื่นๆ ทั้งการอ่านและการเขียน

4. เป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันของคนในทุกภูมิภาค

5. เป็นเครื่องมือในการสร้างเอกภาพของชาติ เพราะภาษาไทยภาคกลางเป็นภาษาที่ใช้ในการสื่อสารความเข้าใจของคนในภูมิภาคต่างๆ ซึ่งเป็นสื่อรวมใจให้คนไทยในแต่ละภาคได้ติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนความรู้ ข่าวสาร ข้อมูล และการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ทำให้ตระหนักระลึกถึงความเป็นเชื้อชาติเผ่าพันธุ์เดียวกัน

6. เป็นเครื่องจรรโลงใจ ภาษาไทยเป็นภาษาดนตรี มีเสียงวรรณยุกต์ 5 เสียง ทำให้ภาษาไทยมีเสียงสูง ต่ำ ไพเราะ เมื่อนำมาแต่งเป็นคำประพันธ์ ไม่ว่าจะเป็นโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน จึงก่อให้เกิดความจรรโลงใจ ความบันเทิงใจ

กิจกรรมที่ 2 ให้ผู้เรียนตอบคำถามต่อไปนี้สั้น ๆ ให้ได้ใจความ

1. ภาษาไทยเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอย่างไร

ภาษาไทยเป็นภาษาที่มีอักษรเป็นของตนเอง ทั้งภาษาพูด และภาษาเขียน ซึ่งชาติที่สามารถประดิษฐ์อักษรในภาษาใช้เองได้ มีแต่ชาติที่มีความเจริญทางวัฒนธรรมเท่านั้น จึงจะมีอักษรในภาษาเป็นของตนเองและคนไทยได้ใช้สืบทอดมาจนทุกวันนี้

2. ภาษาไทยก่อให้เกิดความจรรโลงใจได้อย่างไร

ภาษาไทยเป็นภาษาที่มีวรรณยุกต์เพื่อผันให้คำในภาษามีเสียงสูง ต่ำ ได้ถึง 5 เสียง ทำให้ภาษาไทยเป็นภาษาดนตรี เมื่อนำมาแต่งเป็นคำประพันธ์ทั้งร้อยแก้ว และร้อยกรอง ทำให้ได้อรรถรสของภาษา ก่อให้เกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลินจรรโลงใจแก่ผู้อ่าน

3. อาชีพใดต้องอาศัยการพูดเป็นช่องทางในการประกอบอาชีพ

อาชีพพิธีกร อาชีพนักโฆษณา - ประชาสัมพันธ์ อาชีพนักรายการวิทยุ - โทรทัศน์

4. อาชีพใดต้องอาศัยการเขียนเป็นช่องทางในการประกอบอาชีพ

อาชีพกวี นักเขียน ทั้งเขียนนวนิยาย เรื่องสั้น บทละคร นักเขียนสารคดี

5. ความรู้และทักษะเรื่องใดบ้างที่ผู้ประกอบอาชีพพิธีกรต้องเรียนรู้และฝึกฝนเพิ่มเติม

1. ศิลปะการพูดและศิลปะการเขียน
2. ระดับของภาษา
3. เรื่องของน้ำเสียงในภาษา
4. เรื่องของหลักการใช้ภาษา
5. เรื่องของการพัฒนาบุคลิกภาพและการแต่งกาย
6. การพัฒนาองค์ความรู้ในตนเอง

กิจกรรมที่ 3 1. ก 2. ง 3. ก 4. ข 5.ค

บรรณานุกรม

การศึกษานอกโรงเรียน, กระทรวงศึกษาธิการ, **หมวดวิชาภาษาไทย (สองระดับ) ชุดที่ 1 การรับสารด้วย การอ่าน และการฟัง** ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพฯ โรงพิมพ์คุรุสภา 2541

การศึกษานอกโรงเรียน กทม : **ชุดการเรียนทางไกล หมวดวิชาภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น** โรงพิมพ์คุรุสภา, 2546

กรมการศึกษานอกโรงเรียน, กระทรวงศึกษาธิการ. **แบบเรียนวิชาภาษาไทย (วิชาบังคับ) ตอนที่ 2 ภาษาไทยเพื่อพัฒนาการส่งสารตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2530**

กรมการศึกษานอกโรงเรียน, กระทรวงศึกษาธิการ. **หนังสืออ่านเพิ่มเติม วิชาภาษาไทย (วิชาบังคับ) ตอนที่ 1 ภาษาไทยเพื่อพัฒนาการรับสาร หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2530**

กรมการศึกษานอกโรงเรียน, กระทรวงศึกษาธิการ.**แบบเรียนภาษาไทย (วิชาเลือก) ตอนที่ 2 ศิลปศึกษาตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2530** โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว 2540

กรมการศึกษานอกโรงเรียน, กระทรวงศึกษาธิการ. **หมวดวิชาภาษาไทย (วิชาบังคับ) ชุดที่ 3 การพูด ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียน** พิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ.2539.

กรมการศึกษานอกโรงเรียน, กระทรวงศึกษาธิการ. **ชุดวิชาภาษาไทย หมวดวิชาภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น** โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว 2546

ณัฐยา อาจมังกร, **ภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544** สามเจริญพาณิชย์ การพิมพ์ (กรุงเทพฯ) จำกัด 2548

ประพันธ์ เรืองณรงค์ **กลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทยช่วงชั้นที่ 3 ม.1-3 (เล่ม 1)** กรุงเทพฯ : ประสานมิตร 2545.

ประพนธ์ เรืองณรงค์ รศ. และคณะ **ชุดปฏิรูปการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ช่วงชั้นที่ 3 ม.1-ม.3**

วราภรณ์ บำรุงกุล **อ่านถูก-สะกดถูก-คำ-ความหมาย-ประโยค**.กรุงเทพฯ : ต้นอ้อ 2536.252 หน้า.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. **หมวดวิชาภาษาไทย (วิชาบังคับ) ชุดที่ 5 ภาษาพาสนุก** ระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพฯ คุรุสภา 2538.

สำนักงาน กศน. จังหวัดปราจีนบุรี.**ชุดวิชาภาษาไทย.ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น** โรงพิมพ์ คุรุสภา 2546

อัมรา บุญาทิพย์ และบุปผา บุญาทิพย์, **ภาษาไทย 1 กรุงเทพ** : ประสานมิตร, 2540

หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมปฏิบัติการพัฒนาหนังสือเรียนวิชาภาษาไทย

ระหว่างวันที่ 10 – 13 กุมภาพันธ์ 2552 ณ บ้านทะเลสีครีมรีสอร์ท
จังหวัดสมุทรสงคราม

1. นางสาวพิมพ์ใจ สิทธิสุรศักดิ์ ข้าราชการบำนาญ
2. นางพิมพาพร อินทจักร สถาบัน กศน. ภาคเหนือ
3. นางกานดา ธิวงศ์ สถาบัน กศน. ภาคเหนือ
4. นายเริง กองแก้ว สำนักงาน กศน. จังหวัดนนทบุรี

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมบรรณาธิการหนังสือเรียนวิชาภาษาไทย

ครั้งที่ 1 ระหว่างวันที่ 7 – 10 กันยายน 2552 ณ โรงแรมอู่ทองอินน์
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1. นางสาวพิมพ์ใจ สิทธิสุรศักดิ์ ข้าราชการบำนาญ
2. นายเริง กองแก้ว สำนักงาน กศน. จังหวัดนนทบุรี
3. นางนพรัตน์ เวโรจน์เสรีวงศ์ กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน

ครั้งที่ 2 ระหว่างวันที่ 12 – 15 มกราคม 2553 ณ โรงแรมอู่ทองอินน์
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1. นางสาวพิมพ์ใจ สิทธิสุรศักดิ์ ข้าราชการบำนาญ
2. นายเริง กองแก้ว สำนักงาน กศน. จังหวัดนนทบุรี
3. นางนพรัตน์ เวโรจน์เสรีวงศ์ กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

1.	นายอภิชาติ	จีรวุฒิ	เลขาธิการ กศน.
2.	ดร.ชัยยศ	อิ่มสุวรรณ์	รองเลขาธิการ กศน.
3.	นายวัชรินทร์	จำปี	รองเลขาธิการ กศน.
4.	ดร.ทองอยู่	แก้วไทรฮะ	ที่ปรึกษาด้านการพัฒนาหลักสูตร กศน.
5.	นางรักขณา	ตัณฑวุฑโฒ	ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน

คณะทำงาน

1.	นายสุรพงษ์	มั่นมะโน	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน
2.	นายศุภโชค	ศรีรัตนศิลป์	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน
3.	นางสาววรรณพร	ปัทมานนท์	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน
4.	นางสาวศริญญา	กุลประดิษฐ์	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน
5.	นางสาวเพชรินทร์	เหลืองจิตวัฒนา	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน

ผู้พิมพ์ต้นฉบับ

1.	นางปิยวดี	คะเนสม	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน
2.	นางเพชรินทร์	เหลืองจิตวัฒนา	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน
3.	นางสาวกรวรรณ	กวีวงษ์พิพัฒน์	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน
4.	นางสาวชาลีนี	ธรรมธิษา	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน
5.	นางสาวอริศรา	บ้านชี	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน

ผู้ออกแบบปก

นายศุภโชค	ศรีรัตนศิลป์	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมปฏิบัติการปรับปรุงเอกสารประกอบการใช้หลักสูตรและสื่อประกอบการเรียนหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ระหว่างวันที่ 4 – 10 พฤศจิกายน 2554 ณ โรงแรมมิราม่า กรุงเทพมหานคร

สาระความรู้พื้นฐาน (รายวิชาภาษาไทย)

ผู้พัฒนาและปรับปรุง

1. นางอัชราภรณ์ โค้วคชาภรณ์	หน่วยศึกษานิเทศก์	ประธาน
2. นางเกล็ดแก้ว เจริญศักดิ์	หน่วยศึกษานิเทศก์	
3. นางนพรัตน์ เวโรจน์เสรีวงศ์	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน	
4. นางสาวสมถวิล ศรีจันทรวิโรจน์	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน	เลขานุการ
5. นางสาววันวิสาข์ ทองเปรม	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน	ผู้ช่วยเลขานุการ